This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

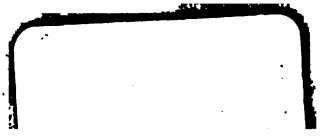

VADERLANDSCHE HISTORIE.

AGTTIENDE DEEL.

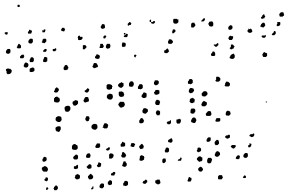

[illegible]

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

INZONDERHEID DIE VAN

HOLLAND,

VAN DE VROEGSTE TYDEN AF:

Uit de geloofwaardigſte Schryvers en egte Gedenkſtukken famengeſteld.

Met Konſtplaaten opgehelderd.

AGTTIENDE DEEL,

Beginnende met het jaar 1713, en eindigende met het ſluiten van het Verdrag van Seville, in 't jaar 1729.

Te AMSTERDAM,

By *ISAAK TIRION.*

Met Privilegie van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten van Holland en Weſtfriesland.

MDCCLVIII.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

VADERLANDSCHE HISTORIE.

NEGENENZESTIGSTE BOEK.

INHOUD.

I. *De Vredehandeling met den Keizer te Utrecht wordt afgebroken. Gezantſchap naar en van Frankryk. Vrede tuſſchen Spanje en Groot-Britanje.* II. *Verdrag over de regten, in de Spaanſche Nederlanden. Verbond met Bern en met Graauwbunderland. Vrede met Algiers, Tunis en Tripoli. Berbice verandert van eigenaars. Noordſche kryg. Oorlog in Duitſchland en in Spanje.* III. *Vrede van Radſtad en Baden, tuſſchen den Keizer, het Keizerryk en Frankryk.* IV. *Handeling der Staaten met Spanje. Moeilykheden in dezelve. De Vrede met Spanje wordt getekend. Inhoud van 't Verdrag.* V. *Vrede tuſſchen Spanje en Portugal. Handeling in Frankryk. De Staaten weigeren, den Hertog van Savoje te handhaaven in 't bezit van Sicilie. Zy willen Ooſtende niet ruimen.* VI. *De Koningin van Groot-Britanje ſterft. George de I. wordt Koning. Hy dringt op 't ſlegten van Duinkerken.* VII. *Verſchil met Pruiſſen over de tollen op de Maaze. De Koning werpt bezetting in Herſtal. Andere onluſten met het Hof van Berlyn. De Geweſten dringen op vermindering van*

Krygsvolk. VIII. *Aanvang der handelinge over de Barriere. Eisch der Staaten, van de hand geweezen.* IX. *Tegenwoordige ſtaat der Regeeringe over de Spaanſche Nederlanden. Nadere uitbieding des Keizers. Byeenkomſt te Antwerpen.* X. *Gelderland zoekt een deel van 't Overkwartier te bekomen. Ontruiming van Luik, Huy en Bon gevorderd. Hevige twiſt tuſſchen de Keizerſchen en Staatſchen.* XI. *Handeling over een Verdrag van Koophandel in de Spaanſche Nederlanden. De Keizer neemt bezit van Luxemburg en Limburg.* XII. *Buitengewoon Gezantſchap naar Engeland. Opſtand in Engeland en Schotland, ten behoeve van den Pretendent. Voorzorg der Staaten. Zy onderſteunen Koning George. De Pretendent ſchryft hun. Landt in Schotland. Wykt wederom van daar.* XIII. *Dood van Lodewyk den XIV., Koning van Frankryk. Lodewyk de XV. volgt hem op. De Hertog van Orleans wordt Regent. Invloed deezer veranderinge op den ſtaat van Europa.* XIV. *Men dringt, aan 't Franſche Hof, op 't weigeren van onderſtand aan den Pretendent.* XV. *Vervolg der handelinge over de Barriere. Twiſt over Venlo en Stevenswaard, en over de grensſcheiding in Vlaanderen. De Keizerſchen trekken in Brugge, Aalſt en andere Steden. Nadere voorſlagen van 't Weener-Hof.* XVI. *'t Verdrag van Barriere wordt getekend. Inhoud van het zelve.* XVII. *Aanmerkingen daarover.* XVIII. *Onluſten met Keur-Palts, wegens Limburg, en met Keur-Keulen, wegens Luik, Huy en Bon. De Staatſche bezetting wordt uit Bon verdreeven. Overeenkomſt met den Keurvorſt van Keulen.* XIX. *Verſchil met Pruiſſen, over 't Regtsgebied in 't*

Over-

Overkwartier. XX. *Handeling in Spanje. Ripperda wordt derwaards gezonden.* XXI. *Zweedſche Kaaperyen. Vloot naar de Ooſtzee. Misnoegen van den Czaar van Muskovie.* XXII. *Onluſten met de Porte. Met Marokko.* XXIII. *Stormwind en Sterfte onder 't Rundvee.* XXIV. *Plakaat tegen 't ontvangen van verbooden' geſchenken. Verſchil over 't zitten van Albemarle onder de Edelen van Holland.* XXV. *Geheime opening van een Verbond tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten. Geſprek van den Hertoge van Orleans met den Ambaſſadeur Buys. Inzigten der twee Ryken.* XXVI. *Beſluit der Staaten op deeze opening. Nader geſprek tuſſchen den Hertoge en Buys.* XXVII. *Voorſlag van de onzydigheid der Ooſtenrykſche Nederlanden, van de hand geweezen.* XXVIII. *Verbond van vernieuwing der voorigen, tusſchen Groot-Britanje en de Staaten. George de I. ſluit een Verdedigend Verbond met den Keizer. Men zoekt 'er de Staaten in te doen treeden. 't Gelukt niet. Voorſlag van een Verbond met Frankryk.* XXIX. *Turkſche oorlog. Geſchillen met Spanje.* XXX. *Twiſt tuſſchen den Czaar en de Stad Dantzig. De Staaten worden 'er mede gemoeid. De Czaar komt in Holland.* XXXI. *Oneenigheid onder de Geweſten. Staat der Landmagt. Gedagten om eenen Stadhouder aan te ſtellen.* XXXII. *Buitengewoone Vergadering der Staaten, in den Haage. Voorſlag wegens de Poſteryen. Vermindering van Krygsvolk beſlooten. Belaſting op de Obligatien.*

1713.

I. De Vredehandeling, te Utrecht, tuſſchen den Keizer en Frankryk, wordt afgebroken.

ZO dra was de Vrede, te Utrecht, niet getekend, of de Keizerlyke Gevolmagtigde, Graaf van Sinzendorff, geen' laſt hebbende om te ſluiten, vertrok naar Weenen, misnoegd op het Engelſche Hof en op de Staaten. Zyn amptgenoot, de Baron van Kirchner, bleef nog eenigen tyd, te Utrecht, in onderhandeling, met de Engelſchen en Staatſchen, die den Keizer met Frankryk zogten te bevredigen (*a*). Het Franſche Hof deedt nieuwe voorſlagen; doch eiſchte zo veel, dat de Engelſchen, en inzonderheid de Staatſchen ongeraaden vonden, den Keizer en 't Ryk zo laag te helpen vernederen. Ook wil men, dat Mevrouw de Maintenon, die veel vermogt op Koning Lodewyk, hem, eerlang, bewoog, tot het doen van aanneemlyker voorſlagen. Doch Kirchner, nu geen bevel hebbende dan om te hooren, volgde, omtrent het midden van Bloeimaand, den Graaf van Sinzendorff, naar Weenen. Sommigen verhaalen, dat hy, voor zyn vertrek, eene geheime onderhandeling hadt met den Gevolmagtigde des Keurvorſts van Beieren, die nu te Utrecht aangekomen was: in welke onderhandeling hy hem, zeer in 't geheim, een Huwelyk zou hebben voorgeſlaagen, tuſſchen den Keurprins en eene der Aartshertoginnen Dogteren van Keizer Jozefus. Men voegt 'er by, dat de Keurvorſt dit Huwelyk, ten deezen tyde, van de hand wees (*b*); hoewel het, naderhand, voltrokken is. De

(*a*) Reſol. Holl. 18 *May* 1713. *bl.* 240.
(*b*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 163—165. TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 12.

De Staaten, raadpleegende, terſtond na het bekragtigen der Vrede, op het afvaardigen eener buitengewoone Ambaſſade naar Frankryk, wierpen het oog op de Heeren Buys en Goslinga, die deezen laſt op zig namen: doch, niet voor Louwmaand des volgenden jaars, op reis gingen (*c*). Midlerwyl, hadt men zig, by den Koning, wegens het agterblyven van dit Gezantſchap, verſchoond, in eenen beleefden brief, die heuſchelyk beantwoord werdt. Ook wagtte de Koning niet, met het afvaardigen van eenen gewoonlyken Gezant aan de Staaten. De Heer *Pieter Antoni de Chateauneuf, Markgraaf de Caſtagnere*, verſcheen, in deeze hoedanigheid, in den Haage, in Herfſtmaand (*d*). 1713. Gezantſchap naar en van Frankryk.

Midlerwyl, werdt, te Utrecht, de Vrede getekend, tuſſchen Spanje en Groot-Britanje, en tuſſchen Spanje en Savoje. De Engelſchen hadden, reeds voor meer dan een jaar, in geheime onderhandeling geweeſt, met het Hof van Madrid. De Groot-Theſaurier, Graaf van Oxford, hieldt, ſedert dien tyd, geduurige briefwiſſeling met *Don Manuel Menezes de Gillingham*, een' Ierſch Roomſch-Katholyk, die naar Madrid gezonden was, om deeze handeling te dryven. De *Graaf van Lexington*, die, wegens Groot-Britanje, aan 't Spaanſche Hof zyn verblyf hieldt, was niet onkundig van de heimelyke handeling, die meeſt op den Slavenhandel zag; doch hy liet 'er Gillingham mede geworden. En 't gelukte deezen, 't Verdrag van Aſſiento te ſluiten, op den zesentwintigſten Vrede tuſſchen Spanje en Groot-Britanje.

(*c*) Verbaal *der extr.* Ambaſſ. W. Buys *en* S. v. Goslinga. *MS.*

(*d*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 191—193.

1713. ſten van Lentemaand. Den volgenden dag, werdt de Vrede getekend, te Madrid, tuſſchen de twee Ryken. Doch om 't Verdrag meer gewigts by te zetten, zondt men 't naar Utrecht, daar 't herſchreeven, en op nieuws getekend werdt, op den dertienden van Hooimaand (*e*). Filips de V. verbondt zig, by het zelve „ om den handel op de Spaanſche Weſt-„ indie, en in 't byzonder den Slaavenhandel, „ zo lang het Verdrag van Aſſiento duuren „ zou, te weeten, dertig jaaren, noch aan de „ Franſchen, noch aan eenig ander volk te „ vergunnen. Gibraltar, zonder eenig grond-„ gebied naar de Landzyde, het Eiland Mi-„ norka, en in 't byzonder Port Mahon wer-„ den aan Groot-Britanje afgeſtaan. Sicilie „ zou aan den Hertoge van Savoje; doch, by „ mangel van mannelyke nakomelingſchap, „ wederom aan Spanje komen. De Koning van „ Spanje beloofde, den ingezetenen van Ka-„ talonie algemeene vergiffenis, en bedong, „ dat die van Guipuscoa op Terreneuve zou-„ den mogen blyven viſſchen, zo zy hun regt „ daartoe bewyzen konden (*f*)." 't Liep aan tot den negenden van Wintermaand, eer het Verdrag van Zeevaart en Koophandel, tuſſchen de twee Ryken, te Utrecht, getekend werdt (*g*). Het was, in meer dan één opzigt, nadeeliger, dan men in Engeland verwagt hadt: waarom het, niet dan met moeite, werdt aangenomen, in 't Huis der Heeren. In 't Huis der

(*e*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 375.
(*f*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 393.
(*g*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 409.

der Gemeenten, hadt het Hof thans de meerderheid (*b*). 1713.

De Vrede tuſſchen Spanje en Savoje was, op den zelfden dag als de Vrede met Groot-Britanje, getekend, te Utrecht. „Het Koningk-„ ryk Sicilie, met de Eilanden, die 'er van af-„ hingen, werdt, by dezelve, afgeſtaan aan „ Victor Amadeus den II., Hertoge van Sa-„ voje, die, kort hierop, den titel van *Koning* „ *van Sicilie* aannam. Ook werdt hy beveſtigd „ in 't bezit van 't gene hem, van het Hertog-„ dom Montferrat, in 't jaar 1703, door Kei-„ zer Leopold, afgeſtaan was. Eindelyk, werdt „ hy erkend, voor wettigen Opvolger in 't „ Koningkryk van Spanje, in geval Filips de „ V., zonder nakomelingſchap, overleedt (*i*)." Vrede tuſſchen Spanje en Savoje.

II. Verdrag by voorraad over de Regten in de Spaanſche Nederlanden.

Weinige dagen laater, kwamen de Engelſchen en Staatſchen, by voorraad, te Utrecht (*k*), overeen „ dat de regten op de koopwaa-„ ren, die, in de veroverde of afgeſtaane Plaat-„ ſen der Spaanſche Nederlanden, gevorderd „ werden, niet zouden te boven gaan de reg-„ ten, welken men, aldaar, in het jaar 1680, „ *gevorderd* hadt. De ingezetenen van Groot-„ Britanje en van de Vereenigde Geweſten „ zouden ook het regt van * doortogt blyven „ genieten, en dit regt zou op de Koopwaa-„ ren, aan welken het gegund was, niet bo-„ ven de twee en een half ten honderd mogen „ verhoogd worden. De inkomende regten, „ op waaren, uit de andere Spaanſche Neder-„ lan-

* *Tranſit.*

(*b*) Tindal *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 164—167. Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 444.
(*i*) *Voies* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 401.
(*k*) Verbaal *der* Plenipot. op de Vredehand. *MS.*

VADERLANDSCHE HISTORIE.

AGTTIENDE DEEL.

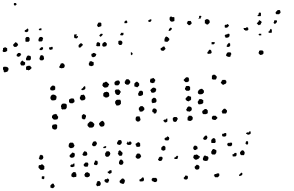

1713. Volkplantingen in Weſtindie, en onder anderen Berbice afgeperſt. Deeze Volkplanting was, laatſtelyk, in 't jaar 1703, door de Weſtindiſche Maatſchappye, onder welker Oktroi zy lag, ten onverſterflyken Erfleen, opgedraagen aan *Abraham van Peere*, Schepen en Raad te Vliſſingen, wiens voorouders haar, omtrent vyfenzeventig jaaren te vooren, eerſt hadden aangelegd. De ſomme, voor welke Berbice, in 't voorleeden jaar, was gebrandſchat, was maar gedeeltelyk in de Volkplanting betaald: doch men hadt den Franſchen een' Wiſſelbrief van omtrent honderd twee-entagtigduizend guldens, ten laſte van *Joan* en *Kornelis van Peere*, Raaden en Oud-Burgemeeſters van Vliſſingen, en, voor een merkelyk gedeelte, eigenaars der Volkplantinge, voor het onbetaalde, ter hand geſteld. Maar deezen weigerden, zig te verbinden, voor de voldoeninge van den Wiſſelbrief. De Franſche Gevolmagtigden te Utrecht en de Markgraaf de Chateauneuf, in den Haage, hielden ſterk aan, dat de Staaten de Broeders van Peere zouden noodzaaken, tot het voldoen van den Wiſſelbrief (*r*); waartoe egter geen middel was, indien zy raadzaamer oordeelden, de gantſche Volkplanting over te laaten voor de Franſchen, gelyk zy deeden. De Staaten zouden egter niet gaarne gezien hebben, dat de Franſchen zig zo veel verder naar Suriname hadden uitgebreid (*s*). 't Leedt tot in den Herfſt des volgenden jaars, eer de Franſchen, met vier Amſterdamſche Kooplui-

den,

(*r*) Reſol. Holl. 20 *Juny* 1713. *bl.* 287.
(*s*) Verbaal *der* Plenipot. op de Vredehand. *MS.* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 194, 195.

den, *Nikolaas* en *Henrik van Hoorn*, *Arnold Dix* en *Pieter Schuurmans*, overeenkwamen, dat deezen den Wiſſelbrief, met honderd en agtduizend guldens, betaalen, en daarvoor den eigendom der Volkplantinge bekomen zouden. Ook werdt zy hun, ſedert, door de erfgenaamen van Abraham van Peere, opgedraagen. Zy hebben, eenige jaaren laater, hun eigendom in de Volkplanting aan eene Maatſchappy van deelgenooten afgeſtaan, voor agtmaalhonderdduizend guldens. Sedert, is de handel aldaar merkelyk toegenomen. En na 't jaar 1732, wordt Berbice, omtrent op dezelfde wyze als Suriname, geregeerd. Ook levert deeze Volkplanting, gelyk Suriname, meeſt ſuiker uit. De Weſtindiſche Maatſchappy heeft zig verbonden, de Slaaven te leveren, die, in beide deeze Volkplantingen, gebruikt worden (*t*). 1713.

De Staaten worden aangezogt om deel te neemen in den Noordſchen oorlog.

De Noordſche kryg duurde nog, niet zonder dat 'er de ſcheepvaart van den Vereenigden Staat vry wat by leedt. De Zweeden niet ſlegts, maar de Deenen namen verſcheiden' Hollandſche ſchepen, onder voorwendſel, dat zy voorraad voerden naar Tonningen, welk toen belegerd was. De Koningin van Groot-Britanje en de Staaten deeden eenige vergeefſche poogingen, om de oorloogende Mogendheden te bevredigen. Men zogt hen, daarentegen, te beweegen, om de eene of de andere zyde te kiezen. De Koning van Deenemarke in 't byzonder ſtondt ſterk op de handhaaving van 't

(*t*) Notul. Zeel. 4, 20, 24 *Sept.* 1714. *bl.* 151, 163, 174. *Zie ook* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1541, 1553. Tegenw. Staat der Vereen. Nederl. I. *Deel*, *bl.* 552. *enz.* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 758—760.

1713. 't Verdrag van Travendal, waartoe zig beide de Mogendheden verbonden hadden. Doch het Engelſche Hof hadt hier geene ooren naar: en de Staaten konden 't niet doen, zonder Groot-Britanje, welk thans meer tot onderſteuning van Zweeden dan van Deenemarke geneigd ſcheen. Midlerwyl, deeden de Staaten, door hunnen Gezant Rumpf, aanhouden by het Zweedſche Hof, om herlevering der genomen' ſchepen. Zy ſchreeven zelfs verſcheiden' brieven aan den Zweedſchen Raad; doch zonder eenige vrugt (*u*).

Voortgang des krygs in Duitſchland. In Duitſchland, werdt de oorlog ook voortgezet, na 't afbreeken van de handeling te Utrecht met de Keizerſchen (*v*). Prins Eugenius geboodt over 't Keizerlyk Leger, welk zig, by Filipsburg, nederſloeg. De Maarſchalk de Villars legerde zig, met de Franſche krygsmagt, aan de andere zyde des Rynſtrooms, van tegen over Filipsburg, tot aan Spiers; dekkende dus het beleg van Landau, welk door den *Maarſchalk de Bezons* ondernomen werdt. De Stad gaf zig, in Oogſtmaand, over. Keizerslauteren was, reeds in Zomermaand, veroverd door de Franſchen, die, eerlang, 't beleg ſloegen voor Fryburg, welk, in Slagtmaand, aan hun opgegeven werdt. In Spanje, liep het krygsgeluk den Keizerſchen, insgelyks, tegen. De Keizerin, die te Barcelona was, verliet de Stad. De Graaf van Staremberg ging ſcheep, met de meeſte Duitſche troepen. Terragona onderwierp zig aan Koning Filips. Doch de Staaten van

en in Spanje.

(*u*) Notul. Zeel. 3 *Aug.* 1713. *bl.* 149. LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 307—318, 327—344.

(*v*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 371—384.

van Katalonie, die te Barcelona byeengekomen waren, beſlooten zig te weer te ſtellen. De Stad werdt belegerd, en ſtondt het beleg door, tot in Herfſtmaand des volgenden jaars, wanneer zy, eindelyk, overging. Gantſch Katalonie, welk reeds, geduurende het beleg van Barcelona, voor een merkelyk gedeelte, overmeesterd was, onderwierp zig toen t'eenemaal aan Koning Filips. De Eilanden Majorka en Ivika, waar nog eenige Duitſche troepen lagen, werden, niet voor den Zomer des jaars 1715, tot onderwerping gedwongen (*w*). De Kataloniers, die van hunne voorregten beroofd werden, beklaagden zig allermeeſt over de Engelſchen, die hen, van 't jaar 1705 af, tot opſtand aangezogt, en hun hulp beloofd hadden; en nu, in den uiterſten nood, de handen van hun aftrokken (*x*). Doch het Engelſche Hof hadt, by de Vrede met Spanje, behoudenis van voorregten voor de Kataloniers bedongen, en merkte hen, om datze zig niet onderwierpen, na dien tyd, aan, als wederſpannigen, die de hulp der Koninginne onwaardig waren. 1713.

III. De Vredehandeling tuſſchen den Keizer en Frankryk wordt hervat.

Maar eer 't met de zaaken des Keizers in Spanje zo verre verliep, en na dat Landau, in Oogſtmaand des jaars 1713, overgegaan was, hadden de Staaten, op verzoek van den Graave van Strafford, de Keizerſche en andere Duitſche Gezanten, in den Haage, byeengeroepen, om hen te vermaanen, tot het hervatten der Vredehandelinge. Strafford verklaarde, dat de Koningin van Groot-Britanje het Franſche Hof hier-

(*w*) Lamberti *Tom* VIII. *p.* 285—288. Daniel Journ. *p.* CCCIJ—CCCVJ, CCCX—CCCXXJ, CCCXXIIJ, CCCXXIV.
(*x*) *Zie* Rapp. van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl.* 165—179.

1713. hiertoe bewoogen hadt. Doch de Keizerſchen betuigden, dat hun uitdrukkelyk verbooden was, zig met iet, dat de Vredehandeling betrof, te moeijen. Eenige andere Duitſche Gezanten lieten zig, met moeite, beweegen, om aan hunne Hoven verſlag te doen van 't gene hun voorgeſteld was. Doch de Keizer, ſchoon genoeg geneigd tot Vrede, begeerde geene middelaars, en vooral de Engelſchen niet. Ook was hy bedugt voor eenig nadeel in zyn gezag, als de Ryksvorſten, afzonderlyk, handelden met Frankryk. Hy gaf, hierom, gehoor aan de opening van den Maarſchalk de Villars, die, geduurende het beleg van Fryburg, aan Prinſe Eugenius hadt laaten vraagen, of 'er geen kans ware, om ſamen een mondgeſprek te houden, en een einde van den oorlog te maaken. Prins Eugenius hadt van deezen voorſlag kennis gegeven aan den Keizer, die hem volmagt toezondt, om met Villars te handelen. Men kwam, op den zevenentwintigſten van Slagtmaand, voor 't eerſt, byeen, te Radſtad, op een Slot des Markgraafs van Baden (*y*). De Vredehandeling tuſſchen de twee Legerhoofden werdt,

1714. hier, heimelyk, voortgezet (*z*), in Sprokkelmaand des volgenden jaars, wanneer Prins Eugenius, op ſchriftelyk verzoek van Villars, zig, andermaal, derwaards begaf (*a*): en op den zesden van Lentemaand, werdt de Vrede tusſchen den Keizer en Frankryk getekend. „De

Vrede van Radſtad met „ Verdragen van Weſtfaale, Nieuwmegen en „ Ryswyk werden gelegd tot een' grondſlag „ van

(*y*) LAMBERTI *Tom.* VIII *p.* 288, 289, 290.
(*z*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 104.
(*a*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 593.

„ van dit Verdrag. Frankryk beloofde, Bri- 1714.
„ ſak en Fryburg aan den Keizer, en de Ves- den Kei-
„ ting Kehl aan den Keizer en 't Ryk te zul- zer.
„ len wedergeeven; de Sterkten onder Straats-
„ burg, tegen over Hunningen, en elders, o-
„ ver of in den Ryn, te zullen ſlegten; Bitſch
„ en Homburg te zullen ruimen. Voorts,
„ ſtondt de Koning toe, dat de Keizer tradt
„ in 't bezit der Spaanſche Nederlanden, zo
„ als Karel de II. dezelven bezeten hadt, of,
„ volgens het Ryswykſche Verdrag, hadt moe-
„ ten bezitten, mids de Koning van Pruiſſen
„ bleef behouden, 't gene hy, in 't Overkwar-
„ tier van Gelderland, bezat. Ook mogten de
„ Staaten der Vereenigde Nederlanden den
„ Keizer de Plaatſen overgeeven, welken
„ Frankryk hun, ten behoeve van 't Huis van
„ Ooſtenryk, afgeſtaan hadt: doch Meenen
„ en Doornik niet, voor dat de Vrede met
„ den Keizer en het Ryk bekragtigd was, en
„ de andere Plaatſen, zo dra zy, wegens hun-
„ ne Barriere, zouden overeengekomen zyn
„ met zyne Keizerlyke Majeſteit. De Keizer
„ liet, daarentegen, Landau aan Frankryk.
„ Hy beloofde de Keurvorſten van Keulen en
„ Beieren in 't bezit hunner goederen en waar-
„ digheden te zullen herſtellen: ook werdt
„ beraamd, dat, in tyd van vrede, geene
„ bezetting gehouden zou worden, binnen
„ Bon. De Koning van Frankryk erkende, van
„ zynen kant, den Hertog van Brunswyk-Ha-
„ nover voor Keurvorſt. Ook beloofde hy,
„ den Keizer te zullen laaten in 't geruſt bezit
„ van Napels, Milaan, Sardinie en de Plaat-
„ ſen op de kuſten van Toskane; alles, zo ver

„ hy

1714. „ hy 't tegenwoordig bezat. Eindelyk, kwam „ men overeen, om ten ſpoedigſten over eene „ Vrede, tuſſchen Frankryk en de Keurvor„ ſten, Vorſten en Stenden des Ryks, in on„ derhandeling te treeden (*b*)." Ook geſchiedde dit, eerlang, te Baden in Zwitſerland. De Keizer hadt volmagt weeten te verkrygen van de Leden des Ryks, om, in derzelver naam, te handelen en te ſluiten. Eenige Gevolmagtigden van wederzyde regelden, hierop, de punten van het Verdrag, in overeenkomſt met die van het Verdrag van Radſtad, zo ver deezen het Keizerryk betroffen. Toen alles gereed was, begaven Prins Eugenius en de Maarſchalk de Villars zig naar Baden (*c*), en tekenden de Vrede, tuſſchen den Keizer en 't Ryk ter eener en Frankryk ter anderer zyde, op den zevenden van Herfſtmaand (*d*). Wy gewaagen niet byzonderlyk van den inhoud, om dat dezelve genoegzaam met dien van het Verdrag van Radſtad overeenkwam.

Vrede van Baden met den Keizer en 't Keizerryk.

IV. De Staaten handelen met Spanje.

De Vrede tuſſchen den Keizer en Frankryk beveſtigde, voor een merkelyk gedeelte, de Utrechtſche Vrede, tuſſchen Frankryk en de Staaten. Doch deeze Vrede ſtondt nog wankel, zo lang men, van de zyde der Staaten, niet verdraagen was, met Koning Filips. De Vrede tuſſchen Groot-Britanje en Spanje was, gelyk wy gezien hebben, al voor de Utrechtſche, getroffen, zynde de Engelſchen, eenen geruimen tyd

(*b*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 415. Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 495.
(*c*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 613—620.
(*d*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 436. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 1.

tyd te vooren, in heimelyke handeling geweeſt, met het Hof van Madrid. Doch de Staaten, die niet dan openlyk met Spanje wilden handelen, hadden de Spaanſche Gevolmagtigden niet willen erkennen, zo lang zy Koning Filips niet erkend hadden: 't welk, niet voor 't ſluiten der Utrechtſche Vrede, geſchied was. Doch toen deeze Vrede op 't punt ſtondt van te zullen getroffen worden, hadden de Staaten Paspoorten verleend voor den *Hertoge van Oſſuna* en den *Markgraave de Monteleone*, die, na 't ſluiten der Vrede, in de hoedanigheid van Gevolmagtigden van Filips den V., Koning van Spanje, te Utrecht kwamen, en met de Engelſchen en Staatſchen in onderhandeling traden (*e*). De Vrede met Groot-Britanje werdt terſtond getekend. Doch de onderhandelingen tuſſchen de Spaanſchen en Staatſchen duurden, omtrent een jaar. Men wiſt, in 't eerſt, naauwlyks, op welk een' voet men deeze onderhandelingen zou aanvangen, inzonderheid, met opzigt op 't ſtuk van den Koophandel, die den Staat zeer ter herte ging, en voor welken men geenen anderen grondſlag hadt, dan het Verdrag van Munſter, welk ſchraal ſprak van dit ſtuk, benevens het Verdrag van Zeevaart van den jaare 1650. Ook merkte men haaſt, dat de Spaanſchen niet gedoogen zouden, dat de ingezetenen van den Vereenigden Staat handel dreeven op de Spaanſche Weſtindien, waaromtrent, zy eenig voorregt gegeven hadden aan de Engelſchen, by 't Verdrag van Aſſiento: ſchoon men gaarne de vry-

1714.

Moeilykheden in deeze handeling.

(*e*) Verhaal *der* Plenipot. tot de Vrede. *MS.*

1714. vryheid bedongen hadt, om ten minſten een ſchip 's jaars te zenden naar de Zuidzee. De Staaten hadden, daarenboven, voor de erfgenaamen van Willem den III., Koning van Groot-Britanje, drie jaarlykſche renten, ter ſomme van honderd en vyftigduizend guldens, te vorderen van de Kroone van Spanje, voor welken, de tollen op de Maaze, in 't Overkwartier van Gelderland, de tollen op de Schelde, te Antwerpen, en de inkomſten der Kroone uit de Weſtindien, byzonderlyk, verbonden waren. Doch de genoemde tollen ſtonden nu van eigenaar te veranderen, en 't viel den Spaanſchen hard, zulke merkelyke jaarrenten, uit de andere inkomſten der Kroone, te voldoen, te meer, daar zy de bezittingen moeſten afſtaan, om welken te behouden, de ſchuld, die 't Huis van Oranje te vorderen hadt, grootendeels, gemaakt was. Voorts, maakten zy ook zwarigheid in 't voldoen der agterſtallen, die de Admiraliteiten, ſedert veele jaaren, van de Kroon te vorderen hadden. 't Punt der Utrechtſche Vrede, welk de Prinſeſſe van Urſins betrof, veroorzaakte ook merkelyke moeite. Deeze Prinſes hadt haaren ſtaat en goederen te Rome verlaaten, en zig begeeven naar Madrid, daar zy, terwyl Filips in Italie oorloogde, der Koninginne, aan welke de Regeering was toevertrouwd, merkelyke dienſten gedaan hadt. In erkentenis van deeze dienſten, hadt de Koning haar het Hertogdom Limburg, een der Spaanſche Nederlanden, opgedraagen (*f*): welk Hertogdom nu ſtondt te komen aan het

(*f*) Reſol. Holl. 23 *May*, 17 *Juny*, 21 *July* 1713. *bl.* 245, 281, 314. Verbaal *der* Plenipot. op de Vredehand. *MS. Voet* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 316.

het Huis van Ooſtenryk. Doch om de Prinſes ſchadeloos te ſtellen, hadt Filips zig niet willen verdraagen met Groot-Britanje; zonder te bedingen, dat haar het gemelde Hertogdom, of eenig ander goed in de Nederlanden, welk dertigduizend Ryksdaalers, in 't jaar, opbragt, werdt afgeſtaan. Zelfs hadden de Franſchen, by een der punten van de Utrechtſche Vrede, bedongen, dat de Staaten der Prinſeſſe een goed uit de Nederlanden, welk zo veel 's jaars opbragt, zouden doen opdraagen. De Staaten, nogtans, in aanmerking neemende, dat het Hertogdom Limburg van kleinen omtrek was, en dat zelfs de inkomſten van het zelve, na die van Silezie, reeds in 't jaar 1703, door den tegenwoordigen Keizer, aan hun verpand waren, voor eene jaarrente van honderd en twintigduizend guldens, ſpruitende uit penningen hem verſtrekt; hadden de voorzigtigheid gehad van, in het Utrechtſch Verdrag, te doen ſtellen, dat zy der Prinſeſſe een Land zouden doen afſtaan, niet in Limburg bepaaldelyk, maar in Luxemburg of Limburg. Ook ſloegen zy nu voor, dat men dit Land in Luxemburg behoorde te vinden. De Spaanſchen verklaarden, dat zy zig met het Graafſchap Chiny, in Luxemburg, zouden te vrede houden. Doch de Keurvorſt van Beieren, die dit Graafſchap moeſt blyven bezitten, zo lang hy niet in zyne waardigheden en goederen herſteld was, wilde 'er niet van afſtaan. De Staatſchen booden aan borg te blyven voor den afſtand van Chiny aan de Prinſeſſe (g). Doch de 1714.

Spaan-

(g) Reſol. Holl. 15 Aug. 7 Oct. 16 Nov. 7 Dec. 1713: bl. 421, 501, 557, 593. 22, 23 Juny 1714: bl. 240.

1714. Spaanſchen waren hiermede niet voldaan. Alle deeze moeilykheden bragten te wege, dat men niet ſluiten kon met Spanje (*b*). De Staaten hadden zig, ten laatſte, vervoegd aan den Koning van Frankryk (*i*), met verzoek, dat hy hun de hand bieden wilde, tot bevordering van hun Verdrag met Koning Filips (*k*). Doch de Spaanſchen, die zelf onderling oneenig waren, lieten zig verluiden, dat hun Hof niet onder voogdye ſtondt van dat van Verſailles. 't Bleek, eindelyk, klaarlyk, dat men niet ſluiten kon met Spanje, voor het tekenen der Vrede te Radſtad. 't Geſchil over de zaak der Prinſeſſe van Urſins was, met bewilliging van Frankryk, gebragt op de handeling te Radſtad, en, van daar, op die te Baden, alwaar men 't hoopte af te doen: hoewel 't mislukte. Midlerwyl, hadt het Franſche Hof het Hof van Madrid bewoogen, om met de Staaten te ſluiten, zonder verder van den eiſch der Prinſeſſe te gewaagen. De Graaf van Strafford, die zyn beſt deedt, om het tekenen der Vrede te doen verwylen (*l*), toonde 'er zig kwalyk over genoegd. Evenwel, werdtze te Utrecht, ten zynen huize, geſlooten, op den zesentwintigſten van Zomermaand (*m*). De voornaamſte punten van 't Verdrag liepen op deezen zin: „ Het Verdrag van Munſter van 't jaar 1648 „ werdt

De Vrede met Spanje wordt, te Utrecht, geteekend.

(*b*) Miſſive *van den* Plenipot. VAN DER DUSSEN *van* 16 *Febr.* 1714. *van den* Griffier F. FAGEL *van* 6 *Maart* 1714.

(*i*) Miſſive *der* extr. Ambaſſ. BUYS *en* GOSLINGA *van* 5, 16 *Febr.* 13 *April*, 11 *May* 1714.

(*k*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 491—501, 611—613. Hiſt. de la Paix d'Utr. *p.* 459—461.

(*l*) Miſſive *van* S. V. GOSLINGA *van* 8 *Aug.* 1713.

(*m*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 543, 544, 550—572. Hiſt. de la Paix d'Utr. *p.* 462.

„ werdt gelegd tot een' grondſlag van het te- 1714.
„ genwoordig Verdrag, uitgenomen, dat het Inhoud
„ *vyfde* en *zeſtiende* punt van het Munſterſche van 't
„ alleenlyk opzigt zouden hebben, op de in- Verdrag.
„ gezetenen der Vereenigde Geweſten. In 't
„ ſtuk van den Koophandel in Europa, zou-
„ den de wederzydſche onderzaaten gehan-
„ deld worden, als de meeſt begunſtigde vol-
„ ken. De Koning zou bevel geeven, om,
„ in de Zeeſteden van Spanje, bekwaame be-
„ graafplaatſen toe te ſtellen, voor de onder-
„ zaaten van den Staat, gelyk menze reeds
„ te Kadix hadt. Hy zou niet gedoogen, dat
„ eenig volk in de Spaanſche Indien handel
„ dreeve; zonder dat egter deeze verbindtenis
„ eenig nadeel toebrengen zou aan het Ver-
„ drag van Aſſiento, met de Koninginne van
„ Groot-Britanje, onlangs, geſlooten. 't Ver-
„ drag van Zeevaart van den jaare 1650 werdt,
„ by het tegenwoordig Verdrag, beveſtigd.
„ In de wederzydſche Ooſt- en Weſtindien,
„ zou, wyders, de Koophandel en Vaart ge-
„ ſchieden, gelyk te vooren, en op de Kana-
„ riſche Eilanden zouden de ingezetenen van
„ den Staat mogen handelen, gelyk ten tyde
„ van Karel den II. In geval van onverhoop-
„ te vredebreuk, zouden de wederzydſche
„ onderzaaten een jaar en dag tyd hebben,
„ om met hunne goederen te vertrekken. Ein-
„ delyk, werdt ook verklaard, dat de Kroo-
„ nen van Frankryk en Spanje nimmer zou-
„ den mogen komen op 't hoofd van eenen
„ Vorſt; en dat Koning Filips van zyn regt
„ op de Kroone van Frankryk, en de Prinſen
„ uit het Koningklyk Huis van Frankryk van

1714. „ het hunne op de Kroone van Spanje, op de „ plegtigſte wyze, hadden afgeſtaan." By twee afzonderlyke punten, werdt erkend „ dat „ de Spaanſche Gevolmagtigden de rekeningen van de eiſchen der Admiraliteiten, ter „ ſomme van een millioen eenhonderdduizend „ driehonderd twee-envyftig guldens, behalve „ de Intreſten, en die van de agterſtallen van „ 't Huis van Oranje, beſtaande in drie jaarrenten, ſamen honderd en vyftigduizend „ guldens, en nog omtrent driehonderd en „ veertigduizend guldens eens, hadden overgenomen, om 'er den Koning hunnen Meester verſlag van te doen (*n*)."

V. Vrede tuſſchen Spanje en Portugal.

Na 't ſluiten van deeze Vrede, bleef 'er niets te Utrecht af te handelen, dan de Vrede tuſſchen de Koningen van Spanje en Portugal, die niet voor den zesden van Sprokkelmaand des volgenden jaars getekend werdt. Men beloofde, by dezelve „ elkanderen te zullen herſtellen in 't bezit van 't gene men op elkanderen veroverd hadt. Portugal bekwam, in 't „ byzonder, het Kaſteel van Naudar, het Eiland Verdoejo, en de Volkplanting S. Sakrament, aan den noordelyken oever der „ Riviere de la Plata: Spanje de Steden Albuquerque en Puebla. Doch Filips de V. behieldt de magt aan zig, om S. Sakrament, „ tegen de voldoening der waarde, in den „ tyd van agttien maanden, wederom naar „ zig te neemen (*o*)." Tuſſchen den Keizer en Span-

(*n*) Reſol. Holl. 30 *Juny* 1714. *bl.* 274. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 509. DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 427.

(*o*) *Zie* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 444.

Spanje werdt niets geſlooten. Karel de VI. was nog niet gezind, om Filips den V. voor Koning van Spanje te erkennen. 1714.

De buitengewoone Ambaſſadeurs der Staaten naar Frankryk, eindelyk, in Louwmaand deezes jaars, derwaards vertrokken zynde, deeden hunne openlyke intreede, te Verſailles, eerſt op Zondag, den zevenentwintigſten van Bloeimaand, met ongemeene ſtaatſie, en onder eenen grooten toevloed van aanſchouweren. Zy hadden, ten zelfden tyde, openbaar gehoor by den Koning (*p*), dien zy begroeteden, wegens de geſlooten' Vrede, en van wien zy, heuſchelyk, bejegend werden (*q*). Ook konden de Ambaſſadeurs Buys en Goslinga niet anders dan aangenaam zyn, aan 't Franſche Hof, alzo zy beide ſterk geyverd hadden tot bevordering der Vrede, waarop ook Frankryk gezet was geweeſt. De Heer Goslinga vertrok, tegen 't einde van Zomermaand, wederom herwaards (*r*); doch de Heer Buys bleef, nog tot op 't einde des volgenden jaars, in Frankryk. Eene der voornaamſte zaaken, welken zyner zorge werden aanbetrouwd, was het bearbeiden van de bekragtiging der Vrede met Spanje, welke eenige zwarigheid ontmoet hadt aan 't Hof van Madrid, begeerende Filips eenige byzonderheden te bepaalen, in de Acte van bekragtiging, die niet ſmaaken konden in Holland. Immers het Franſche Hof gaf voor, dat men, om deeze reden, de Acte te rug gezon- Handeling in Frankryk.

(*p*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 544—550.
(*q*) Verbaal *en* Inſtructie der extr. Amb. Buys *en* Goslinga. *MS.*
(*r*) Verbaal *als boven.*

1714. zonden hadt naar Madrid, en gevorderd, dat de Vrede bekragtigd werdt, zonder eenige voorwaarden. Buys ſchreef dit aan de Staaten, die reeds bekommerd werden voor nieuwe onluſten, vooral om dat Frankryk de haven van Duinkerken nog niet volkomenlyk gedempt hadt, gelyk, volgens het Verdrag met Groot-Britanje, geſchieden moeſt. Zy deeden dan hun beſt, om Lodewyk den XIV. aan te zetten, tot het bezorgen eener onbepaalde bekragtiging der Vrede met Spanje. Ook kwam zy ten laatſten, in Wynmaand. De Heer Buys kreeg terſtond laſt, om 'er den Koning van Frankryk voor te danken, gelyk hy deedt (*s*). Zyne Majeſteit betuigde, by deeze gelegenheid „ te hoopen dat de Vrede van langen duur „ mogt zyn." Hy voegde 'er by „ dat hy egter gerugten van oorlog gehoord hadt, en „ dat ſommigen de wapenen ſcheenen te willen opvatten; doch dat hy niet dagt, dat „ de Staaten zig daarmede zouden willen moeijen. Wat my betreft, zeide hy, wyders, ik „ denk de Verdragen, heiliglyk, te houden. „ Men heeft lang genoeg geoorloogd, en elkanderen uitgeput, om eindelyk eens goede „ vrienden te blyven. Ook was dit zyn oogmerk, en, zo hy vertrouwde, het oogmerk „ der Heeren Staaten. 't Was ook hun beider „ belang. Hy hadt zulks, meermaalen, aan hem, „ Ambaſſadeur, verklaard, die bevinden zou, „ dat hy geſproken hadt, gelyk hy dagt (*t*)."

Wy-

(*s*) Miſſiven *van den* Extr. Amb. BUYS *van* 11. *Oct.* 1714. LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 584—586.

(*t*) Miſſive *van den* Extr. Amb. BUYS *van* 11 *Octob.* 1714. *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 586.

Wyders, handelde de Heer Buys, over verſcheiden' byzondere zaaken, de vryheid van de Scheepvaart en Koophandel betreffende. Ook vorderde hy voldoening eeniger penningen, die 't Huis van Oranje, volgens eene overeenkomſt van den jaare 1699, nog van de Kroone te vorderen hadt, en die een derde in zevenhonderdduizend guldens beliepen. De ontruiming van de Spaanſche Nederlanden, en de ongeregeldheden, welken, by deeze gelegenheid, voorvielen, verſchaften hem ook veel werks (*u*). Doch wy treeden niet in 't verſlag van deeze byzonderheden, om dat zy luttel gevolgs gehad hebben. De Markgraaf de Chateauneuf, die, in Louwmaand, zyne openbaare intrede gedaan hadt in den Haage, hieldt zig, hier, ook, eenen geruimen tyd, met verſcheiden' diergelyke zaaken, bezig (*v*). 1714.

De Staaten weigeren den Hertog van Savoje in 't bezit van Sicilie te handhaaven.

De Graaf van Strafford hadt, vroeg in 't voorjaar, aangehouden by de Staaten, om den Hertog van Savoje, nu Koning van Sicilie, te handhaaven in 't bezit van dit Ryk. Doch alzo de Keizer hem, in de hoedanigheid van Koning van Sicilie, nog niet hadt willen erkennen (*w*), en de Staaten voor nieuwe onluſten vreesden, weigerden zy, heuſchelyk, deezen laſt op zig te neemen. Toen, in Zomermaand, de Vrede met Spanje op 't punt ſtondt van geſlooten te worden, vorderde Strafford, dat 'er de Hertog van Savoje in begreepen werdt. Doch 't werdt, in den Haage, insgelyks, van de hand ge-

(*u*) Verbaal van den extr. Amb. Buys. *MS.*
(*v*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 752—760.
(*w*) *Voiez* Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 432.

1714. geweezen (*x*). Strafford hadt, wyders, begeerd, dat de Staaten hunne troepen trokken uit Ooſtende (*y*), hun verzekerende, dat Duinkerken, op 't Kaſteel na, geſlegt was, en dat de Haven, binnen eene maand, of weinig langer, gevuld zou zyn: waarna hy aanboodt, Gend, Brugge en Nieuwpoort aan hun te zullen doen overleveren, en middelen met hen te zullen beraamen, tot verzekering hunner Barriere. Maar men hadt hier geenen zin, om Ooſtende te ruimen, zo lang de Engelſchen Duinkerken bezet hielden (*z*); welk zy, niet dan na 't dempen der haven, dagten te verlaaten (*a*). De Graaf deedt nog andere voorſlagen, die, haddenze ingang gevonden, het ſluiten der Vrede te Radſtad geſtremd zouden hebben (*b*). Doch de Staaten hadden nu minder reden dan voor het tekenen der Utrechtſche Vrede, om zig te voegen naar de maatregels van 't Engelſche Hof. Maar aan dit Hof viel, kort hierna, zulk eene gewigtige verandering voor, dat 'er de Staat van geheel Europa eene andere gedaante door kreeg.

Zy willen Ooſtende niet ruimen.

VI. De Koningin van Groot-Britanje ſterft.

De Koningin was, reeds op 't einde van 't voorleeden jaar, gevaarlyk krank geworden aan eenige hevige toevallen van de jigt, haare gewoonlyke kwaale (*c*). Sedert was zy, by vlaagen, wat beter, doch nooit regt gezond geweeſt (*d*). De Staatsdienaars ſpraken egter van

(*x*) Reſol. Gener. *Veneris* 22 *Juny* 1714.
(*y*) Reſol. Gener. *Mart.* 31 *Octob.* 1713.
(*z*) Notul. Zeel. *van* 1713. *Byl bl.* * 119.
(*a*) Lettr. *ecr. de* Londres *du* 5^e *de Mars* 1714.
(*b*) Reſol. Gener. *Sabb.* 24 *Febr.* 1714. *by* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 552.
(*c*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV] *p.* 96, 97, 99.
(*d*) Miſſive *van den* Raadp. HEINSIUS *van* 13 *Febr.* 1714.

van haare onpaſſelykheid, als van weinig belang. Doch de Whigs wiſten 'er naauwkeurige berigten van te bekomen, en arbeidden, onder de hand, om de Proteſtantſche opvolging buiten gevaar te ſtellen: terwyl Bolingbroke en eenigen zyner vrienden 't Leger op hunne hand zogten te krygen, om zig, zo men meent, van het zelve te bedienen tot ſterking van den aanhang des Pretendents, die, zelfs onder de Torys, niet zo ſterk was, als ſommigen wenſchten: waaruit, eerlang, merkelyke twiſt ontſtondt, onder de tegenwoordige Staatsdienaars. De Whigs hadden, midlerwyl, zo men wil, een heimelyk Verdrag weeten te bewerken, tuſſchen de Staaten en George Lodewyk, Keurvorſt van Hanover, die, volgens de ſchikking, welke thans in 't Ryk vaſtgeſteld was, Koningin Anna opvolgen moeſt; zynde zyne Moeder, de Keurvorſtinne Sofia, die, in Bloeimaand deezes jaars, in hoogen ouderdom, overleedt, eene Kleindogter van Koning Jakob den I. By 't Verdrag, waarvan wy ſpreeken, zouden de Staaten zig verbonden hebben, den Keurvorſt zeker getal van ſchepen en manſchap te leveren, om hem te helpen aan 't bezit der Kroone van Groot-Britanje, na 't afſterven der Koninginne. De vrienden des Pretendents, die nog in Lotharingen was, werden, daarentegen, verdagt gehouden van heimelyken handel met het Franſche Hof, welk, zo verſpreid werdt, hunnen toeleg begunſtigde, en hun volk en ſchepen toeſchikken zou (e): hoewel zulks, in Frankryk, ſtyf en ſterk ontkend 1714.

(e) Lettre de Londres *du* 13e *de Fevrier.* 1714.

1714. kend werdt. Midlerwyl, gedroeg men zig, aan 't Engelſche Hof, als of men om geenen anderen opvolger dagt, dan om den Keurvorſt van Hanover. De Keurprins, zyn Zoon, was tot Hertog van Cambridge verheeven, door de Koninginne, die egter zwaarigheid maakte, om hem naar Engeland te ontbieden, en hem zitting in 't Hoogerhuis te verleenen, 't welk, van ſommigen, ernſtelyk begeerd was. Terwyl de ziekte der Koninginne toenam, tegen den Zomer, wies de verdeeldheid onder de hooge amptenaars zo ſterk aan, dat zy tot openbaaren twiſt uitborſt. De Groot-Theſaurier, Graaf van Oxford, die, zo men meent, ſterk voor 't Huis van Hanover gezind was, en op wiens ampt Bolingbroke vlamde, raakte buiten bewind. Doch eer zyn opvolger nog benoemd was, werdt de Koningin van zwaare hoofdpyn en ſlaapzugt overvallen. By vlaagen, was zy egter by haare kennis, en ſtelde, in eene der zelven, den Hertog van Screwsbury aan tot Groot-Theſaurier. Daarna, viel zy in een' doodſlaap, en gaf den geeſt, den twaalfden van Oogſtmaand, omtrent ten zeven uuren des morgens (*f*). Men hadt, te vooren, zulke orde geſteld, dat de Koningin zo dra niet overleeden was, of de Keurvorſt van Hanover werdt voor Koning uitgeroepen, onder den naam van *George den I.* 't Parlement erkende hem, nog dien zelfden dag. Men zondt hem tyding van zyne verheffing. De Koning van Frankryk verzuimde niet, te verklaaren, dat hy

George de I. wordt tot Koning uitgeroepen.

(*f*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 143, 159, 161, 185, 190, 191, 220—233.

hy de herſtelde vriendſchap tuſſchen de twee Kroonen zou zoeken te bewaaren, zonder zig te moeijen, met eenigen toeleg, ten behoeve des Pretendents (*g*). De Staaten, aan welken de Regeering van Groot-Britanje, terſtond, kennis van de gewigtige verandering gegeven hadt, bereidden zig om den Koning te ontvangen. Hy kwam, in Herfſtmaand, te Utrecht en van daar in den Haage; daar hy ook door de Franſche en Spaanſche Gezanten begroet werdt. Hy ging, van den Prins, zynen Zoon, verzeld, ſcheep in de Oranje-Polder en werdt door een Esquader Engelſche en Staatſche Oorlogsſchepen begeleid naar Engeland, daar hy behouden aankwam. Bolingbroke was, reeds voor 's Konings aankomſt, verlaaten van zyn ampt, en week, eerlang, naar Frankryk (*b*). Ook maakte zyne Majeſteit, daarna, nog grooter veranderingen onder de hooge amptenaars (*i*). 't Gedrag der meeſten werdt, naderhand, ſtrengelyk onderzogt, door 't Parlement: al het welke, eerlang, merkelyken invloed hadt, op den ſtaat van Europa. 1714.

De Staaten geleiden hem, met eenige Oorlogsſchepen, naar Engeland.

Men beſpeurde 'er, terſtond, de uitwerkſels van, aan de ſterke poogingen, die Koning George deedt, tot bevordering der ſlegtinge van de Veſtingwerken, en der dempinge van de haven van Duinkerken, waartoe Lodewyk de XIV. zig, by de Utrechtſche Vrede met Groot-Britanje, verbonden hadt. De Staaten en de tegen-

Hy doet ſterk aanhouden op het ſlegten van Duinkerken.

(*g*) Reſol. Gener. *Martis* 28 *Aug.* 1714.
(*b*) Miſſive *van den* extr. Amb. BUYS *van* 19 *April* 1715.
(*i*) TINDAL. *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 325, 330, 331, 339, 344, 345, 346, 347, 348, 352, 353, 354, 355. LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 656, 660—676.

1714. genwoordige Engelſche Regeering rekenden 't beide van hun belang, dat Duinkerken geſlegt, en vooral, dat de Haven gedempt werdt. Het voorig gedeelte deezer Geſchiedeniſſe heeft ons, dikwils, doen zien, hoe veel nadeels der ſcheepvaart van den Vereenigden Staat werdt aangedaan, uit de haven van Duinkerken, toen zy in de magt van Spanje was. En na dat Frankryk, ten tyde van Karel den II., Koning van Groot-Britanje, meeſter van Duinkerken geworden was, hadden de Duinkerker Kaapers, in oorlogstyd, den Staaten ook veel nadeels gedaan, en de Vaart door 't Kanaal belemmerd, of geſtremd. Diergelyke nadeelen hadden 'er ook de Engelſchen van geleeden, wanneer zy in oorlog geweeſt waren met Frankryk. 't Volk was 'er, hierom, zeer op geſteld geweeſt, dat het vernielen der werken en haven bedongen werdt, by de Vrede (*k*). Allen ook, die voor de Proteſtantſche opvolging in Groot-Britanje yverden, begreepen, dat de haven van Duinkerken de gelegenſte was onder 't Franſch gebied, om den Pretendent over te voeren naar Engeland; 't welk, reeds meer dan eens, gedreigd was. Maar ſommige amptenaars, ten tyde van Koninginne Anna, den Pretendent heimelyk gunſt toedraagende, hadden niet ſterker op het ſlegten van Duinkerken gedrongen, dan zy moeſten doen, om zig niet te zeer verdagt te maaken, by 't gemeen. Men was, derhalve, van de Franſche zyde, langzaam voortgegaan met het werk. Men kende de geſteldheid van het Engelſche Hof. En de Torcy hadt, reeds eenige maanden voor 't ſluiten der

(*k*) Rapport van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl.* 83.

der Vrede, aan Bolingbroke, te kennen gegeven „ dat het ſlegten der Veſtingwerken en „ het dempen der haven van Duinkerken toe„ geſtaan was. Doch dat het den Engelſchen, „ hierna, miſſchien, zou konnen berouwen, „ dat zy gedrongen hadden, op de ſlegting „ van eene Plaats, en op de demping van ee„ ne haven, die van grooten dienſt zouden „ konnen zyn, in een geval, dat, veelligt, niet „ zeer ver van de hand was (*l*)." Ongetwyfeld, zag hy op de overvoering des Pretendents, die ſommigen, toen, in den zin hadden. Toen George de I. aan de Kroon kwam, werdt 'er, terſtond, meer werks gemaakt, om Frankryk te verpligten, tot het naarkomen zyner verbindteniſſe, ten opzigte van Duinkerken. Het Franſche Hof hadt nu de Veſtingwerken der Plaatſe, grootendeels, doen ſlegten. Doch de Haven was zo weinig gedempt, dat 'er, door de oude Vaart, zulke groote ſchepen als immer te vooren in komen konden. Ook waren de dyken langs de Vaart nog in wezen. Daarenboven, arbeidde men, ſedert eenigen tyd, aan eene nieuwe Vaart te Mardyk, een groot uur gaans van Duinkerken, naar den kant van Grevelingen: welke Vaart, zo wel als de oude, tot aan Duinkerken loopen zou. Ook hadt men, op deeze Vaart, reeds de grondſlagen gelegd van eene ſluis, die veel grooter zyn zou, dan de ſluis, door welke, de oude Haven plagt ſchoon gehouden te worden. Koning George deedt, over dit alles, klaagen aan het Franſche Hof; daar men antwoordde „ dat de haven tuſſchen de Stad en 't Kaſteel, in der „ daad, 1714.

Antwoord van het Franſche Hof.

(*l*) *Zie* Rap. van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl.* 178.

1714. „ daad, genoegzaam gedempt was, en dat
„ menze, dagelyks, nog verder vulde, met
„ de puin die van 't Kaſteel kwam. Doch dat
„ men de woorden van 't Verdrag *Portus com-*
„ *pleatur*, dat is, *de Haven zal gedempt worden*
„ nooit verſtaan kon van de oude Vaart, die
„ zeer onderſcheiden was van de haven. Dat
„ deeze Vaart vyfhonderd Roeden lang was,
„ en dat de Koning zig nimmer verbonden zou
„ hebben, om zulk eene Vaart te dempen: 't
„ welk een verbaazend werk zou geweeſt zyn,
„ waaraan ook niet dan by laag water zou heb-
„ ben konnen gearbeid worden. Dat zelfs dee-
„ ze Vaart, eerlang, van zelve, door het af-
„ ſlyten en vergaan der dyken zo ondiep zou
„ worden, dat zy geene groote ſchepen zou
„ konnen voeren, dan by hoog water; 't welk
„ langs de gantſche Vlaamſche kuſt, van
„ Nieuwpoort tot aan Calais toe, geſchieden
„ kon. Dat, wat het graaven eener Vaarte, en
„ het leggen eener ſluize, te Mardyk, betrof,
„ zulks, ſedert het ſlegten der ſluizen te Duin-
„ kerken, noodzaakelyk geworden was, wilde
„ men het naaſte Land voor overſtroomin-
„ ge behoeden. Dat het water van de vaar-
„ ten van Veurne, van de Moeren, van Wy-
„ noksbergen en van Bourbourg geloosd plagt
„ te worden, door de ſluizen te Duinkerken,
„ waarom men, by 't Engelſche Hof, aange-
„ houden hadt, om eene deezer ſluizen in we-
„ zen te mogen laaten. Doch dat de Konin-
„ gin, hiertoe, niet hadt willen verſtaan. Dat
„ men zig, hierom, wel genoodzaakt gezien
„ hadt, tot het graaven van 't Kanaal te Mar-
„ dyk, welk van eene behoorlyke wydte en
„ diep-

„ diepte zyn moeſt, om het water der vier
„ andere Kanaalen, die allen bevaarbaar, en, 1714.
„ met elkanderen, vierentwintig Roeden breed
„ waren, te konnen ontvangen en loozen. Dat
„ de ſluis ook geſchikt moeſt zyn, naar de
„ breedte van 't Kanaal, en naar de menigte
„ van 't water, welk 'er door geloosd moeſt
„ worden. Dat men haaſt met het werk hadt
„ moeten maaken, om dat de Herfſt op han-
„ den was; wanneer men zwaaren regen, en,
„ gevolgelyk, ook overſtroomingen te dugten
„ hadt. Dat, eindelyk, zyne Majeſteit niet
„ voorhadt, Mardyk tot eene ſterke Plaats en
„ Zeehaven te maaken; maar, gelyk reeds ge-
„ zeid was, het naaſte Land, welk noodwen-
„ dig waterloozing hebben moeſt, te beveili-
„ gen voor overſtroominge (*m*)." Doch het En-
gelſche Hof hieldt zig met deeze redenen niet
voldaan. *John Dalrymple*, *Graaf van Stairs*, werdt, eerlang, naar Frankryk gezonden, om de klagten te vernieuwen, die over de Vaart en Sluis te Mardyk gedaan waren. Hy hieldt den Koning van Frankryk voor „ dat 'er gee-
„ ne reden was, om voor overſtrooming be-
„ dugt te zyn; konnende het Landwater, met
„ geringe koſten, geloosd worden, door de
„ Aa, te Grevelingen, en, zonder eenige kos-
„ ten, door de ſluizen van de Iperlé, by Nieuw-
„ poort: behalve dat men, in deezen oord,
„ ook voor geene merkelyke overſtroomingen
„ te dugten hadt, alzo 'er, tuſſchen de Aa en
„ de Iperlé, geene loopende waters gevonden
„ werden. Ook waren de ſluizen te Duinker-
„ ken

Weder-antwoord van weege den Koning van Groot-Britanje.

(*m*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 678—681.

1714. „ ken reeds zeven maanden toe geweeſt, zon-
„ der dat het Land eenigen overlaſt van 't wa-
„ ter gehad hadt. De vier Vaarten, die men
„ ſchier als loopende rivieren beſchreef, le-
„ verden, derhalve, zo weinig waters uit, dat
„ men, om het zelve te loozen, zulk eene
„ wyde Vaart en ſluis te Mardyk niet noodig
„ hadt. 't Was dan blykbaar, dat zulk een
„ koſtbaar werk, met een ander oogmerk, en
„ om Mardyk tot eene nieuwe Haven te maa-
„ ken, in de plaats van Duinkerken, onder-
„ nomen was. De nieuwe Vaart was, van 't
„ Kanaal van Wynoksbergen, daar zy in de
„ Stad liep, af, tot aan de nieuwe ſluis, twin-
„ tig voet diep, en honderd en zeventig wyd.
„ Daar konden wel vierhonderd groote ſche-
„ pen in leggen. Oorlogsſchepen van den der-
„ den rang, of van tagtig ſtukken, konden 'er
„ in en uit komen. De Vaart was omtrent eene
„ myl lang, boven de ſluis, die, veel wyder
„ zynde dan de ſluizen te Duinkerken, zo veel
„ zeewaters door laaten kon, dat het, gevoegd
„ by het water der andere Vaarten, welken
„ de haven te Duinkerken plagten ſchoon te
„ houden, ten minſte, tweemaal zo veel wa-
„ ters uitleveren zou, tot ſchuuring der nieu-
„ we haven, dan men te vooren hadt, om de
„ oude te ſchuuren. Wyders, kon men de
„ ſluis en haven van Mardyk niet naderen,
„ dan van den duinkant, tuſſchen Veurne en
„ Duinkerken, welke toegang zo eng was, dat
„ men dien, in den tyd van eene week, lig-
„ telyk, zo ſterk maaken kon, dat dezelve,
„ naauwlyks, zou te overweldigen zyn. Men
„ week, derhalve, af van het waare oogmerk

„ van

„ van 't Verdrag, door het aanleggen deezer
„ nieuwe werken te Mardyk, en de Koning 1714.
„ van Groot-Britanje zou alzo lief gezien heb-
„ ben, dat men Duinkerken eenen anderen
„ naam gegeven, en de oude Haven in wezen
„ gelaaten hadt, dan dat men eene nieuwe en
„ veel bekwaamer haven maakte, zo na by de
„ oude." Het antwoord, welk het Franſche Het
Hof op deeze redenen gaf, deedt duidelyk Franſche
zien, dat men niet gezind was, het werk te Hof
Mardyk te ſlegten. Men hieldt den Graave blyft by
van Stairs voor „ dat men 't Landwater niet zyn ge-
„ door Grevelingen loozen kon, om dat de voelen.
„ vloeren der ſluizen aldaar tien voet hoo-
„ ger waren dan die te Duinkerken. Ook
„ kon zulks te Nieuwpoort niet geſchie-
„ den, om dat deeze Stad onder 't gebied
„ ſtondt eener vreemde Mogendheid, van wier
„ genade men zou moeten afhangen. Drie
„ loopende ſtroomen waren 'er, zeide men,
„ in deezen oord, den laagſten van Vlaande-
„ ren, de Aa, de Kolme en de Lizer, behalven
„ eene groote menigte van bevaarbaare Ka-
„ naalen: waarom de vrees voor overſtroo-
„ minge gantſch niet ydel was. Wyders, moeſt
„ de Koning gerekend worden voldaan te heb-
„ ben aan zyne verpligting, als hy de Veſting-
„ werken van Duinkerken geſlegt, de Haven
„ deezer Stad gedempt, en de ſluizen vernield
„ hadt, en als hy deeze Veſtingwerken, Ha-
„ ven en Sluizen nimmer herſtelde. Hiertoe
„ verklaarde zyne Majeſteit gezind te zyn.
„ Doch men moeſt hem niet vergen, dat hy
„ zyne onderdaanen bloot ſtelde voor 't ge-
„ vaar van overſtroominge. Eindelyk, ver-

1714. „ nieuwde hy zyne verzekering, dat hy niet
„ voorhadt, te Mardyk eene Sterkte te ſtig-
„ ten, noch eene ontzaglyke Vloot te houden
„ in de haven. Hy wenſchte niets liever, dan
„ de herſtelde Vrede met de nabuuren te on-
„ derhouden, hunnen Koophandel te doen
„ bloeijen; en de algemeene ruſt van Europa
„ te bevorderen (*n*)." Men moeſt zig, voor
eerſt, in Engeland te vrede houden met dit
antwoord; ſchoon men 't vreemd vondt, dat
het Franſche Hof, welk zig voorheen hadt wil-
len houden aan het oogmerk der Verdragen,
met agterſtelling van de letter; nu op het naar-
komen van de woorden geſteld was, zonder
zig met het oogmerk te bekreunen. Doch 't
Verdrag kon duidelyker geſteld geweeſt zyn.
Men las 'er ſlegts in, *dat de Veſtingwerken, Ha-
ven, ſluizen en dyken van* DUINKERKEN *nooit we-
derom zouden mogen hermaakt worden.* [*Ne* DIC-
TA *Munimenta, Portus, Moles, aut Aggeres de-
nuò unquam reficiantur*]; doch men beoogde ge-
wiſſelyk niet, den Koning vryheid te laaten,
om diergelyke haven en ſluizen, op dezelfde
kuſt, en ſlegts een uur gaans van de oude, aan
te leggen. De misſlag beſtondt, alleenlyk, hier-
in, dat men dit oogmerk niet uitgedrukt hadt;
van welk verzuim het Franſche Hof zig wiſt te
bedienen, tot zyn voordeel (*o*). Daar verlie-
pen nog omtrent twee jaaren, eer zig gele-
genheid opdeedt, om de werken, te Mardyk,
welken, midlerwyl, niet voortgezet werden
(*p*), te doen ſlegten.

en houdt zig aan de letter van 't Verdrag, tegen 't oogmerk.

De

(*n*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 143 — 151.
(*o*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 377 — 381.
(*p*) ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 87.

De Koning van Pruiſſen, die zig, op 't einde des jaars 1712, meeſter gemaakt hadt van het Vorſtendom Meurs, zogt zig, ſedert, in 't bezit te ſtellen van eenige andere Heerlyke goederen, die tot de nalaatenſchap van Koning Willem behoorden. Onder voorwendſel, dat Fredrik Henrik eene rente van tagtigduizend guldens in 't jaar bezeten hadt, waar voor de tollen op de Maaze verbonden waren, hadt hy, in 't voorleeden jaar, twee tolhuizen aangelegd op deezen ſtroom, te Well, beneden Venlo: in een van welken, de tol van Middelaar, en in het ander de inkomende en uitgaande regten van het Overkwartier van Gelder geheeven werden (q). De Staaten beſlooten, terſtond, den Koning voor te houden, dat deeze nieuwigheid den Koophandel langs de Maaze, geweldiglyk, belemmeren zou, alzo de tollen, die voor de rente, op welke hy meende geregtigd te zyn, verbonden waren, reeds te Roermonde en te Venlo lagen; in welke Steden zy bezetting hadden (r). Doch hunne redenen vonden luttel gehoors. De Koning beweerde, dat hy deeze tollen heffen mogt, als Heer van Middelaar, welke Heerlykheid aan Prinſe Fredrik Henrik hadt toebehoord. Zelfs ſtondt het hem, dagt hy, vry, als regt hebbende op een gedeelte van het Overkwartier van Gelderland, uitgaande en inkomende regten te vorderen, waar hy wilde. Hy liet zig dan niet beweegen, om deeze tollen af te ſchaffen. Vroeg in 't voorjaar, ontdekte men, daaren

1714. VII. Verſchil met den Koning van Pruiſſen over de tollen op de Maaze.

Hy zoekt Graave te verraſſen.

(q) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 210.
(r) Reſol. Gener. 11 *Nov.* 1713. *by* Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 212.

1714. enboven, dat het Hof van Berlyn zig, door verraſſing, zogt meeſter te maaken van de Stad Graave, welker Heerlykheid aan den Huize van Oranje behoorde. Doch de toeleg werdt ontdekt, en geſtuit. Ten zelfden tyde, wierp de Koning, onverhoeds, bezetting in Herſtal, welks Heerlykheid, als door de Prinſen van Oranje bezeten geweeſt zynde, hy zig hadt doen toeëigenen, door het Leenhof van Luik, waarvan zy afhing. De Staaten beklaagden 'er zig, vergeefs, over, aan het Hof van Berlyn (*s*); welk zig, wat laater, ook van Dieſt in Brabant, insgelyks eene Heerlykheid van den Huize van Oranje, zogt meeſter te maaken; doch van de Staaten voorkomen werdt. Deeze en diergelyke moeilykheden bragten de Staaten, eerlang, tot het beſluit, om het geſchil over de goederen van het Huis van Oranje aan de beſliſſing van den gewoonlyken Regter over te laaten (*t*).

Hy werpt bezetting in Herſtal.

Andere onluſten met het Hof van Berlyn.

't Was reeds meer dan eens gebeurd, dat de troepen van den Staat, in 't trekken, hunnen weg genomen hadden over het Pruiſſiſch gedeelte van het Overkwartier van Gelderland. Hierover was dikwils geklaagd. Doch in den Zomer deezes jaars, kwamen de Staaten met den Koning van Pruiſſen overeen, wegens eenen voet, waarop deeze togten, na deezen, tot wederzydſch genoegen, zouden konnen geſchieden (*u*). De Koning hadt ook, ſedert eeni-

(*s*) Reſol. Holl. 26 *Juny* 1715. *bl.* 558. *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 712—718.
(*t*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 770, 771.
(*u*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 223. LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 718.

nigen tyd, de Stukken, Beſcheiden en Papieren gevorderd, die de Plaatſen van zyn aandeel in 't Overkwartier van Gelderland betroffen. Doch de Staaten verklaarden zulke ſtukken, te Roermonde, niet gevonden te hebben. Men hadt, wyders, nog een verſchil met den Koning van Pruiſſen, als Heer van Neufchatel, over eenige vendels Zwitſers, die de Koning allen als Neufchatelſchen wilde aangemerkt hebben, en die de Staaten, ten deele, als Bernſchen rekenden. De Koning ſtondt 'er zeer op, dat men, over alle deeze vendels, met hem handelen zou; doch men vondt niet geraaden, hem te wille te zyn (v). Men raadpleegde, ſedert eenigen tyd, over eene merkelyke vermindering van troepen, waaromtrent de Geweſten elkanderen niet volkomenlyk verſtaan konden. Evenwel, hadt men, na de Vrede, alle de vreemde troepen, die meer dan vyfenzeventigduizend man beliepen, afgedankt: ook verſcheiden' andere vendels en Officiers, die in vredestyd van geenen dienſt waren. Men maakte zelfs eenige verminderingen, ten opzigte der Zwitſers en Landzaaten: zo dat de Staat, in alles, omtrent negentigduizend man minder onderhieldt, dan geduurende den oorlog. Nogtans, waren ſommige Geweſten nog geſteld op verdere vermindering. Utrecht hadt, uit eigen hoofde, verſcheiden' vendels afgedankt. Andere Gewesten oordeelden, daarentegen, dat de Vrede zo vaſt niet ſtondt, dat men zig zo zeer van Krygsvolk behoorde te ontblooten: welk laatſte ook, krag-

1714.

De Geweſten handelen over vermindering van Krygsvolk.

(v) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 769, 891 — 893.

1714. kragtiglyk, aangedrongen werdt, in de algemeene Petitie, die, volgens gewoonte, op 't einde des jaars, door den Raad van Staate, ter algemeene Staatsvergaderinge ingeleverd werdt (*w*).

VIII. Aanvang der handelinge over de Barriere.

De Vrede van Utrecht, die van de Vrede van Radſtad en Baden gevolgd was, hadt Keizer Karel den VI. verzekerd van het bezit der Spaanſche Nederlanden; doch, onder deeze voorwaarde, behalven anderen, dat hy, wegens eene Barriere uit dezelven, overeenkwame met de Staaten, die de meeſte ſterke Plaatſen dier Nederlanden nog bezet hielden, en niet gezind waren, dezelven te ruimen, voor zy met den Keizer zouden verdraagen zyn. Zy verklaarden dan, in de Lente deezes jaars, aan den *Baron van Heems*, Keizerlyken Reſident in den Haage, dat zy bereid waren, in onderhandeling met hem te treeden, over de Barriere, zo hy, hiertoe, behoorlyk, gemagtigd werdt van den Keizer, zynen Meeſter. Hy antwoordde hun, na verloop van eenigen tyd, dat de Keizer gezind was tot handelinge, mids men geen agt gave op eenige voorgaande Verdragen, omtrent de Barriere gemaakt, en het Verdrag kwame ſluiten te Weenen, na dat men, in den Haage, de punten zou hebben gereed gemaakt. Doch de Graaf van Strafford, kennis van deezen voorſlag bekomen hebbende, vatte terſtond vuur. *De Keizer ſcheen*, zeide hy, *haare Majeſteit*, die toen nog leefde, *te willen uitſluiten van de handelinge, metze te trek-*

(*w*) Petitie *van 't jaar* 1715. *by* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 893—913.

trekken naar Weenen, werwaards zy, zekerlyk, niemant zenden zou, gelyk hy verzogt, dat de Staaten ook niet deeden. Voorts, begeerde hy, dat men met Heems niet verder ſprake over de Barriere, buiten zyn byzyn. Al 't welke hy betuigde te zeggen, op uitdrukkelyken laſt der Koninginne (x). De Staaten, ſedert, nader ſpreekende met Heems, vernamen uit hem, dat de Keizer, ligtelyk, beſluiten zou, hun Namen, Doornik en Meenen, tot eene Barriere, af te ſtaan (y): 't welk niet onaangenaam voorkwam, alzo men, Namen inhebbende, van de Sambre en Maaze meeſter zyn zou. Doornik ſloot de Scarpe en de Schelde, en Meenen de Leye. En 't gebied over deeze ſtroomen, de voornaamſten der Spaanſche Nederlanden, zou den Franſchen beletten, Magazynen te maaken, als zy den Vereenigden Staat, of de overige Spaanſche Nederlanden zouden mogen willen aantaſten. Ook zou de Keizer verpligt zyn, deeze Plaatſen te helpen verdedigen, zo hy de overigen behouden wilde (z). Evenwel, vonden de Staaten dienſtig, nog eenige andere Plaatſen en punten te vorderen. Zy maakten dan, in Hooimaand, een Ontwerp gereed, welk aan den Baron van Heems overgeleverd, aan den Graave van Strafford vertoond, en aan de byzondere Geweſten rond gezonden werdt. Het beſtondt ſlegts uit *vier* punten. Doch vooraf werdt verklaard „dat, by het Groot Verbond, in den „ jaare 1701, tuſſchen Keizer Leopold, Wil- „ lem 1714. Eiſch der Staaten.

(x) Miſſive *van den* Griffier F. FAGEL *van* 18 *May* 1714.
(y) Miſſive *van den* Penſ. DE LA BASSECOUR *van* 5 *July* 1714.
(z) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 714.

1714. „ lem den III., Koning van Groot-Britanje
„ en hunne Hoog-Mogendheden, geſlooten,
„ beraamd was, dat de Spaanſche Nederlan-
„ den, die toen met Franſche troepen bezet
„ waren, herwonnen wordende, dienen zou-
„ den tot eene Barriere voor deezen Staat.
„ Dat dit geval nu plaats hadt, en dat hunne
„ Hoog-Mogendheden, derhalve, gezind wa-
„ ren, met zyne Keizerlyke Majeſteit, des-
„ aangaande, overeen te komen, op den vol-
„ genden voet. 1. Dat alle de Plaatſen, die
„ de Staaten tegenwoordig bezet hielden, in
„ de Spaanſche Nederlanden, daaronder be-
„ greepen Veurne, Yperen, het Fort de Knok-
„ ke en Charleroi, aan den Keizer zouden af-
„ geſtaan worden, uitgezonderd de Plaatſen,
„ hierna te melden. Dat Roermonde met Kei-
„ zerſche en Staatſche troepen zou worden
„ bezet. Dat de Sterkten Filips, Roodenhui-
„ zen en Damme zouden geſlegt worden. Dat
„ de ſluisdeuren der Sterkte S. Donaas, die
„ in eigendom der Staaten en aan de Stad Sluis
„ gehegt blyven zou, in tyd van vrede, zou-
„ den weggenomen worden; dat het verſchil
„ over de Brugſche Vaart zou worden ver-
„ bleeven aan zegsluiden, wederzyds te kie-
„ zen; doch alles onder deeze voorwaarden,
„ dat Meenen, de Stad en 't Kaſteel van Door-
„ nik, Bergen in Henegouwen, de Stad en 't
„ Kaſteel van Namen, 't Kaſteel van Gend,
„ en de Sterkten de Peerel en Maria op de
„ Schelde alleen door troepen van den Staat
„ zouden bezet, en, ten opzigte van woo-
„ ning, vuur en licht, gehandeld worden,
„ volgens het bekende Reglement, deswege

„ ge-

„ gemaakt met den Keurvorſt van Beieren, 1714.
„ toen Landvoogd der Spaanſche Nederlan-
„ den. Dat de Keizer, daarentegen, aan de
„ Staaten zou afſtaan de Stad Venlo, met de
„ Sterkte S. Michiel, en Stevenswaard in 't
„ Overkwartier van Gelderland, op gelyken
„ voet, als deeze Plaatſen, door Karel den
„ II., waren bezeten geweeſt, blyvende ook
„ het Land van Weerd aan hunne Hoog-Mo-
„ gendheden. Dat ook de Keizer, by 't Ryk,
„ en daar 't verder vereiſcht mogt worden,
„ zou te wege brengen, dat de Staaten bezet-
„ ting zouden mogen houden in Huy, in welk
„ geval zy zouden konnen gedoogen, dat het
„ Kaſteel van Luik geſlegt werdt. Dat de Staa-
„ ten, in tyd van oorloge, zo veele troepen
„ als zy raadzaam oordeelden, zouden mogen
„ leggen in de ſterke Plaatſen der Spaanſche
„ Nederlanden; dat men ook nader zou over-
„ eenkomen, wegens 't getal der troepen, wel-
„ ken de Keizer in die Nederlanden houden
„ zou; dat de Staaten hunne bezettingen zou-
„ den mogen voorzien van krygs- en mond-
„ behoeften, zonder daar van eenigerlei reg-
„ ten te betaalen; dat zy bevelhebbers en min-
„ dere overſten over hun krygsvolk zouden
„ mogen ſtellen, die alleen onder hun Regts-
„ gebied zouden ſtaan; doch zo wel aan den
„ Keizer als aan hun den eed van getrouwheid
„ doen. 2. Dat de Keizer de geldligting zou
„ goedkeuren, welke, geduurende de beſtie-
„ ring van Groot-Britanje en de Staaten over
„ de Spaanſche Nederlanden, gedaan, en waar-
„ voor verſcheiden' inkomſten dier Landen
„ verbonden waren: hun, daarenboven, toe-

„ ſtaan-

1714. „ ſtaande een millioen guldens in 't jaar, uit „ de middelen dier Nederlanden, boven de in- „ komſten der veroverde Plaatſen, tot voldoe- „ ning der koſten, vereiſcht, tot het bewaa- „ ren van Limburg, en tot andere noodwen- „ digheden. 3. Dat de grensſcheiding in Vlaan- „ deren, van den zeekant tot aan de Schelde, „ geregeld werdt, naar den zin van hunne „ Hoog-Mogendheden, en volgens een ont- „ werp," welk hier by gevoegd was; doch welk wy niet hebben willen naſchryven, om dat het wat te veel plaats beſlaan zou, en om dat 'er toch verandering in kwam. „ 4. Dat, eindelyk, voor „ dat de Staaten hun bewind over de Spaan- „ ſche Nederlanden behoefden af te ſtaan, en „ voor dat de bezettingen der twee Mogendhe- „ den trokken uit de Steden, welken men ſtondt „ over te geeven, het Verdrag van Koophan- „ del zou moeten geregeld worden, op den „ voet van het Verdrag van Munſter, en dat „ men, in dit opzigt, redelyke voldoening zou „ geeven aan haare Groot-Britanniſche Maje- „ ſteit, zo zulks niet bereids mogt geſchied „ zyn (*a*)."

De Keizerlyke Reſident verwerpt dien t'eenemaal.

De Graaf van Strafford hadt veel tegen dit ontwerp, welk opgeſteld was, zonder hem, vooraf, te kennen. Doch hy wilde 'er zig niet byzonderlyk op verklaaren, zonder naderen laſt van zyn Hof, daar 't nu, ter oorzaake van den twiſt onder de hooge Amptenaars, en van de ziekte der Koninginne, zeer hagchelyk ſtondt. De Baron van Heems beweerde ook, dat het ontwerp niet geleek naar 't gene men, voor-

(*a*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 735.

voorheen, op 't papier hadt gebragt. Men ant- 1714.
woordde hem, dat men egter, ſedert drie of
vier jaaren, op gelyke onderſtellingen, gehan-
deld hadt. Hy hernam, dat men toen van ge-
dagten geweeſt was, dat het Huis van Oos-
tenryk in 't bezit van Spanje zou gebleeven zyn.
Men antwoordde, dat het mislukken hiervan
den Staaten niet te wyten was. *Ook*, hervatte
Heems, *den Keizer niet; die 'er, derhalve, niet
om behoorde te lyden.* Wyders, nam hy kwalyk,
dat het ontwerp aan de byzondere Geweſten
gezonden was, als ſtondt het aan deezen, en
niet aan den Keizer, om 'er in te bewilligen.
Na veel over- en wederſpraak, verklaarde hy,
eindelyk, den Staatſchen „ dat de Keizer zulk
„ een ontwerp geenszins hadt konnen verwag-
„ ten, na de verzekering, hem door de Staa-
„ ten gegeven, dat zy alle de geſchillen tot
„ zyn genoegen wilden afdoen. Dat hy, Kei-
„ zerlyke Gezant, den Heeren Staaten verze-
„ keren kon, dat het ontwerp niet ſlegts kwa-
„ lyk ontvangen zou worden, te Weenen;
„ maar dat men 't zelfs als een ondraaglyk juk
„ zou aanzien. Dat hy laſt hadt, den Staaten
„ te verklaaren, dat de Keizer de Spaanſche
„ Nederlanden, nimmer, op zulke laſtige en
„ haatelyke voorwaarden, aanvaarden zou.
„ Dat zyne Keizerlyke Majeſteit hun vermaan-
„ de, om een ſpoedig einde te maaken van
„ de onderhandelingen over dit ſtuk, waartoe
„ men, of te Frankfort, of te Bruſſel, zou
„ konnen byeen komen. Dat, zo de Staaten
„ nog uitſtel zogten, de Keizer niet zou kon-
„ nen nalaaten, de Spaanſche Nederlanden,
„ welken hem, van regtswege, toekwamen,

„ te

1714. „ te doen bezetten, door zyne troepen. Dat „ het Verdrag van Baden haaſt geſlooten zou „ zyn, waarna de Keizer verpligt zou wezen, „ de Keurvorſten van Keulen en Beieren te „ herſtellen: 't welk hem de uitvoering van „ zynen toeleg zou doen verhaaſten, en bezit „ doen neemen van de Spaanſche Nederlan„ den, naar gelang, dat hy de genoemde Keur„ vorſten herſtellen zou: al 't welk hy den Staa„ ten riedt, in ernſtige overweeging te nee„ men (*b*)."

IX. Staat der tegenwoordige Regeeringe over de Spaanſche Nederlanden.

De Keizer hadt, midlerwyl, *Jozef Lotharius, Graaf van Koningſek*, benoemd, om met de Staaten te handelen, over 't ſtuk der Barriere, en drong zeer op een ſpoedig afdoen van zaaken. De Staaten toonden zig bereid. 't Bewind over de Spaanſche Nederlanden viel hun langs hoe laſtiger, konnende zy, aldaar, noch 't gemeen noch den Grooten genoegen geeven. De Raad van Staate te Bruſſel, op aanraading van het Engelſche Hof, kort voor 't overlyden der Koninginne, ondernomen hebbende, de Regeering te veranderen, te Doornik, te Yperen, te Meenen en te Veurne, zonder de Staaten te kennen, haalde zig, daarentegen, hierdoor, derzelver ondank op den hals. Men verſtondt, dat den Raad geen gezag toekwam, over Plaatſen, die Karel de II., ten tyde van zyn afſterven, niet bezeten hadt; maar welken, ſedert, veroverd waren; en men beval den Wethouderen deezer Steden, 't gezag des Raads, in geenerlei opzigt, te erkennen. Doch zulke en veele diergelyke moeilykheden deeden de Staaten

(*b*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 738.

ADRIAAN VAN BORSSELE,
HEER VAN GELDERMALSEM,
Gevolmagtigde van den Staat tot de handeling
over het Verdrag van Barriere enz.

A. Schouman del. naar de Orig. Schilderij 1750. J. Houbraken fec.

Is. Tirion Excud.

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.

ten verlangen naar de herſtelling van de Regeering der Spaanſche Nederlanden, op eenen vaſten voet. Hun ontwerp was nu, aan 't Weener-Hof, gelezen en afgekeurd. Onder anderen, oordeelde men, dat de Staaten hun gebied in Vlaanderen te zeer zogten uittebreiden. Ook wilde men de Sterkte Filips, zo na by Antwerpen gelegen, niet ſlegten, noch de Peerel afſtaan aan de Staaten, die dan meeſters zyn zouden van een Kanaal, welk door 't Land van Waas liep. De Baron van Heems, die dit den Staatſchen bekend maakte, verklaarde egter, in eene volgende byeenkomſt, dat zyn Hof, op eene Plaats of twee, en op eenhonderdduizend guldens of twee meerder of minder niet zien zou. Men kwam, andermaal, byeen, om de Plaats tot de handeling te bepaalen. De Graaf van Strafford, die hier tegenwoordig was, deedt zyn beſt, om te maaken, dat men tot geen beſluit kwame. Doch na de dood der Koninginne, die kort hierop volgde, veranderde hy van gedrag. Men ſtelde, eerlang, vaſt, te Antwerpen te handelen. De Staaten benoemden hiertoe uit hunne vergadering de Heeren van der Duſſen, Graave van Regteren en Scato Gokkinga, en uit den Raad van Staate, *Adriaan van Borſelen*, *Heer van Geldermalſem*. De Koning van Groot-Britanje, zorg willende draagen, voor 't gene den Koophandel zyner onderzaaten op de Spaanſche Nederlanden betrof, magtigde eerlang Graaf *William Cadogan*, om de onderhandelingen te Antwerpen by te woonen (*c*). Men kwam,

1714.

Nadere uitbieding der Keizerſchen.

(*c*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 383.

1714. kwam, in Wynmaand, byeen. De wederzydſche voorſlagen verſchilden, in 't eerſt, merkelyk. De Baron van Heems, die zig, in 't begin der onderhandelingen, eenigen tyd, te Antwerpen ophieldt, maakte zwaarigheid over de laatſte millioen, den Keizer verſtrekt door de Staaten, en gebruikt tot voldoening der hulptroepen, die, in 't jaar 1712, afgeweeken waren van den Hertoge van Ormond, om zig by 't vereenigd Leger te voegen (*d*). Ook leverde hy rekeningen over van brood, garſt of haver, door den Keizer, aan de Staatſche en Paltſiſche troepen, in Katalonie, verzorgd. Hy vorderde, daarenboven, eenige agterſtallen, verſchuldigd aan de Keizerlyke troepen, die in de Nederlanden gediend hadden.

Byeenkomſt te Antwerpen.

X. Doch terwyl deeze en andere punten overwoogen werden, te Antwerpen, ontving men, in den Haage, ſchryvens van de Staaten van Gelderland, waarby op de algemeene Staaten begeerd werdt, dat zy voor alle dingen zorg droegen, om eene Barriere aan den Ryn, zo wel als aan de Maaze, te bekomen. Men ſcheen, aan den Ryn, het oog te hebben op Keizerswaard, welk de grenzen van den Staat dekken zou, tegen 't gene, uit Bon en Rynberk, welke Plaatſen den Keurvorſt van Keulen in handen ſtonden te komen, zou konnen ondernomen worden. Aan den Maaskant, zogt men Venlo en Stevenswaard te verkrygen, welken, reeds te vooren, gevorderd waren. Doch Keizerswaard kwam den Keurvorſt van de Palts toe, die, wel verre van iet te willen afſtaan, zig

De Staaten van Gelderland zoeken een gedeelte van 't Overkwartier te doen hegten aan hun Gewest.

(*d*) *Zie* XVII. *Deel*, *bl.* 478.

zig onlangs in 't bezit geſteld hadt van het Steedje Keſſenich, onder 't gebied van den Staat, niet verre van Maaſtricht, gelegen; hoewel zyne ſoldaaten, wel haaſt, wederom van daar gedreeven waren, door de Staatſchen. Men zag, derhalve, geen' kans, om bezetting te krygen in deeze Plaatſe. Wat laater, vorderde Heems, dat de Keizer in 't bezit geſteld werdt van het Hertogdom Luxemburg en van het Graaffchap Namen, konnende hy, anderszins, den Keurvorſt van Beieren, die deeze Geweſten inhadt, niet veiliglyk herſtellen in 't bezit van deszelfs Keurvorſtendom, 't welk, nogtans, twee maanden na het uitwiſſelen der bekragtingen van het Verdrag van Baden, geſchieden moeſt. Ook merkte hy aan, dat het Hertogdom Luxemburg niet begreepen was onder de Barriere, welke de Staaten, in 't jaar 1709, bedongen hadden. Men gaf hem geen antwoord, van de zyde der Staaten, om dat de Gemagtigden zig, hierop, niet gelaſt vonden. De bekragtigingen van 't Verdrag van Baden, ſedert, zynde uitgewiſſeld, vorderde Heems, in den Haage, de ontruiming van Bon, Huy en het Kaſteel van Luik, welke Plaatſen te rug gegeven moeſten worden aan den Keurvorſt van Keulen, die, te gelyk, Biſchop en Prins van Luik was. By de Utrechtſche Vrede tuſſchen Frankryk en de Staaten, was bedongen, dat Bon, drie maanden na de herſtelling van den Keurvorſt, geſlegt zou worden, en dat Frankryk hem zou beweegen, om de Staaten bezetting te laaten houden, in Huy en in 't Kaſteel van Luik. Doch, ſtrydig met deeze verbindtenis, was, by 't Verdrag van

1714.

De Keizerſchen vorderen de ontruiming van Bon, Huy en 't Kaſteel van Luik.

1714. Baden, met algemeene woorden, toegeſtaan, dat de Keurvorſt van Keulen herſteld zou worden, in 't bezit zyner goederen en waardigheden. De Staaten waren, ondertuſſchen, gantſch niet geneigd, om Bon, of 't Kaſteel van Luik te ruimen, zonder te bedingen, dat deeze twee Plaatſen geſlegt werden. Huy wildenze gaarne bezet houden. Zy konden, hierom, den Keizerlyken Gezant niet antwoorden, zonder, vooraf, de meening der byzondere Geweſten vernomen te hebben. De onderhandelingen te Antwerpen werden, hierdoor, geſtremd. Ook verſchilde men, aldaar, nog geweldiglyk, over de grensſcheiding in Vlaanderen, en over den afſtand van een gedeelte van het Overkwartier van Gelderland, welk de Staaten gevorderd hadden, en welk het Weener-Hof niet beſluiten kon over te geeven. In de geſprekken, die hier over gehouden werden, verviel men, ſomtyds, tot hevige verwytingen. De Afgevaardigden der Staaten zeiden „ dat „ het Weener-Hof kwalyk erkende de poo„ gingen, aangewend door de Staaten, ten „ voordeele van het doorlugtig Huis van Oos„ tenryk; poogingen, waarvan men nog eene „ lange reeks van jaaren ſmertelyk gevoel „ hebben zou, uit hoofde van het groot ver„ val in 's Lands geldmiddelen, welk 'er door „ veroorzaakt was; en van de zwaare ſchul„ den, in welken men zig geſteken hadt, en „ onder welker drukkenden laſt, de Staat by„ na bezweek. Voor al 't welke zy, nogtans, „ meer niet vorderden, dan eene goede Bar„ riere, waardoor de Staat, tegen aanvallen „ van buiten, beveiligd mogt worden." De Kei-

Hevige twiſt tuſſchen de Keizerſchen en Staatſchen te Antwerpen.

Keizerlyke Gezant verweet hun, hiertegen, 1714.
„ de agteloosheid der Staaten, terwyl de wa-
„ penen der Bondgenooten, alomme, voor-
„ ſpoedig geweeſt waren. Men zou, zeiden-
„ ze, den oorlog veel korter hebben konnen
„ doen eindigen, zo men meer yvers en zorg
„ hadt aangewend, ter bevordering van het
„ gemeene welzyn. Men hadt, daarenboven,
„ de belangen van het Huis van Ooſtenryk
„ verwaarloosd, door het ſluiten der ſchan-
„ delyke Utrechtſche Vrede. Men hadt, in
„ 't Verdrag deezer Vrede, verſcheiden' pun-
„ ten gevoegd, waardoor de Keizer gehoond
„ werdt. Men hadt, toen men reeds vaſtge-
„ ſteld hadt, vrede te maaken, ſterk aange-
„ houden by den Keizer, dat hy Prins Euge-
„ nius naar de Nederlanden wilde zenden,
„ om zig aan 't hoofd van 't Leger te ſtellen,
„ enkelyk, om dat men betere voorwaarden
„ bedingen zou, terwyl men zig wel verze-
„ kerd hieldt, dat zyne komſt anders geen'
„ dienſt zou doen." De Staatſchen, den Kei-
zerſchen niet willende toegeeven, dreigden
zelfs „ dat zy hunne toevlugt tot Frankryk
„ neemen zouden, om de naarkoming te
„ verkrygen van 't gene, ten opzigte van Luik,
„ Huy en Bon, beraamd was, by de Utrecht-
„ ſche Vrede." Doch 's Keizers Gezant ſtoor-
de zig hieraan niet. „ Hy wiſt wel, zeide hy,
„ dat men deezen weg niet inſlaan zou. Men
„ hadt het, hieldt hy zig verzekerd, reeds ge-
„ daan, en tot antwoord bekomen, *dat Lo-*
„ *dewyk de XIV. alleen verbonden was, zyn beſt*
„ *te doen, om den Keurvorſt van Keulen te be-*
„ *weegen, tot het gene de Staaten van hem be-*

1714. „ *geerden; dat hy 'er ook zyn werk van gemaakt,*
„ *doch weigerend antwoord bekomen hadt, en nu*
„ *meer niet doen kon, alzo de zaak van Luik,*
„ *Huy en Bon het Ryk aanging.*" In eene vol-

Men handelt over 't houden van halve bezetting in eenige Plaatſen.

gende Byeenkomſt, ſtondt men, van 's Keizers wege, toe, dat de Staaten halve bezetting hielden, in de Plaatſen, die Karel de II., tot op zyn' dood toe, bezeten hadt: doch niet dan onder dezelfde voorwaarden als toen, te weeten dat de bevelhebbers, door den Vorſt, geſteld werden, en aan hem alleen eed deeden. Men antwoordde, hierop „ dat men, met zul-
„ ke halve bezettingen, het zelfde gevaar zou
„ loopen, als toen de zogenaamde uiterſte wil
„ van Karel den II. aanvaard werdt." Doch hiertegen werdt, van 's Keizers zyde, aangemerkt „ dat de Barriere alleen diende tegen
„ Frankryk, niet tegen den Keizer; die de-
„ zelve, te gelyk met de Staaten, tegen Frank-
„ ryk, beſchermen moeſt." Omtrent de veroverde Steden, gebruikten de Keizerſchen meerder toegeevendheid. Evenwel, konden zy nog niet beſluiten, om eenig deel Lands, 't zy in Vlaanderen, of in het Overkwartier van Gelderland, af te ſtaan aan de Staaten. De Keizerſchen oordeelden, dat zy, door het Overkwartier, een' vryen doortogt voor hun krygsvolk behoorden te behouden naar de Spaanſche Nederlanden. De Staaten van Gelderland waren 'er, daarentegen, zeer op geſteld, om dit gedeelte van het Overkwartier te doen hegten aan hun Geweſt, waartoe het gantſche Overkwartier, oudtyds, behoord hadt. Doch de andere Geweſten, dit deel Lands houdende voor eene vrugt van den oorlog, die met gemeene

Aangelegenheid van 't Overkwartier van Gelderland.

magt

magt gevoerd was, hadden geenen wil, om 'er Gelderland alleen meester van te maaken. 1714.
Wyders, werden de Staaten, eindelyk, te raade, om, ten opzigte van de grensscheiding in Vlaanderen, veel toe te geeven, zo zy het begeerde gedeelte van het Overkwartier behouden konden; waaraan hun veel gelegen was, om dat zy, uit het zelve, langs de Maaze, gemeenschap konden hebben met Maastricht, eene der voornaamste grensvestingen van den Staat.

XI. Handeling over een Verdrag van Koophandel in de Spaansche Nederlanden.

De algemeene Staaten hadden, midlerwyl, op den voorslag van die van Holland, besloo-ten, hunnen Afgevaardigden te Antwerpen te belasten, dat zy, met opzigt op den Koophandel in de Spaansche Nederlanden, moesten tragten te bedingen „ dat men 't Verdrag van „ Munster van 't jaar 1648 leide tot een' grond-„ slag van het Verdrag, waarover nu gehan-„ deld werdt; dat men den Staaten dezelfde „ voordeelen toestondt, die aan Frankryk en „ aan Groot-Britanje verleend werden; dat „ men de inkomende en uitgaande regten „ moest doen regelen, naar de billyke inzig-„ ten van deeze twee Mogendheden. Dat zy, „ wyders, bewilligen mogten in eenen voor-„ slag van den Graave van Konigsek, om dee-„ ze regten, by voorraad, te doen heffen op „ den tegenwoordigen voet, waardoor de ver-„ hooging der regten op wyn, brandewyn, a-„ zyn en zout, die, in 't jaar 1680, ingevoerd „ was, zou vernietigd zyn. Dat de Staaten „ ook zouden blyven toestaan het vry in- en „ uitvoeren van de garens, d ie, uit de Spaan-

1714. „ ſche Nederlanden, gebragt werden in de „ Vereenigde Geweſten, alleen om gebleekt „ te worden. Dat men de plaatſelyke regten „ op de Lakens, en andere ſtoffen, in ſom„ mige Steden der Nederlanden, geduurende „ den oorlog, ingevoerd, moeſt doen afſchaf„ fen. Dat men Konigſek hoop geeven mogt, „ dat de Staaten de regten op zulke waaren, „ waardoor de buitenlandſche handel moeilyk „ gemaakt werdt, zo zouden regelen, als in 't „ jaar 1690 geſchied was, mids Frankryk en „ Groot-Britanje hierin bewilligden. Dat zy „ den Graave ook mogten verzekeren van der „ Staaten geneigdheid, om de Tol-Comptoi„ ren in de Spaanſche Nederlanden, op eene „ gewoone wyze, te ontheffen van de hoofd„ ſommen, ten hunnen laſte, onder borgtogt „ van den Staat, geligt, en uit hoofde van „ welke ligtingen, men de regten op de wy„ nen, brandewynen, azyn en zout hadt moe„ ten verhoogen." Meer andere punten, den Koophandel betreffende, moeſten de Afgevaardigden zoeken te doen regelen; doch hunne handelingen hierover waren vrugteloos. Men ſcheidde, eindelyk, zonder een Verdrag van Koophandel te hebben konnen ſluiten. Maar op 't einde des jaars, kwam men overeen, wegens het laatſte millioen, voor den Keizer opgenomen. Ten zelfden tyde, gaf de Baron van Heems den Staaten kennis, dat de Keizerlyke troepen gereed waren, om naar Luxemburg en Limburg te trekken, begeerende dat het Staatſch Krygsvolk, welk, na 't vertrek der Beierſche troepen, in Luxemburg getrok-

De Keizer neemt bezit van Luxemburg en Limburg.

trokken was, de beide Steden wederom ruimde (*e*). Men beſloot, eindelyk, den Keizer hierin te wille zyn. De Keizerlyke troepen namen, in den aanvang des jaars 1715, bezit van de twee Steden (*f*), en zyne Keizerlyke Majeſteit van de Hertogdommen, die de zelfde naamen droegen. 1714. 1715.

XII. Buitengewoon Gezantſchap naar Engeland.

De Staaten hadden, terſtond na de komſt van George den I. tot den troon van Groot-Britanje, beſlooten zyne Majeſteit, deswege, volgens gewoonte, te begroeten, door eene buitengewoone Ambaſſade (*g*), waartoe de Heeren *Arend van Waſſenaar-Duivenvoorde* en Filips Jakob van Borſelen, Heer van Voorhoute, benoemd waren. De Ambaſſadeurs deeden hunne openbaare intrede, te Londen, op den twintigſten van Lentemaand, en hadden, ten zelfden dage, gehoor by den Koning, en by den Prinſe en Prinſeſſe van Walles (*h*). Zy bleeven, eenen geruimen tyd, in Engeland, en hadden gelegenheid, om de beginſels gade te ſlaan van eenen gevaarlyken opſtand, die, eerlang, aan verſcheiden' oorden in 't Ryk, ondernomen werdt.

Opſtand in Engeland en Schotland, ten behoeve van den Pretendent.

De Pretendent, die zig, ten deezen tyde, te Bar in Lotharingen onthieldt, hadt, kort na de dood van Koninginne Anna, eene verklaaring uitgegeven, onder anderen behelzende, „ dat hy, ſedert eenigen tyd, niet hebbende „ konnen twyfelen aan de goede gezindheid „ van de Prinſeſſe, zyne Zuſter, te hemwaards, „ ſtil

(*e*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 737, 738, 739—752.
(*f*) LAMBERTI *Tom* IX. *p.* 3.
(*g*) *Zie* de Inſtr. *in de* Reſol. Holl. *d.* 15 *Jan.* 1715. *bl.* 46.
(*h*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 161—164.

1715. „ ſtil gezeten hadt, afwagtende de uitwerkſels
„ deezer toegenegenheid, die, door haaren
„ beklaaglyken dood, ongelukkiglyk, verhin-
„ derd waren geworden. Doch dat hy, hier-
„ op, tegen zyne verwagting, hadt bevonden,
„ dat zyn volk, in de plaats van zig van dee-
„ ze gunſtige gelegenheid te bedienen, om
„ hem en zig zelven regt te doen, en de eer
„ en het belang van hun Vaderland te herſtel-
„ len, terſtond daarna, een' vreemd' Vorſt
„ voor hunnen Koning hadt uitgeroepen, te-
„ gen de onbetwiſtbaare grondwetten van het
„ erfregt, hem toebehoorende, welk, door
„ geene gewaande Acten van vaſtſtellinge,
„ vernietigd kon worden (*i*)." Uit deeze ver-klaaring, die, den negenentwintigſten van Oogſtmaand des voorleeden jaars, te Plom-bieres, getekend was, beſpeurde men, dat de Pretendent veele vrienden in 't Ryk heb-ben moeſt, die hem op de gunſt der Konin-ginne hadden doen hoopen. Ook beleedt ie-mant zyner aanhangeren, die naderhand ont-halsd werdt, dat de Koningin een geheim mond-geſprek gehouden hadt met den Pretendent, in 't Paleis van Somerſeth, in 't byzyn van den Franſchen Ambaſſadeur, *Hertoge van Aumont*, en van twee Engelſchen, waarvan hy 'er één geweeſt was. Veelen geloofden, dat men toen middelen beraamd hadt, om den Pretendent op den troon van Schotland te verheffen, en hem dus den weg te baanen, tot den troon van Engeland na het overlyden der Koninginne (*k*).

Doch

(*i*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 615.
(*k*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 393.

Doch ſommige Torys en heimelyke Jakobiten, de eer der Majeſteit en haarer Staatsdienaaren willende bewaaren, dreeven, dat de verklaaring des Pretendents een werk der Whigs was, geſmeed om de overleeden' Vorſtin, by de voorſtanders der Proteſtantſche opvolginge, verdagt te maaken; ſchoon men, met eenen brief des Hertogs van Lotharingen, gedagtekend den zesden van Wintermaand des voorleeden jaars, bewees, dat de Pretendent zelf den Hertoge een afdrukſel deezer Verklaaringe, als zyn eigen werk, ter hand geſteld hadt (*l*). Ook bleek, kort na de aankomſt der Staatſche Gezanten, dat het getal der Jakobiten grooter was, dan men gedagt zou hebben. Op den verjaardag der herſtellinge van Karel den II., die 's daags na 's Konings geboortedag viel, dronken veelen, openlyk, op de gezondheid van den Pretendent. In verſcheiden' Steden van 't Ryk, vierde men zynen geboortedag, met het luiden der klokken, het ontſteeken van vreugdevuuren, en een geroep van *Lang leeve Jakob de III!* Kort hierop, verſpreidde men eene tweede Verklaaring, waarby de Pretendent beloofde, zyne Ryken in 't kort te zullen komen verloſſen van het willekeurig gebied der vreemdelingen (*m*). In Hooimaand, kreeg men berigt, dat de opſtand op 't punt ſtondt van uit te berſten in Schotland. Men gaf 'er, terſtond, kennis van aan de Staatſche Ambaſſadeurs, die 't naar den Haage overſchreeven: waarop de Staaten, die, reeds in Oogſt-ten be- De Staa-

1715.

(*l*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 689. Rapp. van 't Geh. Comm. I. *Deel, bl* 179.

(*m*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 181, 182, 183.

1715. Oogſtmaand des voorleeden jaa , hadden vaſtgeſteld, de Proteſtantſche opvolging in Groot-Britanje te handhaaven, volgens de Verdragen (*n*), den Koning hiervan op nieuw de plegtigſte verzekeringen deeden geeven, door hunne Ambaſſadeurs (*o*). Doch toen het Engelſche Hof hen, ten deezen tyde, ook ondertaſten liet, over het aangaan eener beſchadigende Verbindteniſſe, vonden zy, naauwlyks ontheeven van eenen koſtbaaren oorlog, ongeraaden zig, hiertoe, te laaten overhaalen. Zy zonden egter, terſtond, bevel naar Ooſtende, om de weinige Engelſche troepen, die nog te Nieuwpoort en in 't Kaſteel van Gend lagen, ten ſpoedigſten, in te ſcheepen. Ook gaven zy laſt, dat de Schotſche Regementen in hunnen dienſt zig tot de reize gereed houden moeſten. In Zeeland, waren twee Fregatten uitgeruſt, zo voorgegeven werdt, naar de Spaanſche Weſtindien; doch gelyk men, te laat, vernomen hadt, ten dienſte des Pretendents. Maar op de Maaze werden verſcheiden' ſchepen aangehouden, die buskruid naar Ierland gelaaden hadden, zonder dat men egter wiſt, of 't voor, of tegen den Koning gebruikt ſtondt te worden. De Admiraliteiten kreegen laſt, om naauwkeuriglyk toe te zien, dat 'er geenerlei oorlogsbehoeften ten Lande uit gevoerd werden, naar verdagte Plaatſen (*p*). Kortom, men ſtelde, hier te Lande, alles in 't werk, wat dienen kon, om den toeleg

looven Koning George te zullen onderſteunen.

Hunne voorzorg.

(*n*) Reſol. Gener. *Mercur.* 15 *Jovis* 16 *Aug* 1714. *bl.* 853, 855. *en by* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 667.
(*o*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 186.
(*p*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 187, 188.

dig des Pretendents te helpen verydelen.

1715.

Omtrent het midden van Herfſtmaand, brak de opſtand openlyk uit in Schotland, onder beleid van den *Graave van Mar*, die, onaangezien hy Koning George trouwe hadt gezworen, zig derwaards begeven, den Pretendent, openlyk, voor Koning van Schotland verklaard, en den Koninglyken Standaard, te Braemar, opgeregt hadt, om Krygsvolk, onder den zelven, te verzamelen. De wederſpannelingen ontvingen verſcheiden' ſchepen met krygsbehoeften, en gaven voor, merkelyken onderſtand te verwagten uit Frankryk, van waar Koning Jakob, in 't kort, ook ſtondt over te komen, om bezit van zyn Ryk te neemen. Doch de tyding van het afſterven van Koning Lodewyk den XIV., die zy, omtrent deezen tyd, ontvingen, deedt hun den moed niet weinig zakken. Men hadt, ten zelfden tyde, een' aanſlag geſmeed, om Edenburg in te neemen, die egter, by tyds, ontdekt en geſtuit werdt. In Engeland, raakte men, insgelyks, agter 't geheim eener ſamenzweeringe: waarop verſcheiden' Perſoonen van meer en minder aanzien in hegtenis genomen werden. De Koning, de zittingen des Parlements, van tyd tot tyd, verſchuivende, gaf, ondertuſſchen, alomme bevel, om 't Krygsvolk gereed te houden om op te trekken. In Kornwall, in Northumberland en elders, was de Pretendent ook, openlyk, uitgeroepen voor Koning. De Graaf van Mar, van Plaats tot Plaats voorttrekkende in Schotland, kreeg, in korten tyd, eenen geweldigen aanhang, en maakte zig van verſcheiden' Zeeſteden meeſter. De *Hertog van Ar-*

De Graaf van Mar verklaart den Pretendent tot Koning in Schotland.

't Geſchiedt ook in Engeland, aan verſcheiden' oorden.

1715. *Argyle* hadt eenige manſchap tegen hem op de been gebragt; doch nog geene gelegenheid gehad, om hem merkelyke afbreuk te doen (*q*).

De Staaten ondersteunen Koning George, met zesduizend man.

In deezen ſtand der zaaken, vondt Koning George geraaden, den Heer *Horatio Walpole* af te zenden naar Holland, met laſt, om, nevens den Graave Cadogan, by de Staaten, aan te houden, om den onderſtand van zesduizend man, welken zy verbonden waren der Kroone van Groot-Britanje te leveren. Hy kwam, in Wynmaand, in den Haage, voltrok 's Konings laſt, zonder uitſtel, en kreeg, ten zelfden dage, voor beſcheid, dat de Staaten bereid waren, den Koning van Groot-Britanje, met zesduizend man, te onderſteunen (*r*), mids hyze betaalde, en de Staaten voorzage van Hanoverſche manſchap, in de plaats (*s*): Voorts, werden hem twaalfduizend Musketten en een gelyk getal Bajonetten toegeſtaan, tegen betaaling. Zy werden te Amſterdam geleverd. De Ambaſſadeur Cadogan en de Hanoverſche Reſident *Klingraff* gaven den Staaten ten zelfden tyde kennis „ dat Jakob Butler, voorheen Hertog van Ormond, Henrik „ S. John, voorheen Burggraaf Bolingbroke, „ de Pretendent zelf en andere *Verraaders en* „ *vyanden van hun Vaderland* voorhadden, o„ ver 't gebied van den Staat, te reizen naar „ Engeland of Schotland; waarom zy verzogten, dat deeze en alle andere onderzaaten „ des Konings van Groot-Britanje, die naar „ of

Zy ſtellen orde om de wederſpannelingen, hier te Lande komende, aan te houden.

(*q*) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 88—111, 115, 116, 126—147.

(*r*) Reſol. Holl. 22 *Oct.* 1715. *bl.* 759.

(*s*) Reſol. Gener. *Sabb.* 19 *Oct.* 1715.

„ of van Duitſchland, Lotharingen of Frank- 1715.
„ ryk kwamen, mogten aangehouden wor-
„ den, en dat men 'er hun, terſtond, van ver-
„ wittigde." De Staaten gaven van dit verzoek kennis aan de bevelhebbers der grensveſtingen, met laſt om 'er zig naar te gedraagen; en, zo zy iemant aanhielden, hun, deswege, terſtond, berigt te geeven. Ook deedt men diergelyk verzoek aan de Staaten der byzondere Geweſten. En den Admiraliteiten werdt aangeſchreeven, dat zy 'er zig, by voorraad, veertien dagen lang, naar zouden gedraagen (*t*). De patenten voor de hulptroepen, midlerwyl, gereed gemaakt; en de noodige mondbehoeften byeengebragt zynde, werden zy, te Ooſtende, ingeſcheept. Zy ſtonden onder 't bevel van den Majoor-Generaal *van der Beek*, en landden in den Theems, te Harwich, te Greenwich, en elders tegen 't einde van Slagtmaand (*u*), en trokken, in twee hoopen, naar Schotland. Zy werden, aldaar, voor eenen korten tyd, in Edenburg gelegd om uit te ruſten (*v*). Kort voor hunne aankomſt, was een groot getal van wederſpannelingen, welk zig, onder beleid van *Thomas Forſter*, in Preſton geworpen hadt, door den Generaal *Carpenter*, genoodzaakt geworden, om zig, op genade en ongenade, over te geeven. Ten zelfden tyde, hadt de Hertog van Argyle den Graaf van Mar geſlaagen, te Dumblain. De voornaamſte gevangenen, welken men, hier en

De hulptroepen landen in Engeland en trekken naar Schotland.

(*t*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 189, 190, 191, 192.
(*u*) Miſſive *van den* exit. Amb. Buys *van* 2 *Decemb.* 1715.
(*v*) Tindal. *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 198.

1715. in Engeland vernam, vyf dagen na zyn vertrek, te Grevelingen, aan land ſtapte. Zyn Leger ſtondt nu onder den Generaal *Gordon*, en vervolgde den aftogt naar Aberdeen, met Argyle op de hielen: die de wederſpannelingen, te Lande, voortdreef, terwyl eenige Oorlogsſchepen, die langs de Schotſche kuſten kruisten, hunne vlugt te water zogten te beletten; zo dat men zig ten hoogſte verwonderen moeſt, dat 'er nog eenigen ontkwamen. Argyle ſtondt, ſedert, het bevel over 't Leger af aan den Generaal Cadogan, die de overblyffels der wederſpannelingen zo fel vervolgde, dat de opſtand in Schotland, voor 't einde van Grasmaand, geheellyk, gedempt was. De gevangenen, te Preſton, te Dumblain, en elders bekomen, waren, midlerwyl, gedeeltelyk te regt geſteld, en ter dood veroordeeld. Eenigen ontkwamen uit de hegtenis: eenigen bleeven gevangen, en eenigen werden vrygeſproken, of verwierven vergiffenis. De Koning oordeelde de inwendige ruſt zo volkomenlyk herſteld, dat hy, kort hierna, beſloot een' keer te doen naar zyne Duitſche Staaten (*z*). Na 't vertrek des Pretendents uit Schotland, begeerde de Koning op verſcheiden' Mogendheden, en ook op de Staaten, dat zy hem geene ſchuilplaats gaven: 't welk zy beloofden (*a*).

De opſtand wordt gedempt.

Onderzoek, hoe ver Frankryk de hand

Men oordeelde, in 't gemeen, dat de onderneeming des Pretendents in Schotland zo ſlegt was uitgevallen, doordien hy den gehoopten byſtand niet ontving uit Frankryk. Koning Lo-

(*z*) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 201—205, 206, 207—235, 274—291, 295, 296, 319—331, 335.
(*a*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 389, 390.

Lodewyk hadt, kort voor zyn overlyden, of heimelyk verlof gegeven, of ten minſten oogluikende gedoogd, dat 'er, in verſcheiden' havens des Ryks, krygsbehoeften en volk werden geſcheept, ten dienſte des Pretendents (*b*), dien hy egter, kort na 't afſterven van Koninginne Anna, te Verſailles komende, genoodzaakt hadt, naar Lotharingen te rug te keeren (*c*). Ook hadt het Franſche Hof, al vroeger, verklaard, dat al wat men verſpreidde van eenigen toeleg des Konings, om den Ridder van S. Joris by te ſtaan, louter verzierd was. Zulk eene verklaaring hadt de Markgraaf de Chateauneuf ook in den Haage gedaan aan den Raadpenſionaris Heinſius, daar by voegende „ dat zyne Allerchriſtelykſte Majeſteit niets an„ ders beoogde, dan zyne hooge jaaren vreed„ zaam ten einde te brengen (*d*)." Doch alzo de toeruſtingen in Frankryk niet belet werden, wiſt men niet, wat men van zulke verklaaringen gelooven moeſt. De dood des Konings, die merkelyken invloed hadt op den ſtaat van Europa in 't gemeen, maakte ook groote verandering in de maatregels des Pretendents. 't Een en 't ander zal duidelyk blyken, uit het vervolg deezer geſchiedeniſſe. 1715. gehadt hadt, in de onderneeming des Pretendents.

XIII. Lodewyk de XIV., Koning van Frankryk, ſterft.

Lodewyk de XIV., Koning van Frankryk, die drie-enzeventig jaaren geregeerd hadt, overleedt, op den eerſten van Herfſtmaand deezes jaars 1715, in den ouderdom van omtrent zevenenzeventig jaaren. Zyn Agter-Kleinzoon,

(*b*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 192.
(*c*) Miſſive *van den* Extr. Amb. BUYS *van* 24 *Aug.* 1714. TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 348.
(*d*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 139.

1715. zoon, de Hertog van Anjou, Zoon van den Hertoge van Bourgondie en van eene Prinſeſſe van Savoje, volgde hem op, onder den naam van *Lodewyk den XV.* Hy bereikte nog geene zes jaaren, zynde gebooren, op den vyftienden van Sprokkelmaand des jaars 1710 (*e*). Zyn Overgrootvader hadt, derhalve, reeds in 't voorleeden jaar, by Uiterſten Wil, de Regeering, geduurende 's Konings minderjaarigheid, opgedraagen aan eenen Raad, welks Leden hy benoemde, en van welken *Filips, Hertog van Orleans*, Broederszoon van Lodewyk den XIV., en gehuwd met eene van deszelfs natuurlyke Dogteren, het hoofd zyn zou (*f*). Tot Gouverneur des jongen Konings, hadt hy, wat laater, den Maarſchalk de Villeroi aangeſteld, en te gelyk begeerd, dat zyn uiterſte wil, in de tegenwoordigheid zyns minderjaarigen opvolgers, in 't Parlement, daar dezelve beſlooten bewaard werdt, na zyn overlyden, geopend zou worden (*g*). 't Geſchiedde, op den tweeden van Herfſtmaand, doch buiten 't byzyn des jongen Konings. Maar de uiterſte wil was zo dra niet gelezen, of de Hertog van Orleans beklaagde zig zeer, over eene ſchikking, die zo geheellyk ſtreedt met de wetten des Koningkryks; en waardoor zyne voorregten zo merkelyk leeden. Hy beweerde, dat hem de Regeering toekwam, zonder eenige bepaalingen, en hy bewoog het Parlement, ligtelyk, om hierin te bewilligen. Men verklaarde den Hertog alleen voor Regent

Lodewyk de XV. volgt hem op.

De Hertog van

(*e*) DANIEL Journ. *p.* CCLVIIJ.
(*f*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 434.
(*g*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 442.

gent van 't Ryk, geduurende 's Konings min- 1715.
derjaarigheid. De Hertog van Bourbon werdt, Orleans
onder hem, aangeſteld tot Hoofd van den wordt
Raad van Regeeringe. De Hertog van Orleans tot Re-
werdt gemagtigd, om de verdere Leden van gent ver-
deezen Raad te kiezen, na dat hy betuigd hadt, klaard.
gezind te zyn, om zig, in alle zaaken, behalven in 't begeeven van ampten en gunſten, te voegen naar 't gevoelen der meerderheid van deezen Raad; ſchoon hy niet verbonden wilde zyn, om 'er zig volſtrektelyk aan te onderwerpen (*b*). In gevolge van deeze magt, ſtelde de Hertog-Regent, kort hierna, den Raad van Regeeringe en verſcheiden' mindere Raaden aan, en nam het hoog bewind der Regeeringe in handen (*i*). Hy deedt 'er den Staaten, terſtond, kennis van geeven, zo wel op den naam des jongen Konings, als op zynen eigen naam. Beide de Vorſten werden, van hun, volgens gewoonte, by beleefde brieven, begroet (*k*). Kort voor dat Koning Lodewyk de XIV. overleedt, hadt de buitengewoone Ambaſſadeur Buys zynen meeſteren, welken hy, ſchier dagelyks, van den toeſtand des Konings berigt zondt, gevraagd, hoe hy zig zou hebben te gedraagen, in geval de Koning van Spanje, alleen of nevens anderen, geroepen werdt tot de Regeeringe van Frankryk (*l*)? Men antwoordde, dat de Staaten op zyn voorſtel raadpleegen zouden. Midlerwyl, moeſt hy een

(*b*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 456.
(*i*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 96—111. Tindal *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 244—247.
(*k*) Miſſiven *van den* extr. Amb. Buys *van* 23, 26, 27, 29, 30 *Aug.* 26 *Sept.* 1715. *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 109—112.
(*l*) Miſſive *van den* extr. Amb. Buys *van* 26 *Aug.* 1715.

1715. een waakend oog houden op alles, en hun, van tyd tot tyd, kennis geeven van 't gene hy verneemen kon (*m*); gelyk hy naarſtiglyk en naauwkeuriglyk deedt.

Invloed der verandering in Frankryk op den Staat van Europa.

Doch de gewigtige verandering, die de dood van Lodewyk den XIV. in Frankryk veroorzaakte, gaf aan de inzigten en belangen van het Hof, en gevolgelyk aan de buitenlandſche zaaken eene geheel nieuwe gedaante. De drie Lodewyken, die, na Henrik den IV., den troon van Frankryk beklommen hadden, waren allen drie jong aan de Kroon geraakt. En men hadt, onder de minderjaarigheid van Lodewyk den XIII. en van Lodewyk den XIV., verſcheiden' jaaren agter een, vrede gehad met de nabuuren. Men hadt, hierom, en voornaal om dat het Ryk, door de jongſte oorlogen, zeer uitgeput was, reden om te verwagten, dat de minderjaarigheid van Lodewyk den XV., insgelyks, vreedzaam zou worden doorgebragt, en dat het Keizerryk, Groot-Britanje en de Staaten gelegenheid hebben zouden, om een weinig op hun verhaal te komen. Het belang van den Hertoge-Regent verpligtte hem ook, om goed verſtand te houden met de nabuuren, en vooral met Groot-Britanje en de Staaten. De jonge Koning was teder en zwakkelyk van geſtel, en, zo hy overleedt zonder nazaaten, verviel de Kroon op den Hertoge-Regent, indien de afſtand des Konings van Spanje ſtand greep: want anders was deeze nader geregtigd tot de Kroon dan hy. De Franſchen nu hadden meermaalen beweerd, dat

(*m*) Secr. Reſol. Gener. *Vener.* 30 *Aug.* 1715.

dat zulk een afſtand, hoe plegtiglyk dezelve ook geſchied mogt zyn, uit eigen' aart, wetteloos en van geener waarde was. De Hertog was, derhalve, niet zonder reden, bedugt, dat Filips de V. zyn regt tot de Kroone van Frankryk, of zelfs tot het Regentſchap by 't leeven des jongen Konings, t' eenigen tyde, mogt doen gelden; in welk geval, hem zeer veel gelegen zou zyn aan de vriendſchap van Groot-Britanje en van de Staaten; welke Mogendheden beſt in ſtaat waren, om hem de onderneemingen des Konings van Spanje te helpen verydelen. Ziet daar den grondſlag van de geheele verandering der inzigten des Franſchen Hofs (*n*), welk zig, van deezen tyd af, zogt te verbinden met Mogendheden, waartegen men, ſedert veele jaaren, geduuriglyk, de wapenen gevoerd hadt. 1715.

XIV. De Engelſche en Staatſche Ambaſſadeurs dringen, aan 't Franſche Hof, op 't weigeren van hulpe aan den Pretendent.

Men zag 'er de uitwerkſels van, kort voor dat de Pretendent naar Schotland vertrokken, en zo dra hy, van daar, wederom te rug gekeerd was. In dien tuſſchentyd, leverde de Graaf van Stairs verſcheiden' Vertoogen over aan den Regent, waarin hy aanwees „ dat de „ gewezen Hertog van Ormond en de Pre„ tendent zelf dikwils geweeſt waren aan „ boord van eenige ſchepen, die in de haven „ van S. Malo lagen, en oorlogsbehoeften in„ namen; datze 'er zelfs waren gezien, aan „ 't hoofd van eenen hoop Ruiters van 't Re„ giment van Nugent. Dat de Pretendent, „ niet geraaden vindende aldaar ſcheep te „ gaan, door Normandye, naar Duinkerken „ ge-

(*n*) *Voiez* Memoir. *de* l'Abbé DE MONTGON, *Tom.* IV. *p.* 83.

1715. „ getoogen was, terwyl Ormond naar Morlaix was gekeerd. Dat de Ruiters uit het „ Regiment van Nugent, den Pretendent naar „ Duinkerken verzeld hebbende, vandaar in „ Frankryk te rug gekeerd waren, en ligtelyk „ te vinden zouden zyn. Dat verſcheiden' „ ſchepen van Dieppe en Havre de Grace „ naar Schotland waren gezeild, met volk en „ krygsbehoeften, ten dienſte des Pretendents. Dat zig verſcheiden' Franſche Overſten onthielden te Boulogne, te Calais, te „ Duinkerken, en in andere havens daaromtrent, in meening om over te ſteeken naar „ Schotland. Dat Bolingbroke ook in Frankryk was, en veelligt, insgelyks, zou overſteeken, zo men 't hem niet belette. Dat „ dit alles aanliep tegen de Utrechtſche Vrede, waarby Frankryk zig verbonden hadt, „ den Pretendent geenerlei hulp te bewyzen. „ Dat hy egter, na zyne vlugt uit Schotland, „ wederom in Frankryk gekomen was, en „ veelligt naar Lotharingen zou wyken, van„ waar men hem ook behoorde te doen ver„ trekken." De Ambaſſadeur Buys onderſteunde den Graaf van Stairs, ten Hove, zo veel hy kon (o). En 't leedt niet lang, of daar kwam ſchriftelyk antwoord, op deeze Vertoogen, waarby de Regent verklaarde „ dat hy de U„ trechtſche Vrede ſtipt dagt naar te komen; „ dat hy den Ridder van S. Joris reeds uit „ Frankryk hadt doen vertrekken, en zorg zou „ draagen, dat hy 'er niet wederom binnen „ kwam,

Zy bekomen gunſtig antwoord.

(o) Miſſive *van den* extr. Ambaſſ. BUYS *van* 14 *Octob.* 1715. Reſol. Gener. *Sabb.* 19 *Oct.* 1715.

„ kwam. Dat hy, nevens zyne Majeſteit van 1715.
„ Groot-Britanje, middelen beraamen wilde,
„ om te beletten, dat de andere vlugtelingen,
„ die eene ſchuilplaats kwamen zoeken in
„ Frankryk, niets ondernamen, welk de ruſt
„ van Groot Britanje, eenigszins, zou konnen
„ ſtooren. Dat de Ridder van S. Joris geene
„ onderſteuning getrokken hadt uit Frankryk,
„ nadat de Regent kennis hadt gekreegen van
„ de toeruſtingen, die in eenige hayens ge-
„ maakt werden: en dat dit genoegzaam bleek
„ aan den behoeftigen toeſtand, waarin die
„ Ridder zig, in Schotland, bevonden hadt.
„ Dat het Franſche Hof niet zou beletten,
„ dat zyne Majeſteit van Groot-Britanje den
„ Hertog van Lotharingen bewooge, om den
„ Ridder te doen vertrekken uit zyn gebied,
„ en dat men, alleszins, zou toonen, de vriend-
„ ſchap van Groot-Britanje hoog te waardee-
„ ren (*p*)." Uit welk antwoord, te beſpeuren was, dat de Hertog-Regent zyn belang verſtondt, en in agt zogt te neemen.

XV. Vervolg der handelinge over de Barriere.

De dood van Lodewyk den XIV. hadt, wyders, ook invloed gehad op het Verdrag van Barriere, waarover men, tot diep in 't najaar, gehandeld hadt, eer men 't hadt konnen ſluiten. De Staaten, na deezen dood, minder te vreezen hebbende van den kant van Frankryk, bleeven ſtyver ſtaan op hunne eiſchen, dan zy, veelligt, anders gedaan zouden hebben. En de Keizer zag zig, eerlang, genoodzaakt, meer toe te geeven, om dat het Franſche Hof meer op de zyde der Staaten was, dan voor 's Ko-

(*p*) *See* TINDAL *Vol.* XL. [*or* XXVI.] *p.* 235—244.

1715. Konings dood. De onderhandelingen te Antwerpen waren, van den aanvang des jaars, voortgezet, niet zonder dat zig, na 't inruimen van Luxemburg en Limburg, nieuwe zwaarigheden hadden opgedaan. De Staaten hadden Dendermonde gevorderd, om zig, daardoor, van de gemeenſchap met Doornik, langs de Schelde, te verzekeren; en het Kasteel van Gend, om, door het zelve, de gemeenſchap met Meenen, langs de Leye, open te houden. Doch de Keizerſchen wilden den Staaten de gemeenſchap met Doornik en Meenen wel belooven; maar hun daar van niet verzekeren, door het overgeeven van Dendermonde en het Kaſteel van Gend. Over het afſtaan van Venlo en Stevenswaard, viel ook groote zwaarigheid. De Keizerſchen zeiden, dat deeze Plaatſen de eenigſten waren, langs welken, men, uit Duitſchland, gemeenſchap hadt met de Spaanſche Nederlanden: konnende de gemeenſchap door Roermonde den Keizer ligtelyk afgeſneeden worden, doordien Roermonde tuſſchen Venlo en Stevenswaard lag, en Gelder op zyde hadt. De Staatſchen antwoordden „ dat hun belang hen noopte, om den „ Keizer den doortogt door het Overkwartier „ altoos vry te laaten;" doch dit antwoord voldeedt den Keizerſchen zo weinig, als een diergelyk, met opzigt op Dendermonde en 't Kaſteel van Gend, te vooren, door hen gegeven, den Staatſchen voldaan hadt. Gelderland was zo zeer gezet op den afſtand van een gedeelte des Overkwartiers, dat de Staaten, reeds in 't voorleeden jaar, beſlooten hadden, hierop ſterk te doen aanhouden, ten Keizerly.

Twiſt over 't afſtaan van Venlo en Stevenswaard.

lyken Hove. Doch naardemaal men, ten zelfden tyde, van gedagten ſcheen, om ten opzigte van de grensſcheiding in Vlaanderen vry wat toe te geeven, kantte Zeeland zig hier op 't ernſtigſt tegen. De Afgevaardigden van dit Geweſt beweerden „ dat men voor hunne gren„ zen geene mindere zorg behoorde te draa„ gen, dan voor die van Gelderland; dat de „ vyand, in den jongſten oorlog, van den kant „ van Yzendyke, eenen inval in 't Land ge„ daan hadt; dat zulks, ligtelyk, wederom „ gebeuren kon, zo men 'er niet tegen waak„ te, en dat Zeeland van een geheel Leger o„ verſtroomd zou konnen zyn, eer men 't ver„ wagtte (q)." Doch men vernam, uit den Engelſchen Gezant Stanhope, die, in 't begin des jaars, van Weenen kwam, dat de Keizer niet gezind was een voet Lands af te ſtaan in eigendom. „ Hy was, zeide men, volgens 't „ Verdrag van Radſtad, ſlegts verbonden, „ om met de Staaten wegens eene Barriere o„ vereen te komen, 't welk geene verpligting „ inſloot, om hun eene eenige Plaats in eigen„ dom op te draagen." Cadogan deedt, naderhand, ook een' keer naar Weenen. Doch men meende, in den Haage, dat de Engelſchen meer kwaads dan goeds deeden aan de handeling over de Barriere. Strafford hadt, te vooren, te wege gebragt, dat de Keizer den Koning van Pruiſſen een gedeelte van 't Overkwartier van Gelder afſtondt, by een Verdrag, welk de Keizer egter nimmer bekragtigd hadt.

1715. Zeeland wil, ten opzigte van de grensſcheiding in Vlaanderen, niets toegeeven.

En

(q) Notul. Zeel. van 1714. *Byl. bl.* * 39. 8, 18 *July* 7 *Nov.* 1715. *bl.* 139, 159, 250, 251. *Byl. bl.* * 1.

1715. En Stanhope en Cadogan misgunden den Staaten thans een diergelyk gedeelte.

De Keizerſche troepen trekken in Brugge, Aalſt en andere Steden.

Midlerwyl, waren de Keizerlyke troepen in aantogt, om bezit te neemen van de ſterke Plaatſen der Spaanſche Nederlanden, die niet onder de Barriere zouden behooren. De Staaten zogten te wege te brengen, dat zy agter bleeven, tot dat het Verdrag geſlooten zou zyn. Doch hiernaar hadden de Keizerſchen geene ooren. Ondertuſſchen was de Staatſche bezetting, te Venlo en te Meenen, aan 't muiten geſlaagen, by mangel van betaaling: 't welk het gevaar voor de aankomſt der Keizerlyke troepen te grooter maakte. Kort hierna, gaf de Raad van Staate der Spaanſche Nederlanden den Heere van den Berg, der Staaten Afgevaardigde te Bruſſel, berigt, dat men, op aanſchryvens van den Graave van Konigſek, reeds orde geſteld hadt, om de Keizerlyke troepen te ontvangen en te verdeelen. Hy ſchreef 'er over aan de Staaten, zyne Meeſters, die hem antwoordden „ dat zy geen verlof geeven „ konden, tot eenige inlegering, buiten be„ williging des Konings van Groot-Britanje." Men kwam egter, eerlang, met Konigſek, overeen, dat de troepen niet in Bruſſel, Antwerpen noch Gend; maar in Brugge, Aalſt en eenige andere Steden gelegd zouden worden. Men verkoor liever deezen weg in te ſlaan, dan, gelyk ſommigen gewild hadden, de Staatſche troepen te velde te doen trekken, en de inlegering te beletten: 't welk, zo men 't ondernomen hadt, aanleiding zou hebben konnen geeven tot daadelykheden, die, terwyl men nu het meeſte krygsvolk afgedankt hadt,

van

van gevaarlyke gevolgen zouden hebben konnen wezen voor den Staat (r). Ook maakte hunne toegeevendheid het Weener-Hof wat gemakkelyker. Cadogan bragt eenen beleefden brief van den Keizer mede te rug, en eenige nieuwe voorſlagen, die nader bykwamen. De Keizer beloofde „ den Staaten het gedeelte „ van Spaanſch Gelderland, welk Pruiſſen niet „ bezat, te zullen afſtaan, Roermonde uitgenomen, waarin hy bezetting zou mogen houden. Huy en Luik zouden geſlegt, en daarna hunnen wettigen Heere overgegeven worden. Dendermonde zou, voor de helft, door Keizerſche, voor de helft, door Staatſche troepen worden bezet. S. Donaas en eene maatige uitbreiding der grenzen zouden gehegt „ worden aan Sluis in Vlaanderen. Men zou, „ boven de huisveſting der Soldaaten, vyfhonderdduizend Ryksdaalers 's jaars, uit „ de inkomſten der Spaanſche Nederlanden, „ ſchikken tot onderhoud der ſterke Plaatſen „ en der bezettingen." Zulke voorſlagen moesten, gewiſſelyk, aanneemlyker voorkomen, dan alles, wat men nog, uit 's Keizers naam, hadt voorgeſteld. Doch alzo het Barriere-Verdrag met Groot-Britanje inhieldt, dat de Staaten, tot het onderhoud der Barriere, vierhonderdduizend Ryksdaalers trekken zouden, boven de inkomſten der veroverde Plaatſen, die op negenhonderdduizend guldens begroot werden; zo begeerden de Staaten, dat Groot-Britanje, welk groot belang hadt by het bewaaren der ſterke Plaatſen, het overige voldeede. De Staa-

1715. Nadere voorſlagen des Keizers.

(r) Lamberti Tom. IX. p. 1—10.

1715. Staaten zouden met vyfhonderdduizend Rykſdaalers te vrede geweeſt zyn, zo zy meer inkomſten uit Spaanſch Gelderland getrokken hadden, en zo hunne grenzen in Vlaanderen verder uitgezet waren geworden: 't welk nu anders geſchikt was. „ Eindelyk, boodt de „ Keizer aan, alle de voorige Verdragen met „ de Staaten te willen vernieuwen (s)."

Handeling over dezelven.

De Staaten waren, beter dan voorheen, doch nog niet volkomenlyk te vrede, met deeze aanbiedingen des Keizers. Zy hadden gaarne bezetting in 't Kaſteel van Gend gehad, en konde zig bezwaarlyk vergenoegen, met de halve bezetting in Dendermonde. Doch de Keizerſchen weezen den Staatſchen aan, dat men hun de gemeenſchap met Doornik en Meenen, welke zy zogten open te houden, toch, indien men wilde, uit Aath, Oudenaarden en Kortryk, zou konnen affnyden. Maar Cadogan bragt nog andere voorſlagen mede, die meer zwaarigheid inhadden. De Keizer begeerde, dat de Staaten vyftienduizend man hielden in de Barriere-Plaatſen, welken hy, eens of tweemaal in 't jaar, wilde doen monſteren, den Staaten het zelfde regt van monſteringe toeſtaande, over de twintigduizend man, die hy in de Nederlanden onderhouden zou. Over den eed, dien de Staatſche Bevelhebbers zouden moeten doen, viel, insgelyks, merkelyk verſchil, moetende den zelven eene dubbele onderwerping aan den Keizer en aan de Staaten inſluiten. Ook was men niet eens, over de wyze, op welke de Staatſche troepen hunnen Gods.

(s) *Voitz* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 10.

Godsdienſt zouden oefenen, in de Barriere-Plaatſen. Alle deeze en diergelyke moeilykheden waren oorzaak, dat de handeling te Antwerpen traaglyk voortging. De ingezetenen der Spaanſche Nederlanden, die, midlerwyl, geen genot hadden van verſcheiden' voorregten, waarop zy zeer gezet waren, morden'er, heimelyk en openlyk, over. Zelfs ſprak men, meer dan eens, van den Keizer te willen uitroepen voor Heer der Nederlanden, en hem, met hulp van het Duitſche Krygsvolk, in 't bezit derzelven te willen ſtellen. De Graaf van Konigſek kweekte deeze begeerte aan, en beſchreef, nu en dan, de Staaten des Lands ter Dagvaart, om met hen, over 't ſtuk van de Barriere en over 't ſtuk van den Koophandel, te raadpleegen. 1715.

Konigſek doet een' keer naar Londen.

Omtrent deezen tyd, deedt Konigſek een' keer naar Londen, die merkelyke ongeruſtheid veroorzaakte by de Staaten. Men vreesde, dat hy Groot-Britanje Nieuwpoort en 't Kaſteel van Gend ging aanbieden, om de Staaten dus te noodzaaken tot het ſluiten van het Verdrag van Barriere. Doch 't bleek, naderhand, dat zyne reis geſtrekt hadt, om de grondſlagen te leggen tot een Verbond tuſſchen den Keizer en Groot-Britanje, welk, in 't volgende jaar, voltrokken werdt. De Staatſche Ambaſſadeurs te Londen handelden, midlerwyl, aldaar over de Barriere, terwyl de onderhandelingen te Antwerpen opgeſchort bleeven. Men vorderde, dat de Keizer de Polder van Watervliet in Vlaanderen, en het Ampt van Montfoort in 't Overkwartier van Gelderland, boven 't gene hy hun reeds toegezeid hadt, afſtonde aan de Staa-

De Staaten vorderen de Polder Watervliet, en

1715. Staaten. Ook zogt men Huy te behouden, mids het Kaſteel van Luik geſlegt werdt. Doch de Staaten van Vlaanderen verklaarden zig ernſtelyk tegen 't afſtaan van Watervliet, alzo 'er eene ſluis lag in deeze Polder, door welke men het vrugtbaarſte gedeelte van hun Geweſt kon onder water zetten. Men bleef, aan 't Weener-Hof, ook geſteld op 't ruimen van Huy; doch men ſcheen van 't Ampt van Montfoort te zullen afſtappen. Over de hooge Regtspleeging in 't Overkwartier, viel ook geſchil, welk, na de wederkomſt van Konigſek, op het tapyt kwam. Men ſtondt nu, in dit Geweſt, drie Heeren te hebben, den Keizer, den Koning van Pruiſſen en de Staaten. Men vreesde, derhalve, voor geduurige moeilykheden, over 't ſtuk van 't Regtsgebied, zo men drie hooge Geregtshoven aanſtelde; en indien men, gelyk, van 's Keizers wege, voorgeſlaagen werdt, maar één hoog Geregtshof hadt, welks Leden, door de drie Mogendheden, geſteld zouden worden, ſtondt het verſchil in den Godsdienſt, insgelyks, zwaarigheid te zullen maaken: zynde het te verwagten, dat de Keizer alleen Roomſch-Katholyken, en Pruiſſen en de Staaten alleen Gereformeerden tot Regters zouden willen benoemen. De Raad van Brabant te Bruſſel zogt ook eenige Dorpen van Redemptie, en onder anderen Houpertingen, te doen ſcheiden van het Regtsgebied van Maaſtricht: waartoe de Staaten niet verſtaan konden, alzo hun alle deeze Dorpen, by de Munſterſche en Nieuwmeegſche Verdragen, waren afgeſtaan (*t*). In

't Ampt Montfoort.

Verſchil over de hooge Regtspleeging in 't Overkwartier.

(*t*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 11—21.

In deezen ſtaat der onderhandelingen te Antwerpen, overleedt Lodewyk de XIV. Men oordeelde, in den Haage, dat deeze dood, die de inzigten en belangen van het Franſche Hof t'eenemaal veranderen deedt, den Staaten gelegenheid geeven zou, om betere voorwaarden te bedingen, by het Verdrag van Barriere. Men draalde, derhalve, met zig te verklaaren, op 's Keizers uiterſte aanbiedingen, gelykze genoemd waren. Maar Konigſek zeide den Staatſchen, op den dertienden van Herfſtmaand, aan „ dat zy zig zouden hebben te uiten, bin„ nen zes weeken, of dat de Keizer zyne maat„ regels neemen, en volgen zou." Voor reden van deezen eiſch, gaf hy „ dat de Staat„ ſchen nog geen der punten, over welken „ men gehandeld hadt, hadden goedgekeurd; „ op zyn meeſt alleenlyk zeggende, dat dit „ of dat punt kon doorgaan." Ook was 't waar, dat de byzondere Geweſten zig nog niet duidelyk hadden geopend, over de Barriere, met welke zy zig zouden te vrede houden. Men ontboodt dan eenige Afgevaardigden der Staaten op de onderhandelingen te Antwerpen, naar den Haage. Cadogan trok ook derwaards. De Ambaſſadeurs der Staaten in Engeland ſchreeven hun, ten zelfden tyde, dat zy maar ſtyf op hunnen eiſch moeſten blyven ſtaan, alzo de Koning van Groot-Britanje beſlooten hadt, hen te onderſteunen: 't zy dat de vrees voor de onderneeming des Pretendents het Engelſche Hof bewoogen hadt, om der Staaten vriendſchap ernſtiger te zoeken: 't zy dat men de Staaten wilde opzetten tegen den Keizer, om

1715.

XVI. De handeling over de Barriere begint zig naar 't einde te ſpoeden.

1715. om zo veel te beter voorwaarden te bedingen, by het Verbond, waarover men in onderhandeling getreden was, met het Weener-Hof. De Staaten gaven, midlerwyl, weinig of niets meer toe. De punten welken men, tot hiertoe, hadt konnen bedingen, werden overwoogen in de byzondere Geweſten: waarna de Afgevaardigden der Staaten naar Antwerpen keerden, met laſt om te ſluiten (*u*). Men werdt over alles eens, op den veertienden van Slagtmaand: waarop drie Affchriften van 't Verdrag, een' voor den Keizer, een voor den Koning van Groot-Britanje, en een voor de Staaten, in 't net geſteld werden. De Keizerlyke Gezant, Graaf van Konigſek, en de Staatſche Afgevaardigden onderſchreevenze, den volgenden dag, zynde den vyftienden van Slagtmaand, op het Stadhuis te Antwerpen. Cadogan, die dien dag een' keer naar Bruſſel hadt moeten doen, tekende niet, voor den zeſtienden. Terſtond na dat Konigſek en de Staatſchen getekend hadden, 't welk in de tegenwoordigheid der Wethouderſchap van Antwerpen en andere voornaame Luiden geſchied was, werdt de trompet geſteken en de keteltrom geroerd, in een der naaſte vertrekken, waarop de klokken der Hoofdkerke begonden te luiden, terwyl 't geſchut van 't Kaſteel en van de wallen der Stad geloſt werdt, onder een gejuich der menigte van *Lang leeve de Keizer, onze Heer!* Men hieldt de maaltyd op 't Stadhuis, voor welk een aartig vuurwerk afgeſteken werdt (*v*).

't Verdrag van Barriere wordt getekend.

Het

(*u*) Reſol. Holl. 1 *Oct.* 15 *Nov.* 1715. *bl.* 737, 825.
(*v*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 21 — 24.

Het Verdrag van Barriere, welk op zynen tyd bekragtigd werdt, behelsde *negenentwintig* Leden, en een afzonderlyk punt. De voornaamſten liepen op deezen zin. In de Inleiding, werdt verklaard „ dat de Staaten zig, „ by 't Verdrag van den jaare 1701, verbonden hadden, de Nederlanden over te geeven aan zyne Keizerlyke en Katholyke Majeſteit, Karel den VI., mids hy, met Groot-Britanje en hen, overeenkwame, wegens hunne wederzydſche belangen, en byzonderlyk, wegens de wyze, op welke men de ruſt in de Nederlanden zou konnen vaſtſtellen, omze te doen dienen tot eene Barriere voor Groot-Britanje en voor de Vereenigde Geweſten; en ook ten aanzien van den Koophandel der gemelde Nederlanden, van Groot-Britanje en van de Vereenigde Geweſten. Hierom was men, onderling, overeengekomen, dat de Staaten den Keizer, terſtond na 't uitwiſſelen der bekragtigingen, zouden overleveren alle de Nederlanden, zo die, door Karel den II., bezeten waren, als, die Frankryk hun nu hadt afgeſtaan: om, voor altoos, door het Huis van Ooſtenryk, bezeten te worden, en onder verbindtenis van nimmer, geheel noch gedeeltelyk, of aan de Kroone, of aan eenigen Prins of Prinſeſſe uit den Huize van Frankryk te zullen worden opgedraagen. De Keizer en de Staaten verbonden zig, in deeze Nederlanden, altoos, dertig- of vyfendertigduizend man te zullen onderhouden, waarvan de Keizer drie vyfde, en de Staaten twee vyfde zouden leveren: welke man-

1715. Inhoud van het zelve.

1715. „ ſchap men, in geval van waarſchynlykheid
„ van oorloge, tot veertigduizend man, en
„ in geval van daadelyken oorlog, met onder-
„ ling goedvinden, nog verder vermeerderen
„ zou. De Staaten zouden hunne troepen,
„ naar welgevallen, mogen verleggen, in de
„ Plaatſen, die ter hunner bewaaringe zouden
„ ſtaan. De Keizer vergunde den Staaten, al-
„ leen bezetting te mogen leggen in de Steden
„ en Kaſteelen van Namen en Doornik, in de
„ Steden Meenen, Veurne, Warneton, Y-
„ peren en het Fort de Knokke, mids zy 'er
„ geene troepen toe gebruikten van eene Mo-
„ gendheid, die by den Keizer verdagt, of
„ met hem in oorlog ware. Doch in Dender-
„ monde zou men gemeene bezetting leggen,
„ waarover de Keizer egter eenen Bevelheb-
„ ber zou ſtellen, die, zo wel als de Onder-
„ Officiers, aan de Staaten zou zweeren, dat
„ hy nooit iet in de Stad doen, of toelaaten
„ zou, welk nadeelig zou konnen zyn aan hun-
„ nen dienſt; uit hoofde van welken eed, hy
„ gehouden zou zyn, doortogt te verleenen
„ aan de Staatſche troepen, die, in een maa-
„ tig getal tevens, zulks zouden begeeren. De
„ Staaten zouden, ten hunnen koſte, Bevelheb-
„ bers ſtellen over de Plaatſen, hun ter be-
„ waaringe afgeſtaan, mids daartoe niet kie-
„ zende Perſoonen, die by den Keizer onaan-
„ genaam, of, om byzondere redenen, ver-
„ dagt waren: welke Bevelhebbers, in opzig-
„ te van Krygszaaken, volkomenlyk, aan de
„ Staaten onderworpen zouden zyn; doch ook
„ den eed van getrouwheid moeten doen aan
„ den Keizer, en zig met geene andere zaa-
„ ken

„ ken moeijen. Zy zouden 's Keizers alge- 1715.
„ meenen Landvoogd de gewoonlyke eer moe-
„ ten bewyzen, en hem zelfs 't woord laaten
„ geeven, wanneer hy komen mogt in de Plaat-
„ ſen, ter hunner bewaaringe ſtaande. De
„ Keizer ſtondt den Staatſchen troepen in de
„ bezettingen vrye Godsdienſtoefening toe,
„ zonder dat egter de Plaatſen, daartoe ge-
„ ſchikt, de uiterlyke gedaante van Kerken
„ zouden mogen hebben. Voorts, zou de
„ Godsdienſt, onder de inwooners der Oos-
„ tenrykſche Nederlanden, blyven, als ten
„ tyde van Karel den II. Men zou den Staat-
„ ſchen troepen krygs- en mondbehoeften en
„ ſtoffe tot kleeding mogen toevoeren, zon-
„ der eenige regten of tollen te betaalen. De
„ Staaten zouden hunne troepen mogen ver-
„ leggen, en heen en weder door Brabant en
„ Vlaanderen doen trekken, naar welgeval-
„ len; mids zy aan geene vyandlyke Mogend-
„ heid behoorden, noch zig, ergens door,
„ verdagt gemaakt hadden. In tyd van oor-
„ loge, zou men, in de Plaatſen, die meeſt
„ bloot geſteld waren, zo veele Staatſche troe-
„ pen ontvangen, als men, onderling, zou
„ geraaden vinden. De Staaten zouden de Bar-
„ riere-Plaatſen mogen verſterken, op hunne
„ eigen' koſten; doch geene nieuwe Veſtin-
„ gen aanleggen, dan met kenniſſe van den
„ algemeenen Landvoogd. De Keizer zou zorg-
„ draagen, dat de brieven en boden der Ver-
„ eenigde Geweſten vryen toegang zouden
„ hebben naar de Barriere-Plaatſen, mids zy
„ geene Koopmans- of andere byzondere brie-
„ ven medebragten. Zo één der Barriere-

1715. „ Plaatſen mogt aangetaſt worden, zou het
„ den Staaten vryſtaan, bezit te neemen van
„ de Steden en Plaatſen op de Demer, van de
„ Schelde tot aan de Maaze: alwaar zy ook
„ verſchanſingen, linien en overſtroomingen
„ zouden mogen maaken. Om te voorkomen,
„ dat men, gelyk in den jongſten oorlog, het
„ Leger zou behoeven te verzwakken, door
„ het onderhouden van een aanmerkelyk ge-
„ tal troepen in Vlaanderen, zou de Keizer
„ den Staaten afſtaan zulke Sterkten en zo
„ veel Lands in Ooſtenrykſch Vlaanderen, als
„ vereiſcht werdt, om aldaar de noodige o-
„ verſtroomingen te maaken, en dezelven
„ wel te dekken, van de Schelde af, tot aan
„ de zee toe. De grenzen der Staaten in
„ Vlaanderen zouden, derhalve, voortaan,
„ beginnen, van de zee, tuſſchen Blankenburg
„ en Heiſt, ter plaatſe daar geene duinen wa-
„ ren, mids zy geene ſluizen aan de zee maak-
„ ten, noch gedoogden, dat 'er eenige Dor-
„ pen, of huizen, of viſſcherswooningen wer-
„ den aangelegd; ook niet, dat de dyken ver-
„ minderd, of de ingezetenen van Ooſten-
„ rykſch Vlaanderen benadeeld werden, zo zy
„ aldaar eenige Sterkten wilden ſtigten. Van
„ den genoemden poſt, zou men eene lyn
„ trekken op het Gootewegje: voorts, op
„ Heiſt, den Driehoek en Zwarteſluis, en het
„ Fort S. Donaas, welk Fort den Staaten werdt
„ afgeſtaan, met het Land benoorden de lyn,
„ mids de ſluisdeuren in 't gemelde Fort, in
„ tyd van vrede, afgenomen bleeven. De
„ nieuwe grenzen der Staaten zouden zig, van
„ S. Donaas, ſtrekken tot aan 't Fort van S.
„ Job,

„ Job, van waar men weder komen zou tot
„ de ouden, digt by Middelburg: de oude 1715.
„ grenzen volgende, langs den Zydelingsdyk,
„ tot daar de Ekeloſe watergang en waterloop
„ in éene ſluis ſamenkwamen. Van hier, zou
„ men den Graafjansdyk volgen tot Boekhou-
„ te, van waar men, met eene regte lyn voort-
„ gaan zou, tot de oude grenzen toe. 't
„ Gene benoorden deeze lyn lag werdt den
„ Staaten, insgelyks, afgeſtaan. In oorlogs-
„ tyd, zouden de Staaten de ſluizen in den
„ Zydelings- en Graafjansdyk mogen ſterken
„ en bezetten, om dus de overſtrooming van
„ Boekhoute tot aan 't Kanaal van Sas van
„ Gend te behouden. De grenzen van Sas van
„ Gend zouden tot op tweeduizend meetkun-
„ dige ſchreeden uitgeſtrekt zyn, mids daar
„ onder geene Dorpen begreepen waren. Tot
„ behoudenis der Beneden-Schelde, en der
„ gemeenſchap tuſſchen Staatſch Brabant en
„ Staatſch Vlaanderen, ſtondt de Keizer den
„ Staaten af de Polder en het Dorp den Doel,
„ en de Polders S. Anna en Keteneſſe. Zo
„ dra de Barriere werdt aangetaſt, zou de
„ Keizer den Staaten de bewaaring overgee-
„ ven van het Fort de Peerle, en van de ſlui-
„ zen, tuſſchen dit Fort en het Fort Maria,
„ mids zy dit Fort en deeze ſluizen, benevens
„ die van den Zydelings- en Graafjansdyk,
„ hem, na 't eindigen des oorlogs, wederom
„ overgaven. In vredestyd, zouden de Staaten
„ geene overſtroomingen mogen maaken, en
„ in tyd van oorlog, niet dan met kennis van
„ den algemeenen Landvoogd, zullende zy
„ ook de inwooners van Ooſtenrykſch Vlaan-

1715. „ deren moeten ſchadeloos ſtellen, indien de-
„ zelven, ter oorzaake van de overgifte eeni-
„ ger ſluizen, eenig nadeel lyden mogten. O-
„ ver de verplaatſing der Komptoiren, die,
„ ter gelegenheid deezer veranderinge in de
„ grenzen, zou moeten geſchieden, zou men
„ elkanderen nader verſtaan. De inkomſten,
„ welken plagten getrokken te worden, uit de
„ Landen, die nu aan de Staaten werden af-
„ geſtaan, zouden begroot, en van den jaar-
„ lykſchen onderſtand van vyfmaal honderd-
„ duizend Ryksdaalers afgetrokken worden.
„ De Roomſch-Katholyke Godsdienſt zou,
„ in deeze Landen, geoefend worden, gelyk
„ ten tyde van Karel den II. Ook zouden de
„ inwooners hunne Privilegien blyven behou-
„ den. 't Fort Roodenhuizen zou geſlegt, en
„ de geſchillen over 't Kanaal van Brugge ge-
„ laaten worden aan de uitſpraak van onzydi-
„ ge zegsluiden, wederzyds te kiezen; zul-
„ lende die van Sluis egter, door het afſtaan
„ van het Fort S. Donaas, niet begreepen wor-
„ den, eenig meerder regt op dit Kanaal ver-
„ kreegen te hebben, dan zy te vooren had-
„ den. Voorts, ſtondt de Keizer den Staaten,
„ voor eeuwig, en in volkomen' *Souverainiteit*
„ *en eigendom* af, in het Overkwartier van Gel-
„ derland, de Stad Venlo met haar Regtsge-
„ bied en 't Fort S. Michiel, benevens het
„ Fort Stevenswaard, met deszelfs grond,
„ en zo veel lands, als vereiſcht werdt, om
„ de werken aan deeze zyde der Maaze te
„ vergrooten, zullende hy nimmer gedoogen,
„ dat iemant eenige Sterkte, hoe genaamd,
„ ſtigtte, op eene halve myl na aan dit Fort.

„ Voorts

„ Voorts ſtondt hy hun af het Ampt Mont- 1715.
„ foort (de Dorpen Zwalmt en Elmt uitge-
„ nomen), beſtaande in de Steden Nieuwſtad
„ en Egt, en elf Dorpen, om het te bezitten,
„ gelyk Karel de II. het bezeten hadt, behou-
„ dens het regt, welk den Koning van Pruis-
„ ſen zou mogen toekomen, en mids dat alle
„ Geeſtelyke en weereldlyke voorregten in vol-
„ le kragt bleeven, en de oefening van den
„ Roomſch-Katholyken Godsdienſt ſtand
„ hieldt, gelyk te vooren. Ook zouden, hier,
„ alle Wethouders van deezen Godsdienſt
„ moeten zyn. De Biſſchop van Roermonde
„ zou de geeſtelyke *beneficien* begeeven; doch
„ niet dan aan Perſoonen, den Staaten aan-
„ genaam. Met de Stad Egt, zouden de Staa-
„ ten niet geagt worden te hebben verkreegen
„ het regt van beroep van het Kapittel van
„ Thoorn. Doch't zou hun vryſtaan, voor de
„ inwooners deezes Lands, een Hof van be-
„ roep op te regten, waar zy, binnen dit Ge-
„ weſt, wilden. De regten op de Maaze zou-
„ den niet vermeerderd noch verminderd mo-
„ gen worden, dan met gemeen goedvinden:
„ zullende den Keizer de regten genieten, die
„ te Roermonde en te Navaigne, en de Staa-
„ ten de regten, die te Venlo plagten gehee-
„ ven te worden. De Staaten zouden den Kei-
„ zer te gemoet komen, in het voldoen der
„ renten van honderd en twintig en tagtigdui-
„ zend guldens, voor welken, deeze regten,
„ in den jaare 1687, ten behoeve van wylen
„ Koning Willem den III., verbonden waren.
„ Ook zouden de Staaten hun aandeel draa-
„ gen, in de ſchulden van het Overkwartier.

1715. „ De Stukken en Papieren van het Overkwar-
„ tier zouden, gelyk te vooren, blyven te
„ Roermonde; doch de Gemagtigden der drie
„ Mogendheden zouden 'er eene Lyſt van
„ maaken, van welken men ieder een affchrift
„ bekomen zou; volgens welk affchrift, elk
„ altoos een egt dubbeld zou konnen vorde-
„ ren van 't gene hem aanging. Om den
„ Staaten te gemoet te komen, in het onder-
„ houden, ſterken en bezetten der Barriere-
„ Plaatſen, zou de Keizer hun, jaarlyks, be-
„ taalen vyfhonderdduizend Ryksdaalers, of
„ twaalfhonderd en vyftigduizend guldens
„ Hollandſch geld, boven de inkomſten van
„ hun gedeelte van het Overkwartier van Gel-
„ derland, en boven de koſten op de wooning-
„ gen der troepen: waar voor de beſte inkom-
„ ſten der Ooſtenrykſche Nederlanden, na-
„ der uitgedrukt in het afgezonderd punt van
„ dit Verdrag, verbonden zouden zyn: wor-
„ dende den Staaten de magt gegeven, om,
„ by mangel van voldoening op den verval-
„ dag, de Ontvangers dier inkomſten, by pan-
„ ding en bedwang, tot betaaling te noodzaa-
„ ken. De Keizer beveſtigde, wyders, de
„ voorwaarden, op welken, de Steden en Ge-
„ weſten der Ooſtenrykſche Nederlanden, aan
„ zyne zyde, waren overgegaan, en in 't al-
„ gemeen alles, wat, door Groot-Britanje en
„ de Staaten, geduurende derzelver bewind
„ over deeze Landen, verrigt was. De Kei-
„ zer beloofde de penningen te zullen vol-
„ doen, welken de Staaten, ten dienſte van Ko-
„ ning Karel den II., hadden doen ligten, en
„ die agt millioenen driehonderd zesennegen-

„ tig-

„ tigduizend guldens beliepen: midsgaders de 1715.
„ koſten, welken zy, geduurende hun bewind
„ over de Ooſtenrykſche Nederlanden, tot
„ behoudenis derzelven, hadden moeten maa-
„ ken, en tot verval van welken, zy vier mil-
„ lioen zeshonderd agttienduizend negenhon-
„ derd vyfenvyftig guldens hadden opgeno-
„ men. De uitgaande en inkomende regten,
„ op waaren, gaande naar of komende van
„ Groot-Britanje of de Vereenigde Gewes-
„ ten, uit of in de Ooſtenrykſche Nederlan-
„ den, zouden geregeld blyven op den tegen-
„ woordigen voet, tot dat men, wegens een
„ nader Verdrag van Koophandel, zou over-
„ eengekomen zyn. Voor 't overige, zou de
„ Koophandel en 't gene daar van afhing,
„ tuſſchen de ingezetenen der Ooſtenrykſche
„ en Vereenigde Nederlanden, blyven op den
„ voet, als by 't Verdrag van Munſter be-
„ raamd was. De Veſtingwerken van 't Kas-
„ teel van Luik en van Huy zouden, op kos-
„ ten van 't Land van Luik, geſlegt worden,
„ zonder immer wederom te mogen worden
„ hermaakt; zullende deeze ſlegting, binnen
„ drie maanden, moeten geſchieden. De Ko-
„ ning van Groot-Britanje verbondt zig tot
„ de handhaavinge van dit Verdrag, welk,
„ door de handelende Mogendheden, binnen
„ zes weeken, zou moeten bekragtigd wor-
„ den (w)." Doch, ten opzigte van het punt, welk de ſlegting van Huy en 't Kaſteel van Luik betrof, verklaarden de Staatſche Gevol-

mag-

(w) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 522. Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I, *p.* 458. Lamberti *Tom.* IX. *p.* 44. Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 37.

1715. magtigden, dat zy daarin niet konden bewilligen, dan onder deeze voorwaarden „ 1. dat „ de Prins en Staaten van Luik afſtand zou„ den doen van de klagten, welken zy, op „ den Ryksdag, hadden ingebragt, tegen de „ ſtigting der Sterkte op den S. Pietersberg, „ tegen over Maaſtricht, door de Staaten. 2. „ dat men hun ook genoegen gave, wegens „ hunne eiſchen op Bon; 't zy door het ſlegten deezer Veſtinge, of door overeen te „ komen omtrent de bezetting, welke men 'er, „ tot gemeene veiligheid, in zou mogen leggen (x)." Terſtond na 't uitwiſſelen der bekragtigingen van 't Verdrag van Barriere, nam Johan van den Berg, Gevolmagtigde der Staaten tot de Regeeringe der Ooſtenrykſche Nederlanden, uit den naam van hunne Hoog-Mogendheden en van zyne Majeſteit van Groot-Britanje, met eenen brief, affcheid van de Raaden en Kollegien van Regeeringe aldaar, dezelven ontſlaande van den eed, aan de twee Mogendheden gedaan (y).

XVII. Aanmerkingen over het Verdrag van Barriere.

Het Verdrag van Barriere beveſtigde de Staaten eerſt in 't bezit van 't gene zy, by eenen twaalfjaarigen oorlog, gewonnen, en by de Utrechtſche Vrede bedongen hadden. Zy verkreegen zig, by het zelve, den eigendom en opperſte magt over een aanmerkelyk gedeelte van het Overkwartier van Gelderland, en over een klein gedeelte van Vlaanderen; waardoor zy de grenzen van hunnen Staat, beide ten ooſten, en ten weſten naar den kant van

(x) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 46.
(y) ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 78.

van Zeeland, in grooter veiligheid geſteld zagen dan te vooren. Voorts, dekten zy zig, tegen vyandlyke onderneemingen, van den kant van Frankryk, door het leggen van bezettinge, in Namen aan de Sambre en Maaze, in Doornik aan de Schelde, in Meenen en Warneton aan de Leye, in Yperen en 't Fort de Knokke, aan een water, welk gemeenſchap met Nieuwpoort hadt, en in Veurne, aan de Vaart, tuſſchen de laatſtgemelde Stad en Duinkerken. Alle welke Plaatſen digt aan de grenzen van Franſch Vlaanderen gelegen waren, en overweldigd moeſten worden, eer men, van deezen kant, op 't grondgebied van den Staat komen kon. Men was, hier te Lande, in 't algemeen, vergenoegd, over 't ſluiten van 't Verdrag van Barriere, hoewel ſommigen meenden, dat het leggen van genoegzaame bezettingen in afgelegen' Plaatſen, en het onderhouden van de Veſtingwerken derzelven, den Staat zou inwikkelen in koſten, welken de dienſt, dien men zig van deeze Barriere beloofde, niet zou konnen opweegen. De afgelegenheid der Barriere-Plaatſen zou ook, dagt men, aanleiding geeven, dat de toevoer derwaards ligter zou konnen belet worden. Doch, van den anderen kant, werdt aangemerkt, dat de Spaanſche Nederlanden, altoos, na de Munſterſche Vrede, waren aangezien, als eene noodzaakelyke Barriere voor den Staat; dat het vermogen derzelven, ſedert, en vooral na het ſluiten der Pyreneeſche Vrede, nogtans, zo geweldiglyk was afgenomen, dat zy, uit zig zelven, niet in ſtaat waren, om tot eene Barriere te verſtrekken. Dat zy ook niet meer on- 1715.

der-

1715. derſteund werden uit Spanje, gelyk voorheen. Dat zy, derhalve, geene Barriere voor den Staat konden zyn, zo zy niet met Staatſch krygsvolk bezet werden. Dat dit Krygsvolk of ſtaan moeſt onder Overſten, die niet van de Staaten afhingen, of onder Overſten, die door de Staaten werden aangeſteld. Dat men, van het eerſte, de nadeelige gevolgen ondervonden hadt, in den aanvang deezer eeuwe, toen de Staatſche troepen, onder vreemd bevel ſtaande, en nevens vreemde troepen in bezetting leggende, eer men 't verwagtte, genoegzaam krygsgevangen waren gemaakt. Dat men, hierom, het regt, om alleen bezetting te mogen leggen in de Barriere-Plaatſen, onder zyne eigen' Overſten, wyſſelyk, bedongen hadt. Dat de afgelegenſte Barriere-Plaatſen, Namen, Doornik en Meenen, de vyandlykheden verſt van de grenzen hielden. Dat Yperen en Veurne Staatſch Vlaanderen dekten, en nader by waren; en de overigen niet zo afgelegen, als verſcheiden' Grensſteden. Uit al het welke, men opmaakte, dat men den Staat niet beveiligen kon, zonder zig zulk eene koſtbaare Barriere te verkrygen (z).

XVIII. Onluſten, ter gelegenheid van dit Verdrag ontſtaan, met den Keur-

Doch het Verdrag van Barriere was nog niet lang geſlooten geweeſt, of het gaf gelegenheid tot eenige moeilykheden, waarvan wy kortelyk gewaagen moeten. De Keurvorſt van de Palts gaf den Staaten, omtrent den aanvang van Wintermaand, te kennen, dat de Keizer hem het Hertogdom Limburg hadt afgeſtaan, tot dat hy bekwaamer gelegenheid hebben zou, om

(z) Petitie voor 't jaar 1716. by LAMBERTI Tom. IX. p. 349.

om hem de dienſten te vergelden, welken hy den Huize van Ooſtenryk, in den jongſten oorlog, gedaan hadt. De Staaten hielden zulk een' afſtand te ſtryden met het Verdrag van Barriere, waarby beraamd was, dat de Spaanſche Nederlanden, voor altoos, aan het Huis van Ooſtenryk zouden moeten blyven. Ook waren de inkomſten van dit Hertogdom byzonderlyk verbonden, voor zekere penningen, welken de Staaten, ten behoeve des Keizers, hadden opgenomen. Zy begeerden, hierom, op den Keurvorſt, dat hy 's Keizers aanbieding van de hand weeze. Men wierp hun tegen „ dat zy zelven hadden gedoogd, dat een „ gedeelte van 't Overkwartier van Gelder„ land aan Pruiſſen, en een landgoed van der„ tigduizend Ryksdaalers inkomen, uit Lu„ xemburg of Limburg, aan de Prinſeſſe van „ Urſins was afgeſtaan. Dat zy, daarenboven, „ het Hertogdom Limburg, reeds in den jaa„ re 1703, hadden overgegeven aan den te„ genwoordigen Keizer, waarom het Verdrag „ van Barriere, welk alleen ſprak van Gewes„ ten en Steden, die zy nu afſtonden, niet „ op dit Hertogdom zien kon." De Staaten bleeven egter by hun gevoelen. Die van de Ooſtenrykſche Nederlanden beweerden ook, dat zulk een afſtand met hunne Privilegien ſtreedt. Men zogt de Staaten geruſt te ſtellen, dat de Keizer geen ander gedeelte der Ooſtenrykſche Nederlanden vervreemden zou, zo zy in den afſtand van Limburg bewilligden. Doch men deedt vergeefſche moeite. De Staaten bragten zelfs, by deeze gelegenheid, verſcheiden' bezwaarniſſen in by den Keurvorſt van

1715. Vorſt van de Palts, wegens Limburg.

1715. van de Palts; vooral, klaagden zy, over de ingezetenen van 't Land van Raveſtein, die, met het minſte hooge water, hunne dykaadjen doorſtaken, en 't Land tuſſchen Maas en Waal lieten onderloopen, en andere ongeregeldheden bedreeven, op de grenzen. Nogtans, tradt men, in de Lente des jaars 1716, in nadere onderhandeling met het Paltſiſche Hof. Men vorderde eenige voorwaarden, op welken men, in den afſtand van Limburg ſcheen te zullen bewilligen. Men ruimde zelfs het Steedje Keſſenich, in 't Overkwartier van Gelderland, waar op de Keurvorſt regt hadt. Doch alzo men, kort hierna, vernam, dat de oefening van den Hervormden Godsdienſt, in 't Hertogdom Limburg, belet werdt, toonde men zig wederom ongenegener, om den afſtand te gedoogen. De dood van den Keurvorſt, die hierop volgde, was oorzaak, dat de afſtand niet voltrokken werdt (*a*), en in 't jaar 1717, werdt het Hertogdom Limburg, wederom, met het Hertogdom Brabant vereenigd, daar het, eerſt na de dood van Karel den II., van afgeſcheiden geweeſt was (*b*).

en met den Keurvorſt van Keulen, wegens Huy, Luik en Bon.

Het ſlegten en overgeeven van Huy en van 't Kaſteel van Luik draalde eenigen tyd, om dat men den Staaten nog geen genoegen gaf omtrent Bon, waarvan niet gewaagd was, in het Verdrag van Barriere. De Staaten hadden nog bezetting in deeze drie Plaatſen, en zogten zelfs de bezetting van Bon, die zwak was, met een Regement te verſterken; doch zy ontmoet-

(*a*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 46—49, 418—431.
(*b*) Suppl. au Corps Dipl. *Tom.* III. *P.* II. *p.* 146.

moetten hierin zo veel tegenſtands, dat zy den toeleg ſtaaken moeſten. Van wege den Keizer, werdt toen zeer gedrongen op de ontruiming der Veſtinge, uit kragte van de Utrechtſche Vrede. Aan 't Franſche Hof, werden, derhalve, poogingen gedaan, om de Regeering te beweegen, tot de handhaaving deezer Vrede, in gevolge van welke Bon geſlegt behoorde te worden. De Ambaſſadeur Buys ſtondt hierop ſterk, in verſcheiden' geſprekken met de Torcy en met den Hertoge-Regent zelven (*c*). Maar van 's Keizers zyde, werdt, in den Haage, beweerd, dat het Verdrag van Baden niet vorderde, dat Bon geſlegt, maar in tyd van vrede, alleen door burgers, bezet werdt. Daarenboven, werdt aangetoond, dat de Veſtingwerken van Bon zo vervallen waren, dat de Stad, daar de Keurvorſt van Keulen zyn gewoon verblyf hieldt, geheel open leggen zou voor nagtroovers, zo menze nog van haaren ouden muur berooven wilde. Men werdt het egter niet eens. De Keurvorſt beſloot, eindelyk, tot daadelykheden te komen. Hy deedt, in Slagtmaand, eenige troepen trekken in de buitenwerken van Bon, die, op den beſtienden, heimelyk, in de Stad wiſten te geraaken, en nog voor 't einde des jaars, de weinige Staatſche manſchap, die hier nog lag, met geweld, ter poorte uit dreeven (*d*). De Staaten, hiervan berigt bekomen hebbende, waren 'er zo misnoegd over op den Keurvorſt, dat zy zynen Reſident bevel gaven, om binnen drie

1715.

De Staatſche bezetting wordt verdreven uit Bon.

(*c*) Miſſiven *van den extr.* Amb. Buys *van* 3 *Juny* 4 *Octob.* 1715.

(*d*) Reſol. Holl. 17 *Decemb.* 1715. *bl.* 917.

1715. drie etmaalen het Land te ruimen. Ook vorderden zy voldoening, wegens den hoon, hun aangedaan. De Keizer zelf verſtondt, dat hun geene voldoening geweigerd kon worden. Ook arbeidde de Koning van Groot-Britanje, ten deezen einde, aan 't Weener-Hof. De Keurvorſt boodt, eindelyk, aan, dat hy de Staaten ſchriftelyk verſchooning verzoeken wilde, wegens 't gebeurde te Bon: waarmede men zig niet voldaan hieldt, in den Haage. 't Geſchil tuſſchen de Staaten en den Keurvorſt werdt ſleepende gehouden, tot in 't jaar 1717, wanneer men, eindelyk, door bemiddeling van den Keizerlyken Reſident, Baron van Heems, op den twee-entwintigſten van Zomermaand, overeenkwam „ dat de werken van 't Kaſteel „ van Luik, naar den kant der Stad, zouden „ worden gelaaten, gelyk zy geweeſt waren „ voor den oorlog, en dat de overigen zou„ den geſlegt worden: waarna de Staatſche „ bezetting 't Kaſteel zou ruimen. Dat het „ Kaſteel van Huy volkomenlyk geſlegt, en „ daarna eerſt aan den Keurvorſt overgegeven zou worden. Dat de ſlegting van bei„ de de Kaſteelen geſchieden zou, op koſten „ der Staaten van Luik, en dat de twee Ves„ tingen nimmer wederom zouden mogen ver„ ſterkt worden. Dat men alle de buitenwer„ ken van Bon zou doen ſlegten, buiten kos„ ten van hunne Hoog-Mogendheden. Dat „ de Sterkte op den S. Pietersberg, door de „ Staaten geſtigt, zou in wezen blyven, zon„ der dat zy egter, over den grond, die tot „ Luikerland behoorde, eenig meerder regts„ gebied zouden mogen oefenen, dan over „ den

Overeenkomſt met den Keurvorſt.

„ den grond van andere Veſtingwerken van 1715.
„ Maaſtricht, die, insgelyks, op Luikſchen
„ bodem gelegen waren. Dat het geſchut en
„ de krygsbehoeften, binnen Bon gevonden,
„ en den Staaten toebehoorende, hun te rug
„ gegeven zouden worden, en dat de Keur-
„ vorſt de agterſtallen voldoen zou aan de
„ Staatſche bevelhebber en bezetting van Bon,
„ die over hunne betaaling beding gemaakt
„ hadden met het Keurvorſtelyk Kapittel. Dat,
„ eindelyk, zyne Keurvorſtelyke Doorlugtig-
„ heid, wegens het gebeurde te Bon, eenen
„ beleefden brief ſchryven zou aan de Staa-
„ ten (*e*)." Dit geſchiedde, ſedert, en de ove-
rige punten van het Verdrag werden, insge-
lyks, genoegzaam naargekomen (*f*).

XIX. Verſchil met den Koning van Pruiſſen, over 't Regtsgebied in 't Overkwartier van Gelderland.

De Koning van Pruiſſen hadt ook merkely-
ke zwaarigheden ingebragt, tegen het punt van
het Verdrag van Barriere, welk het Overkwar-
tier van Gelderland betrof. Hy beweerde „ dat
„ de Sterkte S. Michiel gelegen was in het ge-
„ deelte, welk hem was afgeſtaan; dat om
„ Stevenswaard en Venlo land lag, welk on-
„ der zyne Domeinen te Montfoort, onder
„ Kriekenbeek en Middellaar, en derhalve aan
„ hem behoorde; dat men alleen van regten
„ en tollen te Venlo en te Roermonde ge-
„ waagd hadt, zonder te ſpreeken van 't ge-
„ ne hy regt hadt te heffen; dat men, einde-
„ lyk, over de Stukken en beſcheiden van 't
„ Overkwartier ſchikkingen hadt gemaakt, in
„ zyn

(*e*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 490. Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 442.
(*f*) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 66—87, 408—417. *Tom.* X. *p.* 177—195.

1715. „ zyn nadeel, onaangezien hy verre het groot-
„ ſte gedeelte van dit Geweſt bezat." Men handelde lang, in den Haage, over deeze bezwaarniſſen. De Staaten gaven zig veel moeite, om derzelver ongegrondheid, ſchriftelyk, aan te wyzen. Doch daar verliep nog een geruime tyd, eer men, over een gedeelte der zelven, eens werdt (*g*). Ondertuſſchen, regelden de Staaten, in Slagtmaand des jaars 1716, met den Koning van Pruiſſen, de grenzen in de Peel, gelegen tuſſchen de Meierye van 's Hertogenboſch en het Ampt van Keſſel, in 't Overkwartier van Gelderland (*h*), waar over, insgelyks, geſchil geweeſt was. Wyders, was 'er ook twiſt gereezen, met den Keizer, over de grensſcheiding in Vlaanderen, die niet voor 't jaar 1718 vereffend werdt: op welk jaar, wy 'er, kortelyk, van gewaagen zullen. Keizer Karel de VI, midlerwyl, de Regeering der Spaanſche, nu Ooſtenrykſche Nederlanden aanvaard hebbende, ſtelde Prins Eugenius van Savoje, tot algemeenen Landvoogd over dezelven, aan: in wiens naam, de Regeering werdt waargenomen, door *Herkules Jozef Louis Turinetti, Markgraave de Prié.* De Keizer maakte, in 't jaar 1718, nog eene merkelyke verandering, in de Regeering der Ooſtenrykſche Nederlanden, dezelve brengende op eenen voet, welken men hieldt beter overeen te komen met hunnen tegenwoordigen toeſtand. De Raad van Staate, de Geheime Raad en de Raad der Geldmiddelen, die elkan-

(*g*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 50—66, 431—441, 443.
(*h*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel, bl.* 543. DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 481.

kanderen plagten gelyk te ſtaan, in rang en gezag, werden vernietigd, en, in de plaatſe derzelven, éénen Raad van Staate aangeſteld. Wyders, werdt de Regeering, grootendeels, naar de Franſche geſchikt (*i*). 1715.

XX. Handeling in Spanje.

Aan 't Hof van Madrid was, onlangs, eenige verandering voorgevallen. De Koningin was op den veertienden van Sprokkelmaand des jaars 1714 overleeden (*k*); en de Koning, ſedert, voor de tweedemaal, in Huwelyk getreeden met *Elizabet Farneſe*, Dogter van *Odoard den II.*, *Hertoge van Parma*, die, tegen 't einde des jaars, in Spanje komende, de Prinſes van Urſins, terſtond, van 't Hof verzonden hadt. Zy begaf zig, eerlang, naar Frankryk, daar zy minnelyk bejegend werdt. Ik vind, dat zy, aldaar zynde, voornam, naar Holland te vertrekken, en zig, met der woon, te Utrecht, neder te ſlaan (*l*). Doch ik weet niet, of zy dit voorneemen voltrekken heeft. Haare ongenade werdt, in 't gemeen, toegeſchreeven aan zekere onbeleefdheid omtrent de nieuwe Koninginne, toen zy dezelve, voor 't eerſt, ontmoette, te Guadalaxara. Ook meent men, dat zy te veel vermogt op den Koning, wiens genegenheid de Italiaanſche Prinſes voor zig alleen begeerde (*m*). Ondertuſſchen, verviel, met de ongenade der Prinſeſſe van Urſins, het geſchil over het Landgoed van dertigduizend Rykſdaalers, haar uit Luxemburg of Limburg be-

(*i*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 320.
(*k*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 556.
(*l*) Miſſiven *van den* extr. Ambaſſ. BUYS *van* 14, 25 *Jan.* 5 *April* 3 *May* 1715.
(*m*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 130, 131.

1715. beloofd; welk de Vrede met Frankryk en met Spanje zo lang hadt tegengehouden. Eenigen tyd na 't ſluiten der Vrede met Spanje, hadden de Staaten beſlooten, een' buitengewoonen Gezant derwaards te zenden, waartoe de Heer *Joan Willem van Ripperda*, Vryheer van Poelgeeſt, benoemd werdt (*n*). In Hooimaand deezes jaars, kwam hy aan te Madrid, daar hy zyn werk maakte van het beveſtigen van het goed verſtand, welk tuſſchen Filips den V. en de Staaten herſteld was, door de Vrede. Ook zogt hy eenige voordeelen te bedingen voor den Koophandel. De Staaten bekleedden hem, ſedert, op zyn verzoek, met de waardigheid van *Ambaſſadeur* (*o*), zonder dat egter zyne wedde verhoogd werdt. De Koning van Spanje hadt den *Markgraaf van Miraval*, in die hoedanigheid, herwaards gezonden, die egter niet lang in den Haage bleef. Ripperda vernam, kort na 't overlyden van Lodewyk den XIV., uit den Abt *Julius Alberoni*, die thans zeer gezien was by den Koning „ dat hunne „ Majeſteiten zig niet dagten te moeijen met „ de Regeering van Frankryk, al werdt ſchoon „ de Koning geroepen tot het Regentſchap, „ of tot de Kroone zelve, indien de jonge „ Vorſt mogt komen te overlyden." De Ambaſſadeur ſchreef den inhoud van zyn geſprek met den Abt over naar den Haage, met verzoek, dat men zyn ſchryven geheim hieldt. Hy voegde 'er by „ dat de Koningin veel gezags „ hadt in de Regeeringe:" 't welk, allengskens,

De Heer van Ripperda wordt derwaards gezonden.

(*n*) Reſol. Holl. 13, 15 *Dec* 1714. *bl.* 561, 572. 19 *Jan.* 22 *Maart* 1715. *bl.* 70, 274. Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1715. *bl.* 187.
(*o*) Reſol. Holl. 19 *Oct.* 1715. *bl.* 757.

kens, overvloediglyk gebleeken is. In Grasmaand des volgenden jaars, deedt Ripperda eerſt zyne openbaare intrede te Madrid (*p*). 1715.

XXI. De Zweedſche Kaaperyen houden nog al aan.

Het kaapen der Zweeden op de ingezetenen van den Staat hieldt nog al aan (*q*). De Staaten hadden hunnen onderzaaten, reeds in 't voorleeden jaar, vergund, geweld met geweld te mogen keeren, en alle genomen' ſchepen en goederen te mogen herneemen, waar zyze ook aantroffen: verklaarende zy, diergelyke onderneemingen der Zweeden niet anders te konnen aanzien, dan als *openbaare zeerooveryen* (*r*). De Zweedſche Gezant *Palmquiſt* ſtiet zig aan dit woord, en beklaagde 'er zig over, by de Staaten. Men gaf voor, dat de Nederlandſche ſchepen genomen werden, om dat zy den Ruſſen krygsbehoeften toevoerden; 't welk, zo 't geſchied was, buiten kennis, en tegen 't uitdrukkelyk verbod der Staaten, was geſchied. In Zweeden, kwam, kort hierop, een Reglement uit, waarnaar de Kaapers zig hadden te voegen. Men meende, hierdoor, de ongeregeldheden te voorkomen, die in 't aanhouden en neemen der ſchepen gepleegd werden. Doch de Staaten vonden 't bederfelyk voor den Koophandel in de Ooſtzee. De Engelſchen hadden dezelfde redenen van klaagen, over de Zweedſche kaaperyen. George de I. en de Staaten kwamen, derhalve, overeen, om eene Vloot in zee te brengen, die uit twee-endertig ſchepen van oorloge, twintig Engelſche en twaalf Staatſche, beſtondt, en dien-

Groot-Britanje en de Staaten zenden eene Vloot

de,

(*p*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 131—134, 475, 476, 712, 713, 714.
(*q*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 802, 819, 850.
(*r*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1631, 1633, 367.

1715. naar de Ooſtzee.

de, om de ſcheepvaart der beide volken te beveiligen (*s*). Men nam deeze uitruſting, meer of min, kwalyk, aan 't Franſche Hof, en ſprak van ook eene Vloot naar de Ooſtzee te willen zenden (*t*). Doch hiervan kwam niets. De Staatſche ſchepen ſtaken, onder bevel van den Schout by nagt *Henrik Grave*, in Bloeimaand, in zee. In de Zond, voegden de Engelſchen onder *John Norris* zig by hen. De Engelſche Reſident te Stokholm dreigde, hierop, de Zweedſche Regeering, dat men alle Zweedſche ſchepen aanhouden zou, zo het Hof den Koning, zynen Meeſter, geene voldoening gave. Men beriep zig op den Koning, die, eindelyk, van Bender te rug gekeerd, en te Straalzond aangekomen was. Doch hy was zo verre van iet te willen toegeeven, dat hy een Verdrag weigerde te bekragtigen, waarby beraamd was, dat de Koning van Pruiſſen Stettyn en Wismar bewaaren, en tegen de vyandlykheden der Ruſſen en Poolen beſchermen zou; ſchoon de Pruiſſiſche troepen, in gevolge van dit Verdrag, reeds bezit genomen hadden van de eerſte deezer twee Steden (*u*). Maar Karel de XII., de Keurvorſtelyke Landen van Hanover dreigende met eenen inval, drong den Keurvorſt, Koning George, tot een Verdrag met Deenemarke en Pruiſſen, waarby hem de Hertogdommen Breemen en Verden werden toegedeeld, mids hy, op 't inneemen derzelven, den oorlog verklaarde aan Zweeden; gelyk hy, in Wynmaand, deedt. De Hanoverſche

(*s*) Reſol. Holl. 16 *May* 1715. *bl.* 176.
(*t*) Miſſive *van den* Extr. Amb. BUYS *van* 8 *Febr.* 1715.
(*u*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 452.

ſche troepen voegden zig, hierop, by de Deenſchen en Pruiſſiſchen, in Pomeren. Rugen en Iledom werden bemagtigd. Straalzond, van waar de Koning van Zweeden, op 't einde des jaars, ontweek naar Schoonen, viel den Bondgenooten, insgelyks, in handen. Ten zelfden tyde, hadt men 't beleg geſlaagen voor Wismar, welk Karel de XII., te water, dagt te ontzetten. Hy begaf zig, ten deezen einde, naar Karelskroon, daar zyne Vloot gereed gemaakt werdt (*v*). De vereenigde Vloot der Engelſchen en Staatſchen, zig vergenoegende met het beſchermen der Koopvaardye, keerde, eerlang, wederom naar huis. 1715.

De Koning van Zweeden was niet alleen ten hoogſte misnoegd op Koning George, die zig in 't bezit van Breemen en Verden geſteld hadt, en Zweedſch Pomeren hielp overmeesteren; maar de Staaten hadden hem, dagt hy, ook reden tot klaagen gegeven, doordien zy gedoogd hadden, dat de Czaar van Muskovie, zyn geſlaagen vyand, eenig volk wierf, binnen hun gebied (*w*). De Czaar was, van de andere zyde, ook op de Staaten te onvrede, om dat zy, reeds eenige jaaren geleeden, de Zweeden met geld hadden onderſteund, waarvoor hun de tollen van Riga verpand waren, welken de Czaar, met de Stad, in 't jaar 1710, bemagtigd hadt. Ook waren 'er nog andere geſchillen gereezen over den Koophandel op Archangel, dien de Czaar wilde verleggen naar Petersburg. De Ruſſen hadden, daarenbo-

Nieuw misnoegen van Karel den XII. op de Staaten.

Onluſten met den Czaar van Muskovie.

(*v*) LAMBERTI *Tom.* IX *p.* 217—313, 652. TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 28—41. Europ. Merc. *July—Dec.* 1715. *bl.* 76.
(*w*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 216.

1715. boven, eenige Hollandſche Koopvaardyſchepen in den brand geſteken, te Elſingfors, voorwendende, dat dezelven zig begeven hadden onder de beſcherming der Zweeden. Men handelde, over deeze en andere zaaken, ſedert eenen geruimen tyd, met den Prinſe *Boris Kurakin*, Ruſſiſchen Ambaſſadeur in den Haage (*x*). De Czaar boodt den Staaten een Verdrag van Zeevaart en Koophandel aan, voor het einde deezes jaars (*y*); doch het behaagde niet, en werdt, hierom, niet voltrokken.

XXII. Onluſten met de Porte en met Marokko.

De Staaten raakten, omtrent deezen tyd, ook in eenig geſchil met de Turken. De Zeeuwen hadden, in den jongſten oorlog, een Franſch Koopvaardyſchip genomen in de Archipel, waarin Koopmanſchappen waren geweeſt, in eigendom behoord hebbende aan eenige Arabieren. De Ottomanniſche Admiraal, door deeze Koopluiden bewoogen, zondt eenen Aga met hen naar den Haage, om de genomen' goederen te rug te vorderen: doch hy keerde onverrigter zaake naar huis, alzo men hem aanwees, dat de Verdragen, tuſſchen de Porte en de Staaten gemaakt, hen niet verbonden, om goederen te rug te geeven, die op een vyandlyk ſchip gevonden waren (*z*). De Keizer van Marokko dreigde ook, de Vrede met de Staaten te willen breeken, hebbende hy hunnen Conſul doen vertrekken uit zyn Ryk. Ook werden 'er eenige ſchepen genomen, door die van Algiers en Salee. De Staa-

(*x*) Reſol. Holl. 23 *Juny*, 18 *Nov.* 1713. *bl.* 313, 567 & *Aug.* 1715. *bl.* 579. LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 782—793. *Tom.* IX. *p.* 214—216.

(*y*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 469.

(*z*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 330, 332.

Staaten zagen zig, derhalve, genoodzaakt, om verlof te geeven tot het kaapen op de Roofſchepen van Algiers en van de onderdaanen van Marokko (*a*), die, midlerwyl, beweerden, dat de Staaten reden tot de vyandlykheden hadden gegeven, doordien zy de Slaaven niet hadden vrygekogt, die, ten tyde van het ſluiten der jongſte Verdragen, te Algiers en elders, gevangen zaten; gelyk zy beloofd hadden. En inderdaad, dit was tot nog toe agtergebleeven, of ter oorzaake van den buitenſpoorigen prys, welken men vorderde, of, by gebrek van penningen (*b*). Men bleef dan, eenige jaaren, in oorlog met de Barbaaren. De kryg, die, tuſſchen de Porte en den Staat van Venetie, ontſtondt, gaf, eerlang, aanleiding tot een verbod van den invoer in 't Turkſche Ryk van allerlei waaren van 't maakſel van Venetie, of 't gene 'er naar zweemde: waarop, ook hier te Lande, 't vervoeren van diergelyke waaren naar Turkye verbooden werdt, ten ware zy, met het zegel der Staaten, gemerkt waren (*c*). 1715.

XXIII. Storm-wind en Sterfte onder 't Rundvee.

Een geweldige ſtormwind uit den Noordweſten hadt, in Lentemaand deezes jaars, merkelyke overſtroomingen veroorzaakt in Holland, Zeeland, Friesland en Groningerland. Ook heerſchte, hier te Lande, ſedert eenigen tyd, eene zwaare Sterfte onder 't Rundvee (*d*), die verſcheiden' jaaren geduurd heeft. Het zuivel bleef nogtans niet hoog in prys, ter oorzaake van den ſterken aanvoer van vreemd

(*a*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 331.
(*b*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 718, 719.
(*c*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 332—334, 565, 566.
(*d*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 919.

1715. vreemd vee; hoewel dit niet geſchieden kon, zonder dat 'er veel gelds om ten Lande uit raakte.

XXIV. Plakaat tegen 't ontvangen van verbooden' geſchenken.

Men hadt, ſedert eenen geruimen tyd, een gerugt verſpreid onder 't gemeen, dat ſommige Regenten zig, door geſchenken, lieten beweegen tot ontrouw; welk gerugt zo veel ingang en geloof vondt, dat 'er de Staaten van ſommige Geweſten kennis van namen. Die van Overyſſel, en naderhand die van Utrecht ſchreeven 'er over aan de algemeene Staaten (*e*), die, eerlang, beſlooten, dat de Leden van hunne Vergadering, die van den Raad van Staate, van de Generaliteits Rekenkamer, van de Admiraliteiten, van de Raaden van Brabant en Vlaanderen, van de Wethouders in de Generaliteits-Landen, van de Bewindhebbers der Ooſt- en Weſtindiſche Maatſchappyen, en van de Gemagtigden tot het bewind over de nalaatenſchap van Koning Willem den III., by eede, belooven zouden, zig ſtiptelyk te zullen gedraagen, naar een Plakaat, welk, in Wintermaand, tegen het ontvangen van ongeoorlofde geſchenken, in 't licht kwam (*f*).

De Graaf van Albemarle, ſchoon in 't Hoogerhuis van Engeland plaats genomen

Arend Jooſt van Keppel, Graaf van Albemarle, die, als Heer van Acquoi, in de Order der Ridderſchap van Holland, beſchreeven was, hadt, in Grasmaand deezes jaars, in 't Hoogerhuis van Engeland zitting genomen. Sommigen hier te Lande oordeelden, derhalve, dat men hem de zitting onder de Edelen behoorde te ontzeggen: waartoe de Heer Arend,

(*e*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 913—919. *Tom.* IX. *p.* 334, 335.

(*f*) Reſol. Holl. 20 *Febr.* 12 *Octob.* 1714. *bl.* 50, 439. 18 *Dec.* 1715. *bl.* 920. *Zie* Groot Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 624, 626.

rend, Baron van Waſſenaar, Heer van Duivenvoorde, eenen voorſlag deedt ter Vergaderinge van Holland. Doch men verſtondt, dat hy, reeds by 't leeven van Koning Willem, in 't Hoogerhuis gezeten hadt, en ſedert in de Ridderſchap beſchreeven geweeſt was: waarom het niet voegzaam ſcheen, dat hy thans van dit regt, waarvan ook de Graaf van Portland gebruik hadt gemaakt, verſteken werdt. Ook werdt, eerlang, beſlooten, dat hy zyne zitting in de Vergadering van Holland behouden zou, en te gelyk in 't Hoogerhuis van Engeland plaats mogen neemen, mids hy, tot het laatſte, vooraf, verlof verzogt en verwierf van de Staaten (*g*). 1715. hebbende, behoudt zitting onder de Edelen van Holland.

De buitengewoone Ambaſſadeur Buys, die zig nog in Frankryk bevondt, hadt, op zyn ernſtig en herhaald verzoek (*h*), verlof bekomen, om wederom t'huiswaards te keeren, en ſtondt nu op zyn vertrek, toen hem verſcheiden' gewigtige voorſlagen gedaan werden, onder verbindtenis van de uiterſte geheimhoudinge: waardoor zyne herwaardsreize, nog eenige weeken, vertraagd werdt. De Graaf van Stairs hadt den Hertoge van Orleans, op den tienden van Wynmaand, een Verdrag voorgeſteld, waarby men zig zou verbinden, tot handhaaving der Proteſtantſche opvolginge in Groot-Britanje, en, te gelyk, tot handhaavinge van de opvolginge tot de Franſche Kroone, volgens de jongſte Akten van afſtand. De Hertog van Orleans vondt egter geen' ſmaak

XXV. Geheime opening van een Verbond tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten.

(*g*) Reſol. Holl. 15 *May* 19 *Dec.* 1715. *bl.* 272, 414.
(*h*) Miſſive *van den* exit. Amb. Buys *van* 4 *Oct.* 1715.

1715. ſmaak in deezen voorſlag, blootelyk, opgevat, gelyk dezelve lag; doch ſloeg den Engelſchen Gezant een Verbond voor, tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, tot handhaaving van derzelver regten en bezittingen in Europa, volgens de jongſte Verdragen van Vrede: waartoe Stairs zeer neigde. Van deezen voorſlag werdt Buys onderrigt, door den Hertoge, die hem vraagde, *wat hy van zulk een Verbond dagt?* Hy verontſchuldigde zig heuſchelyk, „ niet juiſt, zo hy verklaarde, om dat hy be„ dugt was, dat de Akten, waarby de opvol„ ging in Groot-Britanje en de afſtand van „ de Kroone van Frankryk vaſtgeſteld waren, „ niet zouden naargekomen worden; maar „ vooral, om dat de Vrede hem nog niet ge„ noeg begroeid ſcheen, om reeds een ver„ dedigend Verbond aan te gaan; ook, om „ dat hem niet bleek, wat men al zou hebben „ te houden voor een geval, waarin 't Ver„ bond zou moeten naargekomen worden, en „ eindelyk, om dat een min magtige zeer voor„ zigtig zyn moeſt, in 't aangaan van ver„ bindteniſſen met magtiger; die ligtelyk voor „ aanval hielden, 't gene geen aanval was, „ en daardoor den min magtigen in groote „ engten konden brengen." De Hertog hernam „ dat deeze bedenkingen vervielen, als „ men aanmerkte, dat zyn voorſlag toeval„ lig geſchied was, by gelegenheid van dien „ des Graaven van Stairs, en dat hy onderſtel„ de, dat Groot-Britanje mede in 't Verbond „ treeden zou." Hy voegde 'er by „ dat hy, „ zo dra men maar begon te handelen, too„ nen zou, dat hy zig den Pretendent niet al„ leen

Geſprek tuſſchen den Hertoge van Orleans en den Ambaſſadeur Buys.

„ leen niet aantrok; maar dat hy deszelfs 1715.
„ oogmerken zou zoeken te dwarsboomen,
„ zo veel hy kon. Over de voorwaarden, en
„ over den tyd van 't Verbond, zou men na-
„ der konnen handelen. Voorts, wiſt hy
„ niet, dat iemant oorlog in den zin hadt, of
„ 't moeſt de Keizer zyn, die, zo hy verſtaan
„ hadt, om den Turk aan te taſten, vyftig-
„ duizend man, en onderhoud voor dezelven
„ voor den tyd van tien jaaren, van 't Ryk
„ geëiſcht hadt: welke eiſch hem bedenkelyk
„ was voorgekomen, konnende den kryg te-
„ gen den Turk niet boven de twee jaaren
„ duuren; waarom, hy vermoedde, of men
„ te Weenen, het oog ook naar elders, 't zy
„ naar 't Noorden, of liever naar Italie of
„ Spanje, hebben mogt; zynde zyne Keizer-
„ lyke Majeſteit nog niet bevredigd met den
„ Koning van Spanje: in welk laatſte geval,
„ zyne Katholyke Majeſteit, veelligt, zou
„ voorwenden, aan de Akten van afſtand niet
„ gehouden te zyn." Hierop antwoordde de
Ambaſſadeur „ dat 's Keizers eiſch, zo dezel-
„ ve geſchied mogt zyn, mogelyk, alleen ge-
„ daan was, om de Porte, te eerder, tot re-
„ den te brengen: dat hem, ten minſte, niet
„ waarſchynlyk voorkwam, dat de Keizer den
„ Koning van Zweeden, die, binnen twee
„ jaaren, afgeoorloogd zyn zou, nu verder in
„ 't laage zou willen helpen: ook niet, dat
„ hy 't gemunt zou hebben op Italie, daar hy
„ de onzydigheid beloofd hadt te zullen on-
„ derhouden; veel min, op Spanje, zonder
„ van Schepen of Galeien voorzien te zyn."
Hy beſloot „ dat zulke bykomende zaaken,

„ als

1715. „ als hy te vooren genoemd hadt, dikwils, „ het meeſte overleg gaven, by 't aangaan „ van verdedigende Verbindteniſſen." De Hertog erkende dit; doch beweerde tevens, „ dat men, ter goeder trouwe handelende, „ gelyk zyne inzigten, inderdaad, opregt waren, alles zo klaar omſchryven kon, dat „ men alle zwaarigheden voorkwame." 't Geſprek eindigde hiermede. De Ambaſſadeur Buys verſtondt, daarna, uit den Graave van Stairs, dat de zaak zig, tuſſchen den Hertoge en hem, zo hadt toegedraagen, als de Hertog verhaald hadt. Hy hieldt den Graave hierop voor, dat, wanneer de Koning, deszelfs Meeſter, in zulk een Verbond tradt; het zig zelf wees, dat hy zulks niet deedt, als Keurvorſt van Hanover; maar alleenlyk als Koning van Groot-Britanje: 't welk Stairs erkende (*i*).

Inzigten van Frankryk en van Groot-Britanje.

Kort hierna, ontving de Engelſche Gezant naderen laſt van zyn Hof, om alleen de handhaaving der opvolginge in de twee Ryken te bewerken, en het ſluiten van een verdedigend Verbond, welk meer overlegs vereiſchen zou, te verſchuiven. Men was, ten deezen tyde, in Engeland, bedugt voor de onderneemingen des Pretendents, welker uitſlag wy reeds verhaald hebben, en men wilde, hierom, het Franſche Hof gaarne beweegen, tot het ſtuiten deezer onderneemingen. Maar de Hertog van Orleans, en vooral die van zynen Raad verſtonden, dat het Ryk meer nuts te wagten hadt van een algemeener Verbond, tuſſchen de

(*i*) Secr. Miſſive *van den* exu. Amb. BUYS *aan den* Griffier F. FAGEL *van* 25 *Octob.* 1715.

de drie Mogendheden. Men meende, aan 't Hof, dat zulk een byzonder Verdrag van handhaavinge der Opvolginge in de twee Ryken, misduid zou worden by 't gemeen, tot agterdeel des Hertogs, en veelen haatelyk voorkomen. De Maarſchalk d'Huxelles gaf dit den Heere Buys te kennen, hoewel Stairs deezen gezeid hadt, dat de Hertog uitſtel zogt, om eerſt eens te zien, hoe de zaaken van den Pretendent, in Engeland, zouden afloopen. De Staatſche Ambaſſadeur hadt, ten zelfden tyde, uit den Graave, verſtaan, hoe hem, uit Engeland, geſchreeven was, dat de Keizerſchen, voor eenigen tyd, wel geſproken hadden van vyftigduizend man te begeeren van 't Ryk; doch dat zy hiervan geenen eiſch hadden gedaan, en dat 'er, by 't Ryk, niets op vaſtgeſteld was (*k*). 1715.

XXVI. Beſluit der Staaten op den voorſlag van den Hertoge-Regent.

De Heer Buys, van al 't voorgevallene berigt gegeven hebbende aan den Griffier Fagel, ontving, eerlang, een geheim beſluit der algemeene Staaten, welk, den eenendertigſten van Wynmaand, op zyn eerſte ſchryvens, genomen was. Het behelsde „ dat de voorſlag van „ een verdedigend Verbond tuſſchen Frank„ ryk, Groot-Britanje en den Staat, hun, ge„ lyk hem, zo gewigtig was voorgekomen, „ dat dezelve wel een ryp overleg verdiende, „ vooral, om dat zulk een Verbond, tegen„ woordig, veelligt, argwaan verwekken zou, „ by den Keizer, of by andere Mogendheden, „ en om dat men het Verdrag van Barriere „ nog niet voltrokken hadt. Ook kwam het „ voor-

(*k*) Secr. Miſſiven *als boven van* 28 *Oct. en* 2 *Nov.* 1715.

1715. „ voorſtel hun nog zeer raauw voor, weetende
„ de zy niet, wat Groot-Britanje, daarmede,
„ eigenlyk, zou mogen bedoelen. Nogtans,
„ wilde zy 't niet van de hand geweezen hebben; maar waren gezind, om 'er ernſtelyk
„ op te raadpleegen." Wyders, belaſtten zy den Heere Buys „ dat hy den Hertoge van
„ Orleans, op deezen voet, antwoorden zou,
„ wel zorg draagende, dat hy den Staat hieldt
„ buiten alle verbindtenis (*l*)."

Zyn nader geſprek met Buys.

De Ambaſſadeur, hierop, in nader geſprek gekomen met den Hertoge en met d'Huxelles, vernam, uit zyne Koningklyke Hoogheid „ dat
„ het juiſte voorwerp der voorgeſlaagen' verbindteniſſe, naar hunne gedagten, behoorde te zyn de verdediging van Frankryk,
„ Groot-Britanje en den Staat, in de regten
„ en bezittingen in Europa, hun, volgens de
„ jongſte Verdragen, toekomende: waaronder dan mede zouden begreepen zyn de
„ opvolging in de twee Ryken, en de Barriere der Staaten; doch niet de zaaken van
„ Spanje, van Italie, van Sicilie, noch van 't
„ Noorden." Hierby voegde de Hertog „ dat
„ de Keizer geene reden tot argwaan ſcheppen kon, uit een Verbond, dat ſlegts dienде tot beſcherming der hooge Bondgenooten, buiten iemants benadeeling; dat de
„ Staaten ook niet agterlyk behoorden te zyn,
„ ter oorzaake van de onvoltrokken' handeling over de Barriere, zynde hem, uit den
„ Haage, berigt, dat het Verdrag deswege zo
„ goed als getekend was. Maar Chateauneuf
„ hadt

(*l*) Sēcr. Reſol. Gener. *Jovis* 31 *Octob.* 1715.

„ hadt hem, ging hy voort, ook geſchreeven, 1715.
„ dat, in het Verdrag, eene onderlinge ver-
„ bindtenis tot handhaavinge van elkanders
„ bezittingen zou komen: 't welk hem hadt
„ doen denken, dat de Staaten, hierdoor, zou-
„ den konnen ingewikkeld worden in eenen
„ oorlog, hoe zeer zy, zo wel als Frankryk,
„ gezind waren om de Vrede te bewaaren.
„ Want, zo de Keizer Sicilie eens aantaſtte,
„ gelyk hy, meermaalen, gedreigd hadt, en
„ Frankryk gevergd werdt, den Koning van
„ Sicilie by te ſtaan, volgens het Utrechtſch
„ Verdrag, zou zulks de Staaten, uit hoofde
„ der voorgeſlaagen' verdedigende Verbind-
„ teniſſe, nog niet verpligten tot het opvatten
„ der wapenen; maar 't geval zou verande-
„ ren, zo, by wege van afwending, of ver-
„ dediging, of reden van oorloge, de Keizer
„ Frankryk, of Frankryk den Keizer aantaſt-
„ te, in de Nederlanden. Immers, zou de
„ Keizer dan den Staat vermaanen, tot het
„ naarkomen der beloofde handhaavinge zy-
„ ner bezittingen." De Hertog verklaarde,
wyders „ dat hy, hierdoor, bewoogen gewor-
„ den was, om Chateauneuf aan te ſchryven,
„ dat hy den Staaten, op de gevoeglykſte wy-
„ ze, in bedenking zou geeven, hoe voor-
„ zigtig zy behoorden te zyn in 't belooven
„ van de handhaavinge der Spaanſche Neder-
„ landen of der Barriere; of, dat hy 't liever Hy ſtaat
„ zulks zou zoeken te beleiden, dat de Spaan- de onzy-
„ ſche Nederlanden, met betrekking tot den digheid
„ Keizer, Frankryk en de Staaten, in alle ge- der Oos-
„ vallen, gehouden werden voor onzydig; zo tenryk-
„ dat menze geen van drieën zou mogen aan- ſche Ne-
derlan-
den voor.

1715. „ taſten, noch ook geen van drieën, uit de-
„ zelven, aangetaſt worden: waarvan men
„ eene Overeenkomſt maaken zou, die gee-
„ ne gemeenſchap zou hebben met de voor-
„ geſlaagen verbindteniſſe." Ten beſluite, betuigde zyne Koningklyke Hoogheid „ dat hy
„ deezen voorſlag al mede deedt, tot beter
„ behoudeniſſe der gemeene ruſte, den Am-
„ baſſadeur vraagende, *wat hem, voor zyn per-*
„ *ſoon, daar van dagt?*" Maar de Heer Buys vondt ongeraaden, zig, op deeze vraage, te verklaaren, alleenlyk aanneemende, van alles omſtandiglyk berigt te geeven aan hunne Hoog-Mogendheden: gelyk hy deedt (*m*). Van 't gene de Hertog verklaarde vernomen te hebben, dat men van zins geweeſt zou zyn, by 't Verdrag van Barriere, de handhaaving van elkanders regten en bezittingen te belooven, is my nergens eenig blyk voorgekomen. Zeker is 't, ten minſte, dat zulks, by het gemelde Verdrag, niet geſchied is.

Chateauneuf doet den zelfden voorſlag, in den Haage.

XXVII. De Markgraaf de Chateauneuf deedt den voorſlag om de Ooſtenrykſche Nederlanden en Barriere-Plaatſen onzydig te verklaaren, op den zeventienden van Wintermaand, in een ſchriftelyk Vertoog (*n*), welk, ſedert, gezonden werdt aan de byzondere Geweſten. Ook traden de Afgevaardigden der Staaten, met den Markgraave, in onderhandeling, over deszelfs voorſlag: hem vraagende, of die ook aan den Keizer en aan Groot-Britanje geſchied ware? Hy antwoordde, *neen*: waarop zy hervraag-

(*m*) Sect. Miſſ. *van den* extr. Ambaſſ. BUYS *aan den* Gruffier FAGEL *van* 8, 25 *Nov.* 1715.

(*n*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 214.

vraagde „ hoe zy toch zouden konnen hande- 1715.
„ len over de onzydigheid van een Land, welk
„ eenen anderen, in eigendom, toekwam, bui-
„ ten deszelfs bewilliging?" Zy voegden 'er by,
„ dat zy ook de toeſtemming des Konings van
„ Groot-Britanje, die zig tot de handhaavinge
„ van 't Verdrag van Barriere verpligt hadt,
„ hiertoe, zouden noodig hebben." Chateau-
neuf antwoordde „ dat Frankryk voorhadt; de
„ Utrechtſche Vrede nader te beveſtigen, en
„ de Staaten te beveiligen voor oorlog; waar-
„ in zy, huns ondanks, zouden konnen inge-
„ wikkeld worden, zo de Keizer Frankryk met
„ de wapenen mogt willen aantaſten; en dat
„ Groot-Britanje zig aan het voorgeſlaagen
„ Verdrag van onzydigheid niet ſtooten kon,
„ om dat het Verdrag van Barriere, welk de
„ Koning handhaaven moeſt, daardoor, nog
„ meer geſterkt werdt (o)." Doch deeze re- 1716.
denen verhinderden de Staaten niet, over den voorſlag van Frankryk, te raadpleegen, met de gezanten des Keizers en des Konings van Groot-Britanje, die beide, op laſt van hunne Hoven, het aanneemen van zulk een' voorſlag ontrieden. De Keizer hadt dien voor *onredelyk* verklaard. De Koning van Groot-Britanje liet zeggen, dat hy zig, in deeze zaak, niet ſteeken kon. De Staaten deeden 'er den Ambaſſadeur van Frankryk van onderrigten, door den Voorzittenden Heer. Hy ſchiep 'er klein genoegen in. De overeenkomſt wegens de onzydigheid der Ooſtenrykſche Nederlanden bleef

(o) Miſſive van S. Koninck van 29 *Decemb.* 1715. *in de* Notul. Zeel. van 1716. *bl.* 13.

1716. bleef agter (*p*). Ook kwam 'er, vooreerſt, niets van de voorgeſlaagen' verbindteniſſe, tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten. De buitengewoone Ambaſſadeur Buys keerde, in't begin des jaars 1716, in den Haage, te rug, laatende den Sekretaris *Schelkus* in Frankryk, om de zaaken der Staaten, by voorraad, aldaar, waar te neemen. Voor zyn vertrek, hadt hy zyn werk nog gemaakt, om het Franſche Hof te beweegen, dat het, gelyk andere Mogendheden deeden, den Staaten ook den titel gave van *Hoog-Mogende Heeren*, en hunnen gezanten de eer, die, in Frankryk, aan die van Venetie gegeven werdt (*q*). Doch hy hadt, hierin, nog niet konnen ſlaagen, naar genoegen.

XXVIII. Verbond der Staaten met Groot-Britanje, tot vernieuwing der voorgaande Verbonden.

De handeling over een verdedigend Verbond, tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, werdt ſleepende gehouden, en de overeenkomſt wegens de onzydigheid der Oostenrykſche Nederlanden bleef ſteeken, inzonderheid ter oorzaake der handelinge over een verdedigend Verbond tuſſchen Groot-Britanje en het Weener-Hof, waarin men de Staaten ook deel wilde doen neemen. De Staatſche Ambaſſadeurs in Engeland, de Heeren van Waſſenaar-Duivenvoorde en van Borſelen, hadden, eindelyk, op den zeventienden van Sprokkelmaand deezes jaars, een Verbond getekend met Groot-Britanje, waarby de Verdragen en Verbonden van de jaaren 1667, 1668, 1674, 1675, 1678, 1689 en 1713 vernieuwd en

(*p*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 470.
(*q*) Verbaal *van den* exit. Amb. BUYS. *MS.*

en beveſtigd werden. Ook werden ſommige punten deezer Verdragen en Verbonden een weinig nader verklaard. „ De *Reviſien*, by „ voorbeeld, waarvan in 't Verdrag van Zee„ vaart en Koophandel van den jaare 1674, ge„ waagd werdt, zouden zulke Reviſien moe„ ten zyn, als, in Groot-Britanje en in den „ Vereenigden Staat, in gebruik waren, en „ altoos in gebruik waren geweeſt. Het Ver„ drag van Barriere van den jaare 1713 zou „ opgevat worden, met de byvoegſels en ver„ anderingen, begreepen in het Verdrag van „ Barriere, tuſſchen den Keizer en de Staaten, „ van den jaare 1715. En zo eene van beide „ de Mogendheden vyandlyk aangetaſt, of, „ zo als, by een afgezonderd punt, ſedert, „ nader werdt verklaard, door iemant der na„ buuren, met de wapenen, gedreigd werdt „ (*r*), zou men elkanderen byſtaan, in over„ eenkomſt met het verdedigend Verbond van „ den jaare 1678. Wyders, beloofde men, „ elkanderen te zullen handhaaven, in de be„ zittingen en regten, ter wederzyde, ver„ kreegen, of nog, by verdrag, te verkrygen, „ binnen de paalen van Europa alleen (*s*)." 't Verbond werdt, wederzyds, behoorlyk, bekragtigd, en diende den Staaten, tot nadere verzekering van 't bezit hunner Barriere; hoewelze 'er zig tegen verbonden, om Groot-Britanje te handhaaven, in 't afgelegener bezit van Gibraltar en Minorka. Doch George de 1716.

(*r*) *Zie dit* Separ. Artic. *in de* Sect. Reſol. Holl. 3 *Apr.* 1716. VII. *Deel*, *bl.* 181. en Notul. Zeel. *van* 1716. *bl.* 201.

(*s*) Reſol. Holl. 26 *Febr.* 1716. *bl.* 122. *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 395.

1716. de I. hieldt zig niet te vrede, met dit Verbond. Op den vyfentwintigſten van Bloeimaand, werdt, te Weſtmunſter, ook een verdedigend Verbond geſlooten, tuſſchen den Keizer en Groot-Britanje, waarover men, ſedert eenigen tyd, gehandeld hadt. By een der punten van dit Verbond, was vaſtgeſteld, dat men 'er de Staaten ook toe zou nodigen (*t*). Ook was 'er hun, in 't begin van Lentemaand, reeds een affchrift van vertoond, door den Engelſchen Gezant Walpole. Het Franſche Hof hadt, al vroeg, kennis gehad van deeze handeling, en zo men, uit geheime berigten, meende ontdekt te hebben, de overeenkomſt wegens de onzydigheid der Ooſtenrykſche Nederlanden alleenlyk voorgeſlaagen, om het ſluiten van 't Verbond te voorkomen, of om ten minſte te beletten, dat 'er de Staaten in traden. Chateauneuf, ziende dat het Verbond tuſſchen den Keizer en Groot-Britanje op 't punt was van geſlooten te zullen worden, boodt, van wege zyn Hof, aan, om 'er ook in te willen treeden. Doch hiernaar hadt men, te Weenen, geene ooren. Men kende daar ook de verandering der belangen van 't Franſche Hof, en men dagt 'er, in tyd en wyle, zyn voordeel mede te doen. Ook werdt de voorſlag, veelligt, niet ernſtelyk gemeend, van de Franſche zyde. De Staaten, midlerwyl, de overeenkomſt, wegens de onzydigheid der Ooſtenrykſche Nederlanden, hun, door Frankryk, voorgeſlaagen, van de hand geweezen hebbende, om geen' argwaan te

De Koning van Groot-Britanje ſluit een verdedigend Verbond met den Keizer. Men zoekt 'er de Staaten ook in te doen treeden.

(*t*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 477. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 469.

te geeven aan den Keizer en aan Groot-Britanje; maakten ook zwaarigheid, om te treeden in het Verbond, tuſſchen de twee laatſte Mogendheden opgeregt, op dat zy Frankryk niet mogten kwetſen (*u*). Ook werden zy, van wege het Hof van Madrid, ſterk afgemaand van het aangaan van zulk een Verbond. En Holland en de Stad Amſterdam in 't byzonder, den Koophandel op de Ooſtzee zo t'eenemaal vervallen ziende, ter gelegenheid van den kryg in 't Noorden, wilden Koning Filips niet gaarne vertoornen, en dus ook den handel op Spanje verliezen. De Franſche Ambasſadeur gaf zig veel moeite, om de voornaamſte Leden van den Staat, in deeze gedagten, te beveſtigen (*v*). Zelfs werden 'er, van den Franſchen kant, zo men meende, eenige Geſchriften verſpreid, ſtrekkende om 't volk hier agterdogt in te boezemen, omtrent de oogmerken van den Keizer en van Groot-Britanje (*w*). Doch zy werden, eerlang, wederlegd, in openbaaren druk (*x*). De Graaf van Konigſek zogt, daarentegen, de Leden der Regeeringe te doen verſtaan „ dat het Verbond, „ welk men hun voorſloeg, ſtrekte tot beſcher„ ming hunner Barriere, tegen Frankryk, niet „ om hen in te wikkelen in eenen oorlog." Hy beweerde ook „ dat de Staaten, zelfs uit „ hoofde van het Verdrag van Barriere, waar„ by beraamd was, dat de Ooſtenrykſche Ne„ derlanden nimmer aan Frankryk zouden mo„ gen

1716. 't Gelukt niet.

(*u*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 470, 471, 475.
(*v*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 476, 477.
(*w*) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 478—491, 505—521.
(*x*) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 491—503, 523—556.

1716. „ gen komen, verpligt waren, tot het aan-
„ gaan van zulk een Verbond." Doch zyne redenen vonden geen' ingang, by de meeſten.

Voorſlag van een Verbond tot handhaavinge der Utrechtſche Vrede.

Chateauneuf ook, ziende den voorſlag, aangaande de onzydigheid der Ooſtenrykſche Nederlanden, van de hand geweezen, ſprak van een Verbond tuſſchen Frankryk en de Staaten, tot handhaavinge der Utrechtſche Vrede. Hy deedt zyn beſt, om zulk een Verbond den Staaten ſmaakelyk te maaken. Doch de Keizerſchen arbeidden 'er tegen aan. Zy dreeven „ dat Frankryk alle de Utrechtſche Ver-
„ dragen zogt te doen handhaaven, en der-
„ halve den Keizer te doen verſteeken van
„ allen regt op Spanje en op Sicilie; dat men
„ de Staaten ook zogt te verpligten, om den
„ Hertog van Savoje te erkennen voor Ko-
„ ning van Sicilie, 't welk zy, tot hiertoe, zo
„ zorgvuldiglyk, vermyd hadden (y):" al het welke hen, dagt men, behoorde te beweegen, om 't Verbond met Frankryk van de hand te wyzen, en zig te verbinden met den Keizer en met Groot-Britanje. Doch zy, zo ſterk aangezogt, van beide de zyden, bleeven beſluiteloos. Ook meende men, eerlang, klaarlyk te konnen beſpeuren, dat het Engelſche Hof, in het ſluiten met den Keizer, voornaamlyk, beoogd hadt, den Hertog van Orleans agterdogtig te maaken, en tot nadere voorſlagen, wegens een Verdrag van handhaavinge der opvolginge te beweegen (z): waar van wy den uitſlag, wel haaſt, zullen zien.

Geheim inzigt van George den I.

Kei-

(y) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 503—505.
(z) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 468.

Keizer Karel hadt, midlerwyl, gewigtige redenen, om zig, door nieuwe Verbonden, te ſterken, alzo hy, kort hierna, in oorlog raakte met den Grooten Heer, die, in 't voorleeden jaar, Morea veroverd hadt op den Staat van Venetie, 't welk de Keizer hieldt, voor eene ſchending der Karlowitſche Vrede, tot welks handhaaving hy verbonden was. Hy ſloot, hierop, in Lentemaand deezes jaars, een nieuw Verbond met de Venetiaanen (*a*), en bragt een Leger byeen, in Hongarye, tot welks onderhoud, hem vyftig Romermaanden waren toegeſtaan. Prins Eugenius, die 't opperbevel voerde over dit Leger, ſloeg de Turken, by Peterwaradyn, op den vyfden van Oogſtmaand: waarop hem Temeswar, na een beleg van zeven weeken, in handen viel (*b*). 1716. XXIX. Turkſche oorlog.

Met Spanje waren, ten deezen tyde, eenige geſchillen te vereffenen, den Koophandel betreffende. De Nederlandſche Koopluiden te Barcelona werden belaſt, met inlegering van krygsvolk. Ook hadt het Spaanſche Hof eene overeenkomſt geſlooten met de Engelſchen, volgens welke, deezen eenige voordeelen genooten in den Koophandel, die den Nederlandſchen Koopluiden nog niet waren toegeſtaan: zynde hun, onder anderen, vergund, minder regten te betaalen van zekere waaren, welken gedaald waren in prys, en waarvan de Nederlandſchen nog naar de voorige waarde betaalen moeſten. Ook was hun toegelaaten, zout te maaken, en het van zeker Eiland te mo- Geſchillen met Spanje.

(*a*) Supplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* III. *P.* II. *p.* 138.
(*b*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 113. STRUV. Corp. Hiſt. Germ. *Per.* X. *Sect.* XIII. *p.* 4092.

1716. mogen gaan haalen (*c*). De Ambaſſadeur Ripperda kreeg, derhalve, laſt, om over deeze punten te ſpreeken, met de Spaanſche Staatsdienaars, en om zorg te draagen, dat de Nederlandſche Koopluiden, volgens het jongſte Verdrag, alleszins gehandeld werden, als de meeſt begunſtigde volken (*d*). Van de Spaanſche zyde, werden egter ook klagten gedaan, tegen de onzen. In 't najaar, kwam de *Markgraaf Beretti Landi*, als Ambaſſadeur der Kroone van Spanje, herwaards, voornaamlyk, om het oog te houden op de handelingen der Staaten, over 't aangaan van nieuwe Verbonden met Frankryk, of met den Keizer. Doch hy klaagde ook, kort na zyne aankomſt, dat eenige onderzaaten der Vereenigde Geweſten zig hadden nedergezet aan het Meer of de Moeras Terminos in Mexiko, van waar zy, jaarlyks, wel honderdduizend *quintalen* Verwhout, gemeenlyk, *Campechehout* genaamd, vervoerden, welk zy 'er hadden doen hakken. Hy begeerde, derhalve, dat men deezen Luiden geboodt, deezen ongeoorlofden handel te ſtaaken, en de genoemde Plaatſen te ruimen, binnen agt maanden, zo zy niet wilden zien, dat zyne Katholyke Majeſteit zig bediende van geweldige middelen, om zulke roovers te verjaagen (*e*). De Staaten antwoordden „ dat, „ noch zy, noch de Bewindhebbers der Weſt„ indiſche Maatſchappye eenige kennis had„ den

(*c*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 441.
(*d*) Reſol. Gener. 27 *Febr.* 1716. *bl.* 153. *en by* LAMBERTI *Tom* IX *p.* 712, 713.
(*e*) Reſol. Holl. 25 *Nov.* 1716. *bl.* 746. *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 714.

„ den van 't bedryf, waarover de Ambaſſa- 1716.
„ deur geklaagd hadt. Doch dat men den Be-
„ velhebber van Curaçao belaſten zou, zorg
„ te draagen, dat, zo veel mogelyk ware,
„ voldaan werdt aan de inzigten des Konings
„ van Spanje." Zy verzogten, tevens „ dat
„ zyne Majeſteit hunne onderzaaten op Cu-
„ raçao ook beveiligen wilde, tegen de gewel-
„ denaaryen der Spanjaarden; alzo men hun
„ berigt hadt, dat de Bevelhebber van Porto
„ Rico deedt kruiſſen op de Curaçaoſche ſche-
„ pen, dezelven, dikwils, beroovende van 't
„ gene hem aanſtondt." De Ambaſſadeur Rip-
perda kreeg ook laſt, om te Madrid aan te
houden, op vergoeding der ſchade, welke
men, in dit opzigt, reeds geleeden hadt (*f*).

XXX. Twiſt tuſſchen den Czaar van Muskovie en de Stad Dantzig.

Het Ruſſiſche Leger, zig, in 't voorjaar, onthoudende in de nabuurſchap van Dantzig, eene Stad ſtaande onder de beſcherming des Konings van Poolen, hadt haar, ten dienſte van den Czaar, vier Oorlogsſchepen, of twee-honderdduizend Ryksdaalers, tot het bouwen derzelven, afgevergd; begeerende, daarenboven, dat zy 't onderhoud deezer ſchepen bekoſtigde. De Stad hadt zig overboodig verklaard, om den Koning van Poolen vier ſchepen te leveren, dieze den Czaar kon overlaaten, indien hy wilde. Doch de Ruſſen waren niet te vrede met deeze aanbieding, en dreigden geweldige middelen te zullen gebruiken, om te verkrygen, 't gene zy begeerd hadden. De Regeering der Stad verzogt, hierop, de Staaten wortus-

(*f*) Reſol. Holl. 19 *April*, 28 *Sept.* 13 *Dec.* 1715. *bl.* 324, 730, 909. 30 *May*, 15 *Octob.* 1716. *bl.* 306, 661. Reſol. Geſ. 10 *Nov.* 1716. *bl.* 96. en by LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 715.

1716. tuſſchenſpraak der algemeene Staaten, by zyne Czaarſche Majeſteit. De Staaten, bezeffende, hoe veel den Vereenigden Geweſten, en Holland in 't byzonder gelegen ware aan de vryheid en welſtand van Dantzig, magtigden, terſtond, eenige Heeren, om met den Prinſe Kurakin, Ruſſiſchen Ambaſſadeur in den Haage, over de belangen deezer Stad, in geſprek te treeden. 't Geſchiedde. De Gezant hieldt hun voor, dat die van Dantzig, geduurende den oorlog in 't Noorden, de Zweeden onderſteund, en daardoor den Czaar tot misnoegen verwekt hadden. 't Bleek, eerlang, dat het den Czaar te doen was, om eene merkelyke ſomme gelds, die de Stad opbrengen moeſt (*g*), en wederom vondt, uit een hoofdgeld op de ingezetenen, waaronder de vreemden, en voornal de Hollandſche Koopluiden, die zig hier nedergezet hadden, niet vergeten werden (*b*).

den 'er mede gemoeid.

De Czaar komt in Holland.

De Czaar, die reizens gezind was, deedt, in 't najaar, verzeld van zyne Gemaalinne, wederom een' keer naar Holland. Hy kwam, vooruit, te Amſterdam; van waar hy, in de Lente des jaars 1717, naar den Haage, en voorts naar Frankryk vertrok. De Czaarin onthieldt zig, terwyl hy afwezig was, te Amſterdam, daar men haar met Spiegelgevegten te water, en op andere wyzen, veel vermaak zogt aan te doen. Men bewees den Czaar, op zyne wederkomſt, geene mindere eer. Doch de Staaten zouden gaarne een redelyk Verdrag van Koophandel met hem hebben willen ſluiten, waartoe

(*g*) Reſol. Holl. 25 *July* 1716. *bl.* 516. *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 491.

(*b*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 607—615. *Tom.* X. *p.* 116—119.

toe zy niet geraaken konden. Ook maakte het werk van Dantzig, en het misnoegen der Koopluiden over de verhooging der regten, in de Steden van Lyfland, dat veelen den Vorſt, die zeer willekeurig heerſchte, en wiens magt langs hoe gedugter werdt, met zulke goede oogen, hier, niet zagen, als zy anders gedaan zouden hebben. Van Amſterdam, begaf hy zig naar het Hof van Berlyn, en voorts, naar zyn Ryk te rug (*i*). 1716.

XXXI. Raadpleegingen op het aanſtellen van eenen Advokaat Fiskaal der Generaliteit.

Wy hebben, te vooren (*k*), gewaagd van het beſluit der Staaten, in 't voorleeden jaar genomen, om alle Generaliteits Kollegien te verpligten, tot het afleggen van eenen eed, waarby zy verbonden werden, zig te wagten van 't ontvangen van ongeoorlofde geſchenken. In gevolge van dit beſluit, was deeze eed gedaan, in den aanvang deezes jaars. Sedert, raadpleegde men, over 't aanſtellen van eenen Advokaat Fiskaal der algemeene Staaten, die waaken zou tegen de overtreedingen van het Plakaat, op 't ontvangen van geſchenken gemaakt. Men ontwierp een Berigtſchrift voor deezen Amptenaar, en zondt het aan de byzondere Geweſten. Doch verſcheiden' draalden met antwoorden, onaangezien zy 'er, door de Vergadering der algemeene Staaten, ſterk toe werden aangemaand. 't Aanſtellen van eenen Advokaat-Fiskaal bleef, derhalve, agter (*l*).

Ook

(*i*) Europ. Merc. *July* — *Dec.* 1716. *bl.* 313. *Jan.* — *June* 1717. *bl.* 203, 253, 291. *July* — *Dec.* 1717. *bl.* 157, 200. LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 615, 616, 619, 760. *Tom.* X. *p.* 17, 41, 104, 116, 119. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 79.

(*k*) *Bladz.* 106.

(*l*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 742—744.

1716. Ook was 'er, ten deezen tyde, zo groote oneenigheid onder de Geweſten, dat men bezwaarlyk verwagten kon, dat zy, in dit punt, tot een eenpaarig beſluit zouden gekomen zyn. De jongſte koſtbaare oorlog hadt de meeſte Geweſten zo zwaar gedrukt, dat eenigen zig niet in ſtaat vonden, om de agterſtallen te voldoen, welken zy aan de gemeene Schatkiſt ſchuldig waren. Hieruit ontſtonden verſcheiden' zwaarigheden. Zeeland, Utrecht en Friesland hadden nog niet bewilligd in den Staat van Oorloge, voor het loopende jaar: 't welk al voor Bloeimaand moeſt geſchied zyn. En ſchoon men 't Krygsvolk van den Staat, na 't ſluiten der Vrede, verminderd hadt tot op veertigduizend tweehonderd eenentagtig man, waarvan men nog tweeduizend eenhonderd vierenveertig man gebragt hadt op de inkomſten der Barriere; hadden verſcheiden' Geweſten beſlooten tot afzonderlyke afdanking. Zeeland hadt zig ontlaſt van een vendel Graauwbunders: Utrecht van een vendel Graauwbunders, en van agt gemeene vendels knegten: Friesland, insgelyks, van een vendel Graauwbunders, en van vier gemeenen, en Stad en Lande ook van een vendel Graauwbunders en van vyf anderen. Verſcheiden' Geweſten hielden, daarenboven, hunne Kompagnien Ruitery en Voetvolk niet voltallig. Gelderland hieldt een zevende in van zyn aandeel in de gemeene laſten, ter oorzaake van het verſchil over het gedeelte, welk elk Kwartier, in dit aandeel, te draagen hadt. Uit deeze ongeregeldheid, volgde, dat Gelderland, Holland en Overyſſel, die zig niet ontlaſt hadden van meer troepen, dan zy behoorden, meer droegen

Oneenigheid onder de Geweſten.

Staat der Landmagt.

gen van de gemeene laſten, dan hun aandeel beliep; hoewel Gelderland het zyne niet ten volle opbragt. Men ſchreef brief op brief aan de Geweſten, die agterlykſt bleeven; doch vergeefs. Van bezendingen hadden de Geweſten, ſedert eenigen tyd, zo groot een' afkeer getoond, dat men 'er zig zeer weinig van belooven kon. Sommigen vreesden voor 't breeken van den band der Vereeniginge, 't welk men, naar 't oordeel der voornaamſten, door alle mogelyke middelen, moeſt tragten te voorkomen. De Staaten van Overyſſel hadden, ten dien einde, voorgeſlaagen het beſchryven eener buitengewoone Vergaderinge, en herhaalden hunnen voorſlag, andermaal, in 't begin van Oogſtmaand. De Vergadering der algemeene Staaten neigde hiertoe, insgelyks. Men hadt egter niet voor, deeze Vergadering, met zo veel omſlags, te doen byeenkomen, als, in 't jaar 1651, geſchied was. 't Zou, dagt men, genoeg zyn, zo elk Geweſt een klein getal van Afgevaardigden naar den Haage ſchikte, met volkomen' magt om eene lyſt te maaken van de gebreken in de Regeering, welke verbetering noodig hadden; en om te raadpleegen op de beſte middelen van herſtelling, op dat de vereiſchte eenigheid bewaard bleeve, onder de Bondgenooten. De Staaten van Holland verſtonden, dat men volſtaan kon, met de gewoonlyke Afgevaardigden ter algemeene Staatsvergaderinge, tot zulk een einde, te magtigen. 1716.

Voorſlag van Overyſſel.

Doch terwyl de Geweſten yverden, om de eendragt en goede orde in den Staat te bewaaren, door het beſchryven eener buitengewoone Vergaderinge; waren eenigen, 't zy in of bui-

Gedagten van ſommigen, om eenen

1716. buiten de Regeering, van verſtand, dat men deeze heilzaame einden beter bereiken kon, door het aanſtellen van eenen Stadhouder, waaraan niemant, ſedert eenige jaaren, ernſtelyk, gedagt hadt. Men vindt wel, dat de Staaten, in 't jaar 1713, en ſedert (*m*), in overleg neemende, om de inkomende en uitgaande regten in *Admodiatie* te geeven, gelyk voorheen wel geſchied was; en hier over ſpreekende, met Willem Nieuwpoort (1), die, voor de Ryswykſche Vrede, Admodiateur geweeſt was, en de Lyſt der regten van 't jaar 1699 met Frankryk geregeld hadt, van hem ten antwoord zouden gekreegen hebben „ dat hierom niet gedagt „ moeſt worden, zo lang de Staaten niet ge„ zind waren, eenen Stadhouder aan te ſtel„ len; zynde, naar zyn gevoelen, het Stadhou„ derlyk gezag alleen in ſtaat, om de Leden „ en bedienden der Admiraliteits-Kollegien, „ in de byzondere Gewesten en Steden, te „ houden tot het naarkomen der Plakaaten." Doch 't blykt tevens, dat, gelyk de Admodiatie agter bleef, de Regenten der meeſte Gewesten en Steden ook geheel afkeerig waren van de Stadhouderlyke Regeeringe (*n*). Eenigen nogtans dagten 'er om. Men ontving zelfs, zo ſommigen verhaalen (*o*), ten deezen tyde, geheime berigten uit Engeland, dat Koning George, op zyne reize naar Hanover, tot herſtellinge der eendragt onder de Gewesten, den Staaten

Stadhouder aan te ſtellen.

(*m*) Reſol. Holl. 28 *April* 1714. *bl.* 120. 22 *Febr.* 1715. *bl.* 120. 21 *Jan.* 1718. *bl.* 30. 14 *Jan.* 1721. *bl.* 202.

(*n*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 533. *Tom.* IX. *p.* 758, 759.

(*o*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 745

(1) Wy hebben hem ook genoemd, in 't XVII. Deel, bl. 289.

ten de aanſtelling van eenen Stadhouder voorſlaan wilde, en dat hy hun, tot deeze hooge waardigheid, zynen Broeder, *Ernſt-Auguſtus*, Biſſchop van Osnabrugge, zou aanpryzen, mids deeze in de egt tradt, met de Prinſeſſe Weduwe van Naſſau, Moeder des jongen Erfſtadhouders van Friesland. Ook werdt geloofd, dat de Heer van Waſſenaar-Duivenvoorde, Ambasſadeur van den Staat aan 't Hof van Groot-Britanje, den Koning zulk een' toeleg in de gedagten gebragt hadt. Doch zy, die thans aan 't roer der Regeeringe zaten, zouden, zo men wil, middel gevonden hebben, om het doen van zulk een' voorſlag te voorkomen, ook zonder dat 'er eenig gerugt van gemaakt werdt. 1716.

XXXII. Buitengewoone Vergadering der algemeene Staaten, in den Haage beſchreeven.

De Leden der buitengewoone Vergaderinge kwamen dan byeen, tegen den aanvang van Wynmaand; hoewel 'er alle de Geweſten nog niet in bewilligd hadden. In Stad en Lande, lag het Lid der Stad met de Ommelanden over hoop; waarom dit Geweſt geene Afgevaardigden zondt naar den Haage. Men vermaande de twee Leden, om zig, ten minſte by voorraad, in deeze gewigtige gelegenheid, te vereenigen, gelyk zy, in den aanvang des jaars, gedaan hadden. Doch ſommigen ſloegen voor, dat men, zonder Groningen, de raadpleegingen, midlerwyl, zou konnen aanvangen. Hierop werdt in beraad gelegd, of men niet op eene buitengewoone plaats byeenkomen moeſt? Doch de Raadpenſionaris Heinſius merkte aan „ dat de Staaten van Overyſſel, in het voorſlaan, en de „ algemeene Staaten, in het byeenroepen van „ buitengewoone Afgevaardigden, niet be„ oogd hadden, dat zulks met zo veel omſlags „ geſchieden zou, als in 't jaar 1651. Dat men,

1716. Alle deeze bedenkingen werden, over en weder, voorgeſteld, voor het aanvangen der buitengewoone Vergaderinge, welk eerſt op den agtentwintigſten van Slagtmaand geſchiedde. Overyſſel zat toen voor: en Adolf Henrik, Graaf van Regteren, die, in dit Geweſt, meer dan iemant anders, geyverd hadt voor deeze buitengewoone byeenkomſt, opende de Vergadering met eene deftige aanſpraak, waarin hy ſterk drong op de noodzaakelykheid der eendragt onder de Geweſten. Hy ſprak ook, van ter zyde, tegen de omkoopingen. Ook was hy 't, die 't Plakaat, hiertegen, onlangs, gemaakt, ſterk hadt helpen doordryven. Men moeſt, verſtondt hy, de maatregels, by dit Plakaat beraamd, opvolgen, al was 't alleen om 't volk te overtuigen van de eerlykheid der Regenten; welke men toch gewoon was verdagt te maaken, wanneer men eenige verandering in den zin hadt. Wyders, werdt het ſtuk van 't krygsvolk en van de geldmiddelen in beraad gelegd (*p*). Verſcheiden' Geweſten, te weeten Zeeland, Utrecht, Friesland en Stad en Lande, drongen op vermindering, zig, onder anderen, bedienende van 't gevoelen des Markgraafs de Prié, die verklaard hadt, dat men zo veel volks in de Barriere-Plaatſen niet behoefde. Maar anderen gelyk Gelderland en Overyſſel, beweerden, dat de veiligheid van den Staat eerder vermeerdering dan vermindering van krygsvolk vereiſchte. Utrecht en Friesland erkenden 't; doch beriepen zig op hun onvermogen: welk, in Friesland inzonderheid, ook grooter was, uit hoofde der ſterfte on-

Aanvang der buitengewoone Vergaderinge.

Handeling over 't verminderen van 't Krygsvolk.

(*p*) Reſol. Extr. Vergad. *Sabb.* 28 *Lunæ* 30 *Nov.* 1716. *MS.*

ADOLPH HENDRIK,
GRAAF VAN RECHTEREN,
Vryheer van Almelo en Vriezen-veen,
Landdroſt van Zalland enz.

J. Houbraken fec.

Is. Tirion excud.

onder 't Rundvee, waardoor dit Geweſt veel leedt. Men vorderde, dat zy, om hun onvermogen te doen blyken, den ſtaat hunner inkomſten en laſten open lagen voor de andere Geweſten: gelyk geſchiedde (q). De Graaf van Regteren bleef, midlerwyl, nog eene week voorzitten, in de plaats van Stad en Lande, welke nog geene buitengewoone Afgevaardigden gezonden, noch den gewoonlyken nieuwen laſt gegeven hadt. Midlerwyl, werdt, op den voorſlag van Gelderland, den Raad van Staate gelaſt, eenen ſtaat in te brengen van de agterſtallen der Geweſten, en van 't getal der troepen, welk men, huns oordeels, behoorde in dienſt te houden. 't Geſchiedde. De Raad verklaarde van meening te zyn, dat men het tegenwoordig getal der troepen niet behoorde te verminderen; en gaf 'er zulke redenen van, dat 'er de Geweſten allen, zelfs zulken, die, uit onvermogen, byzondere afdankingen gedaan hadden, door overtuigd werden. 't Kwam 'er, alleenlyk, op aan, hoe men middel vinden zou, om zo veel krygsvolks te onderhouden. Men ſprak van vermindering van uitgaaven en kosten. Sommigen merkten aan, dat 'er wedden op den Staat van Oorloge ſtonden, behorende tot Ampten, waarvan de Amptenaars overleeden waren, en die, derhalve, door ſommige Geweſten, ten hunnen byzonderen voordeele, genooten werden: waarop den Raad van Staate gelaſt werdt, hier naar onderzoek te doen, en zulke wedden, voortaan, van den Staat van Oorloge af te laaten (r). Die van Gelder- 1716.

(q) Reſol. Extr. Vergad. *Mart.* 8 *Decemb.* 1716. *MS.*
(r) Reſol. Extr. Vergad. *Jov.* 24 *Dec.* 1716. *Sabb.* 9 *Lunæ* 11 *Jan.* 1717. *MS.*

1716. derland meenden ook, dat Holland zyne Lyfwagt te voet geene grooter ſoldy dan den gemeenen krygsknegten behoorde toe te leggen, ten koſte der gezamenlyke Geweſten (s). Doch men kwam, over dit alles, tot geen beſluit. De Raad van Staate meende geregtigd te zyn, om, in vollen getale, in de buitengewoone Vergadering te verſchynen, en met de Afgevaardigden in dezelve te raadpleegen: 't welk de meeſte Geweſten anders verſtonden: waarover ook merkelyk verſchil rees. Daarenboven waren de Afgevaardigden van ſommige Geweſten niet gelaſt, om alles af te doen, zonder rugſpraak te houden, gelyk men gehoopt hadt: waarom de buitengewoone Vergadering lang zat, en weinig uitvoerde.

De Generaliteit legt, op 't voorbeeld van Holland, een' honderdſten penning op de Obligatien.

Midlerwyl, hadt de agterlykheid van verſcheiden' Geweſten in 't opbrengen van hun aandeel in de gemeene laſten reeds veroorzaakt, dat het Komptoir der Generaliteit, eens geſlooten geweeſt zynde, op 't punt was van andermaal geſlooten te worden: 't welk veel gemors veroorzaakt zou hebben, onder de houders der Schuldbrieven, ten laſte der Generaliteit. Men vertoonde dit den Geweſten, op 't ernſtigſt. Doch 't vondt luttel ingang. Men zag zig, derhalve, genoodzaakt, om, op het voorbeeld van Holland, de Schuldbrieven ten laſte der Generaliteit te bezwaaren met eenen honderdſten penning, doch, op 't aanhouden van Gelderland, alleenlyk voor drie jaaren. Veele ingezetenen klaagden over zulk eene onverwagte vermindering hunner inkomſten. Ook ſchreef 'er de Koning van Pruiſſen, wiens onderdaanen ook

(s) Reſol. Extr. Vergad. *Mart.* 12 *Jan.* 1717. *MS.*

ook eenige ſchuldbrieven bezaten, eenen ſcher- 1716.
pen brief over, naar den Haage, waarin hy aanwees „ dat de vreemdelingen hun geld den „ Staaten vertrouwd hadden, in verwagting, „ dat de Schuldbrieven niet zouden belaſt wor- „ den, gelyk men hun beloofd hadt; en dat hy, „ zo deeze belaſting ſtand hieldt, genoodzaakt „ zou zyn, op de eene of de andere wyze, ver- „ goeding te zoeken voor de ſchade, die zyne „ onderdaanen, hierdoor, leeden." De Staaten antwoordden, heuſchelyk „ dat zy, door en- „ kele noodzaakelykheid, verpligt geworden „ waren tot zulk eene belaſting, voor eenen „ korten tyd." De Regeering van Kleeve hadt hun ook, over dit zelfde onderwerp, geſchree- ven; aan welke zy diergelyk antwoord gaven, daarby voegende „ dat vreemdelingen geen „ voordeel behoorden te genieten, boven de in- „ gezetenen van den Staat, die gelyken laſt te „ draagen hadden."

De buitengewoone Vergadering, midlerwyl, beſpeurende, dat men den agterlyken Geweſten zou dienen te gemoet te komen, door eenige verdere vermindering van 't krygsvolk, beſloot, in den aanvang des volgenden jaars, te bezoeken, of men zig van eenige Zwitſers en Graauwbun- ders, die hooger ſoldy trokken dan de Land- zaaten, zou konnen ontlaſten, zonder de Re- geering van Bern en die der Graauwbunderen, met welken men overeengekomen was, om der- zelver vendels, ook na de Vrede, in dienſt te houden, te zeer te ſtooten. Doch dit geſchiedde niet, zonder dat 'er verſcheiden' ernſtige Ver- toogen tegen gedaan werden, van wege het Kan- ton van Bern, welk zig beriep op het gemaakte Verdrag. De Staaten antwoordden „ dat zy, by Afdan- king van eenig Krygs- volk.

1716. „ 't ſluiten van dit Verdrag, gemeend hadden,
„ meer troepen in dienſt te zullen konnen hou-
„ den, dan zy nu bevonden mogelyk te zyn; en
„ dat de ſtaat hunner geldmiddelen hen nood-
„ zaakte, zig te ontdoen van een gedeelte van
„ hun Krygsvolk (*t*.)" Kortom, van de vieren-twintig Bernſche vendels werden 'er agt afgedankt; en 't getal der manſchap van de zeſtien overigen werdt ook nog, eenigszins, verminderd. Doch deeze afdanking en vermindering, waardoor de Landmagt van den Staat op vierendertigduizend vierenvyftig man gebragt werdt (*u*), geſchiedde, tegen 't genoegen van ſommige Geweſten. Zeeland zelf verklaarde 'er zig duidelyk tegen, en nam zeer euvel, dat men 'er toe beſlooten hadt, met de meeſte, niet met eenpaarige ſtemmen (*v*). 't Geſchil, welk hier over, en over een' middel, om de gebrekige Geweſten tot betaalinge te noodzaaken (*w*), onder de Leden, ontſtondt, bragt veel toe, tot ſtremming van de raadpleegingen der buitengewoone Vergaderinge. Ook vorderden eenige Geweſten, dat menze deedt ſcheiden. Doch op 't aanhouden van anderen, zat zy nog, tot in Herfſtmaand des jaars 1717 (*x*), en ſcheidde, eindelyk, zonder dat de Geweſten eens waren geworden (*y*), over verſcheiden' voornaame punten, waarom zy byeengekomen waren.

(*t*) Reſol. Extr. Vergad. *Vener.* 26 *Maart* 1717. *MS.*
(*u*) Reſol. Extr. Vergad. *Merc.* 26 *May*, *Vener.* 4 *Jov.* 10 *Vener.* 11 *Sabb.* 12 *Juny* 1717. *MS.*
(*v*) Reſol. Extr. Vergad. *Mart.* 22 *Sabb.* 26 *Juny*, *Luna* 12 *Merc.* 14 *July* 1717. *MS.*
(*w*) Reſol. Extr. Vergad. *Vener.* 22 *Jov.* 28 *Jan. Jov.* 4 *Febr.* 1717. *MS.*
(*x*) Miſſiv. des Raads van Staate *in de* Notul. Zeel. *van* 1717. *bl.* 29, 31, 50, 59, 72, 78, 84, 94, 104, 114, 120, 123, 125, 127, 314-326. ¶24. LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 742-756. *Tom.* X. *p.* 272-293.
(*y*) Reſol. Extr. Vergad. *Mart.* 14 *Sept.* 1717. *MS.*

V A-

VADERLANDSCHE HISTORIE.

ZEVENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

I. *Gezindheid der voornaamſte Hoven van Europa tot handelen en verdraagen. Aanleiding tot handeling over een drievoudig Verbond.* II. *De Abt du Bois handelt met George den I. te Maaslandsſluis. Hy komt in den Haage. 't Verbond tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje, en de Staaten wordt geſlooten. Inhoud van het zelve.* III. *Misnoegen aan de Hoven van Weenen en Madrid. Gemor in Frankryk, in Engeland, en hier te Lande.* IV. *Onderneeming van Gyllemborg en Gortz, ten behoeve des Pretendents. Gortz wordt, te Arnhem, agterhaald. Het Zweedſche Hof beweegt de Staaten, om hem te ontſlaan. Zyn uiteinde.* V. *Verdrag tuſſchen Frankryk, den Czaar en Pruiſſen. Tuſſchen Pruiſſen en de Staaten. Verſchil met Deenemarke.* VI. *Gelegenheid tot den oorlog tuſſchen Spanje en den Keizer, en tuſſchen Spanje en Frankryk. De Spanjaards veroveren Sardinie. Zy verdedigen zig, deswege, in den Haage. Antwoord der Staaten, die de Vrede zoeken te herſtellen.* VII. *Zwaare Watervloed, op Kerſttyd.* VIII. *Toeruſtingen in Spanje.*

Engelſche Vloot in de Middellandſche zee. De Spanjaards landen op Sicilie. Zeegevegt by Kaap Paſſaro. IX. *Vrede tuſſchen den Keizer, den Staat van Venetie en de Porte.* X. *'t Viervoudig Verbond wordt geſlooten. Inhoud van het zelve. Geheime punten.* XI. *Raadpleegingen der Staaten op de aanneeminge van dit Verbond. De Koning van Sicilie treedt 'er in.* XII. *Geſchillen over 't Verdrag van Barriere. Overeenkomſt, deswege, getroffen. Handeling over eenige Plaatſen in Guinea.* XIII. *Staat en uitſlag des oorlogs in 't Noorden.* XIV. *De jonge Prins van Oranje wordt Stadhouder van Groningen. Hattemiſten in Zeeland.* XV. *Alberoni zoekt eenen opſtand te verwekken, in Groot-Britanje en in Frankryk. Frankryk verklaart Spanje den oorlog.* XVI. *Landing der Spanjaarden in Schotland misluk't. De Staaten zenden George den I. onderſtand.* XVII. *Krygsbedryven in Sicilie. Togt der Engelſchen naar Biskaje.* XVIII. *Handeling der Staaten in Frankryk en in Spanje. Alberoni vervalt in ongenade.* XIX. *De Koning van Spanje treedt in 't viervoudig Verbond. Byeenkomſt te Kameryk vaſtgeſteld.* XX. *Oorſprong, voortgang en uitſlag van den Windhandel in Aktien, in Frankryk, in Engeland en in de Vereenigde Gewesten. Maatſchappyen van Rotterdam. Middelburg en Utrecht.* XXI. *Verdrukkingen der Proteſtanten in Hongarye en in Duitſchland: met naame in de Paltz. De Staaten zoekenze te doen ophouden.* XXII. *Zorg voor 't weeren van de Peſt uit de Vereenigde Geweſten.* XXIII. *De Raadpenſionaris Heinſius ſterft. Izaak van Hoornbeek wordt Raadpenſionaris.* XXIV. *Vrede*

de en geheim Verbond tuſſchen Frankryk, Spanje en Groot-Britanje. XXV. *Handelingen, op de Byeenkomſt te Kameryk. Oorzaaken, waarom Frankryk en Groot-Britanje beginnen te hellen naar de zyde van Spanje.* XXVI. *Oorlogsſchepen uitgeruſt, tot beveiliging der Vaarte in de Middellandſche zee.* XXVII. *Aanſlag ten behoeve des Pretendents, in Engeland. De Staaten zeggen Koning George hulp toe.* XXVIII. *Prins Willem Karel Henrik Friſo wordt Stadhouder van Drente.* XXIX. *Men zoekt hem ook van 't Stadhouderſchap van Gelderland te verzekeren. De Staaten van Holland poogen 't te beletten. Zy ſchryven aan de Staaten van Gelderland. Uitvoerig antwoord op hunnen brief.* XXX. *De Prins wordt tot Stadhouder van Gelderland verkooren. Inhoud zyner Inſtructie. Aanmerkingen op deeze aanſtelling.* XXXI. *Ambagtsheerlykheden in Holland verkogt. Onluſten tuſſchen de Lutherſchen en Gereformeerden, te Hamburg.*

DE voorgaande eeuw en deeze, tot op de Utrechtſche Vrede, waren boven maate vrugtbaar geweeſt, in het voortbrengen van oorlog op oorlog, aan alle oorden van Europa. Nooit was 'er, daarentegen, tyd vrugtbaarer, in onderhandelingen, Verdragen en Verbonden onder de voornaamſte Mogendheden, dan de tegenwoordige. De inwendige toeſtand der meeſte Ryken en Staaten, 't veranderend belang der Vorſten, en derzelver byzondere inzigten drongen hen, om hunne veiligheid, of de bevordering van afgelegener oogmer-

1716. I. Gezindheid der voornaamſte Mogendheden van Europa tot handelen en verdragen.

1716. merken te zoeken door handelen en verdraagen. Het zwak gebouw der Utrechtſche Vrede, welk waggelen moeſt, zo lang de Keizer niet met Spanje bevredigd, en de Hertog van Savoje, van hem, niet voor Koning van Sicilie erkend was, hadt wel eenige ſteunſels noodig, die men, in nieuwe Verdragen en Verbonden, meende te vinden; welken, in den tyd van weinige jaaren, zo zeer vermenigvuldigd werden, dat eene onweêrſtaanbaare drift tot handelen, naar ſommiger oordeel (*a*), gevolgd ſcheen te zyn, op eene diergelyke drift tot oorloogen, die voormaals geheerſcht hadt. Men oorloogde, 't is waar, nog tegenwoordig, in 't Noorden en tegen den Turk; doch beide deeze oorlogen duurden niet lang. Ook ontſtondt 'er, geduurende dit handelen zelf, nu en dan, wel wederom oorlog; doch hy was niet algemeen, en de twiſt werdt haaſt bygelegd. De zaaken van 't *Kabinet*, gelyk men ſpreekt, zullen, derhalve, het gewigtigſt gedeelte der volgende Geſchiedeniſſe moeten uitmaaken.

Aanleiding tot het handelen over een Verbond, tuſſchen Frankryk, Groot-

Aan ſommige Hoven, met naame in Frankryk en Groot-Britanje, waren de Vorſten beide en de Staatsdienaars bekwaam en geneigd tot handelen. De Hertog van Orleans was 'er zeer in bedreeven. George de I. niet minder (*b*). Ook hebbenze 'er beide, van datze aan de de Regeering gekomen waren, hun meeſte leeven in geſleeten. Koning George hadt, gelyk wy, in 't voorgaande Boek (*c*), hebben aangemerkt,

(*a*) *See* BOLINGBROKES Letters on Hiſtory *Tom.* II. *p.* 166, 167. & MONTGON Memoir. *Tom.* IV. *p.* 84.
(*b*) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 351.
(*c*) *Bladz.* 129.

merkt, naar alle waarſchynlykheid, het jongſte Verbond geſlooten met den Keizer, om het Franſche Hof tot argwaan te verwekken, en te beweegen tot het voorſlaan van beter voorwaarden van een verdedigend Verbond, dan tot nog toe geſchied was. Wy hebben, te vooren (*d*), gezien, dat men, in Frankryk, inderdaad, vreesde, dat de Keizer de Vrede niet lang zou houden, en, of in Spanje, of in Italie, de wapenen, veelligt, hervatten. Ook was 'er reden van wantrouwen op het Hof van Madrid, welk zig, mogelyk, niet zou laaten genoegen, aan de ſchikking, in Frankryk gemaakt op de Regeeringe. En hieruit konden onluſten ontſtaan, die den Keizer aanleiding zouden konnen geeven, om Frankryk aan te taſten, van den kant der Ooſtenrykſche Nederlanden; terwyl Spanje zulks deedt, van den kant van Katalonie. Men hieldt dit voor de reden, waarom het Weener-Hof zig zo ſterk gekant hadt tegen eene overeenkomſt, wegens de onzydigheid der Ooſtenrykſche Nederlanden; en men kon, met geene goede oogen, aanzien, dat de Keizer zig zogt te ſterken, door verdedigende Verbonden. De Hertog van Orleans hadt, hierom, eer nog 't Verbond tuſſchen den Keizer en Groot-Britanje getroffen was, den Engelſchen en Staatſchen Gezanten, in Frankryk, een Verbond van handhaavinge der wederzydſche regten en bezittingen voorgeſlaagen: Chateauneuf hadt, naderhand, in den Haage, geſproken van een Verbond tot handhaavinge der Utrechtſche Vrede; welken naam men verkoor, om

1716. Britanje en de Staaten.

(*d*) *Bladz.* 109, 113.

1716. om den voorſlag min haatelyk te doen ſchynen by 't Weener Hof. Doch over de voorwaarden was nog weinig geſproken. Men ſtelde, in Frankryk, vaſt, dat zy gunſtig zouden moeten zyn, zo Koning George zig zou laaten beweegen, om te ſluiten. Men wiſt, dat 'er twee punten waren, waarop het Engelſche Hof zeer geſteld was: 't vertrek van den Pretendent uit de nabuurſchap van Groot-Britanje, en het ſlegten en dempen der ſluize en haven te Mardyk. De Hertog van Orleans beſloot, derhalve, Koning George, in deeze twee punten, genoegen te geeven, en hem, onder deeze voorwaarden, te nodigen tot een Verbond. De Staaten waren geſteld op de zekerheid hunner Barriere, en op de bevoordeeling van hunnen Koophandel: in welke twee opzigten, de Hertog hun ook te gemoet wilde komen, zo veel 't belang des Ryks gedoogen kon.

II. De Abt du Bois handelt met Koning George, te Maaslandsſluis.

Men beſloot, derhalve, de handeling te hervatten, en, om 't werk geheimer te beleiden, de gelegenheid der reize des Konings van Groot-Britanje naar zyne Duitſche Staaten, hiertoe, waar te neemen. De Koning ſtak over naar Holland, in Hooimaand deezes jaars (*e*). Derwaards werdt, ten zelfden tyde, uit Frankryk, gezonden de Abt *Guillaume du Bois*, voorheen Leermeeſter, en nu de grootſte vertrouweling des Hertogs van Orleans. Hy trof den Koning aan, te Maaslandsſluis, by wien hy, door tuſſchenſpraak van den Sekretaris van Staat Stanhope, een heimelyk gehoor verwierf. Hy ſtelde hier al zyne bekwaamheid te werk,

(*e*) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 339.

werk, om den Koning over te haalen, tot een Verbond met Frankryk. Hy beloofde, dat Frankryk de Proteſtantſche opvolging in Groot-Britanje handhaaven, de wederſpannelingen niet onderſteunen zou, en zelfs den Pretendent, die, op 't aanhouden van George den I., uit Lotharingen, geweeken zynde, zig thans te Avignon onthieldt, doen vertrekken, tot over het Alpiſche gebergte. Wegens de werken te Mardyk, waarover, ten deezen tyde, in Engeland gehandeld werdt, zou men den Koning, insgelyks, genoegen geeven. Kortom, de Abt boodt zo veel uit, dat Koning George, kans ziende, om het oogmerk, welk hy, zo men meende, in 't ſluiten met den Keizer gehad hadt, te bereiken, den Abt toeliet, hem te volgen naar Hanover, daar men 't haaſt zo verre eens werdt, dat de Abt, eerlang, in ſtilte, te rug keerde naar den Haage; alwaar hy zig, eenen geruimen tyd, bedektelyk, ophieldt, in 't Huis van den Markgraave de Chateauneuf, om de Staaten, insgelyks, tot het Verbond te beweegen. Hy ging, hier zynde, niet uit, dan des nagts, om met eenige Leden der Regeeringe, die in 't geheim waren, en byzonderlyk met den Raadpenſionaris Heinſius, te ſpreeken. Men vertoonde den Staatſchen een ontwerp van 't Verbond, waarin, onder anderen, beloofd werdt, dat men den wederſpannelingen, over en weder, geene ſchuilplaats verleenen zou. De Staatſchen begeerden verklaaring, dat de Franſche vlugtelingen niet onder den naam van wederſpannelingen zouden begreepen worden. Doch men hieldt deeze verklaaring noodeloos, van de zyde

1716.

Komt in den Haage. Zyne heimelyke handeling aldaar.

1716. zyde van Frankryk. Wyders, vorderden de Staatſchen „ 1. dat de handhaaving der wederzydſche regten en bezittingen alleenlyk „ aan Europa bepaald werdt. 2. dat de Staaten niet meer dan de helft van den onderſtand, dien Frankryk en Groot-Britanje gaven, zouden behoeven te leveren; en dat „ zy zouden konnen volſtaan, met het in geld „ te doen. 3. dat men hun de Lyſt der Regten van 't jaar 1664 toeſtonde, en alle de „ volgende Ordonnantien vernietigde. 4. dat „ Frankryk den Staaten, voortaan, den titel „ van *Hoog-Mogende Heeren* gave, en hunne „ Ambaſſadeurs handelde, op gelyken voet „ als die van Venetie. 5. dat de geſchillen over de ſchepen, ſedert het tekenen der Utrechtſche Vrede genomen, in dier voege „ mogten afgedaan gerekend worden, dat de „ eigenaars zig onderwierpen, aan de uitſpraak, deswege gedaan, door de Kollegien „ ter Admiraliteit, hier te Lande." De Franſchen zonden deeze punten naar hun Hof, en gaven, eerlang, voor beſcheid „ dat het *eerſte* „ toegeſtaan werdt; dat men, wat het *tweede* „ betrof, den onderſtand der Staaten op zes„ duizend man bepaalen wilde." hoewel, hierin, naderhand, verandering kwam. „ Dat het *derde* punt niet kon toegeſtaan worden; doch „ dat men de belaſting van tweemaal twee „ ſtuivers van de *Livre*, die, na 't jaar 1699, „ was ingevoerd, afſchaffen, en de wollen„ ſtoffen en andere waaren, die nu alleen te „ Calais en S. Valeri mogten ingebragt worden, in alle havens van Frankryk, zou laaten invoeren. Dat het *vierde* punt ingewil-

„ ligd

„ ligd werdt, met deeze uitzondering, dat de 1716.
„ Ambaſſadeurs van Frankryk den Staaten
„ den titel van *Hoog-Mogende Heeren* geeven
„ zouden; doch dat de Koning niet zou ver-
„ pligt zyn, hun, onder dien titel, te ſchry-
„ ven. Dat, eindelyk, het *vyfde* punt, vol-
„ komenlyk, werdt toegeſtaan." De rekkelyk-
heid van 't Franſche Hof deedt de Staatſchen
ſterk neigen, tot het Verbond; daar Cado-
gan, die in 't geheim der handelinge was, en
met den Abt du Bois en den Raadpenſiona-
ris Heinſius menig geſprek hieldt, hen zeer
toe aanzettede. Men hadt elkanderen, zelfs
by eede, verbonden, de handeling bedekt te
houden, tot dat men 't volkomen eens zyn
zou. Nogtans, was 'er, men weet niet hoe,
iet van uitgelekt. De *Graaf van Wolkra*, Kei- De Kei-
zerlyke Gezant te Londen, hadt 'er de lugt zerſchen
van gekreegen. De Baron van Heems, in den komen
Haage, werdt ook gewaar, dat 'er iet omging. 'er agter.
De laatſte vraagde 'er Walpole naar, die zig
onkundig hieldt, of miſſchien waarlyk onkun-
dig was. Maar in Engeland beleedt men 'er
iet van, aan den Graave van Wolkra. De Kei-
zerſchen waren 'er zeer over te onvrede. Zy
zagen klaarlyk, dat men, de Utrechtſche Vre-
de zoekende te bekragtigen door zulk een Ver-
bond, den Keizer wilde verſteeken van alle
hoop op de Kroone van Spanje, of op eenigen
der Spaanſche bezittingen. Zy deeden, der-
halve, hun beſt, om het ſluiten van 't Verbond
te voorkomen. Men wil zelfs, dat het Wee-
ner-Hof een' Jezuit zondt naar Frankryk, om
den Hertoge-Regent een Verbond met den
Keizer voor te ſlaan. Doch deeze handeling

1716. hadt geen gevolg. De Koning van Groot-Britanje deedt den Keizer een Ontwerp vertoonen van 't Verbond met Frankryk en de Staaten: waarin, egter, naderhand, nog merkelyke verandering kwam. Het werdt zeer afgekeurd, aan 't Weener-Hof. Men verklaarde, dat, zo 't getekend werdt, het Verbond tusſchen den Keizer en Groot-Britanje, op het zelfde oogenblik, moeſt gerekend worden, als verbroken. Doch Groot-Britanje en de Staaten zelven waren te ver gegaan, om te rug te konnen treeden.

Het drievoudig Verbond wordt getekend.

Toen men 't geheim der handelinge met Frankryk niet langer konde noch wilde bewaaren, in den Haage, nam de Abt du Bois den naam en rang aan van buitengewoonen Ambaſſadeur van Frankryk, en verſcheen in 't openbaar. Het ontwerp van 't Verbond werdt rond gezonden aan de Geweſten, daar 't niet op eenerlei wyze werdt ingezien. Zeeland, in 't byzonder, verklaarde 'er zig, ernſtelyk, tegen. Andere Leden der hooge Regeeringe vonden 'er, insgelyks, niet veel reden toe. Men bragt voorbeelden by van de onopregtheid van 't Franſche Hof, waarvan de Staat, zo men voorgaf, ſedert meer dan zeſtig jaaren, menige ondervinding gehad hadt. Doch hiertegen werdt gezeid, dat de inzigten en belangen van Frankryk, na de dood van Lodewyk den XIV., merkelyk veranderd waren. Midlerwyl, handelde men nog eenigen tyd met Frankryk, over 't ſtuk van den Koophandel, en over den titel en rang der Staaten, zonder dat men 't volkomen eens werdt; maar na dat men, van de Staatſche zyde, vryheid bedongen hadt, om, zo 't be-

begeerd werdt, ook te mogen treeden in het Verbond, tuſſchen den Keizer en Groot-Britanje aangegaan, beſlooten zes Geweſten met Frankryk en Groot-Britanje te tekenen. Zeeland verklaarde 'er zig langſt tegen. Doch men zou geene zwaarigheid gemaakt hebben, om met de meerderheid te beſluiten, zig beroepende op het Munſterſche Verdrag van den jaare 1648, en op het Groot-Verbond van den jaare 1701, welken ook, buiten bewilliging van Zeeland, getekend waren (*f*): maar Zeeland voegde zig, eindelyk, naar de overige Geweſten. Het drievoudig Verbond, gelyk het, ſedert, genoemd werdt, tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, eindelyk in 't net geſteld zynde, werdt, in den Haage, getekend, op den vierden van Louwmaand des jaars 1717. Het behelsde ſlegts *agt* punten, die hierop uitliepen. „ 1. Men zou voortaan, ee- Inhoud
„ ne vaſte Vrede, vriendſchap en vereeniging van het
„ onderhouden. 2. Frankryk verbondt zig, om zelve.
„ hem, die, by 't leeven van Koning Jakob
„ den *II.*, den titel van *Prinſe van Walles*, en,
„ naderhand, dien van *Koning van Groot-Britanje* aangenomen hadt, terſtond na de te-
„ kening van dit Verdrag, te doen vertrekken
„ van Avignon, en zyn verblyf te doen nee-
„ men over het Alpiſch gebergte: ook, om
„ hem, op geenerlei wyze, te onderſteunen,
„ noch iemant, die, van zynent wege, de ruſt
„ van Groot-Britanje, door oorlog, oproer
„ of ſamenzweering, zou mogen onderneemen
„ te

1716.

1717.

(*f*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 556—565. *Tom.* X. *p.* 13. Tindal *Vol.* XI. [or XXVI] *p.* 339, 352, 354, 355. Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 87, 88.

1717. „ te ſtooren. Ook zou Frankryk niet gedoo-
„ gen, dat de Perſoon, boven gemeld, on-
„ der eenigerlei naam of voorwendſel, immer
„ kwame, veel min verbleeve in eenige Plaats
„ van 't Franſch gebied. 3. De drie Mogend-
„ heden verbonden zig, om geene ſchuilplaats
„ of verblyf te gunnen aan de onderzaaten van
„ een' hunner, die voor wederſpannelingen ver-
„ klaard waren, of zouden worden, belooven-
„ de zy, dezelven hun gebied te doen ruimen,
„ binnen agt dagen na dat het gevorderd zou
„ zyn. 4. Wegens het ſlegten van Duinkerken,
„ en het dempen der haven aldaar, verklaar-
„ de Frankryk, zig te zullen gedraagen naar
„ de overeenkomſt, deswege, in Herſtmaand
„ laatſtleeden, te Hamptoncourt, getroffen. In
„ gevolge van welke, de groote doorvaart der
„ nieuwe ſluize te Mardyk geheellyk geſlegt
„ zou worden, blyvende egter de geſloopte
„ bouwſtoffen ten dienſte des Konings; mids
„ hyze niet deedt gebruiken, tot eenige Ha-
„ ven of Sluis, op twee mylen na aan Duin-
„ kerken of Mardyk, zynde men overeenge-
„ komen, dat, langs het gantſche ſtrand, bin-
„ nen deezen afſtand, nimmer eenige Sluis,
„ Haven, Dok of Sterkte zou mogen worden
„ opgeregt. De kleine ſluis zou tien voeten
„ enger gemaakt worden, en dus maar zes-
„ tien voeten wyd blyven. De krebhoofden
„ langs het nieuwe Kanaal zouden, insgelyks,
„ geſlegt, en, binnen den genoemden afſtand,
„ nimmer herſteld worden. De ſlegting van al
„ 't gemelde zou, zo 't mogelyk ware, volko-
„ menlyk, moeten voltrokken zyn, tegen 't
„ einde van Zomermaand deezes jaars. De
„ ſleg-

„ ſlegting der dyken langs de oude haven te 1717.
„ Duinkerken zou ook geheellyk voltrokken,
„ en de overgebleeven' Veſtingwerken aldaar
„ met het ſtrand gelyk gemaakt worden. De
„ Koning van Groot-Britanje en de Staaten
„ zouden Gemagtigden ter gemelde plaatſen
„ mogen zenden, om te zien, of alles behoor-
„ lyk werdt uitgevoerd. 5. De Utrechtſche
„ Vrede, tuſſchen Frankryk en Groot-Britan-
„ je, en Frankryk en de Staaten, geſlooten,
„ werdt, in allen deele, bekragtigd, byzon-
„ derlyk ook in opzigte van de opvolginge in
„ Groot-Britanje en in Frankryk. De hande-
„ lende Mogendheden beloofden, elkanderen
„ te zullen handhaaven in derzelver regten
„ en bezittingen, by de gemelde Vrede ver-
„ kreegen, en indien iemant een' van hun
„ aantaſtte met de wapenen, zouden de ande-
„ ren hunne poogingen aanwenden, om den
„ beledigden vergoeding te bezorgen, en de
„ vyandlykheden te doen ophouden. 5. Doch
„ zo deeze poogingen de gewenſchte uitwer-
„ king niet hebben mogten, zou men elkan-
„ ren byſtaan met de volgende manſchap:
„ Frankryk en Groot-Britanje zouden ieder
„ agtduizend knegten en tweeduizend ruiters
„ leveren, en de Staaten vierduizend kneg-
„ ten en duizend ruiters. 6. Doch zo de aan-
„ gevallen' Bondgenoot liever onderſtand in
„ ſchepen, of zelfs in geld begeeren mogt, zou
„ zulks aan zyne keuze ſtaan. Duizend knegten
„ zouden op tienduizend, en duizend ruiters
„ op dertigduizend guldens Hollandſch geld ter
„ maand, en twaalf maanden voor een jaar ge-
„ rekend worden. De onderſtand in ſchepen

1717. „ zou, naar evenredigheid, worden begroot.
„ 7. Zo de Ryken of Landen der drie Mo-
„ gendheden, door inwendigen tweespalt, of
„ door opstand ter oorzaake der genoemde
„ opvolgingen, beroerd mogten worden, zou
„ de Bondgenoot, die zig in deeze beroer-
„ te bevondt, den beloofden onderstand van
„ de andere Bondgenooten mogen vorderen;
„ en zou hem dezelve, binnen twee maanden,
„ moeten worden toegeschikt, mids hy 't be-
„ loop der kosten voldeede binnen een jaar,
„ na dat de beroerte gestild zou zyn. 8. Het
„ tegenwoordig Verdrag zou, binnen vier wee-
„ ken, bekragtigd worden." By een afzonder-
lyk punt, hadden de Staatschen op beide de Mogendheden nog bedongen „ dat de hand-
„ haaving, in 't *vyfde* punt beloofd, alleen
„ zag op de wederzydsche regten en bezittin-
„ gen, binnen Europa (*g*)." Het Verbond werdt, wat laater dan op den bestemden tyd, behoorlyk bekragtigd, zelfs door zulken onder de Gewesten, die 'er, te vooren, zwarigheid in gemaakt hadden; alzo de algemeene Staaten, gelyk wy boven (*b*) te kennen gaven, 's daags na het tekenen van 't Verbond, besloo-ten hadden, ook, zo 't vereischt werdt, onder zekere voorwaarden, te willen treeden in 't Verbond, welk, onlangs, tusschen den Keizer en Groot-Britanje geslooten was (*i*). De Abt du Bois nam, voor 't einde van Louwmaand,

(*g*) Secr. Resol. Holl. 8 *Jan.* 1716. VII. *Deel*, *bl.* 236. *Voiez aussi* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 484. LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 1. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 89.

(*h*) *Bladz.* 146.

(*i*) Resol. Gener. *Mart.* 5 *Jan.* 1717. *by* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 13.

maand, zyn affcheid van de Staaten, hen, by deeze gelegenheid, noemende *Uwe Hoog-Mogendheden*, ſchoon hy hun, in 't begin zyner aanſpraake, den titel van *Hoog-Mogende Heeren* nog niet gegeven hadt; hebbende hy, naar 't ſchynt, het woord *Heeren* willen myden: welk, ook door 't Weener-Hof, nog niet gebruikt werdt. De Hertog van Orleans deedt, eerlang, den Pretendent vertrekken over de Alpen. De Koning van Groot-Britanje en de Staaten zonden Gemagtigden, om tegenwoordig te zyn, by 't ſlegten der werken te Duinkerken en te Mardyk: waaraan met vlyt gearbeid werdt (*k*). 't Bleek klaarlyk, dat het Franſche Hof gezind was, de aangegaane verbindteniſſen, ſtiptelyk, naar te komen. 1717.

III. Misnoegen van het Weener Hof.

Doch het drievoudig Verbond was zo dra niet rugtbaar gevorden, of het verwekte veel misnoegen, aan de Hoven van Weenen en Madrid. De Keizer nam zo kwalyk, dat Groot-Britanje en de Staaten een Verbond hadden aangegaan, waarby Filips de V. beveſtigd werdt op den troon van Spanje, dat hy de Staaten niet meer verzoeken liet, om te treeden in 't Verbond met Groot-Britanje geſlooten: welk Verbond hy aanmerkte, als ten eenemaal kragteloos geworden (*l*). Ook gaf de Baron van Heems hun te kennen, dat, na 't ſluiten van dit Verbond, het Verdrag van Barriere geen' ſtand meer greep. „ De Barrie„ re was," zeide hy „ van den tyd van Hen„ rik den IV. af, alleenlyk gezogt, om Frank„ ryk

(*k*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 13—17. TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 355, 367.

(*l*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 12.

1717. „ ryk verre van de grenzen van den Staat te
„ houden; maar nu men met Frankryk ver-
„ bonden was, hadt menze niet meer noodig."
Het Hof van Weenen vernieuwde, ten zelfden tyde, eenige oude eiſchen op de Heerlykheid Anholt in 't Kwartier van Zutfen; welke men beweerde tot het Ryk te behooren. Veelen begonden, derhalve, reeds te vreezen, voor onluſten met Duitſchland (*m*). Het Hof van Madrid was ook te onvrede, dat vreemden, gelyk Groot-Britanje en de Staaten waren, zig hadden onderwonden, beſchikking te maaken, over het regt der opvolginge tot de Kroone van Frankryk: 't welk zy, meende men, behoorden overgelaaten te hebben voor de Staaten des Koningkryks. In Frankryk, morde men ook, dat de Hertog van Orleans, door het ſluiten van dit Verbond, de eer en 't belang des Koningkryks aan zyne byzondere inzigten en belangen hadt opgeoffert, zig verbindende tot het verdryven van den Ridder van S. Joris, en tot het ſlegten der koſtbaare en nuttige werken te Mardyk, 't welk Lodewyk de XIV. nimmer beloofd zou hebben, enkelyk, om zig zelven te verzekeren van de opvolginge. In Engeland zelf, keurden ſommigen 't Verbond af, dryvende, dat de Proteſtantſche opvolging genoeg verzekerd was, by de Utrechtſche Vrede, en dat 'er geene genoegzaame reden was, om, onder voorwendſel van eenen inval of opſtand, zo veel vreemd krygsvolk in 't Ryk te roepen: waarvan, ligtelyk, tot benadeelinge van de vryheid der onderzaaten

en van het Hof van Madrid.

Gemor in Frankryk;

in Engeland;

(*m*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 195—199.

ten misbruik zou konnen gemaakt worden (n). In de Vereenigde Geweſten, oordeelden ſommigen ook, dat het Verbond de Staaten te zeer vervreemden zou van het Huis van Oostenryk, en ligtelyk nadeelig zyn zan den Koophandel op Spanje. Ook was men bedugt, dat 'er de Staat, eer men 't verwagtte, in nieuwen oorlog door zou konnen ingewikkeld worden. Ondertuſſchen, vereenigde dit Verbond drie Mogendheden, die zeer zeldzaam vereenigd geweeſt waren: welke byzonderheid alleen toe te ſchryven was aan de verandering, die de dood van Lodewyk den XIV. veroorzaakt hadt. 1717. en hier te Lande.

IV. Onderneeming van den Graave van Gyllemborg en den Baron Gortz, ten behoeve des Pretendents.

Maar Koning George, die zig, door het drievoudig Verbond, meende verzekerd te hebben, tegen de meeſt gevreesde ondernemingen ten behoeve des Pretendents, ontdekte, kort na zyne te rugkomſt van Hanover, in Sprokkelmaand, eene nieuwe ſamenzweering onder de wederſpannelingen, om eenen opſtand in 't Ryk te verwekken, en daardoor gelegenheid te geeven tot eenen inval in Engeland of Schotland. De voornaamſte beleiders van deezen toeleg waren de *Graaf van Gyllemborg*, Zweedſche Reſident in Engeland, en de *Baron Gortz*, die, ſedert eenigen tyd, wegens Zweeden, aan verſcheiden' Hoven gezonden geweeſt was, en zig thans in Holland bevondt. Men hadt voor, aan verſcheiden' oorden, en zelfs in Frankryk en in Holland, ſchepen te koopen, dezelven naar Gottenburg te zenden, en, van daar, agtduizend knegten en vierduizend ruiters, met eenen bekwaamen voor-

(n) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 557, 558.

1717. voorraad van oorlogsbehoeften, te ſcheepen naar Groot-Britanje. Zelfs vertrouwde men, dat de Koning van Zweeden, onder wiens gebied, zig, in 't voorleeden jaar, reeds verſcheiden' wederſpannelingen begeven hadden (o), de hand leenen zou tot bevordering des aanſlags. Koning George was van 't geheim des aanſlags onderrigt, of door 't Franſche Hof, of uit onderſchepte brieven, of op eenige andere wyze, welke men nooit regt geweeten heeft. 't Voorneemen was ſlegts aan weinigen bekend geweeſt. Karel de XII. wilde, zo geloofd werdt, niet weeten, dat hy 'er de hand in hadt, voor 't uitgevoerd ſtondt te worden: en de vrienden des Pretendents in Engeland wilden zig nergens toe vaſt verbinden, voor zy 't woord hadden van den Koning van Zweeden. Hieruit ontſtondt, dat de handeling zeer bedekt bleef; maar te gelyk langzaam voortging. Op den negenden van Sprokkelmaand, des nagts omtrent twaalf uuren, werdt het Huis van den Graave van Gyllemborg, op 's Konings laſt, bezet; hy, onverhoeds, overvallen, en, met zyne papieren, in verzekering genomen. Drie Engelſchen werden, omtrent den zelfden tyd, geligt en vaſtgezet. Men verzogt de Staaten, den Baron Gortz, insgelyks, te doen vaſthouden. Hy was, in Hooimaand des voorleeden jaars, in Holland gekomen, en hadt zig meeſt te Amſterdam onthouden. De Koning, zyn Meeſter, hadt hem voorzien van eene algemeene volmagt, om, ten zynen meeſten dienſte, met iedereen, te han-

Gyllemborg wordt in hegtenis genomen.

(o) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 390, 650.

handelen en te ſluiten (*p*): en, in gevolge van deeze Volmagt, hadt hy vrygeleide-brieven uitgegeven aan verſcheiden' Amſterdamſche Koopluiden, die Hennip en Teer naar Zweeden voerden, waaraan men, in dit Ryk, gebrek gehad hadt, ſedert dat de Landſtreeken, van Riga af tot Abo toe, den Czaar in handen gevallen waren. Zelfs ontdekte men, eerlang, dat hy met eenige Koopluiden gehandeld hadt, om Zweeden van gemunt zilver te voorzien. Ook hadt hy een' keer naar Frankryk gedaan, en, naderhand, te rug gekomen, een geheim geſprek gehad, in een Dorp, digt by Amſterdam, met den Prinſe Kurakin, tot bevordering van de Vrede in 't Noorden; ten welken einde, hy ook in den Haage gehandeld hadt (*q*). Hy was hier nog, in Sprokkelmaand deezes jaars, toen men berigt kreeg, dat de Graaf van Gyllemborg te Londen gevat was. De Engelſche Reſident *Leathes* hadt, hierop, de Gekommitteerde Raaden verzogt, om Gortz, insgelyks, te doen ligten. Zy zonden, kort na den middag van den negentienden, twintig man van de Lyfwagt naar de wooning van den Baron, met laſt om zig van zynen perſoon en papieren te verzekeren; doch hy was, maar twee uuren te vooren, te poſt, verreisd naar Amſterdam. Een zyner Sekretariſſen, Broeder des Graafs van Gyllemborg, werdt egter gevat, en in de Kaſteleinye bewaard. Leathes trok, in alleryl, naar Amſterdam; daar hy, niet voor den volgenden dag, verlof bekomen kon 1717.

(*p*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 655.
(*q*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 619, 637, 650—659.

1717. kon van de Regeering, om Gortz, die zynen intrek by zekeren Zweedſchen Koopman genomen hadt, te doen vaſthouden. Doch hy was, met het opgaan der poorte, reeds vertrokken naar Arnhem. Toen bewoog men, op 't aanhouden van Leathes, *Willem Vleertman*, die ſnel te paard ryden kon, en, geduurende den oorlog, gemeenlyk de eerſte Legertydingen herwaards plagt te brengen, om Gortz agter na te zetten, dien hy, te Arnhem, inhaalde, en, nevens den Sekretaris *Stambke*, met kennis van den voorzittenden Burgemeester, in verzekering deedt neemen. Men vondt twee kiſtjes met papieren by hen. De Staaten, kennis gekreegen hebbende, dat Gortz gevat was, beſlooten, op herhaald verzoek van het Engelſche Hof, hem en de twee Sekretariſſen, zorgvuldiglyk, te bewaaren, zonder zig te ſtooren aan de Vertoogen, die, hiertegen, gedaan werden, door den Sekretaris der Zweedſche Ambaſſade in den Haage. In Engeland, werdt het werk van Gyllemborg en Gortz zo hoog genomen, dat men terſtond allen handel met Zweeden verboodt; waartoe men de Staaten ook zogt te beweegen. Daarentegen, hadt men, in Zweeden, zo dra geene tyding gekreegen van het vaſthouden van Gyllemborg, of de Engelſche Reſident, *Robert Jackſon*, werdt, insgelyks, in hegtenis genomen: doch den Reſident der Staaten, *Willem Henrik Rumpf*, alleenlyk het Hof ontzeid.

Gortz te Arnhem agterhaald.

Hunne brieven komen in 't licht.

De brieven, welken by Gyllemborg en Gortz gevonden waren, werden, ondertuſſchen, gedeeltelyk in 't licht gegeven, en ontdekten genoeg van den toeleg, om beide de Staatsdienaars

naars in 't eigelyk te doen ſtellen (r). Maar, in een' deezer brieven, werdt ook het Ruſſiſche Hof, en in 't byzonder de Schotſche Lyfarts van den Czaar, *Erskine* genaamd, verdagt gemaakt: 't welk by den Czaar zeer euvel opgenomen werdt, en waartegen hy zig ernſtelyk deedt verdedigen, aan 't Groot-Britanniſche Hof. Ook verſchoonden verſcheiden' Zweedſche Reſidenten zig, van eenig deel gehad te hebben aan den ſlinkſchen toeleg, waarop Gortz, in zyne hegtenis te Arnhem, zig niet ontzag, genoegzaam openlyk, te roemen. Ondertuſſchen, zat hy hier gantſch niet gemakkelyk. Ook begeerde Koning George op de Staaten, dat men hem den Baron Gortz overleverde, of hem, ten minſte, naar bekwaamer gevangenis, op Loevеſtein of in 's Hertogenboſch vervoerde. Doch men kon tot geen van beide beſluiten. Het Zweedſche Hof deedt daarentegen ſterk aanhouden, by de Staaten, op het ontſlag van den Baron. Men beriep zig op de naauwe verbindteniſſen met den Koning van Groot-Britanje, welken niet gedoogden, dat men iemant, die verraaderlyke aanſlagen gemeed hadt tegen deszelfs Ryk, op vrye voeten ſtelde: te minder, om dat hy nimmer voor een' Gezant van de Kroone van Zweeden, by de Staaten, erkend geweeſt was. Karel de XII., niet voldaan met dit antwoord, beſloot den Hollandſchen Koopvaardyſchepen, die naar Zweeden wilden, Paspoorten te weigeren, zo lang de Baron Gortz niet ontſlaagen zou zyn. Mid-

1717.

Het Zweedſche Hof dringt, by de Staaten, op 't ontſlag van Gortz.

(r) *Voiez* Lettr. de ce qui s'eſt paſſé entre GYLLENB. & GORTZ *imprim.* 1717.

1717. Midlerwyl, handelde het Franſche Hof te Stokholm, om Karel den XII. te bevredigen met den Koning van Groot-Britanje. Hy liet zig, eerlang, overhaalen, om ſchriftelyk te verklaaren, dat hy geene kennis gehad hadt van 't gene zyne twee Staatsdienaars gehandeld hadden, zynde zyn oogmerk nimmer geweeſt, eenige troepen te zenden naar Engeland of Schotland, om tegen den Koning van Groot-Britanje te dienen. De Staaten kreegen, terſtond, berigt van deeze verklaaring, en ziende nu 't gevaar van eenen opſtand en inval in Groot-Britanje geheellyk verdweenen, beſloten zy den Baron Gortz en de zynen te doen ontſlaan; doch met den Engelſchen Gezant *Whitworth* te overleggen, op wat wyze, zulks gevoeglykſt zou konnen geſchieden. Maar het Engelſche Hof nam geen genoegen in de verklaaring des Konings van Zweeden, en kon hierom niet bewilligen in 't ontſlag van Gortz. Nogtans, neigde men, om Gyllemborg tegen Jackſon uit te wiſſelen: 't welk den Staaten zeer vreemd voorkwam. Ook veranderde men, in Engeland, eerlang, van gedagten. De Koning deedt, in Hooimaand, verklaaren, dat hy bewilligde in 't ontſlag van Gortz, mids men hem, terſtond, te ſchepe naar Zweeden voerde, zonder dat het hem vry zou ſtaan, zig op te houden in de Vereenigde Geweſten. Men kwam, eindelyk, door bemiddeling van het Franſche Hof, overeen, dat Gyllemborg, met een Fregat, uit Engeland zou gevoerd worden naar de Maaze, daar Gortz aan boord komen zou, om met Gyllemborg te keeren naar Zweeden: vanwaar het zelfde Fregat Jackſon te rug zou bren-

brengen. De papieren, die by de gevangenen gevonden waren, zouden, beſlooten en verzegeld, aan den Koning van Zweeden worden overgebragt. Terſtond hierna, ſtelden de Staaten van Gelderland, op verzoek van den *Graave van Reventlau*, Gezant van den Hertoge van Sleeswyk-Holſtein, den Baron Gortz, op eigen gezag, in vryheid, mids Reventlau zig voor hem verbonde, dat hy, terſtond, naar Zweeden keeren zou. 't Beſluit hiertoe was, op den laatſten van Hooimaand, genomen. De Sekretaris Stambke werdt, ten zelfden tyde, en de Sekretaris *Guſtaaf Gyllemborg*, die in den Haage zat, weinige dagen laater, op vrye voeten geſteld. De Staaten gaven 'er den Koning van Zweeden, terſtond, kennis van, daarby voegende, dat zy vertrouwden, dat de Scheepvaart hunner onderzaaten, voortaan, minder belemmerd zou worden dan voorheen. Gortz en de twee Sekretariſſen keerden, eerlang, te lande, naar Zweeden. De Graaf van Gyllemborg werdt te ſchepe naar Gottenburg gevoerd. Gortz hadt, voor zyn vertrek uit Gelderland, een heimelyk geſprek gehad met den Czaar, die zig toen op 't Loo bevondt. Men wil, dat hy, hier, beloofde, de geſchillen tuſſchen den Czaar en Zweeden, binnen drie maanden, te zullen vereffenen. Ook arbeidde hy, hiertoe, na dat hy in Zweeden gekomen was (*s*). Doch na 's Konings dood, die, in Slagtmaand des volgenden jaars, voorviel, werdt hy, onverwagt, vaſtgehouden, van wege de hooge Regeering, 1717.

Hy en Gyllemborg worden geſlaakt.

Einde van Gortz.

(*s*) Reſol. Holl. 25, 26 *Febr.* 6 *Maart*, 25, 26 *May* 1717. *bl.* 59, 63, 78, 207, 218. LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 17—92. TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI. *p.*] 361—366, 370—421. *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 22. *Note* (*s*).

1717. ge, en eerlang, van verſcheiden' misdaaden beſchuldigd zynde, ter dood veroordeeld, en openlyk onthalsd (*t*). De Zweedſche Kaaperyen hielden, midlerwyl, aan, zonder dat de ernſtige poogingen der Staaten deeze ongeregeldheid konden doen ophouden, zo lang Koning Karel leefde (*u*).

V. Verdrag tuſſchen Frankryk, den Czaar en Pruiſſen.

Terwyl de Czaar zig, in Frankryk en in Holland, ophieldt, was 'er eene handeling op het tapyt, tuſſchen hem en de Hoven van Verſailles en Berlyn, over een Verdrag tot bevordering der ruſte in 't Noorden, en tot handhaaving der Verdragen van Utrecht, Radſtad en Baden. Het werdt, op den vierden van Oogſtmaand, getekend, te Amſterdam. De Koning van Frankryk verklaarde, by dit Verdrag, niet te willen te kort doen aan het Verbond, welk hy, onlangs, met den Koning van Groot-Britanje en de Staaten der Vereenigde Geweſten, hadt aangegaan. De twee andere Mogendheden namen hem aan voor middelaar, in de geſchillen met den Koning van Zweeden (*v*).

Overeenkomſt der Staaten met den Koning van Pruiſſen.

De Staaten hadden, in de Lente deezes jaars, ook afgerekend met den Koning van Pruiſſen, wegens de agterſtallen, welken men zynen troepen ſchuldig was, en die twaalfhonderd drie-entwintigduizend eenhonderd agtenveertig guldens en agt ſtuivers beliepen. Men ſtelde orde op het voldoen deezer agterſtallen, binnen zekeren bepaalden tyd (*w*). Doch over de na-

(*t*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 81, 82, 84. Europ. Merc. *Jan.*—*Jany* 1719. *bl* 168.

(*u*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 93—104, 149.

(*v*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 490. LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 109.

(*w*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 425, 429. LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 163—166.

nalaatenſchap van Koning Willem, duurden de verſchillen nog met het Hof van Berlyn. 1717.
Het Hof van Holland hadt de Heerlykheid Zevenbergen den Huize van Naſſau toegeweezen, zonder dat de Koning van Pruiſſen zig aan deeze uitſpraak wilde onderwerpen. Zelfs beweerde hy, dat men hem in 't bezit behoorde te ſtellen van de Heerlykheid Geertruidenberg, die zynen Overgrootvader, Prinſe Fredrik Henrik, was aanbedeeld (x): doch men hadt hier geen ooren naar. Maar wegens het beſtellen der Regeeringe in de Baronnye van Herſtal, van welke de Koning zig meeſter gemaakt hadt, werdt, eerlang, eene overeenkomſt, by voorraad, getroffen (y). In 't Overkwartier van Gelderland, viel ook geſchil met zyne Pruisſiſche Majeſteit, zo over eenige Leenen, welken hy oordeelde af te hangen van de Heerlykheid Montfoort, welke hem opgedraagen was, ſchoon de Souverainiteit over het Ampt aan de Staaten behoorde; als over de tollen op de Maaze (z): al 't welke gelegenheid gaf tot geduurige onderhandelingen, met de Pruisſiſche Staatsdienaars in den Haage. Doch onder dit handelen, over zo veele byzondere geſchillen, deedt de Koning den Staaten ook een Verbond van onderlinge beſcherminge voorſlaan. 't Werdt in overweeging genomen (a): maar daar verliep nog een geruime tyd (b), eer het geſlooten werdt.

Aan

(x) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 167, 168.
(y) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 495.
(z) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 172, 215—218.
(a) Notul. Zeel. 14 *Sept.* 1717. *bl.* 369. LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 176, 177.
(b) Reſol Gener. *Mart.* 26 *April* 1718.

1717. Verſchil met Deenemarke.

Aan Deenemarke was de Staat ook eenige agterſtallen ſchuldig, zo wegens ſoldye der Deenſche manſchap, als wegens onderſtandgelden, der Kroone beloofd. Doch deeze ſchuld werdt zo ſpoedig niet vereffend. De eiſchen van Koning Fredrik den IV. waren niet gegrond, naar 't oordeel der Staaten; die egter erkenden, dat zy verpligting hadden aan den Koning en aan deszelfs troepen, welken, in 't jaar 1712, afgeweeken waren van den Hertoge van Ormond, om zig te voegen by 't vereenigd Leger. Ook beloofden zy, den Koning genoegen te zullen geeven, zo dra zulks eenigszins mogelyk zyn zou. Het Deenſche Hof kreeg, in dit jaar, ook eenig geſchil met de Staaten, ter gelegenheid, dat zekere Koopvaardyſchipper, de Zond uitzeilende, geweigerd hadt te ſtryken voor eenen Koningklyken Kuſtbewaarder, op wien hy zelfs, daarna, met ſcherp geſchooten hadt. Doch de Schipper bragt tot zyne verſchooning in, dat de harde wind hem belet hadt te ſtryken, zo ſpoedig, als hy wel gewenſcht zou hebben; en dat het Oorlogsſchip, na dat hy geſtreeken hadt, twee ſchooten met ſcherp op hem hadt gedaan, welken hy ſlegts met eenen ſchoot beantwoord hadt. Het aanhouden en neemen van Nederlandſche ſchepen en goederen door de Deenen veroorzaakte ook nog, van tyd tot tyd, klagten, en duurde, zo lang als de Noordſche oorlog (c).

VI. Gelegenje

Doch terwyl deeze oorlog naar 't einde liep, ontſtak de kryg, onverhoeds, tuſſchen Span-

(c) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 120—136.

je en den Keizer, en zelfs tuſſchen Spanje en Frankryk. De Abt Julius Alberoni, nu tot Kardinaal verheeven, hadt het ontwerp van deezen kryg geſmeed, niet lang na de dood van Lodewyk den XIV. De Keizer en de Koning van Spanje waren, na dat de eerſte de overeenkomſt wegens de onzydigheid van Italie getekend, en beloofd hadt, Katalonie te zullen ruimen, wel niet in oorlog; maar zy hadden ook nog geen Verdrag van Vrede getekend; zynde, zo als wy reeds, by eene andere gelegenheid (*d*), hebben aangemerkt, den Keizer nog niet gezind, om Filips den V. te erkennen voor Koning van Spanje; gelyk hy zou hebben moeten doen, zo hy een Verdrag van Vrede met hem geſlooten hadt. Filips de V. zat, derhalve, meer of min, wankel op den troon van Spanje, zo lang Karel de VI. niet van zyn regt op den zelven hadt afgeſtaan. Hy wendde, hierom, te eerder, zo dra Lodewyk de XIV. overleeden was, het oog wederom naar de Kroone van Frankryk, van welken hy afgeſtaan hadt. Men hadt, reeds in 't voorleeden jaar, in den Haage, vernomen, dat het Hof van Madrid in twyfel begon te trekken, of de afſtand van de Kroone van Frankryk wel plaats behoorde te grypen, inzonderheid, wanneer Karel de VI. niet van zynen eiſch op Spanje begeerde af te ſtaan (*e*). En dit was 't voorſpel van 't gene, eerlang, ondernomen werdt. De oorlog tuſſchen den Turk en den Staat van Venetie, die, reeds in 't jaar 1715, ontſteeken was, gaf den Koning van Span-

1717. heid tot den oorlog tuſſchen Spanje en den Keizer, en tuſſchen Frankryk en Spanje.

(*d*) Hier voor, *bl.* 23.
(*e*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 556.

1717. Spanje gelegenheid, om zig ter zee te wapenen. Venetie hadt hem om byſtand verzogt: en de Paus hadt hem verlof gegeven, tot het heffen eener zwaare belaſtinge van de Geestelykheid onder zyn gebied, beide in Spanje en in de Indien. De Koning zondt een Esquader naar de Levant, welk iet hielp tot de behoudenis van Korfu (*f*). Maar den Keizer, ſedert, ook ingewikkeld geraakt zynde in den kryg tegen den Turk, oordeelde men, aan 't Spaanſche Hof, dat de kans ſchoon ſtondt, om hem te berooven van Sardinie, welk hy hadt behouden, na dat het, in 't begin des jongſten oorlogs, door de Engelſchen, veroverd geworden was. Onder voorwendſel van den gemeenen vyand der Chriſtenheid afbreuk te willen doen, begon men zig, derhalve, nog veel ſterker, te wapenen, in Spanje. De Koning van Groot-Britanje, de lugt gekreegen hebbende van het geheim oogmerk deezer uitruſtinge, gaf 'er den Staaten kennis van. De Hertog van Orleans kreeg ook vermoeden, dat men 't op Italie, of veelligt op Frankryk gemunt hadt. De *Markgraaf Beretti-Landi*, Ambaſſadeur van Spanje in den Haage, deedt zyn beſt om den Staaten alle agterdogt te beneemen. George de I. zogt hen, daarentegen, over te haalen tot eene nadere verbindtenis met den Keizer. Terwyl men hierover handelde, voltrok het Spaanſche Hof den lang beraamden toeleg. De Markgraaf van Lede ſtak, op 't einde van Hooimaand, van Barcelona, in zee, met een ſterk Esquader Oorlogsſchepen, en omtrent ne-

Sardinie veroverd door de Spanjaards.

(*f*) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 283.

negenduizend man Landtroepen, koers zettende naar Cagliari in Sardinie. De Stad en 't gantſche Eiland, onvoorzien van manſchap, werden, in korten tyd, bemagtigd (*g*). 1717.

De togt was zo dra niet ondernomen, of de *Markgraaf de Grimaldi*, Sekretaris van Staat aan 't Hof van Madrid, vaardigde eenen brief af aan 's Konings Gezanten aan vreemde Hoven, en onder anderen aan den Markgraave Beretti-Landi in den Haage, waar in reden gegeven werdt van den inval in Sardinie. De brief werdt gelezen, in eene byzondere byeenkomſt met Afgevaardigden der Staaten, op den twintigſten van Herfſtmaand. Grimaldi vertoonde „ dat de Koning, tot bevordering „ der Vrede, een groot gedeelte zyner bezittingen afgeſtaan hadt, en onder anderen Si„ cilie, onder voorwaarden, dat hem Kata„ lonie en Majorka zouden worden ingeruimd; „ doch dat de bevelhebbers over de troepen „ van den Aartshertoge Karel zulks niet al„ leen geweigerd, maar zelfs de Kataloniers „ aangehitſt hadden tot wederſpannigheid. „ Dat men den wederſpannelingen, ſedert, „ uit Napels, onderſtand hadt toegevoerd. „ Dat het Weener-Hof de wederhoorige be„ velhebbers beloond, en, daarna, alom„ me, verklaaringen verſpreid hadt, hooglyk „ ſtrekkende tot onteeringe der Majeſteit van „ Spanje. Dat men, eindelyk, den Groot„ Inquiſiteur van Spanje, van Rome reizende naar Madrid, te Milaan vaſtgehouden „ hadt. Dat deeze laatſte onderneeming den „ Ko-

Het Hof van Madrid verdedigt zig, deswege, by de Staaten.

(*g*) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 114—117.

1717. „ Koning tot het beſluit hadt gebragt, om de „ wapenen wederom op te vatten tegen den „ Aartshertoge, en het onderſteunen van des„ zelfs Bondgenooten, de Venetiaanen, nog „ eene wyle tyds, te verſchuiven (*b*)." Beretti Landi voegde, by deezen brief, eenige redenen, om de Staatſchen te overtuigen „ dat „ de Aartshertog de onzydigheid van Italie, „ op meer dan eene wyze, geſchonden hadt, „ en derhalve geoordeeld moeſt worden de „ vyandelykheden eerſt begonnen te hebben „ (*i*)" De Staaten draalden eenige weeken met antwoorden; doch gaven eindelyk voor beſcheid „ dat zy niet wilden oordeelen, over de „ redenen, welken zyne Katholyke Majeſteit „ bewoogen hadden, tot den inval in Sardi„ nie; doch dat zy hoopten, dat hy zou bly„ ven by 't beſluit, welk hy verklaarde geno„ men te hebben, om niets meer te onderneemen, na deezen togt. Dat zy, wyders, ne„ vens de Kroonen van Frankryk en Groot„ Britanje, hunne poogingen wilden aanwen„ den, om de verbroken' Vrede te herſtellen, „ hoewel deeze Kroonen zig, deswege, nog „ niet geopend hadden aan de Staaten, gelyk „ zy ook, over dit onderwerp, nog geen be„ ſcheid ontvangen hadden van het Weener„ Hof (*k*)."

Antwoord der Staaten.

Midlerwyl, werdt de brief van den Markgraave Grimaldi, van 's Keizers zyde, wederlegd, in openbaaren druk (*l*). Het Hof van Ma-

Pogingen tot herſtelling der Vrede.

(*b*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 161.
(*i*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 222—232.
(*k*) Reſol. Gener. *Sabb.* 13 *Nov.* 1717. *bl.* 985 *en by* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 232.
(*l*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 233 *& ſuiv.*

Madrid, bedugt, dat Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten eenige maatregels neemen mogten met den Keizer, ten nadeele van Spanje, verſpreidde alomme, dat men, vergenoegd met de verovering van Sardinie, de verdere vyandelykheden ſtaaken zou. De Paus zelf hadt den inval in Sardinie afgekeurd, en zig misnoegd getoond, dat Filips de V. inkomſten, geſchikt tot den oorlog tegen den Turk, tot een geheel ander einde gebruikt hadt (*m*). 't Scheen, derhalve, dat men geene verdere onderneemingen, van de Spaanſche zyde, zou te dugten hebben. Men bleef, hierom, te Londen en in den Haage, tuſſchen de Bondgenooten van het drievoudig Verbond, aan 't handelen over de beſte middelen, tot bevordering der Vrede tuſſchen den Keizer en Spanje. De Heer Stanhope werdt naar Madrid gezonden. Cadogan kwam in den Haage: en de Abt du Bois begaf zig naar Londen (*n*). De handeling duurde, tot diep in 't volgende jaar, eer zy tot een beſluit kwam. 1717.

VII. Zwaare Watervloed op Kerſttyd.

Tegen 't einde deezes jaars, werden deeze Landen, en Groningerland in 't byzonder bezogt met zo zwaar een' watervloed, als men, in veele jaaren, niet gehad hadt. Het zeewater was, in Wintermaand, door aanhoudende ſtormwinden, hoog opgezet, in de Noordzee, en tegen onze kuſten. Men vreesde voor doorbraaken der zeedyken, aan verſcheiden' oorden. Ook ſtak de wind, eerlang, zo fel op uit den Noordweſten, dat veele dyken, op den vyf-

(*m*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 253.
(*n*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 118.

1717. vyfentwintigſten en zesentwintigſten van Wintermaand, bezweeken: anderen, met moeite, behouden werden. De Aſſendelftſche dyk, langs 't Y en de Wyker-meer, brak door op zes verſcheiden plaatſen, waardoor veele Dorpen van 't Noorderkwartier van Holland, van Zaandam af tot Avenhorn toe, onder water gezet werden. Het Schermer-Eiland alleen, merkelyk hooger gelegen, bleef van overſtroominge vry. Ook werden de Beemſter, Schermer, Purmer en Wormer, door hunne dykaadjen, behouden. In den S. Aagtendyk, waren ook twee gaten gevallen, waardoor de Uitgeeſter- en Heemskerkerbannen onderliepen. In Amſterdam, werdt de Y-dyk, op meer dan ééne plaats, met moeite, voor doorbraak behoed. Hierby bepaalde zig de overſtrooming in 't Noorderkwartier van Holland. In Friesland, liepen de Grietenyen van Ferwerderadeel, Ooſt- en Weſt-dongeradeel en Kollum, grootendeels, onder, zo onverwagt, dat veele beeſten en eenige menſchen verdronken. Doch in geen Geweſt deedt de overſtrooming meer nadeels, dan in Groningerland, welk meerendeels onder liep, tot zulk eene byſtere hoogte, dat het water, zelfs in de Stad Groningen, vier voeten hooger ſtondt, dan in den zwaaren Watervloed des jaars 1686. Men bevondt, naderhand, dat'er tuſſchen de veertien- en vyftienduizend huizen om verre geſpoeld, meer dan tweeduizend menſchen, ruim veertienduizend Hoornbeeſten en Paarden, en over de tweeëntwintigduizend Varkens en Schaapen verdronken waren. De Watervloed breidde zig uit over Ooſtfriesland, en verder Noordwaards,

waards, langs de gantſche zeekuſt, tot in Zweeden en Deenemarke toe, en veroorzaakte zulk eene geweldige ſchade, dat de Gewesten, die 'er 't meeſt by geleeden hadden, in lang niet op hun verhaal zagen te komen. In 't Zuiderkwartier van Holland en in Zeeland, hadt de vloed de minſte ſchade gedaan. By Dordrecht, waren alleenlyk drie kleine Polders ondergeloopen, en in 't Land van Overflakkee, de Polder van Ooltgensplaate. In 't Eiland Schouwen, ſtondt het water merkelyk laager dan voor twaalf jaaren (o). 1717.

VIII. Verdere toeruſtingen in Spanje.

De toeruſtingen in Spanje werden, midlerwyl, den gantſchen Winter, voortgezet, en men verwagtte, onaangezien de verklaaringen van het Hof van Madrid, tegen 't voorjaar, eene onderneeming op Napels; hoewel men, naderhand, ontdekte, dat Alberoni het oog op Sicilie hadt. De Koning van Groot-Britanje, ziende den oorlog ontſteken in de Middellandſche zee, en verpligt tot de handhaavinge der onzydigheid in Italie, beſloot, ondertuſſchen, eene Vloot derwaards te zenden, onder den Admiraal George Byng, die, in Zomermaand des jaars 1718, in zee liep, en merkelyke verandering maakte in de maatregels van het Spaanſche Hof. Byng hadt laſt, om den Koning van Spanje, terſtond, kennis te geeven van zyne aankomſt in de Straat, en van het oogmerk van den Koning, zynen Meester, om de Vrede tuſſchen den Keizer en Spanje

De Engelſchen zenden eene Vloot naar de Middellandſche zee. 1718.

(o) *Uit* verſcheiden' gedrukte verhaalen. *Zie ook* Europ. Merc. *Jan.* — *June* 1718. *bl.* 39—47. *July* — *Dec.* 1718. *bl.* 179—186.

1718. je te bevorderen (*p*). De Spaanſche Vloot was, midlerwyl, ook onder zeil gegaan van Barcelona. Stanhope, Gezant van Groot-Britanje aan 't Hof van Madrid, gaf den Kardinaal Alberoni kennis van 's Konings oogmerk, en te gelyk van de ſterkte der Engelſche Vloote, die de ſterkte der Spaanſche verre overtrof. Alberoni antwoordde, uit den naam van den Koning, zynen Meeſter, *dat de Admiraal Byng zynen laſt kon voltrekken.* De Engelſche Vloot zeilde, hierop, naar Napels, daar Byng, met uitgelaaten' tekenen van blydſchap, ontvangen werdt. Midlerwyl, was de Markgraaf van Lede, op den tweeden van Hooimaand, op 't Eiland Sicilie geland. Hy hadt zig, kort hierna, meeſter gemaakt van de Stad Palermo, en van een groot gedeelte van het Eiland. De Stad Meſſina werdt, insgelyks, bemagtigd, en 't beleg geſlaagen voor 't Kaſteel. De Admiraal Byng verliet, op de eerſte tyding hiervan, de baai van Napels, en kwam, op den negenden van Oogſtmaand, met zyne Vloote, in 't gezigt der Faro van Meſſina (*q*).

Landing der Spanjaarden op Sicilie.

Handeling der Engelſchen, aan 't Hof van Madrid.

De voordeelen, in Sicilie behaald door de Spanjaarden, ſtremden de handeling van Stanhope te Madrid, die, eer men 'er tyding van hebben kon, den Kardinaal eenige punten hadt voorgeſlaagen, op welken, naar het oordeel der Hoven van Verſailles en Londen, de Keizer en Spanje zouden konnen bevredigd worden met elkanderen. Ook hadt hy hem een Verdrag vertoond, welk, tuſſchen den Keizer, Frank-

(*p*) *See his* Inſtruct. *in* TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 172.
(*q*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 167, 183—189.

Frankryk en Groot-Britanje, ontworpen was, 1718.
en waarin men ook de Staaten zogt te doen treeden. By dit Verdrag, werden Filips drie maanden tyd van beraad verleend: binnen welken, men de vyandelykheden, wederzyds, zou moeten ſtaaken. Doch de Kardinaal verwierp den voorſlag van Stanhope, met verontwaardiging, vorderende „ dat Sicilie en Sar„ dinie, voor altoos, aan Spanje bleeven; dat „ de Keizer den Hertoge van Savoje, in de „ plaats van Sicilie, een gedeelte van Milaan „ afſtondt; dat hy zig niet moeide met de op„ volginge in de Hertogdommen van Toska„ ne en Parma, en dat de Engelſche Vloot, „ terſtond, te rug ontbooden werdt uit de „ Middellandſche zee." Doch deeze eiſch ſcheen den Groot-Brittanniſchen Gezant zo onredelyk, dat hy, voor 't einde van Oogſtmaand, afſcheid nam van den Koning, den weg neemende naar Parys, alwaar hy 't Verdrag, tuſſchen den Keizer, Frankryk en Groot-Britanje, reeds voltrokken en bekragtigd vondt (*r*).

Midlerwyl, was 'er, op den elfden, een zee- Zeegegevegt voorgevallen, tuſſchen de Engelſche en vegt by Spaanſche Vlooten, op de hoogte van de Kaap Kaap Paſſaro by Siracuſa, waarin de eerſte eene vol- Paſſaro. komen' overwinning behaalde. Doch 't Kaſteel van Meſſina werdt, op 't einde van Herfſtmaand, veroverd door de Spanjaards, die toen van gantſch Sicilie, op Siracuſa, Trapani en Melazzo na, meeſters waren. De Engelſche Vloot hieldt zig op de kuſt van Sicilie op, tot in

(*r*) Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 178—180.

1718. in Sprokkelmaand des volgenden jaars, wanneer zy naar Port Mahon zeilde, om zig te herſtellen (*s*).

IX. Vrede tuſſchen den Keizer, den Staat van Venetie en de Porte.

De Keizer hadt, zo dra Spanje, in 't voorleeden jaar, de wapenen tegen hem hadt opgevat, zig genegener getoond dan te vooren, om vrede te maaken met den Grooten Heer, tegen wien hy, tot hiertoe, voorſpoediglyk, geoorloogd hadt. Prins Eugenius hadt, op den zestienden van Oogſtmaand des voorleeden jaars, het Leger der Turken by Belgrado geheellyk geſlaagen, en de Stad bemagtigd (*t*): waarop de Groote Heer, terſtond, verzogt hadt, met den Keizer in onderhandeling te komen, over eene Vrede. Eenigen tyd te vooren, hadden de Staaten der Vereenigde Geweſten zig reeds aangebooden tot bemiddelaars der Vrede. Van wege Groot-Britanje, was diergelyke aanbieding geſchied. Men was, hierop, in ernſtige onderhandeling getreden, te Paſſarowitz, alwaar, eindelyk, op den eenentwintigſten van Hooimaand deezes jaars, de Vrede tuſſchen den Keizer en de Porte, en tuſſchen de Porte en den Staat van Venetie, onder bemiddeling van Groot-Britanje en de Staaten, getekend werdt. Belgrado, Temeswar en veele andere Steden van Walachye werden, by deeze Vrede, aan den Keizer afgeſtaan. Doch tuſſchen de Porte en den Staat van Venetie werdt beraamd, dat elk zou blyven behouden, 't gene hy bezat (*u*).

Het

(*s*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 190—212.
(*t*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 200—267.
(*u*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 520, 524. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 411, 437.

Het treffen deezer Vrede, 't welk Spanje, zo geloofd werdt, door heimelyke zendelingen aan de Porte, vergeefs, gezogt hadt te beletten (v), gaf den Keizer gelegenheid, om zig, met meer ernſt dan te vooren, te kanten tegen de onderneemingen van het Hof van Madrid. Weinige dagen na het ſluiten van het Verdrag met de Porte, werdt het Verdrag tuſſchen den Keizer, Frankryk en Groot-Britanje, te Londen, getekend, op den tweeden van Oogſtmaand. In de Inleiding, werdt verklaard „ dat het tuſſchen deeze drie Mogend- „ heden en de Staaten der Vereenigde Gewes- „ ten geſlooten was:" waarom men het, ſedert, de *Quadruple Alliantie*, of het viervoudig Verbond genoemd heeft. Doch de Staaten waren 'er nog niet in getreden. Het beſtondt, *vooreerſt*, uit twee Ontwerpen van Vrede, tuſſchen den Keizer en den Koning van Spanje, en tuſſchen den Keizer en den Koning van Sicilie; welke Ontwerpen, door den Keizer, werden goedgekeurd: en *ten anderen*, uit een Verbond tuſſchen de vier Mogendheden, tot beveſtiging en handhaaving der jongſte Verbonden en Verdragen. By het Ontwerp van Vrede tuſſchen den Keizer en Spanje, was beraamd „ dat de Keizer herſteld zou worden „ in 't bezit van Sardinie; dat hy de Utrechtſche Vrede aannam, voor zo verre, by dezelve, het regt tot de bezittinge van, en de opvolginge in de Koningkryken van Frankryk en Spanje was vaſtgeſteld; dat hy, by gevolge, van allen regt op de Kroone van „ Span-

1718. X. 't Viervoudig Verbond wordt geſlooten.

Inhoud van het zelve.

(v) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 466.

1718. „ Spanje afſtondt, en Filips den V. voor Ko-
„ ning erkende: dat de Koning van Spanje,
„ daarentegen, uit aanmerkinge van deezen
„ afſtand, den Keizer afſtondt al 't gene hy
„ bezat, of behoorde te bezitten, uit hoofde
„ van het Utrechtſch Verdrag, in Italie en in
„ de Nederlanden, daar onder begreepen het
„ Markgraafſchap van Final, door den Kei-
„ zer afgeſtaan aan den Staat van Genua, in
„ den jaare 1713: ook het regt van weder-
„ keering tot de Spaanſche Kroon van het Ko-
„ ningkryk Sicilie. Dat de Keizer, wyders,
„ toeſtondt, dat de oudſte Zoon der regeeren-
„ de Koninginne van Spanje (1) opvolgen zou
„ in het Groot-Hertogdom van Toskane en
„ in de Hertogdommen van Parma en Piacen-
„ za, zo de Groot-Hertog van Toskane, en
„ de Hertog van Parma en Piacenza, zonder
„ mannelyke nazaaten, overleeden; zullende
„ deeze Vorſtendommen, altoos, gehouden
„ worden voor mannelyke Leenen des Heili-
„ gen Roomſchen Ryks. Dat Livorno, voor
„ altoos, eene vrye haven blyven zou. Dat
„ de Koning van Spanje zynen gemelden
„ Zoon, zo dra dezelve in 't bezit der ge-
„ noemde Vorſtendommen zou getreden zyn,
„ Portolongone, en 't gene hy van 't Eiland
„ Elba bezat, afſtaan zou. Dat de bezitter
„ deezer goederen, nimmer, Koning van
„ Spanje zou konnen zyn, noch onder Voog-
„ dye eens Konings van Spanje ſtaan. Dat de
„ Kei-

(1) Deeze was, tegenwoordig, *Karel*, of, gelyk men hem, in 't gemeen, noemde, *Don Carlos*: die, in Louwmaand des jaars 1716, gebooren was.

„ Keizer, de Koningen van Frankryk en Span- 1718.
„ je en de genoemde Prins, by 't leeven der
„ tegenwoordige bezitteren van Toskane, Par-
„ ma en Piacenza, nimmer, eenig Krygsvolk
„ zouden mogen voeren in deeze Vorſtendom-
„ men: doch om den Prins van Spanje van de
„ opvolging te verzekeren, zouden 'er, ten
„ hoogſte, zesduizend Zwitſers in gelegd wor-
„ den. Dat Sardinie, in de plaats van Sicilie,
„ by mangel van mannelyke erfgenaamen,
„ wederom aan Spanje komen zou. Dat de
„ Keizer en de Koning van Spanje elkanders
„ bezittingen, uit kragte van dit Verdrag ver-
„ kreegen, beloofden te handhaaven." Het Ontwerp van Vrede tuſſchen den Keizer en den Koning van Sicilie behelsde „ Dat, naarde-
„ maal de afſtand van Sicilie aan den Hertо-
„ ge van Savoje, in plaats van de Vrede te
„ beveſtigen, den tegenwoordigen oorlog ver-
„ oorzaakt hadt, dit Koningkryk verwiſſeld
„ zou worden tegen dat van Sardinie, welk
„ de Keizer, op de plegtigſte wyze, opdraagen
„ zou aan den tegenwoordigen Koning van
„ Sicilie, mids het, by gebrek van mannely-
„ ke erfgenaamen, gelyk Sicilie gedaan zou
„ hebben, wederkeerde aan de Kroone van
„ Spanje. Dat de Keizer den afſtand van
„ Montferrat en van een gedeelte van Milaan,
„ in 't jaar 1703, aan den Koning van Sicilie
„ gedaan, bekragtigen zou. Dat hy het regt
„ van opvolginge tot de Kroon van Spanje,
„ by gebrek van nakomelingen van Koning
„ Filips, in den Koning van Sicilie, zou er-
„ kennen. Dat de Keizer en de Koning van
„ Sicilie elkanderen in 't bezit hunner weder-
„ zyd-

1718. „ zydſche Staaten in Italie zouden handhaa-
„ ven."

Het Verbond tuſſchen de vier Mogendheden beveſtigde „ de Verdragen van Utrecht
„ en Baden, zo ver het laatſte in het eerſte,
„ en het tegenwoordige in beide geene ver-
„ andering gemaakt hadt, mids het Verbond
„ tuſſchen den Keizer en den Koning van
„ Groot-Britanje van den jaare 1716, en het
„ Verbond tuſſchen Frankryk, Groot-Britan-
„ je en de Staaten van den jaare 1717 in vol-
„ le kragt bleeven. Frankryk, Groot-Britanje
„ en de Staaten beloofden, den Keizer nooit
„ te zullen ontruſten; maar in tegendeel te
„ zullen handhaaven, in 't gene hy, in Duitſch-
„ land, in de Nederlanden, of in Italie bezat,
„ of bezitten zou, uit kragte van het tegen-
„ woordig Verdrag; ook zouden zy zulken,
„ die de Keizer voor wederſpannigen verklaard
„ hadt, geene hulp bewyzen, noch ſchuilplaats
„ verleenen. Diergelyke beloften deeden de
„ Keizer, Groot-Britanje en de Staaten ook,
„ ten opzigte van Frankryk: ook verbonden
„ zy zig tot de handhaavinge der opvolginge
„ in dit Ryk, zo als dezelve, by de Verdra-
„ gen, vaſtgeſteld was. De Keizer, Frankryk
„ en de Staaten beloofden, van de andere zy-
„ de, de vaſtgeſtelde opvolging in Groot-Bri-
„ tanje te zullen handhaaven, en den perſoon,
„ die, by 't leeven van Koning Jakob den II.,
„ den naam van *Prinſe van Walles*, en, nader-
„ hand, dien van *Koning van Groot-Britanje*
„ aangenomen hadt, noch deszelfs nakome-
„ lingen of aanhangers, in geenerlei wyze, te
„ zullen onderſteunen. De Keizer, Frankryk
„ en

„ en Groot-Britanje verbonden zig ook, om 1718.
„ de Staaten te handhaaven in alle derzelver
„ regten en bezittingen, en om zulken, wel-
„ ken zy voor wederſpannelingen verklaard
„ hadden, geene ſchuilplaats noch onderſtand
„ te verleenen. Zo eene der handelende Mo-
„ gendheden vyandelyk aangetaſt werdt, zou-
„ den de anderen drie hunne goede dienſten
„ aanwenden, om de vyandelykheden te doen
„ ophouden; doch zo zulks van geene ge-
„ wenſchte uitwerking zyn mogt, zou men el-
„ kanderen, twee maanden na dat het begeerd
„ was, te hulp komen met de volgende man-
„ ſchap: de Keizer, Frankryk en Groot-Britanje
„ ieder met agtduizend knegten en vierduizend
„ ruiters, en de Staaten met vierduizend kneg-
„ ten en tweeduizend ruiters. Doch 't zou ook
„ vryſtaan deezen onderſtand te begeeren in
„ ſchepen of in geld, in welk laatſte geval, dui-
„ zend knegten op tienduizend, en duizend rui-
„ ters op dertigduizend guldens, ter maand,
„ zouden gerekend worden. De onderſtand
„ zou, des noods, in gelyke evenredigheid, ver-
„ meerderd worden. Men zou ook, met ge-
„ meen goedvinden, andere Mogendheden,
„ met naame den Koning van Portugal, nodi-
„ gen tot dit Verdrag." By *vier* afzonderly-
ke punten, was nog beraamd en verklaard,
„ dat, zo de Staaten zwaarigheid maaken
„ mogten, om de Zwitſerſche troepen, die
„ in Livorno, Porto Ferrario, Parma en Pia-
„ cenza gelegd, en door de verbonden' Mo-
„ gendheden onderhouden zouden moeten
„ worden, te helpen voldoen; hun aandeel,
„ door den Koning van Spanje, zou konnen

1718. „ worden opgebragt. Dat de Keizer den te-
„ genwoordigen bezitter van Spanje en de
„ Indien niet voor Koning van Spanje, noch
„ den Hertog van Savoje voor Koning van
„ Sicilie of van Sardinie zou konnen erken-
„ nen, voor dat zy in dit Verdrag getreden
„ waren, ſchoon zy, in het zelve, met deeze
„ titels, waren vereerd. Dat Frankryk ook
„ alle titels niet kon erkennen, welken de
„ Keizer zig, in dit Verdrag, hadt toege-
„ ſchreeven. Dat het gebruiken der Latynſche
„ taale in dit Verdrag geen nadeel toebrengen
„ zou aan het gebruik der Franſche, welk, by
„ andere gelegenheden, hadt plaats gehad."

Twaalf geheime punten.

Doch, behalve deeze vier punten, waren 'er *twaalf* geheimen gevoegd by het Verbond, die van meer gewigt waren, en hierop uitkwamen: „ Dat Frankryk, Groot-Britanje en de
„ Staaten, het voorgemeld Verdrag vertoond
„ hebbende aan den Keizer, aan den Koning
„ van Spanje en aan den Koning van Sicilie,
„ dien men, voortaan, oordeelde Koning van
„ Sardinie te moeten noemen; zyne Keizer-
„ lyke Majeſteit het zelve, in allen deele, aan-
„ genomen hadt. Dat men den twee anderen
„ Mogendheden drie maanden tyds geeven
„ zou, om het, insgelyks, te aanvaarden, en
„ dat Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten
„ hunne ernſtigſte poogingen zouden aanwen-
„ den, omze daartoe over te haalen. Doch
„ zo deeze poogingen vrugteloos mogten uit-
„ vallen, zouden de drie Mogendheden hunne
„ magt voegen by die des Keizers, om de
„ Koningen van Spanje en Sardinie te nood-
„ zaaken, tot het aanvaarden der ontworpen'

„ vre-

„ vredepunten. En zo eene van haar, om 't 1718.
„ verleenen van deezen onderſtand, door den
„ Koning van Spanje, of door dien van Sar-
„ dinie, vyandelyk werdt aangetaſt, zouden de
„ anderen twee deezen, terſtond, den oorlog
„ verklaaren. Zo een der twee Koningen dit
„ Verdrag aannam, zou hy onder dezelfde
„ verpligting leggen, als de verbonden' Mo-
„ gendheden. Zo Spanje 't Verbond aannam,
„ en, in gevolge van het zelve, Sardinie af-
„ ſtondt, zou dit Eiland bewaard worden door
„ Groot-Britanniſche en Staatſche troepen, tot
„ dat men Sicilie tot onderwerping gebragt, en
„ den tegenwoordigen Koning van dit Ryk ge-
„ noodzaakt zou hebben, om het te verwis-
„ ſelen voor Sardinie. En zo de Koning van
„ Sardinie bewilligen mogt in deeze verwis-
„ ſeling, en de Koning van Spanje zulks mogt
„ afflaan, dan zou de Keizer, geholpen van
„ de andere Mogendheden, Sardinie aantaſten,
„ en het, na de verovering, den Koning van
„ Sardinie opdraagen. Doch zo beide de
„ Koningen weigerden te bewilligen in de ver-
„ wiſſeling van Sicilie en Sardinie, zou de
„ Keizer, met de voorgemelde hulpe, eerſt
„ Sicilie, en daarna Sardinie zoeken te vero-
„ veren: zullende Sardinie, ook in dit geval,
„ door Groot-Britanniſche en Staatſche troe-
„ pen bewaard worden, tot dat men den Ko-
„ ning van Sardinie in de verwiſſeling zou heb-
„ ben doen bewilligen. Zo men genoodzaakt
„ werdt, de wapenen te voeren tegen de Ko-
„ ningen van Spanje en Sardinie beide, zou
„ de Keizer zig te vrede moeten houden, met
„ het gene hem, by dit Verdrag, werdt toe-

1718. „ gelegd, wat men ook meer veroveren mogt,
„ mids hy, nogtans, zyn regt voorbehielde
„ op het gedeelte van Milaan, welk thans,
„ door den Koning van Sardinie, bezeten
„ werdt; en met de andere Bondgenooten o-
„ vereenkwame, wegens eenen Vorſt, dien
„ hy Montferrat en het regt van opvolginge
„ in Toskane, Parma en Piacenza opdraagen
„ zou: welke geen Vorſt uit het Huis van
„ Ooſtenryk, bezittende Koningkryken of
„ Staaten in Italie, zou mogen zyn. Doch zo
„ de Keizer zig geen' meeſter mogt kon-
„ nen maaken van Sicilie, zou hy ontſlaagen
„ zyn van de naarkominge der voorwaarden
„ van dit Verbond, zulken uitgenomen, die
„ hem en den drie anderen Mogendheden,
„ Frankryk, Groot-Britanje en den Staaten,
„ onderling, betroffen. En naardemaal de
„ ruſt van Europa moeſt bevorderd worden,
„ door den wederzydſchen afſtand, van Span-
„ je en de Indien, door den Keizer, en van
„ de Ooſtenrykſche Staaten in Italie en in
„ de Nederlanden, door den Koning van Span-
„ je; zo verbondt zig de Keizer om zynen af-
„ ſtand, by voorraad, te doen (2), die egter
„ niet openbaar gemaakt zou worden, dan na
„ het tekenen der Vrede, tuſſchen hem en den
„ Koning van Spanje; doch zo deeze Koning
„ weigerde, de ontworpen' Vrede te aanvaar-
„ den, dan zouden de Akten van 's Keizers
„ afſtand geſteld worden in handen van den
„ Ko-

(2) Hy deedt dien, te Weenen, op den agttien-den van Herfſtmaand. *Voies* Du Mont *Corps Diplom.* Tom. VIII. P. I. p. 542.

„ Koning van Groot-Britanje, dieze den Ko- 1718.
„ ning van Frankryk niet zou vertoonen,
„ dan na dat de Keizer zou geſteld zyn in 't
„ bezit van Sicilie: waarna de Akten den Ko-
„ ning van Frankryk niet alleen vertoond,
„ maar zelfs, openlyk, in 't licht gegeven
„ zouden worden, evenveel, of Spanje de
„ Vrede aanname, of niet. Eindelyk, ver-
„ bondt zig de Keizer om, geduurende de
„ drie maanden, boven gemeld, niets tegen
„ den Koning van Spanje, of tegen den Ko-
„ ning van Sardinie te zullen onderneemen.
„ Doch men zou deezen tyd, met onderling
„ goedvinden, konnen verkorten of verlan-
„ gen (*w*)." Het viervoudig Verbond werdt, door de drie Mogendheden, die het aangenomen hadden, door den Keizer, en door de Koningen van Frankryk en Groot-Britanje, terſtond bekragtigd, naar behooren.

Wy hebben den inhoud van het zelve, wat omſtandiger, ter nedergeſteld, om dat het de grondſlag geweeſt is van eenige volgende handelingen, en om dat de Staaten, eer het getekend werdt, en daarna, zo ernſtelyk, werden aangezogt, om 'er in te treeden. Het oogmerk en de inhoud van dit Verbond waren, dit gantſche jaar en nog langer, de gewigtigſte voorwerpen hunner raadpleegingen. Wy konden, hierom, niet nalaaten, de voornaamſte openbaare en geheime punten van het zelve, duidelyk, te boek te ſtellen.

De

(*w*) *Zie* Reſol. Holl. *van* 1718. *bl.* 566 *enz.* *Voirz* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 531. Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 180.

1718. Gezanten ſtelden, daarentegen, alle hunne konſt in 't werk, om de Staaten over te haalen tot het aanneemen van 't Verbond. De Staaten van Holland beſlooten, eindelyk, de tekening van 't viervoudig Verbond te laaten voortgaan; doch op de bekragtiging nader te raadpleegen (z); mids Frankryk verklaarde „ geen ander Verdrag met Zweeden te hebben, dan het Munſterſche; geen onderſtand „ aan Zweeden te zullen geeven, zo lang de „ onluſten in 't Noorden duurden; by Zweeden te zullen aanhouden op vryen handel „ voor de Staaten, en de Franſche Havens, „ voor alle Kaapers, te zullen geſlooten houden." Voorts begeerden zy „ dat de onderſtand, door de Staaten, ingevolge van „ het viervoudig Verbond, te leveren, verminderd werdt op tweeduizend knegten en „ eenduizend paarden; dat zy, alleenlyk, verpligt werden, tot de handhaavinge van de „ bezittingen der Bondgenooten in Europa; „ dat zy den beloofden onderſtand niet zouden behoeven te leveren, dan twee maanden, „ na dat zy 't Verbond zouden aangenomen „ hebben, en wel in geld of in ſchepen, ter „ hunner keuze; dat zy nooit tot het verleenen van meerder onderſtand zouden konnen verpligt worden; dat hunne verpligting „ eerſt beginnen zou, na het bekragtigen der „ geſlootene overeenkomſt, wegens de geſchillen over het Verdrag van Barriere," waarvan wy, terſtond, nader zullen gewaagen. „ En eindelyk, dat alle voordeelen in den Koop-

Men beſluit 'er toe, by meerderheid van ſtemmen, onder zekere voorwaarden.

„ han-

(z) Reſol. Holl. 25 Febr. 1719. bl. 118.

„ handel, reeds bedongen of nog te bedingen, 1718.
„ onder de hooge Bondgenooten, gemeen zou-
„ den zyn." Doch met Groot-Britanje in 't byzonder, wilden de Staaten van Holland, by gelegenheid van de aanneeminge des Verbonds, overeenkomen „ dat de Koning, op 't „ verzoek der Staaten, eene Vloot naar de „ Ooſtzee zou zenden, terwyl zy zig alleenlyk verbinden zouden, om de Koopvaardyſchepen van beide de volken te geleiden; „ dat hy Frankryk zou zoeken te beweegen, „ om de vrye Scheepvaart, door gantſch Europa, te helpen handhaaven; dat hy bewerken zou, dat de Keizer Lubek, Hamburg en „ Breemen den handel op Zweeden verboodt, „ in geval de Staaten geraaden vonden, zulk „ een verbod te doen aan hunne onderzaaten; dat hy, met Zweeden ſluitende, gelyke „ voordeelen, met opzigt op den Koophandel, „ voor de Staaten als voor zig zelven bedingen zou." Friesland nam, eerlang, diergelyk beſluit (*a*). Drie andere Geweſten voegden zig by deezen twee: waarop, ter Generaliteit, met meerderheid van ſtemmen, beſlooten werdt, op den voet, door Holland voorgeſlaagen, te treeden in het Verbond. Doch Zeeland en Utrecht hadden zig hier ernſtelyk tegen verklaard (*b*). Men ſcheen egter te zullen voortgaan met het werk. De Engelſche Gezant Whitworth bewilligde in de voorwaarden, die de Staaten bedingen wilden. De Keizerlyke Staatsdienaar Penterieder maakte ook kleine zwaarig-

(*a*) Secr. Reſol. Friesl. 7 *Jan.* 1719.
(*b*) Reſol. Gener. *Mart.* 11 *Jan.* 1719.

1718. righeid (*c*). Doch Zeeland verklaarde het beſluiten tot zulk een gewigtig ſtuk, zonder eenpaarige bewilliging der Geweſten, voor eene blykbaare verbreeking der Unie (*d*). De Staaten van dit Geweſt veranderden egter, eerlang, in zo verre, van gedagten, dat zy tot de aanneeming van het viervoudig Verbond zouden gekomen zyn. Doch zy draalden zo lang met beſluiten, tot dat de ſtaat der zaaken, t'eenemaal, veranderde van gedaante (*e*). Middlerwyl, namen de Staaten, meer of min, het ampt van middelaars aan, te Madrid; daar men, tot hiertoe, ongeneigd bleef, om in de maatregels der verbonden' Mogendheden te treeden.

De Koning van Sicilie treedt in 't viervoudig Verbond, en neemt den naam aan van Koning van Sardinie.

Doch aan 't Hof van Turin, ſlaagden de handelingen deezer Mogendheden gelukkiger. De Kardinaal Alberoni hadt, terſtond na den inval in Sicilie, zyn beſt gedaan, om dit Hof eene lyn te doen trekken met dat van Madrid. Men boodt den Koning van Sicilie den gantſchen Staat van Milaan aan, na't bemagtigen van welken door de Spaanſche wapenen, hy eerſt verpligt zou zyn, Sicilie af te ſtaan aan Spanje (*f*). Doch de nederlaag der Spaanſche Vloote by Siracuſa, 't welk Spanje onbekwaamer maakte tot het volbrengen deezer belofte, en het geheel verlies van Sicilie, welk nu, of Spanje, of den Bondgenooten in handen gevallen was, drongen den Koning van Sicilie, eindelyk, tot het aanvaarden van het viervoudig Verbond, welk, door

(*c*) Reſol. Gener. *Mart.* 21 *Febr.* 1719.
(*d*) Notul. Zeel. 4 *April* 1719. *bl.* 155.
(*e*) Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 292, 293.
(*f*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 225. Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 549.

door zyne Gevolmagtigden, te Londen, op den tweeden van Slagtmaand, ondertekend werdt (*g*). Van deezen tyd af, nam hy den naam aan van *Koning van Sardinie*, met welken, wy hem ook, in 't gevolg, benoemen zullen. 1718.

XII. Vereffening eeniger geſchillen over 't Verdrag van Barriere.

Geduurende de handelingen over het viervoudig Verbond, was men, in den Haage, in onderhandeling met de Keizerſchen, over de vereffening van eenige moeilykheden, die uit het Verdrag van Barriere ontſtaan waren, en voornaamlyk de grensſcheiding in Vlaanderen betroffen, en de wyze van 't afleggen der penningen, door de Staaten, ten behoeve der Ooſtenrykſche Nederlanden, geligt, of opgeſchooten. Men hadt, al kort na 't ſluiten van 't Verdrag van Barriere, geſchil gekreegen met de Regeering van Gend, die regtsgebied oefende op Staatſchen bodem, en zelfs tuſſchen Sas van Gend en de Sterkte S. Antoni. Die van het Vrye van Brugge maakten, insgelyks, aanſpraak op 't gene den Staaten in Vlaanderen, van den zeekant af tot aan het Dorp Boukhoute toe, afgeſtaan was. De Staaten ſtelden, ſedert, een nader ontwerp wegens de grensſcheiding op, welk den Keizerſchen overgeleverd werdt. De Markgraaf de Prié, in den Haage gekomen, tradt hierop, met de Afgevaardigden der Staaten, in nadere onderhandeling, over verſcheiden' punten in het Verdrag van Barriere, welken men, van der Staaten zyde, beweerde, niet uitgevoerd te zyn naar behooren (*h*). 't Stuk der grensſcheidinge in

(*g*) Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 230.
(*h*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 441—445, 449—452, 457—462.

1718. in Vlaanderen ging den Staaten van Zeeland zonderling ter harte, waarom zy ſterk aanhielden in den Haage, dat de grenzen mogten blyven, gelyk zy, by 't Verdrag van Barriere, geregeld geweeſt waren. Zy merkten, naamlyk, dat de andere Geweſten, om den Keizer genoegen te geeven, ligtelyk, tot eenige nadeelige verandering beſluiten zouden. De Geweſten in 't gemeen waren, wyders, zeer tegen de vermindering van den jaarlykſchen onderſtand van vyfhonderdduizend Ryksdaalers, die 't Weener-Hof voorſloeg, na 't ſluiten van het drievoudig Verbond, in 't begin des jaars 1717. De Prié en Heems merkten beide aan, dat de Staaten, door het aangaan van dit Verbond, in vreedzaamer toeſtand geraakt waren: en dat zy zig, hierom, met vierhonderdduizend Ryksdaalers in 't jaar behoorden te vrede te houden. Men drong, van de zyde der Staaten, zeer op de naarkominge van het Verdrag van Barriere, welk behoorlyk bekragtigd was. De Markgraaf de Prié leverde, eerlang, een ontwerp over van eene overeenkomſt tot nader verklaaring van dit Verdrag. Doch men kon niet beſluiten, om op dit ontwerp in onderhandeling te treeden. De Groot-Britanniſche Gezanten, Cadogan en Whitworth, werden aangezogt, om het Verdrag van Barriere te handhaaven, waartoe de Koning zig verbonden hadt. Ook handelden zy met de Keizerſchen en Staatſchen afzonderlyk, over 't byleggen der geſchillen (*i*). Doch men werdt het niet eens, voor den twee-entwintigſten van

Inhoud der overeen-

Win-

(*i*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 199-214.

Wintermaand, wanneer 'er, in den Haage, eene Overeenkomſt getekend werdt, omtrent de uitvoering van eenige punten in het Verdrag van Barriere, hierop, voornaamlyk, uitkomende: „ Dat de grenzen der Staaten in „ Vlaanderen, voortaan, beginnen zouden „ aan de zee, noordooſtwaards van de geſlegte Sterkte S. Paul, die hun, met tien roeden lands rondsom de voorgraft ten ooſten, „ werdt afgeſtaan, zullende men, ten zuiden „ der ſchanſe, eene lyn trekken, van den dyk „ af, dwars door de Polder Hazegras, tot de „ ſamenvoeging van den dyk van Krommendyk; en voorts, langs eene watergang en „ graft, welken aan den Keizer zouden blyven, en langs den Krommendyk, tot aan „ gene zyde van het Keizerlyk Komptoir, in „ eenen uitſpringenden hoek van den dyk: „ dan, door de kleine Polder, tot aan het loopend water van de zwarte ſluis, en verder „ op den hoek van een reduit, gelegen op den „ dyk, aan gene zyde der twee vaarten, de „ Zoute en de Zoete, digt by het Fort S. Donaas, welk den Staaten afgeſtaan werdt, „ mids de ſluisdeuren van dit Fort, in tyd van „ vrede, weggenomen bleeven, en het den „ belanghebbenden vryſtondt, de dorpels der „ deuren te verlaagen tot op het waterpas van „ die van de zwarte ſluis. Dat de nieuwe grenzen van hier wederom zouden loopen, langs „ den buitenvoet van den dyk, naar de Polder „ *le Bout du Monde*; voorts, langs den zeedyk, „ tot op de inſnyding van den dyk, die de „ kreek van Lapſchuure ſluit: van waar men „ de oude grenzen volgen zou tot de Barbara-

1718. komſt, deswege geſlooten.

„ Pol-

1718. „ Polder, zullende hier de nieuwe grenzen
„ wederom aanvangen en loopen langs die
„ Polder en de Lauraine Polder, tot aan de
„ Langeſtraat, en verder, langs dezelve, tot
„ aan den dyk, die van Boukhoute naar de
„ haven van Boukhoute loopt: van waar zy
„ zouden vallen in de Kapelle-Polder, voort-
„ loopende, in eene regte lyn, tot aan eenen
„ inſpringenden hoek van den Graafjansdyk,
„ en van daar, langs den dyk, tot aan de
„ roode Polder. Al wat benoorden deeze lynen
„ lag werdt den Staaten afgeſtaan, benevens
„ de Barbara-, Lauraine-, Kapelle- en roode
„ Polders, behoudende den Keizer alleenlyk
„ aan zig een gedeelte van de Lauraine- en
„ Kapelle-Polders. De Staaten ſtonden den
„ belanghebbenden in de ſluizen te Boukhou-
„ te toe, dezelven te verleggen, daar zy te
„ vooren geweeſt waren. In tyd van oorloge,
„ zou het den Staaten vryſtaan, de noodige
„ poſten in den Graafjans- en Zydelingsdyk
„ in te neemen en te verſterken. De grenzen
„ van Sas van Gend zouden, tot op den af-
„ ſtand van twee derde van tweeduizend meet-
„ kundige ſchreeden, te beginnen van de hoe-
„ ken van de bolwerken, uitgeſtrekt zyn. Tot
„ behoudenis der Neder-ſchelde en der ge-
„ meenſchap tuſſchen Staatſch Brabant en
„ Vlaanderen, werden de Polder en het Dorp
„ den Doel, en de Polders van S. Anna en
„ Keteneſſe aan de Staaten afgeſtaan, zullende
„ hun gebied, tuſſchen de Forten de Peerle
„ en Liefkenshoek, zig niet verder ſtrekken
„ dan halver weg. In geval van oorloge, zou
„ de Peerle aan de Staaten ter bewaaringe ge-

„ ge-

„ geven worden, mids zy dit Fort en de pos- 1718.
„ ten in den Graafjans- en Zydelingsdyk, na 't
„ einde des oorlogs, den Keizer wederom o-
„ vergaven. Zo de ingezetenen van Ooſten-
„ rykſch Vlaanderen, ter oorzaake van den
„ afſtand van eenige ſluizen in oorlogstyd,
„ ſchade geleeden mogten hebben, zou deeze
„ ſchade vergoed worden, door de Staaten.
„ Wegens 't verleggen der Poſt-Komptoiren,
„ 't verrekenen der inkomſten van de afge-
„ ſtaane Landen, het oefenen van den Room-
„ ſchen Godsdienſt, het ſlegten van 't Fort
„ Roodenhuizen, de geſchillen over de Vaart
„ van Brugge, en de behoudenis van den ei-
„ gendom der Landeryen, werdt het zelfde
„ vaſtgeſteld, als by het Verdrag van Barriere.
„ In aanmerking van den gemelden afſtand,
„ zouden de Staaten den Keizer wederom o-
„ vergeeven de Plaatſen, hun, by de voorige
„ grensſcheiding van Vlaanderen, afgeſtaan.
„ Voor den beloofden jaarlykſchen onderſtand
„ van vyf honderdduizend Ryksdaalers en van
„ de agterſtallen van den zelven werden eenige
„ andere inkomſten verbonden, dan by het
„ Verdrag van Barriere; en werdt ook den
„ Staaten byzondere verzekering gegeven
„ voor de voldoening van dezelven. De be-
„ taaling der verloopen' Intreſten van de op-
„ genomen' penningen, ten dienſte der Oos-
„ tenrykſche Nederlanden, zou ook, zo ras
„ mogelyk, geſchieden; en voor de voldoening
„ der Intreſten, door de Staaten, voor den
„ Keizer, uitgeſchooten, werdt goede verze-
„ kering gegeven. De Keizer ſtondt af van
„ 't geſchut en de magazynen, te Venlo, in

„ S.

1718. „ S. Michiel, en te Stevenswaard, tegen de „ Krygsbehoeften, hem, volgens zekere Lyſt „ van den jaare 1716, overgegeven. De Staaten zouden den Keizer, terſtond na de uitwiſſeling der bekragtiginge van dit Verdrag, „ in 't bezit ſtellen van de Steden en Landen, „ hun, door Frankryk, afgeſtaan; waartegen „ hy hun inruimen zou het gedeelte van Vlaanderen, hun, by het tegenwoordig Verdrag, „ toegelegd. Het Verdrag van Barriere werdt, „ wyders, beveſtigd in alles, wat, by het tegenwoordig Verdrag, niet veranderd was. „ Ook verbondt de Koning van Groot-Britanje zig, tot de handhaavinge van beide de „ Verdragen." Het tegenwoordig Verdrag werdt, eerlang, door de drie Mogendheden, behoorlyk bekragtigd (*k*).

Handeling der Weſtindiſche Maatſchappye.

In Wintermaand des voorleeden jaars, was 'er, tuſſchen den Koning van Pruiſſen en de Bewindhebbers der Weſtindiſche Maatſchappye deezer Landen, eene overeenkomſt getroffen, volgens welke, de Koning de Veſtingen Groot-Fredriksburg en Arguin, op de kuſt van Guinea, met het gene 'er toe behoorde, beloofde af te ſtaan aan de Maatſchappye; die hem, daar voor, zesduizend Dukaaten betaalen zou (*l*). De Maatſchappy verzogt, ſedert, de goedkeuring der algemeene Staaten op deeze overeenkomſt (*m*). Doch de Franſche Indiſche Maatſchappy, zig meeſter gemaakt hebben-

(*k*) Reſol. Holl. 24 *Dec.* 1718. *bl.* 715. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 547. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 551. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 400.

(*l*) *Uit* een Afdr. van 't Accoord.

(*m*) *Zie* Requeſt der Bewindh.

bende van de Vesting en het Eiland Arguin, raakte hierover, en over eenige andere punten, den Westindischen handel en met naame de Vaart op Porto d'Arco betreffende, in een hevig geschil met de Nederlandsche Maatschappye: welk eerst, in 't begin des jaars 1727, werdt bygelegd. Arguin werdt toen aan de Fransche Maatschappye afgestaan (*n*). 1718.

XIII. Staat en uiteinde des oorlogs in 't Noorden.

De Noordsche kryg begon nu op 't einde te loopen. Wismar was den Bondgenooten, reeds in 't voorleeden jaar, in handen gevallen. Men besloot, daarna, eene landing te doen in Schoonen, onder bescherming der Engelsche, Staatsche, Deensche en Russische Vlooten; doch de onderneeming hadt geenen voortgang. De Czaar was oneenig met de andere Bondgenooten, en zogt zig afzonderlyk te verdraagen met Zweeden. Hy was, derhalve, de eenige oorzaak, dat de landing agter bleef. Karel de XII. zette den kryg voort in Noorwegen, en lag met zyn Leger voor Fredrikstad, toen hy, des nagts tusschen den negenentwintigsten en dertigsten van Slagtmaand deezes jaars, met een kogel uit die Vesting, getroffen werdt, dat hy 't bestierf (*o*). Zyn dood maakte [illegible]lyke verandering in de zaaken van 't Noor[illegible] De Prinses *Ulrica Eleonora*, zyne Zuster, volg[illegible]m niet op in de Regeeringe, dan na dat zy af[illegible]edaan hadt van de volstrekte oppermagt, in [illegible]eden de *Souverainiteit* genaamd (*p*). Zy maak[illegible] Slagtmaand des

Karel de XII. sneuvelt.

(*n*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MS.* Relor. Genes. *Vener.* 21 *Febr.* 1727.

(*o*) TINDAL *Vol.* XII. [*of* XXVII.] *p.* 75 — 79, 84.

(*p*) *Voiez* Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 149, 150.

1718. des volgenden jaars, vrede met den Koning van Groot-Britanje, die in 't bezit der Hertogdommen Breemen en Verden beveſtigd werdt, en, kort hierna, een Verbond van onderlinge beſcherming met haar ſloot, voor den tyd van zeſtien jaaren (*q*). In Louwmaand des jaars 1720, ſloot zy ook met den Koning van Pruiſſen, wien zy de Stad Stettin, de Eilanden Wollin en Uſedom en eenige andere Plaatſen afſtondt, en met wien zy overeenkwam, dat de Pehne, voortaan, de grensſcheiding zyn zou van Zweedſch en Pruiſſiſch Pomeren (*r*). In Bloeimaand hierna, bragt zy te wege, dat *Fredrik*, Erf-Prins van Heſſen-Kaſſel, die met haar, in 't jaar 1715, in de Egt getreeden was, nevens haar, tot Koning van Zweeden verheeven werdt (*s*). De Koning en Koningin ſlooten, in Zomermaand, de Vrede met Fredrik den IV., Koning van Deenemarke, die al 't gene hy op Zweeden veroverd hadt in Zweedſch Pomeren, benevens de Stad Wismar, beloofde te rug te zullen geeven, mids de Zweedſche ſchepen de vryheden in de Zond, welken zy voormaals genooten hadden, voortaan, niet meer genieten zouden. De Hertog van Holſtein-Gottorp werdt ook ontzet van Sleeswyk (*t*), in 't bezit van welk Hertogdom Frankryk en Groot-Britanje, die middelaars van dit Verdrag en van het Verdrag met Pruiſſen geweeſt waren, den Koning van Deenemarke be-

(*q*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 15, 18. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 270, 271.
(*r*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 21.
(*s*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 391.
(*t*) *Voiez* DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 29.

beloofden te zullen handhaaven (*u*). 't Liep nog aan tot in Oogſtmaand des jaars 1721, eer de Vrede tuſſchen den Czaar van Muskovie en den Koning van Zweeden getroffen werdt. Lyfland, Eſthen, Ingermanland, een gedeelte van Karelie, een gedeelte van het Leen van Wyburg, met de Steden en Sterkten van Riga, Dunamonde, Pernau, Revel, Dorpt, Nerva, Wyburg, Kerholm en de Eilanden Oeſel, Dagoe, Moen en anderen werden aan den Czaar afgeſtaan. Het grootſte gedeelte van Finland kwam, daarentegen, wederom aan de Kroone van Zweeden (*v*). Wy roeren deeze dingen ſlegts ter loops aan, om den uitſlag van den Noordſchen kryg te doen zien, waarin de Staaten niet zeer gemengd geweeſt waren; doch waarby de Koophandel op de Ooſtzee egter zeer veel geleeden hadt. Ook is 't, zelfs met opzigt op de geſchiedeniſſen onzes Vaderlands, niet ondienſtig, te weeten, welke Landen en Steden in 't Noorden, door deezen kryg, en door de Verdragen, die 'er op volgden, van Heer veranderden. Wy keeren nu te rug tot het jaar 1718, en tot de geſchiedeniſſen, waarin onze Staat nader belang hadt. 1718.

XIV. De jonge Prins van Oranje wordt Stadhouder van Gronin-gen.

De Prins van Oranje en Naſſau, die thans niet veel boven de zeven jaaren bereikte, werdt, in Wynmaand deezes jaars, verkooren tot Stadhouder van Groningen, onder dezelfde voorwaarden, als zyn Vader en Voorouders deeze aanzienlyke waardigheid bekleed hadden (*w*). Men hadt, al ſedert eenige jaaren, in

(*u*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 494. *Tom.* IV. *p.* 236. Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 33, 34.

(*v*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 36.

(*w*) *Zie* Europ. Merc. *July — Decemb.* 1718. *bl.* 232.

1718. in 't heimelyk, gearbeid, om den jongen Vorſt deeze waardigheid te doen opdraagen, gelyk my gebleeken is uit eenige Papieren van den Heere Sicco van Goslinga, die my gelukkiglyk ter hand gekomen zyn. In 't jaar 1713, hadden eenige Heeren uit de Provincie zig reeds, by ſchriftelyke ondertekening, verbonden om den Prins tot Stadhouder te doen verkiezen. Doch de Stad maakte 'er zwaarigheid in. Goslinga zelf handelde, in dat jaar, heimelyk met den Burgemeeſter *Kornelis Schay*, den Heer *Lewe van Aduwart*, den Graaf van Kniphuizen en anderen, om 't werk onder de hand voort te zetten. Kniphuizen was ſterk ingenomen geweeſt tegen de Stadhouderlyke Regeering; doch allengskens merkelyk veranderd. Maar Burgemeeſter Schay was, volgens eene eigenhandige aantekening van den Heere van Goslinga, de voornaame of eenige oorzaak geweeſt van het beſluit der Provincie, om den Prins aan te ſtellen tot Stadhouder (*x*).

Hattemiſten in Zeeland.

In Zeeland, waren, ſedert eenige jaaren, Luiden opgeſtaan, die vreemde ſtellingen dreeven, en onder anderen, dat 'er niets, dan een vaſt geloof dat men zalig zyn zou, van den menſch gevorderd werdt; en dat men zig met geene andere pligten, behalve met dien van het voortplanten deezer Leere, te bekommeren hadt: dingen, die by de Gereformeerde, en by de meeſte andere Kerken deezer Landen, als zeer gevaarlyk voor den Godsdienſt en voor de goede zeden werden aangezien. Zy droegen den naam van *Hattemiſten*, naar *Pontiaan van Hattem*, gewezen Predikant te Filipsland, in

(*x*) *Uit* verſch. Miſſiven van S. v. GOSLINGA. *MSS.*

in 't Eilandje van den zelfden naam. De ſchriften van deezen man en van *Gozewyn van Buitendyk*, Predikant te Schoor en Vlaake, in Zuidbeveland, werden hoog onder hen geagt. Zy hielden, in de Steden en ten platten Lande, byzondere Vergaderingen, en kreegen, door den tyd, vry wat aanhangs (y). De Staaten van Zeeland vonden geraaden, deeze Vergaderingen en het drukken en verſpreiden van ergerlyke Geſchriften, by openbaaren Plakaate, onder zekere geldboete en verdere ſtraffe, te verbieden, in Sprokkelmaand deezes jaars (z). Eenigen deezer luiden kwamen ook in Holland en in 't Stigt, alwaar men, eerlang, diergelyken weg inſloeg, om den voortgang hunner Leere te ſtuiten (a). 1718.

De oorlog was nu ontſteken in Italie, tuſſchen Groot-Britanje en Spanje, ſchoon 'er nog geene oorlogsverklaaring geſchied was: ook hadt het Franſche Hof, hoewel nu met den Keizer en met Groot-Britanje verbonden, zyne Bondgenooten, nog niet, of niet dan met geld, onderſteund. Doch op 't einde deezes jaars, ſcheen de kryg algemeener te zullen worden. Beide Frankryk en Groot-Britanje namen 'er ernſtelyk deel in, bewoogen door de bedekte aanſlagen des Kardinaals Alberoni, die gevaarlyke beweegingen zogt te verwekken, in beide de Ryken. Het Spaanſche Hof hadt niet alleen te Londen doen klaagen over den Admiraal Byng, die 's Konings Vloot, in XV. Alberoni arbeidt, heimelyk, om eenen opſtand te verwekken, in Groot-Britanje.

(y) Notul. Zeel. 9 *Febr.* 1713. *bl.* 26. 22 *Jan.* 1717. *bl.* 299, 8 *April*, 18 *Nov.* 1718. *bl.* 107, 307.
(z) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 582.
(a) *Zie* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1732. *bl.* 139. *Jan.* — *Juny* 1733. *bl.* 257. *July* — *Decemb.* 1733. *bl.* 195.

1718. in volle vrede, aangetaſt hadt; maar Alberoni maakte ook toeleg om den Pretendent in te voeren in Schotland, en Koning George zo veel werks te verſchaffen in zyn Ryk, dat hem geene gelegenheid overſchieten zou, om Vlooten uit te ruſten naar Italie. Doch zyn oogmerk was ontdekt. Koning George, het Parlement, in 't najaar, byeen geroepen hebbende, begeerde onderſtand tegen Spanje, waarin het Huis der Gemeenten, eerlang, bewilligde. Hierop werdt Spanje de oorlog verklaard (*b*), den agtentwintigſten van Wintermaand, en 't leedt niet lang, of de toeleg des Kardinaals brak uit, in Schotland (*c*).

en in Frankryk. Ten zelfden tyde, arbeidde de looze Staatsdienaar, om ook eenen opſtand in Frankryk te veroorzaaken, en den Hertog van Orleans te ontzetten van de Regeeringe. Frankryk was vol misnoegden; ſommigen van welken heul gezogt hadden aan 't Spaanſche Hof, en gunſtiglyk ontvangen waren (*d*). Met deezen, werdt de aanſlag overlegd. Men hadt voor, den Hertog van Orleans te ligten, buiten Parys, daar hy zig, dikwils, vermaakte met de Jufferſchap. Daarna, dagt men zig te verzekeren van den jongen Koning. De Parlementen zouden, vervolgens, beſchreeven worden, om nieuwe orde te ſtellen op 't Ryksbeſtier, terwyl men 't volk, door verſcheiden' gedrukte ſchriften, zou ophitſen tegen de tegenwoordi-

(*b*) *Zie* de Oorlogsdeclar. *in de* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1719. *bl.* 72.
(*c*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 212 — 230, 241 — 245.
(*d*) *Voiez* Memoir. *de* l'Abbé DE MONTGON *Tom. i. p.* 221. *Tom.* VIII. *p.* 194.

dige Regeering, en doen verlangen naar ver- 1718.
andering. De Koning van Groot-Britanje kreeg, eerſt, de lugt van deezen ſlinkſchen toeleg, en waarſchuwde den Hertog-Regent, die, nevens den Abt du Bois, geene moeite ſpaarde, om agter 't gantſche geheim te geraaken. Men hieldt verſcheiden' Perſoonen verdagt, en onder deezen den Hertog en Hertogin van Maine, en den *Prins van Cellamare*, Ambaſſadeur van Spanje, welker bedryven, naauwkeuriglyk, gade geſlaagen en beſpied werden. Men ontdekte, eerlang, dat Cellamare zyne gewigtigſte brieven afzondt naar Madrid, met den *Abt de Portocarrero*, neeve van den Kardinaal van dien naam: die, verzeld van eenen der Zoonen van den Markgraave de Monteleone, en van *Joſeph Hodges*, die voor een' Engelſch' Edelman ging, tegen 't einde des jaars, met eene Poſtkoets, van Parys vertrokken was. 't Geviel, dat het rytuig brak, toen men naauwlyks twee mylen wegs hadt afgelegd, by welke gelegenheid, de Poſtryder opgemerkt hadt, dat Portocarrero meer zorg hadt getoond voor zyn' mantelzak, dan voor zig zelven, verklaarende, dat hy dien om geene honderdduizend piſtoolen zou hebben willen verliezen. De Poſtryder, de reizigers aan de eerſte pleiſterplaats gebragt hebbende, verhaalde, op zyne terugkomſt te Parys, wat hy gezien en gehoord hadt. De Regeering kreeg 'er kennis van. De reizigers werden nagejaagd, en te Poitiers agterhaald; daar men hun den mantelzak afnam, die naar Parys te rug gebragt en geopend werdt. Men vondt 'er twee brieven van Cellamare in, die, met de

daar zyn toeleg ontdekt wordt.

1718. bylaagen, welken 'er nevens gingen, den toeleg volkomenlyk ontdekten. Cellamare werdt, terſtond, in verzekering genomen, met alle zyne papieren, onder welken 'er ook nog eenigen waren, die 't voorneemen van 't Spaanſche Hof klaarlyk aan 't licht bragten (*e*). De voornaamſte brieven en papieren zyn, ſedert, openlyk, uitgegeven (*f*). De Markgraaf van Pampedour en andere Luiden van aanzien werden insgelyks in hegtenis genomen. De Hertog van Maine werdt, op 't Kaſteel van Dourlans, in Pikardye; de Hertogin op 't Kaſteel van Dion, in Bourgondie, gevangen gezet: de Kardinaal van Polignac werdt naar zyne Abtdy van Auchin gebannen. Vier Edelluiden uit Bretagne moeſten de onderneeming boeten met den hals (*g*).

Frankryk verklaart Spanje den oorlog.

Het verzekeren van Cellamare werdt zo dra niet bekend aan 't Spaanſche Hof, of de *Hertog van S. Alguan*, Ambaſſadeur van Frankryk, kreeg bevel, om binnen vierentwintig uuren Madrid te ruimen. Alberoni ſchreef aan Cellamare, dat hy, ſchoon hem iet diergelyks belaſt werdt, binnen Parys blyven moeſt, tot dat men hem, met geweld, deedt vertrekken. *Doch*, voegde hy 'er by, *zo uwe Doorlugtigheid hiertoe genoodzaakt wordt, zal zy het vuur eerſt weeten te leggen aan alle de mynen* (*h*). De Ambaſſadeur bleef

(*e*) Verhaal der Ambaſſ. van dien tyd. *MSS.* TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 246, 247.

(*f*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 545. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 244.

(*g*) Verhaal der Ambaſſ. van dien tyd. *MSS.* MONTGON Memoir. *Tom.* II *p* 357. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 248.

(*h*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 548. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 266.

bleef maar weinige dagen binnen Parys. Men voerde hem tot op de grenzen van 't Koningkryk (*i*), wel zorg draagende, dat hy geene nieuwe *mynen* ontſtak. De oorlog tegen Spanje werdt, openlyk, verklaard. De redenen van deeze Oorlogsverklaaring werden, in openbaaren druk, uitgegeven, in een Vertoog, op 's Konings naam, welk den negenden van Louwmaand des jaars 1719 getekend was. In dit Vertoog, werdt Koning Filips zeer verſchoond, en de ſchuld van 't afſlaan der Vrede, op de billykſte voorwaarden, en van de bedekte vyandelykheden tegen Frankryk, geheellyk, geſchooven op de Spaanſche Staatsdienaars, met naame op den Kardinaal Alberoni (*k*). T'erſtond hierop, trok de Hertog van Berwik, aan 't hoofd van een Leger van zesendertigduizend man, naar de grenzen van Spanje. Paſſage werdt ingenomen: zes Oorlogsſchepen, die hier op ſtapel ſtonden, werden vernield. De Hertog ſloeg, daarna, 't beleg voor Fontarabie, welk, op den zeſtienden van Zomermaand, overging, by verdrag. De Koning van Spanje was, met een Leger, op weg geſlaagen, om de Stad te ontzetten; doch hy kwam te laat. Ook ontſchoot hem, dat geen één Franſch Regement tot hem overliep, gelyk Alberoni hem hadt doen hoopen. Van den verwagten opſtand in Frankryk, kwam ook niets. Het Spaanſche Hof weigerde, nog al, het viervoudig Verbond te aanvaarden. De Hertog van Berwik zette, derhalve, den kryg voort, en maakte zig meeſter van S. Sebaſtiaan, 1718. 1719.

(*i*) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 248.
(*k*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 317.

1719. tiaan. Ook veroverde een hoop Franſchen, van tweehonderd Engelſche matroozen geholpen, Porto Antonio in de Baai van Biskaje, alwaar twee op ſtapel ſtaande Oorlogsſchepen van zeſtig ſtukken, en alle de ſcheepsbehoeften vernield en verbrand werden (*l*).

XVI. Landing der Spaanjaarden in Schotland ondernomen.

Terwyl de Franſchen naar Spanje trokken, was de toeleg van Alberoni ten behoeve des Pretendents, insgelyks, openbaar geworden. De Hertog van Ormond was, in 't laatſt van 't voorleeden jaar, vertrokken naar Madrid, om met den Kardinaal te raadpleegen, over de beſte middelen, om eenen opſtand te verwekken in Groot-Britanje, tot bevordering der oogmerken van het Spaanſche Hof. De Pretendent, die zig, na zyn vertrek van Avignon over de Alpen, eerſt eenen tyd lang te Urbino, en daarna, te Rome, onthouden hadt, vertrok, met 's Pauſen kennis, wat laater, insgelyks, naar Spanje. Om zyn oogmerk bedekt te houden, liet hy 't gerugt loopen, dat hy voor hadt naar Bononie te reizen. Ook zondt hy derwaards de Graaven van Mar en Perth, benevens zekeren *Paterſon*, die voor hun meeſter ging. De Duitſche troepen, die in den Kerkelyken Staat lagen, en op den Pretendent paſten, ligtten deeze drie Perſoonen op, te Voghera, zig verzekerd houdende, dat 'er de Ridder van S. Joris onder was. Doch zy ontdekten hunnen misſlag haaſt. De drie Perſoonen werden wederom op vrye voeten geſteld. Midlerwyl, was de Pretendent te Nettuno ſcheep gegaan; van waar hy naar Caglia-

(*l*) TINDAL *Vol.* XII. [of XXVII.] *p.* 249, 330, 331.

gliari in Sardinie overſtak. Van hier, zeilde hy naar Roſes in Katalonie, van waar hy, in Lentemaand, te Madrid kwam. Twee Oorlogsſchepen, gereed gemaakt om, nevens een aanzienlyk getal van anderen, gepropt met Krygsvolk, naar Engeland te zeilen, ſtaken, terſtond hierna, van Kadix, in zee, onder bevel des Hertogs van Ormond, die den titel voerde van Kapitein-Generaal des Konings van Spanje. Hy was voorzien van eene Verklaaring, op den naam van Filips, die, op bekwaame Plaatſen, in Engeland en Schotland, verſpreid moeſt worden, en behelsde „ dat de „ Koning van Spanje beſlooten hadt, het regt „ van Koning Jakob te onderſteunen, niet twy„ felende, of de getrouwe ingezetenen van „ Groot-Britanje zouden den toeleg begun„ ſtigen." De Hertog van Orleans hadt Koning George, by tyds, kennis gegeven van al 't gene hy, aangaande den toeleg, hadt konnen verneemen. De Koning hadt 'er 't Parlement van verwittigd. Men was, derhalve, in Engeland, tegen de gedreigde landing, op zyne hoede. 1719.

Te Amſterdam werden, omtrent deezen tyd, eenige Krygsbehoeften en volk van oorloge ingeſcheept, welken men vermoedde te zullen ſtrekken, tot onderſteuninge des Pretendents. Doch men droeg zorg, op 't verzoek des Engelſchen Gezants, dat de ſchepen niet uitlie-pen. De Markgraaf Beretti-Landi deedt vergeefſche poogingen, om de Staaten te doen veranderen van gedagten. Koning George, hun ook kennis hebbende gegeven van 't gevaar, welk hem dreigde, verzogt hen, te gelyk, hem met

De Staaten zenden Koning George onderſtand.

1719. met tweeduizend man te willen ondersteunen. Zy beslooten 'er toe, zonder uitstel. De begeerde manschap werdt, eerlang, onder 't bevel van den Generaal Majoor *Keppel*, te Oostende en te Rotterdam, ingescheept naar Schotland. De Markgraaf de Prié zondt Koning George ook zes Battaillons Keizerlyke troepen toe. De Hertog van Orleans hadt hem wel twintig Battaillons aangebooden; doch hy hadt deeze aanbieding van de hand geweezen. De Spaansche Vloot, midlerwyl, voortgezeild, tot op de hoogte van Kaap Finisterre, werdt beloopen van eenen geweldigen storm, die twee etmaalen duurde, en alle de schepen verstrooide. Het Admiraals-schip verloor alle zyne masten, en keerde, gelyk de meeste overigen, geheel reddeloos, te rug naar de Spaansche kust. Twee Fregatten alleen, die met eenige manschap en wapenen uit Passage in zee gesteken, en de Vloot misgezeild waren, kwamen, tegen 't einde van Grasmaand, te Kintail in Schotland aan. De Spanjaards, zig eerlang gevoegd hebbende by eenen kleinen hoop Schotsche Hooglanders, maakten zig meester van Donan-Castle. Doch de Plaats werdt, kort hierna, herwonnen, door den Kapitein Boyle, die zig, met eenige Oorlogsschepen, voor dezelve vertoond hadt. De Generaal Wightman, omtrent het midden van Zomermaand, van Inverness zynde opgetrokken, tegen de wederspannelingen en Spanjaards, verstoegze ligtelyk, in de engten van Glenshill en Strachell, welken zy ondernomen hadden te verdedigen. De Staatsche manschap deedt hier ook merkelyken dienst. De meeste Spanjaards werden gedood, of gevan-

Uitslag van de onderneeminge der Spanjaarden.

vangen genomen. De hoofden der wederſpannelingen ontvlugtten, te water, naar de Eilanden van Lewis en Orknei. De overige hoop werdt, ligtelyk, verſtrooid. Eenigen begaven zig naar de Vereenigde Geweſten; doch men beloofde, op verzoek van den Graave van Cadogan, dezelven te doen vertrekken, zo dra zy bekend zouden zyn (*m*). De Pretendent, die in Spanje gebleeven was, trouwde, deezen Zomer, met eene Dogter van den Prinſe Sobieski, oudſten Zoon van Joan Sobieski, Koning van Poolen (*n*). 1719.

De Admiraal Byng, den Winter beſteed hebbende om zyne Vloot te herſtellen, zeilde, in 't begin van Grasmaand, van Port Mahon naar Napels, alwaar de Keizerlyke Generaal, Graaf van Mercy, hem kwam vinden. Men beſloot, eerlang, eene landing te doen op 't Eiland Sicilie, en ſtak derwaards over, op den twee-entwintigſten van Bloeimaand. 't Krygsvolk werdt ontſcheept, in de Baai van Patti, twintig mylen weſtwaards van Melazzo. Terſtond hierna, brak de Markgraaf van Lede op, met zyn Leger, en ſloeg zig neder te Franca-Villa, in eenen bergagtigen oord, van waar drie wegen loopen naar Palermo, Meſſina en Siracuſa. Terwyl de Graaf van Mercy den vyand volgde, met korte dagreizen, maakte de Graaf van Sekkendorf zig meeſter van de Eilanden van Lipari, waar door de gemeenſchap tuſſchen Napels en Sicilie moeſt behouden worden. Daarna, beſloot men de Spanjaarden aan te

XVII. Krygsbedryven in Sicilie.

(*m*) *Zie* Notul. Zeel. 13 *Nov.* 1719. *bl.* 372.
(*n*) Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1719. *bl.* 227. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 249 — 257.

1719. te taſten, in hunne Legerſtede; gelyk, op den negentienden van Zomermaand, geſchiedde. 't Gevegt was hevig, en de Graaf van Mercy zou 't zekerlyk te kwaad gekreegen hebben, was hy niet bygeſprongen geweeſt, door den Admiraal Byng, die verſche troepen ontbooden hadt van Napels. Men beſloot egter, eenigen tyd na den ſlag van Franca-Villa, Meſſina te belegeren, te water en te lande. De Stad viel den Bondgenooten in handen, op den agtſten van Oogſtmaand. Verſcheiden' Kaſteelen rondsom de Stad werden, ten zelfden tyde, veroverd. Toen werdt het Kaſteel van Meſſina belegerd, en, met behulp van eenige Keizerlyke troepen, die Byng van Genua gehaald hadt, veroverd op den zeventienden van Wynmaand. Val Demona onderwierp zig, hierop, aan den Keizer. Het grootſte gedeelte des Legers werdt toen te ſchepe gevoerd naar Trapani, daar nog Piemonteeſche bezetting in lag. Hier ſloeg men zig neder. De Steden Marſala en Mazzara onderwierpen zig terſtond. Men betrok hier de Winterkwartieren, terwyl de overige manſchap, te Meſſina, te Melazzo, en te Siracuſa bleef. De Markgraaf van Lede, middlerwyl, opgebroken zynde van Franca-Villa, en verſcheiden' poogingen gedaan hebbende, om den Bondgenooten den voorraad te bederven, of af te ſnyden, boodt, eindelyk, in Sprokkelmaand des volgenden jaars, aan, Sicilie te willen verlaaten, mids men hem onverhinderd keeren liete naar Spanje. Doch de Admiraal Byng hadt geene ooren naar deeze voorwaarde. De Markgraaf tradt, hierop, in handeling, over de opgaave van Palermo; doch eer men

men 't eens werdt, kwam 'er tyding, ſchoon veel te voorbaarig, dat de algemeene Vrede getekend was. De handeling werdt hierop afgebroken: 't welk den Legerhoofden der Bondgenooten vreemd ſcheen; doch men vernam, daarna, dat Spanje met Frankryk in onderhandeling was, om het herleveren van Fontarabie, S. Sebaſtiaan en andere Plaatſen te bedingen, tegen de ontruiming van Sicilie en Sardinie. De Graaf van Mercy gaf hierop laſt om het Kaſteel Sacca aan te taſten. Het gaf zig, den zesden van Lentemaand, over. Middlerwyl, kreeg men zekerer berigt van het tekenen van het viervoudig Verbond, door den Spaanſchen Ambaſſadeur in den Haage. De wederzydſche Legerhoofden traden, hierop, in onderhandeling, over eenen ſtilſtand van wapenen. Men vorderde het overleveren van Palermo, als eene voorwaarde der Wapenſchorſinge. Doch de Markgraaf van Lede verklaarde hiertoe geenen laſt te hebben. Mercy trok, derhalve, aan op Palermo, den vyand voor zig heenen dryvende. De Engelſche Admiraal kon hem, eerlang, geene afbreuk meer doen, zynde 'er, in Grasmaand, een' ſtilſtand van wapenen ter zee geſlooten, tuſſchen Frankryk, Spanje en Groot-Britanje, waaraan hy zig houden moeſt. In Bloeimaand, kreeg de Markgraaf van Lede eerſt laſt, om, wegens de ontruiming van Sicilie en Sardinie, in onderhandeling te treeden. De Keizerſchen werden, hierop, in 't bezit geſteld van Palermo, van Auguſta, en van 't Kaſteel van Caſtelamare (o). 1719.

Het

(o) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 27.

1719. Het Spaanſche Leger trok naar Termini, daar het naar Barcelona werdt ingeſcheept, alwaar het, niet voor Oogſtmaand, aankwam. De Keizer bleef in 't bezit van Sicilie (*p*), en Sardinie werdt, volgens het viervoudig Verbond, aan den Hertoge van Savoje, voorheen Koning van Sicilie, ingeruimd en opgedraagen (*q*).

Togt der Engelſchen naar Biskaje en naar Weſtindie.

De ongelukkige uitſlag der bedekte onderneemingen van den Kardinaal Alberoni, de voorſpoed der Franſche wapenen in Biskaje, en het verlies van verſcheiden' Steden in Sicilie waren de voornaamſte, doch niet de eenigſte redenen, die Filips den V. deeden neigen tot vrede; de Koning van Groot-Britanje bereidde zig, in den Herfſt des jaars 1719, om hem te water aan te taſten, in Biskaje en in de Indien. De Overſte Richard Cobham ging, in 't begin van Wynmaand, van S. Helena onder zeil, aan 't hoofd eener aanzienlyke Landmagt, geleid door vyf of zes Oorlogsſchepen, onder den Admiraal Mighels. Men hadt voor, de Corunha, eene der beſte havenen van Biskaje, in te neemen Doch dit gelukte niet. Alleenlyk veroverde men Vigos in Gallicie met het Kaſteel, in weinige dagen. Toen werdt het naaſte Land gedwongen, brandſchatting op te brengen. Eenige manſchap, de haven van Vigos zynde ingezeild, tradt aan land, en toog naar Ponte Vedro. De Wethouderſchap der Stad trok den Engelſchen te gemoet, met de ſleutels. Men vondt 'er eenig metaalen geſchut en andere krygsbehoeften, al

(*p*) TINDAL *Vol* XII. [*or* XXVII.] *p.* 273—320.
(*q*) *Voiez* Supplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 156.

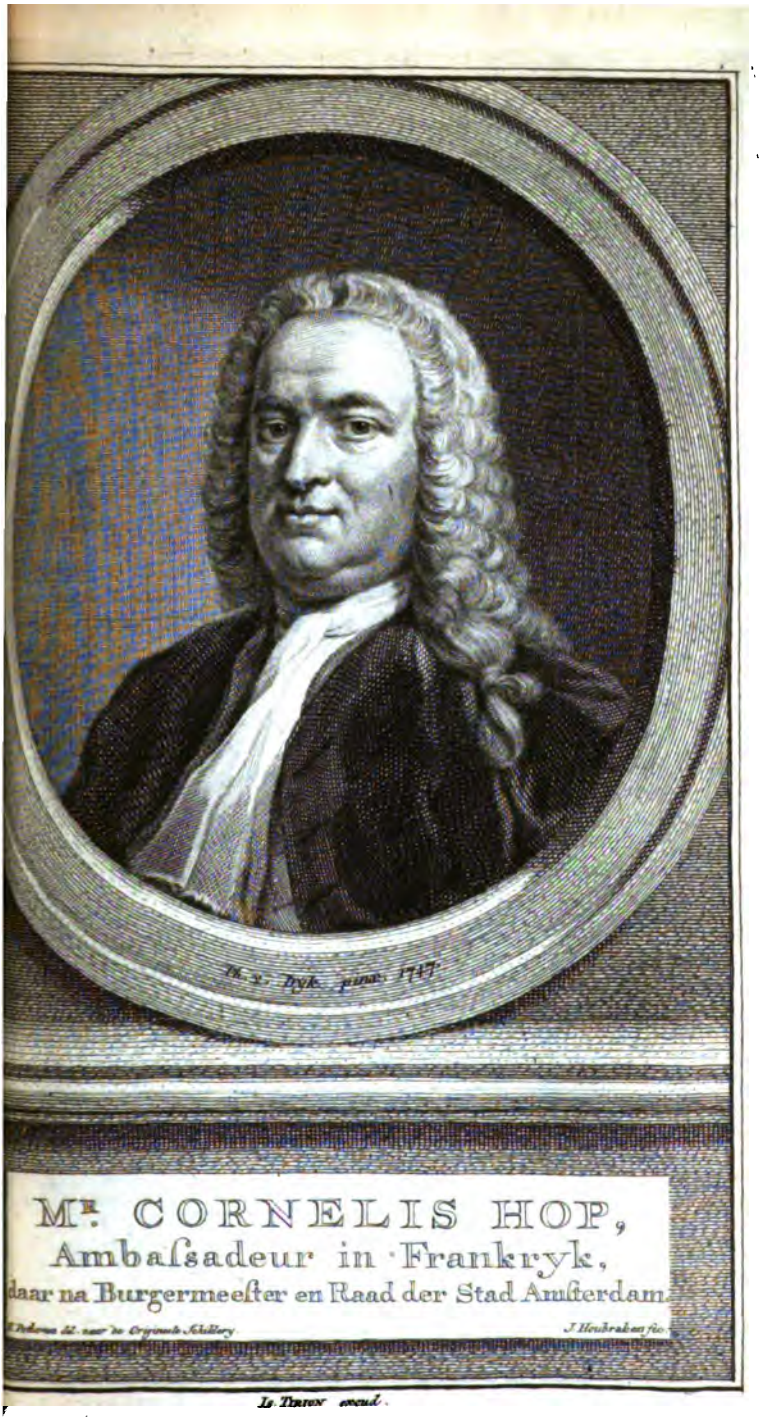
Th. v. Dyk. pinx. 1747.
Mr. CORNELIS HOP,
Ambaſsadeur in Frankryk,
daar na Burgermeeſter en Raad der Stad Amſterdam.
J. Houbraken fec.
Is. Tirion excud.

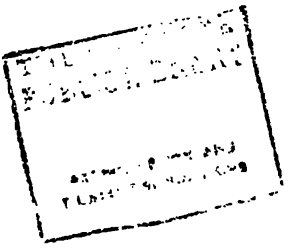

al 't welke tot buit gemaakt, en medegevoerd werdt. In Slagtmaand, gingen de Engelſchen wederom ſcheep te Vigos, en zeilden naar Engeland te rug. De togt naar Amerika, die, door den Vice-Admiraal Hoſier, ondernomen werdt, ſlaagde kwalyk, door aanhoudenden tegenwind. Hy hadt het gemunt op Peru. Doch eer hy zo ver komen kon (*r*), was de wapenſchorſing ter zee getroffen, tuſſchen Spanje en Groot-Britanje (*s*). 1719.

Wy hebben de krygsbedryven deezes jaars, aan verſcheiden' oorden, ſchoon 'er de Staaten niet of naauwlyks in gemengd geweeſt waren, kortelyk, moeten te boek ſtellen, om dat zy merkelyken invloed hadden op de handelingen, die, in den Haage, waren aangevangen, onder 't oog, en gelyk als onder de bemiddeling der Staaten. 't Zal nu tyd zyn, dat wy tot een beknopt verhaal van den uitſlag deezer handelingen overgaan.

XVIII. Handeling der Staaten in Frankryk en in Spanje.

De Staaten hadden, terſtond na het tekenen van het viervoudig Verbond, door den Keizer, Frankryk en Groot-Britanje, een beſluit genomen, tot het afvaardigen van eenen Ambaſſadeur naar Spanje, waartoe de Heer *van Coulſter* benoemd werdt; ſchoon 'er nog eenige tyd verliep, eer hy op reis ging. Ook was, voor zyn vertrek, de Heer *Cornelis Hop*, Oud-Schepen der Stad Amſterdam, in dezelfde hoedanigheid van Ambaſſadeur, gezonden naar Frankryk (*t*), om de herſtelde vriendſchap

(*r*) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 334—337.
(*s*) Supplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 156.
(*t*) Reſol. Holl. 29 *Sept.* 1718. *bl.* 575.

1719. ſchap met deeze Kroon aan te kweeken, en d
de gewigtige veranderingen, die, ten deez
tyde, voorvielen, en waarby de Staat bela
hebben kon, agt te geeven. De Heer H
deedt zyne openbaare intrede, te Parys,
Hooimaand deezes jaars, en werdt, ingev
ge van het drievoudig Verbond des jaars 17
op gelyke wyze, ontvangen, als de Amba
deurs van den Staat van Venetie, en die v
gekroonde hoofden zelven; 't welk, tot hi
toe, niet geſchied was (*u*). Hy vertoefde, o
trent zeven jaren, aan 't Franſche Hof, ſcho
hy, in dien tuſſchentyd, verſcheiden' reizen
Holland kwam. De Staaten maakten, m
lerwyl, hun werk, om den Koning van Spa
je, door redenen, te beweegen tot het a
neemen van het viervoudig Verbond. Do
de Kardinaal Alberoni wiſt hunne pooging
te verydelen. De ontdekking van zyne oo
merken in Frankryk, de ſlegte uitſlag van d
togt naar Schotland, en de tegenſpoed in S
cilie bragten hem, eindelyk, tot andere geda
ten. Weinige dagen na den ſlag by Franc
Villa, deedt hy den Markgraaf Scotti afva
digen naar Parys, met laſt om verder voo
te reizen naar den Haage, en de Staaten,
's Konings naam, ernſtelyk, te verzoeken, o
zig te willen laaten gebruiken, tot Middela
tuſſchen de oorloogende Mogendheden. Sco
ti moeſt egter, vooraf, den Hertoge van O
leans kennis geeven van 's Konings oogmer
gelyk hy deedt. De Hertog nam 'er zo wein

(*u*) Verhaal der Ambaſſ. van dien tyd. *Zie ook* Europ. Me
July — Decemb. 1719. *bl.* 9, 65—70. & ROUSSET Ceremo
Dipl. *Tom.* I. *p.* 65 *& ſuiv.*

un Frankryk Lodewyk den XV, in't Jaar 1719.
Son. 2 De Maarschalk van Villeroi. 3 De Prins van Turenne.
van Villeroi. a De Ridder Saintot. b De Secretaris Ruysch.

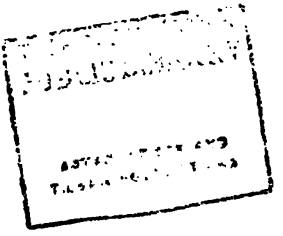

genoegen in, dat hy Scotti vrygeleide weigerde naar Holland, verklaarende hy, zulks niet te konnen doen, buiten kennis zyner Bondgenooten, die zig nu, zo wel als hy, hadden ingewikkeld in de koſten des krygs voor dit jaar, en hierom geene zo ſpoedige vrede begeerden. Ook waren de drie Bondgenooten niet geneigd, om den Staaten de eer van het Middelaarſchap op te draagen. Groot-Britanje in 't byzonder beloofde 'er zig niet veel voordeels van. De handeling bleef dan ſteeken Ook wil men, dat de Keizer, de Koning van Groot-Britanje en de Hertog van Orleans, als uit eenen mond, zouden verklaard hebben, dat zy van geene vrede hooren wilden, zo lang Alberoni in bewind bleeve, aan 't Spaanſche Hof. En tegen 't einde des jaars, liepen alle zyne aanſlagen zo ongelukkig af, dat Filips, zig niet in ſtaat vindende om den oorlog uit te houden tegen de drie magtigſte Vorſten van Europa, den Kardinaal beval, Madrid, binnen agt dagen, en het Ryk, binnen drie weeken, te ruimen, en zig, midlerwyl, van allen handel over Staatszaaken te onthouden. Terſtond hierna, zondt hy den Markgraave van Beretti-Landi bevel, om den Staaten eenige punten voor te houden, op welken hy gezind was, vrede te maaken. Doch hy vorderde, onder anderen, Gibraltar en Port Mahon te rug van Groot-Britanje, en eiſchte verſcheiden' andere dingen, die met het viervoudig Verbond ſtreeden. Zyn voorſlag werdt, derhalve, van de hand geweezen. De Hoven van Weenen, Verſailles en Londen verklaarden, eenpaariglyk, dat zy met niets anders, dan met de eenvoudige

1719

Alberoni vervalt in ongenade.

1719. aanneeming van 't Verbond te vrede zouden zyn (v).

Verſchil onder de Staaten, over de aanneeming van 't viervoudig Verbond.

De Keizerlyke, Franſche en Engelſche Gezanten arbeidden, ondertuſſchen, ook, om de Staaten tot het aanneemen van 't Verbond te doen beſluiten. Ook hadt men, gelyk wy hiervoor (w) zagen, reeds een Ontwerp gemaakt van de voorwaarden, op welken de Staaten in 't Verbond zouden treeden. Men verſchilde ſlegts, over een enkel woord. Volgens 't Ontwerp der Staaten, zouden zy * *tot niet meerders noch anders*, dan tot het leveren van drieduizend man verbonden zyn. Doch de Gezanten der Bondgenooten wilden 'er 't woord *onderſtand* bygevoegd hebben, en † *tot geenen meerderen noch anderen onderſtand* leezen. Zonder dit byvoegſel, zou men, dagten zy, de woorden van 't Ontwerp te ruim neemen, en uit dezelven afleiden konnen, dat de Staaten ontſlaagen waren van de verpligting aan 't gene, by de geheime punten, was vaſtgeſteld (x). Verſcheiden' Geweſten neigden, derhalve, om het Ontwerp met dit woord te vermeerderen (y). Zeeland zelf hadt, reeds voorheen, te kennen gegeven, dat men 't Verbond zou konnen aanneemen, mids 't met eenpaarigheid geſchiedde. Doch Utrecht bleef nog ongelaſt: waarom de aanneeming van 't Verbond nog verſchooven werdt. De Ambaſſadeur Hop werdt, midlerwyl, aan 't Franſche Hof, ſterk gedrongen op deeze aanneeming. De Staaten voor-

* *nec ad plura nec ad alia.*

† *nec ad plura nec ad alia auxilia.*

(v) Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1720. *bl.* 60. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 332, 333, 337, 338.
(w) *Bladz.* 184.
(x) Reſol. Gener. *Sabbathi* 16 *Sept.* 1719.
(y) Reſol. Gener. *Jov.* 19 *Oct Sabb.* 18 *Nov.* 1719.

voorzagen hem, van tyd tot tyd, van byzonderen laſt, waarnaar hy zig ſtiptelyk gedroeg, de redenen van den Abt du Bois in 't byzonder, met veel beleid, te keer gaande, en den Staat heuſchelyk verontſchuldigende van het aanneemen van een Verbond, waar by voor deszelfs belangen niet gezorgd was naar behooren (z). 1719.

XIX. De Koning van Spanje treedt 'er in.

Midlerwyl, hadden de Staaten, om Filips gelegenheid te geeven van zig nader te openen, terwyl het jaargetyde de toeruſtingen ten oorloge verhinderde, de Bondgenooten bewoogen, om hem nog drie maanden tyds toe te ſtaan. Hier van was eene overeenkomſt getekend in den Haage, op den agttienden van Slagtmaand, by welke, uitdrukkelyk verklaard werdt „ dat, zo de Koning van Spanje de drie „ maanden verloopen liet, zonder het viervoudig Verbond aan te neemen, de oudſte Zoon „ der tegenwoordige Koninginne verſteken „ zou zyn van de opvolging in het Groot-Her„ togdom Toskane en in de Hertogdommen „ van Parma en Piacenza." Ook las men 'er in „ dat beide Frankryk en Groot-Britanje „ hadden bevonden, dat het Spaanſche Hof, „ door eenen onruſtigen Staatsdienaar beroerd „ zynde, afkeeriger geweeſt was dan 't be„ hoorde van eene redelyke Vrede (a)." En 't is waarſchynlyk, dat deeze verklaaring, waarvan Filips, terſtond, kennis kreeg, de ongenade des Kardinaals verhaaſt heeft. De Staaten

(z) Verbaal der Ambaſſ. van den tyd. *MSS.*
(a) *Voies* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 12.

1719. ten zelven, Filips nog ſterker willende dringen, verklaarden, eindelyk, dat zy 't Verbond zouden aanneemen, zo hy langer draalde (*b*). Zy ſchreeven hem eenen ernſtigen brief, op den zeſtienden van Wintermaand (*c*). Hun Ambaſſadeur van Coulſter, in Grasmaand, te Madrid aangekomen (*d*), drong hem ook zo
1720. zeer, dat hy, eindelyk, op den zesentwintigſten van Louwmaand des volgenden jaars, een Geſchrift tekende, waarby hy beloofde, het viervoudig Verbond te zullen aanneemen (*e*). De Markgraaf van Beretti-Landi kreeg hierop, terſtond, bevel, om uit 's Konings naam te treeden in dit Verbond; gelyk hy, in den Haage, deedt, op den zeventienden van Sprokkelmaand (*f*), zynde den laatſten dag van de drie maanden, welken men Filips vergund hadt, om zig, uiterlyk, te verklaaren. De aanneeming van het viervoudig Verbond, door den Koning van Spanje, maakte de aanneeming van het zelfde Verbond, door de Staaten minder noodig, alzo deeze voornaamlyk gediend zou hebben, om Filips te ſterker te verpligten, tot de aanvaardinge, daar hy, eindelyk, zyns ondanks en ſchoorvoetende, toe gekomen was. Ook hadt de Koning van Groot-Britanje, onlangs, een Verdrag geſlooten met Zweeden, zonder daarby dezelfde voordeelen in den Koophandel voor de Staaten te bedingen, welken hy, voor zig zelven, bedongen hadt. Wy heb-

(*b*) Reſol. Gener. *Sabb.* 16, *Lunæ* 18 *Dec.* 1719.
(*c*) *Zie* dien *in de* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1720. *bl.* 73.
(*d*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1719. *bl.* 233.
(*e*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom* I. *p.* 302. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P* II. *p.* 17.
(*f*) DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 26.

hebben, te vooren (*g*), gezien, dat de Staaten dit op hem begeerd hadden, by 't Ontwerp der voorwaarden, op welken zy 't viervoudig Verbond wilden aanneemen. Doch de Engelſchen gaven voor, dat zy deeze voorwaarde niet hadden konnen naarkomen, zo lang de Staaten het Verbond niet met der daad hadden ondertekend (*h*). De Staaten dan, minder konnende bedingen en beoogen, by de aanneeming van het viervoudig Verbond, ſtelden het, eindelyk, geheellyk uit hunne gedagten. Sommigen meenden, dat de Markgraaf van Beretti-Landi vry wat gelds, hier te Lande, geſpild hadt, om eenige Leden der Regeeringe van de aanneeminge des Verbonds af te ſchrikken. Doch hiervan heb ik geene zekerheid. Vaſter gaat het, dat de Heer *Frans van der Meer*, der Staaten Ambaſſadeur aan 't Hof van Spanje, eenige jaaren hierna, herwaards overſchreef, dat de Markgraaf tienduizend Piſtoolen van dit Hof gevorderd hadt, welken hy voorgaf, tot zulk een einde, beſteed te hebben: over welk berigt de Markgraaf zig egter beklaagde, by de Staaten (*i*). 1720.

Byeenkomſt te Kameryk vaſtgeſteld.

Kort na dat Spanje 't viervoudig Verbond aangenomen hadt, beſloot men byeen te komen te Kameryk, om de openſtaande geſchillen, tuſſchen de verbonden' Mogendheden, af te doen by verdrag, en de ruſt van Europa te verzekeren, op eenen vaſten voet. De Keizer benoemde tot zyne Gevolmagtigden op de Byeenkomſt te Kameryk den *Graaf van Windiſch*, *gratz*

(*g*) *Bladz.* 185.
(*h*) Reſol. Genet. *Mart.* 5 *Maart* 1720.
(*i*) *Zie* Notul. Zeel. 7 *Aug* 1724. *bl.* 171.

1720. *gratz* en den *Baron van Pentenrider:* Frankryk den Graaf *Fleuriau de Morville* en den Heer *de Barberie de S. Conteſt:* Spanje den *Graaf Sant Eſtevan de Gormes* en den Markgraaf Beretti-Landi, en Groot-Britanje de Heeren *Polwarth* en *Withworth.* De Koning van Sardinie, de Hertog van Lotharingen en de Vorſten en Staaten van Italie zonden ook Gevolmagtigden naar Kameryk. De Paus zelf hadt 'er eenen Nuncius. Doch de Staaten der Vereenigde Geweſten, zig buiten den oorlog gehouden, en niets met de handelende Mogendheden te vereffenen hebbende, ſpaarden den omſlag en koſten eener afvaardiging naar Kameryk. De Byeenkomſt werdt, niet voor 't volgende jaar, geopend. Zy duurde vier jaaren, en ſcheidde, eindelyk, genoegzaam vrugteloos (*k*). Wy zullen, in 't vervolg, by bekwaamer gelegenheid, verhaalen, wat 'er aanleiding toe gaf.

XX. Oorſprong van den Windhandel in Aktien, in de Vereenigde Geweſten.

Het viervoudig Verbond hadt nu de oorloogende Mogendheden verpligt, tot het afleggen der wapenen, en, ſchoon men nog niet eens was, over alle de voorwaarden der Vrede, dagt elk meer op het herſtellen van den vervallen ſtaat zyner geldmiddelen, dan op het vernieuwen van eenen kryg, die, van den aanvang deezer eeuwe af, den magtigſten Ryken ſchatten gekoſt hadt. In Frankryk en in Groot-Britanje, bragt, ondertuſſchen, de zugt om de ſchulden van den Staat te verminderen eene onbezuisde drift tot winſt voort onder 't volk,

(*k*) Verbaal der Ambaſſ. van dien tyd. *MSS.* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 306, 307.

volk, die, voor veele byzondere Perſoonen, ten hoogſte ſchadelyk was. De ingezetenen der Vereenigde Geweſten en die van Holland in 't byzonder hadden ook deel aan deeze dwaasheid, ſchoon de hooge Regeering des Lands, in de meeſte Geweſten, en de Regeering der aanzienlykſte Steden van Holland zig zorgvuldiglyk onthielden van alles, wat de drift der menigte ontſteeken of voeden kon. 't Zal, hierom, niet ondienſtig zyn, dat wy de opkomſt en uitſlag van deezen ongehoorden handel, hier, beknoptelyk, ontvouwen. 1720.

John Law beweegt den Hertog van Orleans tot het opregten eener Koningklyke Bank.

De Hertog van Orleans, van dat hy de Regeering over Frankryk aanvaard hadt, zyne zinnen geſcherpt hebbende op het uitvinden van middelen, om het Ryk van ſchulden te ontheffen, hadt, eindelyk, gehoor gegeven aan de voorſlagen van zekeren Schotſchman, die zig, reeds voor eenigen tyd, in Frankryk nedergezet hadt. *John Law*, deezen naam droeg de vreemdeling, was te Edenburg gebooren, en hadt, al in 't jaar 1705, het Parlement van Schotland een middel voorgeſteld, om het Ryk te voorzien van geld, welk, door den Hertoge van Argyle en door eenige Leden van 't Parlement, goedgekeurd; doch door de meerderheid verworpen was. Law vervoegde zig, daarna, in Engeland, by den Groot-Theſaurier Harlei, dien hy ook middelen voorſloeg, tot verbetering van den Koophandel, en tot herſtelling van 't vervallen * geloove van den Staat. Maar zyne voorſlagen vonden geen' ingang. Hy, midlerwyl, zekeren *Wilſon*, in een tweegevegt, nedergelegd hebbende, en geene vergiffenis konnende verwerven van de Konin-

* *credit.*

1720. ginne, zag zig genoodzaakt, het Ryk te ruimen, en geraakte, na veel omzwervens, te Parys, daar hy zig nederſloeg. Hy hadt zig, geduurende zyn verblyf in Engeland, naauwkeuriglyk, laaten onderregten van den ſtaat van de Bank en Ooſtindiſche Maatſchappye, en van de wyze van beſtier over beide: en, in 't jaar 1716, gelegenheid gevonden hebbende, om den Hertog-Regent te onderhouden, ſloeg hy dien, in de eerſte plaats, voor het opregten eener Bank in Frankryk, door middel van welke, men 't geloof van den Staat zou konnen herſtellen. Veelen weeten, en 't behoeft, voor onkundigen, ſlegts met een woord, aangeweezen te worden, dat onderzaaten en vreemden, in zulke Banken, welken men, in verſcheiden' Koopſteden van Europa, opgeregt heeft, hunne penningen vertrouwen, tegen behoorlyk getekende Handſchriften; dat deeze Handſchriften verhandeld konnen worden, en dat zy, die penningen in de Bank hebben, ook, by bloote overwyzing of *Aſſignatie*, dezelven of een gedeelte derzelven konnen doen ſtellen op eens anders rekening, 't welk groot gemak geeft in den handel: dat, eindelyk, zy, die 't bewind over de Bank hebben, gebruik maaken van de penningen, welken men hun toevertrouwd heeft, ten dienſte van den Staat, of van eenige byzondere Stad, en tot voordeel, of ten minſte tot gemak der eigenaaren: al het welke omſtandiger aan te wyzen, hier, tegenwoordig, de plaats niet is. Zulk eene Bank nu was, in Engeland, opgeregt in 't jaar 1694 (*l*), en het Ryk hadt 'er zo veel dienſt van gehad,

(*l*) TINDAL *Vol.* II. [*or* XVII.] *p.* 471.

had, dat men, in Frankryk, gereede ooren leende aan Laws voorſlag. De Kroon van Groot-Britanje hadt, dikwils, ſpoedige leeningen gedaan van de Bank, tot welken zy anders niet ligt gelegenheid gehad zou hebben, en de Intreſt deezer Leeningen en de andere voordeelen, welken de Bank deedt met de toevertrouwde penningen, werden, na aftrek der onkoſten, van tyd tot tyd, uitgedeeld aan de deelgenooten, waardoor de *Aktien* of aandeelen in de Bank prys hielden, of, als men geenen uit- of inlandſchen oorlog vreesde, zelfs ſteigerden in waarde. De Hertog-Regent, bekoord door deeze voordeelen, regtte ook eene Bank in Frankryk op, uit 's Konings naam, en onder de beſtieringe van Law, die, hiertoe, voor den tyd van twintig jaaren, Oktroi verkreeg (*m*). Men begon de inſchryvingen. De Koning ging voor: de Regent en veele andere Grooten volgden. Kortom, de inſchryvingen, die, tot driemaal toe, geſchiedden, hadden zo ſterken toeloop, dat men, voor 't einde des jaars 1719, voor meer dan zeshonderd en veertig millioenen *Livres* aan Handſchriften uitgegeven hadt, 't welk, zo geloofd werdt, de waarde der Handſchriften van alle de Banken in Europa verre te boven ging. Men voegde 'er nog driehonderd en zeſtig millioenen aan Handſchriften by, die gang zouden hebben door 't Ryk, in de plaatſe van geld: zo dat de gantſche hoofdſom duizend millioenen *Livres* beliep. Doch de meeſten hielden zig ver- 1720.

ze-

(*m*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1716. *bl.* 256. *Jan.—Juny* 1717. *bl.* 206.

1720. zekerd, dat zo veel gelds, op verre na, in 't gantſche Ryk niet zou te vinden geweeſt zyn.

en van eene Maatſchappy van Koophandel.

Law, door 't opregten der Bank, 's Konings Credit herſteld hebbende, ſloeg, om 's volks zugt tot winſt te ontſteeken, de opregting van eene Maatſchappy van Koophandel voor, die, onder den naam van *Maatſchappy van Miſiſippi*, op Louiſiana, een Geweſt in Noord-Amerika, welk van de Rivier Miſiſippi doorſneeden wordt, handelen zou. De Hertog-Regent bewilligde in zynen voorſlag. De eerſte inſchryving tot de Maatſchappye was van zeſtig millioenen Livres: welken men voldoen kon, met ſchuldbrieven ten laſte van den Staat (*n*), die thans maar omtrent zeſtig ten honderd waardig waren, en voor de volle Hoofdſom werden aangenomen. Hierdoor raakte de eerſte inſchryving haaſt vol. De Hoofdſom werdt, hierop, tot op honderd millioenen verhoogd, en de aandeelen of Aktien reezen op honderd en twintig ten honderd. De ingetrokken' ſchuldbrieven werden, ondertuſſchen, verbrand (*o*). Men beſloot toen, nog vyfentwintig millioenen aan Aktien uit te deelen tot honderd tien, die terſtond zo veele Liefhebbers vonden, dat zy, in 't kort, tot tweehonderd reezen. De Regeering, haar voordeel willende doen met 's volks drift om deel te neemen in de nieuwe Maatſchappye, aan welke verſcheiden' Koningklyke inkomſten werden afgeſtaan, maakte bekend, dat men vyfentwintig millioenen aan Bankbriefjes in de Maatſchap-

(*n*) *Zie* Europ. Merc. *July—Sept.* 1717. *bl.* 168—175, 225
(*o*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.—June* 1718. *bl.* 157. *Jan.—June* 1719. *bl.* 144. *July—Dec.* 1719. *bl.* 3, 119, 235.

ſchappy aanneemen zou, waarop de Aktien, in den Zomer des jaars 1719, van tweehonderd, tot vyfhonderdzeſtig ſteigerden. De Maatſchappy, toen, ziende hoe groot haar Credit ware, ſloeg eene leening voor aan den Koning van vyftig millioenen, waartoe vyfentwintig millioenen, aan nieuwe Aktien, uitgegeven werden, op den voet van tweehonderd ieder Aktie, 't welk ver onder den tegenwoordigen prys was; waarom deeze Aktien, terſtond, weg waren. Omtrent het einde van Oogſtmaand, waren de Aktien reeds tot twaalfhonderd geſteigerd. De Maatſchappy ſtelde, derhalve, eene nieuwe leening aan den Koning voor van twaalfhonderd millioenen, tegen drie ten honderd. Men liet voor vyfhonderd millioenen inſchryven, waartegen voor vyftig millioenen aan Aktien, tot duizend Livres ieder Aktie, werden uitgedeeld. De inſchryving was vol, in weinige uuren. En binnen drie weeken nog twee diergelyken: alzo men maar weinig op ieder Aktie behoefde te betaalen, en gelegenheid vondt, omze, terſtond, met merkelyke winſt', te verkoopen. De eerſte betaaling deezer drie laatſte inſchryvingen werdt met driehonderd ten honderd voordeel verkogt. De Aktien reezen, in Slagt- en Wintermaand des jaars 1719, en in Louwmaand des jaars 1720, tot tweeduizend vyftig Livres (*p*). 1720.

De grove winſten, die ſommigen, met den Aktie-handel, in Frankryk, deeden, ontſtaken de zugt tot voordeel ook onder de handeldryvende nabuuren, met naame in Engeland en in Aktie-handel in Engeland.

(*p*) Europ. Merc. *July—Dec.* 1719. *bl.* 268, 294—299. Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 4—6.

1720. in de Vereenigde Geweſten. In Engeland, kweekte men deeze drift aan, met het zelfde oogmerk, als in Frankryk geſchied was, naamlyk, om 'er zig van te bedienen, tot afloſſing der ſchulden van den Staat. Doch, hier te Lande, hadt men dit oogmerk niet. Men behoefde, in Engeland, geene Bank op te regten. Zulks was, reeds ten tyde van Koning Willem, geſchied. Ook hadt men, geduurende den jongſten algemeenen oorlog, in 't jaar 1711, een ontwerp gemaakt, om de ſchulden van 's Lands zeemagt af te loſſen, door het oprégten eener Zuidzee-Maatſchappye, welker hoofdſom beſtaan zou, uit alle deeze ſchulden, die meer dan negenhonderdduizend ponden ſterlings beliepen, van welken men zes ten honderd Intreſt beloofde; die gevonden zou worden, uit de voordeelen, welken men verwagtte uit den handel op Peru en de Zuidzee, onaangezien men, ten deezen zelfden tyde, in onderhandeling was over eene Vrede, die deezen handel ſtremmen moeſt; gelyk de zelve ook, naderhand, door Koning Filips, aan een of twee ſchepen in 't jaar, voor zeker getal van jaaren, bepaald werdt. De Zuid zee-Maatſchappy was egter in ſtand geraakt (*q*): en hadt, in 't begin der Regeeringe van Koning George, wederom eene merkelyke Leening aan den Staat gedaan, tegen zes ten honderd, waarvoor verſcheiden' inkomſten verbonden waren (*r*). Doch in 't voorleeden jaar 1719, hadt de Regeering, op den voorgang van Frankryk, geraaden gevonden, zig van de

(*q*) TINDAL *Vol.* IX. [*or* XXIV.] *p.* 80.
(*r*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 46.

de Bank en Zuidzee-Maatſchappy, of van eene van beide te bedienen, om de ſchulden van 't Ryk te verminderen. Men ſloeg, derhalve, voor, dat men alle de ſchulden van den Staat zou maaken tot de hoofdſom van ééne Maatſchappy; en bewoog, door deezen voorſlag, de Bank en de Zuidzee-Maatſchappy tot het voorſtellen van voorwaarden, waarop elk van hun de ſchulden van den Staat wilde overneemen, om met het beloop derzelven hunne hoofdſom te vergrooten. Elk zogt, om ſtryd, de voorwaarden zo voordeelig te ſtellen, dat het Parlement haar de vermeerdering haarer Hoofdſomme met de ſchulden van den Staat toeſtondt. De Zuidzee-Maatſchappy boodt, voor deeze vryheid, eerſt drie en een half millioen ponden ſterlings: doch de Bank boodt ruim twee millioen meer. Eindelyk, leide de Zuidzee-Maatſchappy nog ruim twee millioenen op het bod van de Bank, en ſloeg nog andere voordeelige voorwaarden voor, waarom het Parlement, ten laatſte, met haar overeenkwam; haare hoofdſom vermeerderende met de ſchulden van den Staat, die meer dan dertig millioenen ponden ſterlings beliepen en tegen welken, der Maatſchappye verſcheiden' inkomſten van den Staat werden afgeſtaan. De Maatſchappy ontving, hierop, de inſchryvingen der ſchuldeiſcheren van den Staat, die gereedelyk opkwamen. De Zuidzee-Aktien reezen zelfs, terwyl men in 't Parlement nog handelde met de Bank en met de Maatſchappye, van honderd en dertig, tot boven driehonderd, en zelfs tot digt aan vierhonderd; van welke hoogte, zy, naderhand, wederom daalden tot op 1720.

1720. op driehonderd en dertig: omtrent welken prys, zy ſtaan bleeven, tot in de Lente deezes jaars 1720 (*s*).

Aanvang van den Aktiehandel in Holland en elders in de Vereenigde Gewesten.

De Aktiehandel kon in Frankryk en in Engeland niet lang met merkelyk voordeel gedreeven worden, zonder ook de Koopluiden in Holland, in Zeeland, en elders in de Vereenigde Geweſten, gaande te maaken. Men dreef, eerſt, ſterken handel in Engelſche Zuidzee-Aktien: die, eerlang, geweldige winſten gaven, onaangezien de Miſiſippi-Maatſchappy, in Frankryk, in 't begin van Zomermaand, reeds geheellyk vervallen was. De Hertog-Regent, naamlyk, door middel van Laws Ontwerp, vyftienhonderd millioenen ſchulden van den Staat hebbende overgedraagen op het Volk, beſloot de betaaling in Bankbriefjes en in Aktien der Maatſchappye te doen verbieden, by een openbaar bevel van 's Komings Raad, waardoor zy wel haaſt alle waarde verlooren (*t*): 't welk eene geweldige ſchade veroorzaakte voor veele byzondere Perſoonen door 't gantſche Ryk, hoewel 'er eenigen waren, die, by den Aktiehandel, ſchatten gewonnen hadden. Doch in Engeland, hielden de Zuidzee-Aktien prys, en reezen, in den Zomer deezes jaars, tot boven de duizend ten honderd, door de ſtreeken der handelaaren, die, looslyk, verſpreid hadden, dat Spanje een groot gedeelte van Peru aan Groot-Britanje zou afſtaan, tegen Gibraltar en Port Mahon. 't Gantſche volk byna, door zulke winſten, be-

(*s*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 358—367.
(*t*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.*—*June* 1720. *bl.* 163, 229. *July*—*Dec.* 1720. *bl.* 71.

bekoord, dreef Aktiehandel. Men begon verſcheiden' andere Maatſchappyen van Koophandel op te regten, die, met regt, den naam van *Bobbel-* of *Wind-Maatſchappyen* kreegen, en door den Koning verbooden werden: waardoor de eigenaars der Aktien in deeze Maatſchappyen groote ſchade leeden (*u*). Midlerwyl, volgde men, in de Vereenigde Geweſten, den voet van handelen, welken men in Engeland hieldt. De Aktiehandel werdt ſterk, in Holland, en vooral te Amſterdam, door allerlei ſlag van menſchen, gedreeven. Men ſprak, in verſcheiden' Steden, ook van het opregten van nieuwe Maatſchappyen van Koophandel. Te Amſterdam, daar men 't eerſt voorſloeg, werdt het egter, door de Regeering, van de hand geweezen. Doch te Rotterdam, werdt eene Maatſchappy van * Verzekering en beleening opgeregt, in Hooimaand, welker Hoofdſom uit twaalf millioenen beſtaan zou, waarvan men ſlegts een vyfde ten honderd behoefde te betaalen by de inſchryving, die terſtond vol was. Te Middelburg in Zeeland, werden twee Maatſchappyen, eene van Verzekering en eene van Koophandel, opgeregt. En deeze drie Maatſchappyen bleeven in weezen. Te Delft, te Gouda, en in alle de Steden van 't Noorderkwartier van Holland, werden ontwerpen gemaakt van diergelyke Maatſchappyen, die niet tot ſtand kwamen, of ſpoedig ondergingen. Weesp, Naarden en Muiden ontwierpen ook ieder eene Maatſchappy van Koophandel. Te Vliſſingen en te Veere, in

1720.

Maatſchappy van Verzekering, te Rotterdam opgeregt.

* *Aſſurantie.*

Middelburgſche Maatſchappyen.

(*u*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 7—16.

1720. in Zeeland, volgde men 't voorbeeld van Middelburg; doch met ongelyken uitſlag (*v*). De Weſtindiſche Maatſchappy verwierf verlof van de algemeene Staaten, tot het voorſlaan eener vrywillige inſchryving van zeſtienhonderd Aktien, ieder van drieduizend guldens (*w*). In Overyſſel, werden te Zwolle, te Haſſelt en te Steenwyk, Maatſchappyen van Handel uitgeſchreeven. Harlingen in Friesland volgde het voorbeeld der nabuuren. Eindelyk, regtte men, ook te Utrecht, met verlof der Staaten van 't Geweſt, eene Maatſchappy van Koophandel en Verzekering op, die te gelyk regt verkreeg, om eene Wiſſelbank te ſtigten, en Loteryen te houden. Zy gaf voor, eene Vaart te zullen laaten graaven, van de Stad, tot in de Eem, welke ſtroom ook zo veel verdiept zou worden, dat men, langs den zelven, en langs de nieuwe Vaart, met groote ſchepen, tot voor Utrecht, zou konnen komen. Doch van dit voorgeeven kwam niets. De Maatſchappy is egter eenige jaaren in wezen gebleeven, ſchoon zy, altoos, gekwynd heeft. In den Haage, werdt ook eene Maatſchappy ontworpen, met verlof der Regeeringe van de Stede. Woerden was de laatſte Stad in de Vereenigde Geweſten, daar men ondernam, eene Maatſchappy van Koophandel op te regten (*x*). De hoofdſom van alle deeze Maatſchappyen beliep meer dan tweehonderd en tagtig millioenen. Aan de algemeene Staaten wer-

Maatſchappy te Utrecht.

(*v*) *Zie* Europ. Merc. *July — Decemb.* 1720. *bl.* 94 — 100, 149 — 154, 156.

(*w*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1544.

(*x*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1720. *bl.* 188 — 202.

werden ook ontwerpen ingeleverd van Maatſchappyen, die tot afdoening van 's Lands ſchulden zouden ſtrekken (y). Doch 't leedt niet lang, of men zag de ydelheid van deezen handel. 1720.

De Zuidzee-Aktien, in Engeland, tot boven de duizend ten honderd opgejaagd, daalden, in den Zomer, allengskens; onaangezien de Bewindhebbers allerlei konſten in 't werk ſtelden, omze prys te doen houden. De ſchuldeiſchers van den Staat waren misnoegd op de Bewindhebbers, om dat men hun min voordeelige voorwaarden aanboodt, dan men hen hadt doen hoopen. De verbooden' Maatſchappyen van Koophandel, welker Aktien nog ſterken trek hadden, deeden den prys der Zuidzee-Aktien ook daalen. De daaling deedt elk, die hoog gekogt hadt, vreezen voor verdere daaling. Men vondt veele verkoopers: weinige koopers. De Bewindhebbers namen, eindelyk, hunne toevlugt tot de Bank, dezelve zoekende te beweegen, tot eene overeenkomſt, die ſtrekken zou om de Maatſchappy in *Credit* te houden; doch de toeleg gelukte niet. De Aktien daalden, hand over hand, van duizend, tot verre beneden de tweehonderd, en eindelyk, tot honderd en dertig ten honderd (z). Men ontdekte, allengskens, dat men zig met eene ingebeelde hoop op groote winſten gevleid hadt. In de Vereenigde Geweſten, hadt de Aktiehandel den zelfden uitſlag. De daaling der Zuidzee-Aktien in Engeland deedtze, ook hier,

Verval van den handel in Engeland:

en in de Vereenigde Geweſten.

(y) *Zie de* Projecten *van* J. W. Meinertzhagen *en* Gabriel de Souza Brito.

(z) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 16—37.

1720. hier, terſtond, daalen. De Aktien in de meeſte ontworpen' Maatſchappyen liepen geheel tot niet. De Wethouderſchap van Amſterdam verboodt allen Makelaars, zig met deezen Windhandel te moeijen. De Aktiehandelaars werden, alomme, en vooral te Amſterdam, het voorwerp der algemeene beſpottinge. Men ſchimpte op hen, in prenten en gedrukte ſchriften. Men voerde Schouwſpelen ten tooneele, waarin zy ſchamperlyk werden doorgeſtreeken. Een Koffyhuis te Amſterdam, daar zy gewoon waren te vergaderen, werdt aangevallen door 't graauw, en zou gevaar van plondering geloopen hebben, zo de moedwil niet, door de Schouten en Geregtsdienaars, geſtuit geweeſt was (*a*). De Aktiehandel verviel, in 't kort, geheellyk, tot byſtere ſchade van veelen, die laag verkoopen moeſten, of met Papieren, welken niets waardig waren, zitten bleeven. Veelen raakten buiten ſtaat, om hunne ſchuldeiſchers te voldoen. Weinigen, die 't geluk gehad hadden van tot hoogen prys te verkoopen, hadden veel gewonnen by den Windhandel. Doch de meeſte Maatſchappyen, welken men, alomme, voorhadt op te regten, werden zo ras vergeten, dat men 'er, in 't kort, naauwlyks meer van hoorde ſpreeken. Van ſommigen deezer Maatſchappyen zyn nog eenige geringe tekenen overgebleeven. De voornaamſte dryvers van den Aktiehandel, hier te Lande, hadden zig, midlerwyl, gewagt voor misdaaden, die hen ſtrafbaar maakten voor 't Geregt. Maar in Engeland, werden de Bewindheb-

(*a*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1720. *bl.* 202 — 207.

hebbers en voornaame bedienden der Zuidzee-Maatſchappye, eerlang, geregtelyk vervolgd, en onbekwaam verklaard tot het bekleeden van eenige ampten (*b*). John Law ook, de uitvinder van dit werk in Frankryk, werdt genoodzaakt het Ryk te ruimen. Hy deedt eene reis naar Venetie, en naar Rome, begaf zig, vervolgens, naar Hanover, en kwam, in Wynmaand des jaars 1721, wederom in Engeland, daar hy, vergiffenis verworven hebbende van den manſlag, door hem, te vooren, begaan (*c*), eenigen tyd zyn verblyf hieldt. Naderhand, reisde hy wederom naar Venetie, daar hy, in Lentemaand des jaars 1729, overleeden is (*d*). 1720.

XXI. Verdrukkingen der Proteſtanten. in Duitſchland en in Hongarye.

De Hervormden in Duitſchland, in Poolen, in Hongarye en elders, klaagden, ten deezen tyde, zeer over verdrukkingen, welken zy van de Roomſch-Katholyken leeden, tegen de oude Verdragen, of Wetten des Lands. De Paſſarowitſche Vrede, en het Verbond tuſſchen den Keizer en Frankryk ſcheenen het Duitſche Ryk en Hongarye zo zeer te beveiligen voor uitheemſchen oorlog, dat de Roomſche Geeſtelykheid minder zwaarigheid maakte, om de voorregten der Proteſtanten, aan verſcheiden' oorden, te beſnoeijen, en hierdoor inwendig eenige onruſt te verwekken. In Poolen, werdt den Proteſtantſchen Steden het regt van ſtemmen op den Landdag benomen. In Hongarye, werden veele Godgeleerde boeken, uit Engeland en Holland derwaards gezonden, verbeurd verklaard. Te Spiers, en te Mentz, wer-

(*b*) Tindal *Vol* XIII. [*or* XXVIII] *p.* 61.
(*c*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 6, 134, 135.
(*d*) Memoir. de l'Abbé *de* Montgon *Tom.* VII. *p.* 319.

1720. werden verſcheiden' Kerken den Proteſtanten benomen en den Roomſch-Katholyken ingeruimd. Maar nergens vielen zwaarer klagten, dan in de Palts; daar de Heidelbergſche Catechismus verbooden en opgehaald werdt. Ook werden den Hervormden, te Heidelberg, twee Kerken en de inkomſten van verſcheiden' anderen afgenomen. Men gaf den Katholyken het bewind over de aalmoesſen der Hervormden, welken men, daarenboven, noodzaakte, te draagen tot de koſten der Roomſche Kerkplegtigheden, en welken men verboodt, te werken, of hunne winkels te openen, op de Heilige dagen (*e*). Alle de Proteſtantſche Mogendheden deeden ernſtige Vertoogen, tegen deeze verdrukkingen hunner Geloofsgenooten, die, in het Duitſche Ryk, regelregt, met de Weſtfaalſche Vrede ſtreeden. De Staaten in 't byzonder yverden zeer, om de bezwaarniſſen hunner Geloofsgenooten in de Palts te doen herſtellen. Doch hunne vriendelyke poogingen waren vrugteloos. Zy vonden, derhalve, geraaden, middelen van meerderen nadruk te gebruiken, en beſlooten, voor eerſt, de Jezuiten, welke orde men hieldt de meeſte zwarigheid veroorzaakt te hebben, en alle andere geordende Prieſters, volgens de Plakaaten, in vroeger tyd gemaakt, ten Lande uit te doen vertrekken. Ook paſte men naauwer op het gedrag der Roomſche Geeſtelyken te Maaſtricht, daar de Staaten Half-Heeren waren. De Keurvorſt van de Palts beloofde, hierop, den Hervormden eene der afgenomen' Ker-

byzonderlyk in de Palts.

Poogingen der Staaten, om deeze verdrukkingen te doen ophouden.

(*e*) TINDAL *Vol.* XII. [or XXVII.] *p.* 338, 339.

Kerken, te Heidelberg, te rug te zullen geeven, gelyk hy, ſedert, deedt: doch 't ſtuk van den Catechismus wilde hy aan 's Keizers uitſpraak verbleeven hebben. 't Stiet hem ten hoogſte, dat de Mis, in dit Werk, *eene vervloekte afgodery* genoemd werdt, en hy vorderde, dat men al wat de Mis betrof uit den Catechismus liete. 't Geſchil, welk hy hierover hadt met zyne Gereformeerde onderzaaten, wilde hy aan den Keizer ſtellen. Doch hiernaar hadden zy geene ooren. Ook verſtonden de Staaten, dat het hun niet mogt gevergd worden. Men beſloot dan, de Plakaaten tegen de Jezuiten, ſtrengelyk, uit te voeren: te meer, om dat, zo men geloofde, op hun aanhitſen, de vervolging der Proteſtanten, ook te Weerd, in het Munſterſche, op de grenzen van Gelderland, begonnen was. In Gelderland, in Holland en elders, werden verſcheiden' Roomſche Kerken geſlooten: de Jezuiten werden, alomme, ten Lande uit verdreeven, en enkelen, niet dan om byzondere redenen, voor eenen tyd, toegelaaten, hier te verblyven, zonder dienſt te doen (*f*). Hierdoor, verminderden de verdrukkingen in de Palts, allengskens, een weinig: waarom men, na verloop van eenigen tyd, ook hier te Lande, eenige oogluiking begon te gebruiken. Doch toen de Plakaaten tegen de Jezuiten, in Wynmaand deezes jaars, nog op 't ſtrengſt werden uitgevoerd, wilde de Regeering egter niet gedoogen, dat de Roomſche Leeraars en Opzienders, in openbaaren druk, ge- 1720.

(*f*) Reſol. Holl. 14 *Octob.* 14 *Nov.* 1719. *bl.* 496, 577. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel, bl.* 570, 572, 573, 575, 576, 578, 578, 579.

1720. geſcholden, of laſterlyk doorgeſtreeken werden: om welke reden toen, door het Hof van Holland, zeker Boekje tegen de Roomſchen ſcherp verbooden werdt (*g*).

T'en deezen tyde, ook eenig geſchil gereezen zynde, tuſſchen de Gereformeerde Gemeente van Vaals in 't Land van 's Hertogenrade, onder 't gebied van den Staat, en de Gemeenten onder 't Kruis, te Aken en te Borchet, die, met de Gemeente van Vaals, éénen Kerkenraad uitmaakten, welke Kerkenraad nu alleen uit vier Leden der Gemeente van Vaals beſtondt; bevalen de Staaten, dat de gemeene Kerkenraad, voortaan, uit zes Leden, twee uit elke Gemeente, beſtaan, en dat elke Gemeente zyne Kerkenraads Leden verkiezen zou (*h*).

XXII. Zorg voor 't weeren van de Peſt uit de Vereenigde Gewesten.

Het woeden van de Peſt te Marſeille gaf den algemeenen Staaten aanleiding, om alle ſchepen, van daar, of uit eenige haven van Frankryk, langs de Middellandſche zee, komende, het inloopen in eenige havens of zeegaten deezer Landen, ſtrengelyk, te verbieden. Ook gebruikten zy zonderlinge voorzorg, omtrent ſchepen en goederen, van de Levant herwaards komende. Zelfs deeden zy *Lazaretten* opſlaan, op de Zeedorpen, om in dezelven Perſoonen en goederen, uit geſtrande ſchepen, die van beſmette Plaatſen kwamen, te bergen. Het viſſchen van beſmette goederen werdt ook, volſtrektelyk, verbooden (*i*). In de volgen-

(*g*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 712.
(*h*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 609, 609, 610, 611, 612.
(*i*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1643, 1645, 1648, 1649.

gende twee jaaren, ſtelden de Staaten nog naauwkeuriger orde, op het weeren van ſchepen en goederen, die van beſmette Plaatſen kwamen, doende zelfs, ſomtyds, ſchepen, welken men hieldt beſmet te zyn, verbranden met de Laading, na dat men 't volk, ongekleed, aan land gebragt hadt, om, aan een afgelegen oord, een' bekwaamen tyd, te verblyven, eer men 't verder Landwaards in komen liet. Ook werden 'er nette lyſten gemaakt van goederen, welken geoordeeld werden niet te konnen beſmet worden (*k*). Doch alle deeze en veele andere voorbehoedſels hielden op, toen de beſmettelyke ziekten in de Levant en in Frankryk ophielden. 1720.

XXIII. Dood van den Raadpenſionaris Heinſius.

De Raadpenſionaris Heinſius, die zyn gewigtig Ampt, ſedert het midden van 't jaar 1689, bekleed hadt, en, van vyf tot vyf jaaren, op nieuws, aangenomen was (*l*), overleedt, op den derden van Oogſtmaand deezes jaars (*m*). Hy was, onder 't Stadhouderlyk bewind van Koning Willem den III., Raadpenſionaris geworden, en behieldt zyn ampt, ook na 's Konings dood. De Franſchen meenden, dat hy, nog Penſionaris van Delft zynde, in hunne belangen was, om dat hy, den laſt zyner Stad volgende, niet altoos overeenkomſtig met het gevoelen des Prinſen van Oranje ſtemde. Ook toonde hy zig, naderhand, Raadpenſionaris geworden, yveriger voor het Stad-

(*k*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 1435, 1436, 1439, 1443, 1448, 1449, 1451, 1452, 1454, 1455, 1456, 1457.
(*l*) *Zie*, onder anderen, Reſol. Holl. 17 *Maart* 1719. *bl.* 171.
(*m*) Reſol. Holl. 10 Aug. 10 *Aug.* 1720. *bl.* 379, 384. *Zie* Europ. Merc. *July — Dec.* 1720. *bl.* 157.

1720. Stadhouderlyk belang (*n*); hoewel hy, na de dood van Koning Willem, wederom veranderde van maatregels, zonder dat egter de Franſche Staatsdienaars zig beroemen konden, dat hy eenigszins met hen heulde. Niemant, behalven Oldenbarneveld, heeft, voor of na Heinſius, het Ampt van Advokaat of Raadpenſionaris, zo veele jaaren agtereen, bekleed. Het was, na de dood van Koning Willem, in 't jaar 1702, wederom zo gewigtig en aanzienlyk geworden, als ten tyde van de Witt: doch tegenwoordig op verre na zo gevaarlyk niet als toen, om dat 'er minder partyſchap was onder de Geweſten. De Staaten van Holland traden, op den twaalfden van Herſtmaand, tot de aanſtelling van eenen Raadpenſionaris, en verkooren 'er toe, met eenpaarige ſtemmen, Meeſter *Izaak van Hoornbeek*, Penſionaris van Rotterdam, op dezelfde wedde van twaalfduizend guldens in 't jaar, welke de Raadpenſionaris Heinſius genooten hadt. Ook deedt Hoornbeek den eed, op gelyke Inſtructie, als Heinſius: alleenlyk was 'er uitgelaaten alles, wat eenige betrekking hadt tot den Perſoon en het Ampt van eenen Stadhouder van Holland (*o*). De Ridderſchap en Edelen van Holland namen hem, ten zelfden tyde, aan tot Penſionaris hunner Orde (*p*).

Izaak van Hoornbeek volgt hem op.

XXIV. Vrede tuſſchen

Terwyl het openen der Byeenkomſt te Kameryk, van tyd tot tyd, verſchooven werdt; handelde de Koning van Groot-Britanje aan het

(*n*) Negociat. *de* Comte D'AVAUX, *Tom.* I. *p.* 283, 284.
(*o*) Reſol. Holl. 5, 12 *Sept.* 1720. *bl.* 406, 411, 419. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 91, 95.
(*p*) Reſol. Holl. 13 *Sept.* 1720. *bl.* 422.

Mr. ISAAK VAN HOORNBEEK,
Raadpensionaris van Holland.

J. Houbraken fec.

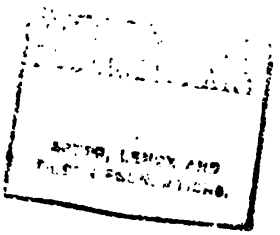

het Hof van Madrid, over eene byzondere Vrede, die eindelyk getekend werdt, op den dertienden van Zomermaand des jaars 1721. De Utrechtſche Verdragen van Vrede en Koophandel werden, by dezelve, beveſtigd, en men beloofde, wederzyds, orde te zullen ſtellen om de punten deezer Verdragen, die nog niet naargekomen waren, ſtiptelyk, te doen agtervolgen. Groot-Britanje verbondt zig, om de ſchepen en goederen, in den tegenwoordigen oorlog, op Spanje veroverd, te zullen te rug geeven. Het afdoen der overige geſchillen tuſſchen de twee Kroonen werdt verſchooven, tot de Byeenkomſt te Kameryk. Ook werdt beraamd, dat deeze byzondere Vrede niet zou afgekondigd worden, dan na dat de algemeene, te Kameryk, geſlooten zou zyn (*q*). By deeze punten, was, zo ſommigen melden, een geheim punt gevoegd, waarin de Koning van Groot-Britanje beloofde, zig niet te zullen moeijen met de zaaken van Italie: waartegen hem Gibraltar en Port-Mahon, volſtrektelyk, werden afgeſtaan, door den Koning van Spanje (*r*). Doch men heeft, meen ik, reden, om de egtheid van zulk een punt verdagt te houden. Anderen gewaagen van een regt ſtrydig geheim punt, op welk, Spanje zig, naderhand, gegrond zou hebben, om Gibraltar van den Koning van Groot-Britanje te rug te vorderen (*s*). Doch zulk een punt is ook nimmer te

1721. Spanje en Groot-Britanje.

(*q*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 33. Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 95.

(*r*) *See* Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 121.

(*s*) *See* Bolingbrokes Answer to the Defence of the Enquiry &c. *in his* Works *Vol.* I. *p.* 256.

1721. te voorſchyn gebragt. 't Verdrag hadt egter geheime punten: immers één, waarby, de Koning van Groot-Britanje beloofde, te zullen gedoogen, dat de Koning van Spanje zesduizend Spanjaards in de Hertogdommen Toskane, Parma en Piacenza voerde, in de plaats van zesduizend Zwitſers, gelyk, by 't Verdrag van Londen, of viervoudig Verbond, beraamd was. Doch van dit punt lekte niets uit, voor 't jaar 1728 (*t*). Van wege de Kroone van Frankryk, handelde de *Markgraaf van Maulevrier* ook, ſedert eenigen tyd, aan het Hof van Madrid, over eene byzondere Vrede, die, ten zelfden tyde, getroffen werdt. Frankryk nam niet alleen het Verdrag aan, welk, tuſſchen Spanje en Groot-Britanje geſlooten was, en waardoor ook de Vrede tuſſchen Frankryk en Spanje herſteld werdt; maar men ſloot, ten zelfden dage, een geheim Verbond van onderlinge beſcherminge tuſſchen de drie Kroonen. Men beloofde, by dit Verbond „ elkanderen „ te zullen handhaaven, in zyne regten en be„ zittingen, zo als dezelven, by de Verdra„ gen van Utrecht en Baden, en by het Ver„ drag van Londen van den jaare 1718, ge„ regeld waren, en verder geregeld zouden „ worden, te Kameryk. En in geval iemant „ eenen der Bondgenooten vyandelyk aanviel, „ zoudenze elkanderen, ieder met agtduizend „ knegten en vierduizend ruiters, byſtaan, ten „ ware men den onderſtand liever in geld be„ geerde. De Hertog van Parma zou, in 't „ bezit zyner Landen en Regten, gehandhaafd „ wor-

Geheim Verbond tuſſchen Frankryk, Spanje en Groot-Britanje.

(*t*) *Voiez* MONTGON *Memoir. Tom.* VI. *p.* 261.

„ worden. Men zou ook andere Mogendhe- 1721.
„ den nodigen tot dit Verbond, en in 't by-
„ zonder de Staaten der Vereenigde Gewes-
„ ten, met welken de Koningen van Frankryk
„ en Groot-Britanje het Verbond van den
„ vierden van Louwmaand des jaars 1717 be-
„ loofden te zullen onderhouden (*u*)."

Het ſluiten deezer twee Verdragen, welker laatſte, en het geheim punt van het eerſte, niet te wel overeenkwamen met het viervoudig Verbond, en hierom zeer geheim gehouden werden, gaf, eerlang, aanleiding tot het openen der Byeenkomſt te Kameryk, waarop de Gevolmagtigden van Frankryk en Groot-Britanje nu het ampt van Middelaars bekleedden, tuſſchen die van den Keizer en den Koning van Spanje. Doch daar verliep een geruime tyd, met het regelen der plegtigheden, met het opſtellen van eene orde op het gedrag der menigvuldige bedienden (*v*), met het geeven en ontvangen van plegtige bezoeken, en met andere dingen van klein belang. Een groot gedeelte van den tyd, dien deeze Byeenkomſt duurde, werdt ook geſleeten, met het bywoonen van openbaare Schouwſpelen en andere Vermaakelykheden (*w*). De Keizerſchen, eindelyk, hunne eiſchen doende, begeerden geen ſtip te wyken van het viervoudig Verbond. Spanje en de Hertog van Parma zogten, daarentegen, eenige punten te bedingen, die niet te wel met dit Verbond overeen kwamen. En Frankryk en

XXV. Handelingen op de Byeenkomſt te Kameryk.

(*u*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 34. Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 101.
(*v*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 417.
(*w*) Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 307, 308, 326.

1721. en Groot-Britanje waren, na 't gene zy, te Madrid, met Spanje, geſlooten hadden, niet ongeneigd, om Filips en den Hertoge, zynen Schoonvader, eenig genoegen te doen geeven. De Hertog beweerde, dat de Hertogdommen van Parma en Piacenza niet leenroerig waren van het Duitſche Ryk (x): 't welk de Keizerſchen te minder dulden konden, om dat het tegendeel vaſtgeſteld was, by het viervoudig Verbond. Maar de Franſchen en Engelſchen, by het geheim Verbond van Madrid, nu beloofd hebbende, den Hertog van Parma te zullen handhaaven, in het bezit zyner Landen en Regten, zogten de Keizerſchen te doen begrypen, dat zy niet vreemd vinden moeſten, dat deeze Vorſt zyne Regten meende te doen erkennen, op de Vredehandeling, na dat hy, vergeefs, gehoor begeerd hadt, by het Weener Hof. Hierover reezen, dikwils, hevige woorden, onder de Gevolmagtigden. De Keizerſchen beſchuldigden de Franſchen en Engelſchen van partydigheid: en deezen hielden den Keizerſchen voor, dat zy zig van woorden bedienden, welken men niet gewoon was te gebruiken, tegen Vorſten, of tegen derzelver Staatsdienaars. Kortom, de onderhandelingen werden, dikwils, opgeſchort, ter oorzaake van het wyd verſchil, tuſſchen de handelende Mogendheden, welk niet ſcheen af te neemen, in al den tyd, dien men te Kameryk byeen was. Men ſcheen het zelfs, van wederzyde, toe te leggen, om elkanderen op te houden, of te ver-

(x) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 109, 119, 125, 130, 132, 138. Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 170—175.

verkloeken (y), en nooit liep 'er Vredehandeling vrugteloozer af dan de Kamerykſche, ſchoon zy, langer dan de meeſten, te weeten vier jaaren, geduurd heeft. De Koningen van Frankryk en Groot-Britanje, den Keizer willende overtuigen, dat zy zig, in de gewigtigſte punten, dagten te houden aan het viervoudig Verbond, hadden, midlerwyl, by eene Akte, den zevenentwintigſten van Herfſtmaand des jaars 1721, getekend, beloofd, hem te zullen handhaaven in 't bezit van 't gene hy, tegenwoordig, in Italie inhadt (z). 1721.

Doch zulk eene algemeene verklaaring was niet in ſtaat, om het Weener-Hof geruſt te ſtellen. 't Bleek, allengskens, klaarlyk, dat Frankryk en Groot-Britanje de zyde begonden te houden van den Koning van Spanje. George de I. was hiertoe, zo ſommigen willen, bekoord, door den volſtrekten afſtand van Gibraltar en Port Mahon: en de Hertog van Orleans, door het ſluiten van drie Huwelyken, die allen drie zeer voldeeden aan zyne byzondere inzigten. De oudſte Infante van Spanje, *Maria Anna Victoria*, werdt Koning Lodewyk den XV. toegeſchikt, en kwam, in 't jaar 1722, in Frankryk (a): en twee Dogters des Hertogs, de Prinſeſſen van Montpenſier en Beaujolois, werden ten Huwelyk beloofd, de eerſte aan *Lodewyk Filips*, Prinſe van Aſturie, erfgenaam der Spaanſche Kroonen, en de tweede aan den oudſten Zoon van Koning

Oorzaaken, waarom Frankryk en Groot-Britanje meer beginnen te hellen, over de zyde van Spanje.

(y) Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 141. Tindal *Vol.* XIII. [or XXVIII.] *p.* 122, 123.
(z) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 39.
(a) *Zie* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1722. *bl.* 100.

1721. ning Filips, uit het tweede bedde, den Infant Don Carlos. Het Huwelyk van den Prinſe van Aſturie met de Prinſeſſe van Montpenſier werdt, eerlang, voltrokken (*b*). Doch dat van den Infant Don Carlos met de Prinſeſſe van Beaujolois moeſt, om de groote jongkheid van 't Paar, nog eenige jaaren, uitgeſteld worden. De Prinſes werdt, midlerwyl, aan 't Hof van Madrid opgevoed. Men begrypt, ligtelyk, hoe zeer het aanzien van den Huize van Orleans ryzen moeſt, door deeze twee Huwelyken. Doch het geſlooten Huwelyk tuſſchen Lodewyk den XV. en de Infante van Spanje ſtrekte, insgelyks, zeer tot bevordering van het belang des Hertogs van Orleans (*c*). De Infante bereikte nog geene vier jaaren: het Huwelyk kon, derhalve, nog in lang niet voltrokken worden. En zo lang het onvoltrokken bleef, was de Hertog de naaſte erfgenaam der Kroone van Frankryk, op welke, 's Konings zwakheid en eenige toevallen van koorts, die hem, van tyd tot tyd, overkwamen (*d*), hem, ongetwyfeld, deeden hoopen. 't Was dan niet vreemd, dat men het Franſche, zo wel als het Groot-Britanniſche Hof, allengskens, zag neigen, om het belang van den Koning van Spanje meer te bevorderen, dan by 't viervoudig Verbond beraamd was: 't welk den Keizer noodwendig, meer of min, vervreemden moeſt van deeze twee Hoven, en de Byeenkomſt te Kameryk vrugteloos maakte. De Staaten der Vereenigde Geweſten, zorgvuldig-

(*b*) *Zie* Europ. Merc. *July — Decemb.* 1723. *bl.* 150.
(*c*) *Voiez* Memoir *de* MONTGON, *Tom.* III. *p.* 222.
(*d*) *Zie* Europ. Merc. *July — Decemb.* 1721. *bl.* 97.

diglyk, lettende op den vreemden keer, welken de zaaken, aan verſcheiden' Hoven, namen, hielden zig, ondertuſſchen, wyſſelyk, buiten nadere Verbindteniſſen. 1721.

XXVI. De Staaten zenden eenige Oorlogsſchepen uit, tot beveiliging der ſcheepvaart in de Middellandſche zee.

De oorlog met de Algierynen, die nu verſcheiden' jaaren geduurd hadt, was ten hoogſte nadeelig geweeſt voor den Koophandel der Vereenigde Geweſten. Men hadt 'er wel veertig ſchepen by verlooren, die, met de laading, zes millioenen waardig geſchat werden. Daarenboven, rekende men, dat 'er wel negenhonderd Bootsluiden tot ſlaaven gemaakt waren, door die van Algiers. De Gemagtigden tot den Levantſchen Handel hadden een Vertoog ingeleverd ter algemeene Staatsvergaderinge, waarby zy ſterk aanhielden, op het uitruſten van zes Oorlogsſchepen, tot beveiliging van de Vaart door de Middellandſche zee. 't Welk van dit gevolg was, dat de Staaten, in de Lente deezes jaars, beſlooten, den Vice-Admiraal *François van Aersſen, Heer van Sommelsdyk*, met een Esquader van agt Oorlogsſchepen, te zenden naar de Middellandſche zee. Hy ging, kort hierna, onder zeil, kruiſſende, den gantſchen Zomer, af en aan en door de Straat, zonder eenig vyandelyk ſchip te konnen veroveren. Ondertuſſchen, vielen nog verſcheiden' Koopvaardyſchepen den Algierynen in handen (*e*). De Schout by Nagt, Henrik Grave, die, in 't volgende jaar, met een diergelyk Esquader, in zee ſtak, hadt het geluk van 1722.

(*e*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1721. *bl.* 15—29, 133, *July* — *Decemb.* 1721. *bl.* 60—62.

1722. van twee Algierſche Kaapers te bemagtigen (*f*).

XXVII. Aanſlag ten voordeele des Pretendents ontdekt in Engeland.

't Verloop van de Zuidzee-Maatſchappye in Engeland hadt veel misnoegen veroorzaakt, onder 't gemeen. De aanhangers des Pretendents zogten 'er zig van te bedienen, om eenen nieuwen opſtand te verwekken, tegen de Regeeringe. De Hertog van Orleans gaf 'er den Koning van Groot-Britanje kennis van, in 't midden van Bloeimaand des jaars 1722. Terſtond, werdt 'er orde geſteld, om den toeleg te ſtuiten. Horatio Walpole, die, weinige dagen te vooren, vertrokken was naar den Haage, kreeg bevel, om de Staaten wederom te verzoeken, om den gewoonlyken onderſtand van zesduizend man, zo de nood dien vorderen mogt. Gelderland, Zeeland, Friesland, Overyſſel en Groningen oordeelden, dat men, terſtond, drieduizend man van de zesduizend inſcheepen moeſt. Doch Holland en Utrecht hielden tegen, dat hiertoe, by meerderheid van ſtemmen, beſlooten werdt, gelyk de andere Gewesten verſtonden, dat geſchieden mogt (*g*). Men antwoordde dan, dat men zig gereed zou houden, om zyne Majeſteit, overeenkomſtig met de Verdragen, te onderſteunen (*h*). Verſcheiden' verdagte of ſchuldige Luiden werden geligt, in Engeland, en onder deezen, Francis Atterbury, Biſſchop van Rocheſter, die, eerlang, van zyne waardigheid ontzet, en uit het Ryk gebannen werdt. Eenige

De Staten beloven den Koning onderſtand.

(*f*) *Zie* Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1722. *bl.* 73, 157.
(*g*) Reſol. Holl. 29 *May*, 2 *June* 1722. *bl.* 200, 209. *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* XVII. *p.* 387.
(*h*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.* — *June* 1722. *bl.* 305.

nige andere gevangenen werden, ſedert, te regt geſteld, en geſtraft, of ontſlaagen. De onderneeming, die thans, door geene buitenlandſche Mogendheid, begunſtigd werdt, ſmoorde in de geboorte (*i*), en de Staaten hadden geene gelegenheid, om Koning George de beloofde manſchap toe te zenden. 1722.

XXVIII. Prins Willem Karel Henrik Friſo wordt Stadhouder van Drente.

De jonge Erfſtadhouder van Friesland, Prins Willem Karel Henrik Friſo, voor eenige jaaren, tot Stadhouder van Groningen zynde aangeſteld, werdt, ſchoon hy thans naauwlyks elf jaaren bereikte, door de Ridderſchap en Eigen-erfden van het Landſchap Drente, tot Stadhouder en Kapitein-Generaal van hun Geweſt verkooren. Hy bekleedde dus de drie Stadhouderlyke waardigheden, die, door zyne voorouders, van Vaders zyde, bekleed geweeſt waren.

XXIX. Poogingen om hem van het Stadhoudersſchap van Gelderland te verzekeren.

Doch ten deezen zelfden tyde, werdt ook, door eenigen zyner vrienden, gearbeid, om hem van het Stadhouderſchap van Gelderland te verzekeren: en 't ſtuk werdt, onder de hand, zo voorzigtelyk beleid, dat men 't zo goed als in zyne magt hadt, eer de andere Geweſten vernamen, dat men 'er, op de aanſtaande Landſchaps-Vergaderinge, die in Wynmaand gehouden zou worden, over ſtondt te raadpleegen. De Staaten van Holland, die, nevens die van Zeeland, Utrecht en Overyſſel, reeds voor eenige jaaren (*k*), hadden dienſtig geoordeeld, den tegenwoordigen vorm der Regee-

(*i*) Tindal *Vol.* XIII. [*of* XXVIII.] *p.* 157—209.
(*k*) *Zie* XVII. *Deel, bl.* 133, 134, 291.

1722. geeringe te blyven handhaaven, beſlooten, zo dra zy kennis kreegen van 't gene men in Gelderland voorhadt, hun beſt te doen, om de uitvoering van zulk een voorneemen te ſtuiten (*l*). Zy ſtemden, terſtond, tot eene bezending naar Zeeland, Utrecht en Overyſſel. Naar Zeeland gingen de Heeren *Jakob Godefroi van den Boetſelaar*, *Adolf Viſſer*, *Pieter Marcus* en *Joan Groot* (*m*): naar Utrecht en naar Overyſſel de Heeren Karel Filips van Dorp, Heer van Maasdam, *Albert Fabricius*, Willem Buys, *H. Daay* en de Raadpenſionaris Hoornbeek. Zeeland, Utrecht en Overyſſel waren 't wel eens met Holland, om den tegenwoordigen vorm der Regeeringe te handhaaven: waartoe Zeeland in 't byzonder, nevens Holland, bekwaame middelen beraamen wilde (*n*): doch die van Holland zogten de drie Gewesten, daarenboven, te beweegen, om, nevens hen, eene bezending te doen naar Gelderland, en, ware 't mogelyk, de Staaten van dit Geweſt over te haalen om by den tegenwoordigen Regeeringsvorm te volharden. De Gekommitteerde Raaden van Holland hadden, eer nog de Staaten vergaderd waren, eenen brief laaten afgaan naar Gelderland, waarby zy verzogten, dat men zig toch niet verhaaſten wilde met het voltrekken der beraamde verande-

De Staaten van Holland zoeken 't te beletten.

rin-

(*l*) Reſol. Holl. 13, 15 *Oct.* 1722. *bl.* 415, 421, 431.

(*m*) Propoſ. der Gedeput. van Holl. aan de Staat. van Zeel. *van* 28 *Oct.* 1722. *Zie ook* Stukken raakende de Deput. van Holland *gedr.* 1722.

(*n*) Reſol. Holl. 18 *Nov.* 1722. *bl.* 433, 482, 486. Notul. Zeel. 29, 30 *Oct.* 15 *Dec.* 1722. *bl.* 244, 245, 276. *Byl. bl.* 117 * *Zie ook* Stukk. raak. de Deput. van Holl. *gedr.* 1722.

ringe. De Staaten ſchreeven, daarna, zelven eenen uitvoerigen brief aan de Staaten van Gelderland, gedagtekend den zeſtienden van Wynmaand, waarin zy betuigden „ met de hoogſte bevreemding, vernomen te hebben, dat, „ by hunne Edele Mogendheden, ernſtelyk, „ ſtondt geraadpleegd te worden, over het „ maaken van zulk eene groote verandering „ in de Regeeringe, als was het aanneemen „ van eenen Stadhouder, of, met andere woorden, het afſtaan van een gedeelte van de „ magt en hoogheid der Staaten aan eenen „ anderen. Nogtans, verzogten zy, dat men „ niet wilde waanen, dat zy zig dagten te ſteeken in de huiſſelyke zaaken van Gelderland; „ maar dat men hun gedrag aanzage, als geſprooten, uit de zorge, welke zy oordeelden „ te moeten draagen voor het gemeene Bondgenootſchap, en voor 't belang van Holland „ in 't byzonder. Staaten mogten, zo wel als „ byzondere Huisgezinnen, hunne nabuuren „ waarſchuwen, tegen 't gevaar, welk, uit „ hun gedrag, ſchoon nog zo huiſſelyk, voor „ de nabuurſchap, te vreezen was. Zy vertrouwden, hierom, dat men 't hun niet kwalyk zou afneemen, dat zy hunne Edele Mogendheden voorhielden de nadeelen, welken zy, uit de verandering der Staatſche „ in de Stadhouderlyke Regeering, binnen „ Gelderland, te gemoet zagen. In de eerſte „ plaats, zou 'er, meendenze, partyſchap en „ tweedragt uit gebooren worden. Eenigen „ zouden de andere Geweſten tot diergelyke „ verandering zoeken over te haalen: hierte-

1722. Hun brief, ten dien einde, aan de Staaten van Gelderland geſchreeven.

1722. „ gen zouden anderen wederom arbeiden, tot
„ handhaavinge van den tegenwoordigen vorm
„ van Regeeringe, waaruit eene onvermydelyke verzwakking, en veélligt het volkomen
„ bederf van den Staat zou konnen ontſtaan.
„ Zulke partyſchappen hadt men, vooral, in
„ Gelderland te dugten. Men hadt daar, ruim
„ twintig jaaren agtereen, in tyden van oorlog en vrede, bevinding gehad van de kragt
„ der tegenwoordige Regeeringe, in het beſliſſen van moeilyke geſchillen, in het behoorlyk regelen en merkelyk verbeteren
„ van den Staat der Geldmiddelen, en in verſcheiden' andere opzigten. Wat kon men
„ zig toch meer belooven van de Stadhouderlyke Regeeringe? Onvolmaaktheden waren
„ 'er, in allerlei Regeeringsvorm, en ook in
„ den tegenwoordigen, aan te wyzen. Maar
„ zou 'er de Stadhouderlyke, dagt men, vry
„ van zyn? Men moeſt, zo men twyfelde,
„ de geſchiedeniſſen der voorige tyden ſlegts
„ raadpleegen, en men zou bevinden, dat de
„ twiſten en oneenigheden in de Geweſten,
„ nooit beter door de Stadhouders, dan zonder dezelven, waren ter neder gelegd. De
„ redenen, die den Staaten, ten voordeele der
„ Stadhouderlyke Regeeringe, mogten voorgekomen zyn, meende men ligtelyk te konnen wederleggen, zo hunne Edele Mogendheden mogten goedvinden, hunne gewoonlyke Afgevaardigden ter Generaliteit, of
„ eenige andere Perſoonen te magtigen, om
„ deswege in onderhandeling te komen met
„ die van Holland. Wyders, verklaarde men,

„ niet

„ niet te konnen begrypen, waarom men, nu 1722.
„ juiſt, in Gelderland, neigde tot zulk eene
„ verandering, terwyl 't Geweſt in volle ruſt
„ was, en de Staat der Geldmiddelen voor-
„ waards ging. Immers, zy, de Staaten van
„ Holland, wiſten niet, wat, thans, het af-
„ ſtaan van een gedeelte van der Staaten ge-
„ zag kon opweegen; noch wat gevaar 'er
„ ſtak, in 't verſchuiven der voorgenoomen
„ veranderinge? Gelderland was, zeker! wel
„ zo aanzienlyk, dat men, altoos, eenen Prins
„ zou konnen vinden, die de Regeering over
„ dit Geweſt zou willen aanvaarden. 't Was
„ nog tyd, om te rug te treeden, zonder Staats-
„ wyze te beveſtigen, 't gene in 't byzonder
„ mogt voorgeſlaagen zyn: maar na dat men
„ eens eenen Stadhouder aangenomen hadt,
„ zou men tot de tegenwoordige geruſte Staats-
„ wyze Regeeringe niet konnen wederkeeren.
„ Ten beſluite, vertrouwde men, dat deeze
„ openhertige verklaaringen ten goede geno-
„ men zouden worden, en eenigen ingang vin-
„ den by hunne Edele Mogendheden (o)." De bezending der Staaten van Holland gaf die van Utrecht ook kennis van den inhoud van dit ſchryven, en hieldt aan op eene gezamenlyke bezending naar Gelderland. Maar de Staaten van Utrecht, den voorſlag van die van Holland overwoogen hebbende, verklaarden „ dat
„ zy onverbreekelyk blyven wilden by den te-
„ genwoordigen vorm der Regeeringe, zo als
„ die, in de jaaren 1651 en 1702, vaſtgeſteld
„ was;

(o) Miſſive der Staat. van Holl. *aan die* van Gelderl. *van* 16 *Oct.* 1722. *in de* Reſol. Holl *van dit jaar bl.* 460.

1722. „ was; doch dat zy de bezending naar Gel-
„ derland nutteloos hielden, zynde zy wel
„ verzekerd, dat men, aldaar, reeds vaſtge-
„ ſteld hadt, eenen Stadhouder aan te nee-
„ men." De bezending keerde, met dit beſluit, naar den Haage. De Staaten van Holland ontvingen, eerlang, diergelyk beſcheid van die van Zeeland en Overyſſel: waarom de bezending naar Gelderland agterbleef (*p*): ook bleek haaſt, dat zy, inderdaad, vergeefs geweeſt zou zyn.

Antwoord der Staaten van Gelderland.

De Staaten van dit Geweſt beantwoordden den brief der Staaten van Holland, eerlang, uitvoeriglyk. Zy preezen, vooraf, het oogmerk der nabuuren, die, zo zy vertrouwden, niets anders dan den gemeenen welſtand bedoelden. Doch zy begeerden, dat men 't zelfde van hun dagt, en, dat zy, in dit gewigtig ſtuk, met de vereiſchte omzigtigheid en zorge voor den welſtand van 't Gemeen en van hun Geweſt in 't byzonder, waren te werk gegaan. „ Het verſchil, of het, voor de Vereenigde
„ Geweſten in 't gemeen, of voor eenig Ge-
„ weſt in 't byzonder, raadzaamer ware, een
„ doorlugtig Hoofd te hebben, onder den naam
„ van *Stadhouder*, door wiens bepaald gezag,
„ de zaaken van den Staat, in tyden van vre-
„ de en oorlog, beleid werden, dan of men
„ die zaaken zonder zulk een Hoofd behoorde
„ te beleiden; dit verſchil was, vervolgden,
„ ze, in de voorgaande eeuwe en deeze, zo
„ dikwils, by monde en geſchrifte, betwiſt
„ on-

(*p*) *Zie* Europ. Merc. *July — Decemb.* 1722. *bl.* 276—278.

„ onder de byzondere Staaten, dat zy 't on- 1722.
„ noodig hielden, zig, deswege, thans, breed-
„ voeriglyk, te uiten. 't Land was, dit wis-
„ tenze, lang voor de afzweeringe van Ko-
„ ning Filips, onder en door Hertogen, Graa-
„ ven, Biſſchoppen en Heeren, te gelyk met
„ de Staaten, geregeerd geweeſt. Na de ver-
„ eeniging der Geweſten, hadt Willem de I.
„ Prins van Oranje, volgens de taale der Staa-
„ ten van Holland zelven, den eerſten grond-
„ ſlag gelegd van 't gebouw van deezen Staat.
„ Maurits, zyn Zoon, hadt, door zyn wys be-
„ leid en heldenmoed, de middelmuuren van
„ dit gebouw hooger opgetrokken. Fredrik
„ Henrik hadt het geſtigt voltooid. Ten tyde
„ van Willem den II. was de Vrede geſlooten
„ met Spanje. En na zyn' dood, in 't jaar 1650
„ voorgevallen, waren de meeſte Geweſten,
„ tot in 't jaar 1672, gebleeven zonder Stad-
„ houder. De droevige verdeeldheden onder
„ de Geweſten, in dien tuſſchentyd ontſtaan,
„ wilde men thans niet ophaalen; doch wie
„ kon zwygen, dat de Staat, waarvan drie
„ geheele Geweſten waren afgerukt, na dien
„ tyd, door het goed beleid van Willem den
„ III., Prinſe van Oranje, wederom herſteld
„ was in den toeſtand, waarin men dien, nog
„ tegenwoordig, zag? 't Was dan niet nieuws,
„ eenen Stadhouder aan te ſtellen. Onder het
„ Stadhouderlyk bewind, was de Staat tot
„ zynen hoogſten luiſter opgeklommen. De
„ Staaten van Gelderland erkenden, nogtans,
„ zo wel als die van Holland, dat de Stadhou-
„ derlyke Regeering, altoos, haare onvol-

1722. „ maaktheden gehad hadt en hebben zou. Doch
„ alles in aanmerking genomen zynde, oor-
„ deelden zy, dat de verkiezing van den Hee-
„ re Prinſe van Oranje en Naſſau meeſt over-
„ eenkwam met de veiligheid en het belang
„ van hun Geweſt, en van deszelfs ingezete-
„ nen. Deeze Prins was, buiten tegenſpraak,
„ de eenigſte inboorling van den Staat, wel-
„ ken men tot de Stadhouderlyke waardigheid
„ zou konnen verkiezen. Hy was reeds Stad-
„ houder van twee Geweſten, en zyne voor-
„ ouders en bloedverwanten hadden den Staat,
„ in tyden van vrede en oorloge, zonderlin-
„ ge dienſten gedaan. 't Verkiezen van eenen
„ Stadhouder, in de tegenwoordige omſtan-
„ digheden, ſcheen wel niet hoog noodzaake-
„ lyk. Maar de tyden konden veranderen.
„ En terwyl men vrede hadt, moeſt men be-
„ dagt zyn op middelen, om den Staat, by
„ eenen opkomenden oorlog, te konnen be-
„ veiligen. 't Verval der Land- en Zeemagt
„ van den Staat, 't verlies van 's Lands geld-
„ middelen en van 't gemeen *credit*, de afnee-
„ mende agting voor den Staat, by de nabuu-
„ rige Mogendheden, en de geringe hoop om
„ alle deeze gebreken, by eenen ſchielyken
„ nood, ſpoedig genoeg te konnen herſtellen;
„ dat alles hadt hen doen denken, dat de zaa-
„ ken niet langer konden ſtaande gehouden
„ worden, op zulk een' gebrekkelyken voet;
„ waarover ook de Raad van Staate, al dik-
„ wils, vergeefſche Vertoogen gedaan hadt.
„ De Staat beſtondt uit zeven byzondere Ge-
„ weſten, die ieder op zig zelven *Souverain*

„ wa-

„ waren, en onder welken, dikwils, verſchil- 1722.
„ lende, ja vierkant ſtrydende belangen de
„ overhand hadden, waardoor 't gemeen be-
„ lang verwaarloosd werdt Men moeſt het,
„ hierom, heilzaam houden voor 't Vader-
„ land, dat die verſchillende Geweſten veree-
„ nigd gehouden, en derzelver traage raad-
„ pleegingen, vooral in tyden van nood, tot
„ een ſpoedig beſluit gebragt werden, door
„ een doorlugtig Hoofd, met bepaald gezag
„ bekleed. De tegenwoordige tyd van Vrede
„ gaf hun, dagtenze, de beſte gelegenheid,
„ om zulk een Hoofd te kiezen, en deszelfs
„ gezag te bepaalen, by de Inſtructie, waar-
„ van zy een affchrift in hunnen brief ſlooten.
„ Hieruit zou blyken, hoe ver het 'er van af
„ was, dat zy hunne magt en Hoogheid, of-
„ zelfs maar een gedeelte derzelve zouden heb-
„ ben zoeken af te ſtaan aan eenen anderen.
„ Ook zou men 'er uit zien, dat hun beſluit
„ geen nadeel altoos kon toebrengen aan den
„ Staat in 't gemeen, of aan Holland in 't by-
„ zonder. Veel min, waren 'er eenige inwen-
„ dige verdeeldheden in Gelderland uit te
„ wagten, alzo de Leden eenpaariglyk bewil-
„ ligd hadden in 't genomen beſluit. De vrees,
„ die de Staaten van Holland hier voor toon-
„ den, was t'eenemaal ongegrond. Ook be-
„ hoorde men de gedaane verkiezing geene
„ verandering te noemen, gelyk ten onregte
„ geſchied was. Zy hadden 'er niets in be-
„ oogd, dan de inwendige ruſt en welſtand
„ van den Staat: en zouden niet gaarne aan-
„ gezien zyn voor zulken, die partyſchap in

„ 't

1722. „ 't Land verwekken of voeden zouden willen.
„ Vooral, begreepen zy niet, hoe hunne keu-
„ ze den band van vereeniging tuſſchen de
„ Bondgenooten, eenigszins, zou konnen
„ krenken, daar de Stadhouders, zo wel als
„ alle Wethouders en Hoofd-Officiers, ver-
„ pligt waren, het houden en handhaaven der
„ Unie, by geſtaafden eede, te belooven. Ten
„ beſluite, verklaardenze, dat zy, gaarne, met
„ die van Holland, geſproken zouden hebben,
„ over 't gene zy in den zin hadden; doch dat
„ zy, vernomen hebbende, dat men zig al-
„ leenlyk voorgeſteld hadt, hen af te maanen
„ van de voltrekking van hun oogmerk, zulk
„ een geſprek noodeloos gerekend hadden.
„ Voor 't overige, bleeven zy overboodig, om
„ met die van Holland alles te beraamen, wat
„ tot welſtand van den Staat zou konnen ge-
„ oordeeld worden te behooren (*q*)."

XXX. De Prins van Oranje wordt tot Stadhouder van Gelderland verkooren.

Uit dit ſchryven, beſpeurde men, dat de poogingen der vier Geweſten, om de aanſtelling van eenen Stadhouder in Gelderland te ſtuiten, geheel vrugteloos waren. Men hadt, tot deeze aanſtelling, beſlooten, op den tweeden van Slagtmaand. Ten zelfden tyde, was 'er eene Inſtructie beraamd voor den verkooren Stadhouder, welke hy zou moeten beëedigen, zo dra hy volle agttien jaaren bereikt zou hebben. Zy beſtondt uit *dertien* Leden, die hierop uitkwamen. „ 1. De Stadhouder moeſt „ openlyke belydenis doen van den waaren „ Her-

Inhoud zyner Inſtructie.

(*q*) Miſſive der Staaten van Gelderl. *aan* die van Holl. *van* 4 *Novemb.* 1722. *in de* Reſol. Holl. *van dit jaar. bl.* 463.

„ Hervormden Godsdienſt, en dien, zo als 1722.
„ dezelve, in de Dordrechtſche Sinode van
„ jaaren 1618 en 1619, vaſtgeſteld was, naar
„ zyn vermogen, helpen handhaaven, zonder
„ dat hieronder egter de Kerkenorde begree-
„ pen zou zyn. 2. De hooge Regeering des
„ Landſchaps zou, als van ouds, beſtaan in
„ Ridderſchap en Steden, zonder dat de Stad-
„ houder zig eenig gezag over 's Lands *Sou-*
„ *verainiteit* of hoogheid zou mogen aanmaa-
„ tigen. 3. Het Landſchap zou verdeeld bly-
„ ven in drie Kwartieren van Nieuwmegen,
„ Zutfen en de Veluwe, zullende den Stadhou-
„ der geene beſchikking hebben over eenige
„ Ampten van Regeeringe, binnen noch bui-
„ ten het Geweſt. Ook zou hy geene Wet-
„ houders mogen ſtellen in de Steden, noch
„ onder dezelven eenige verandering maaken.
„ 4. Hy zou het Utrechtſch Verbond van den
„ jaare 1579, alle byzondere overeenkomſten
„ en Verdragen des Landſchaps, en de Privi-
„ legien, Vryheden, Regten en Hoogheid van
„ den Lande voorſtaan en beſchermen. 5. Bin-
„ nen Arnhem, of ter Plaatſe, daar het Pro-
„ vinciaal Geregtshof vergaderde, tegenwoor-
„ dig zynde, zou hy, in dit Hof, mogen voor-
„ zitten. Ook zouden de Akten en Brieven
„ van den Hove, na dat de Stadhouder agt-
„ tien jaaren bereikt en zitting genomen zou
„ hebben, uitgegeven worden, op den naam
„ van Stadhouder en Raaden, gelyk voormaals
„ gebruikelyk geweeſt was. 6. In geval van
„ onverhoopte verſchillen tuſſchen de drie
„ Kwartieren, of tuſſchen Ridderſchap en Ste-

„ den

1722. „ den, zou de Stadhouder dezelven of in der
„ minne zoeken by te leggen, of, naar regt en
„ reden, beſliſſen. 7. De Stadhouder zou ook
„ Kapitein-Generaal zyn over het Krygsvolk,
„ ſtaande ter betaalinge van het Geweſt, en
„ ook Admiraal-Generaal, voor zo veel het
„ Vorſtendom Gelder en 't Graafſchap Zut-
„ fen aanging. 8. De Stadhouder en Kapitein-
„ Generaal zou, ten opzigte van de patenten
„ voor 't Krygsvolk, 't bewaaren der ſleute-
„ len en 't geeven van 't woord in de ſtem-
„ mende Steden, niet mogen aangaan tegen
„ 't gene, deswege, in den jaare 1651, by de
„ gezamenlyke Bondgenooten, beraamd was
„ (r), zullende hy de bezettingen in de Ste-
„ den niet mogen veranderen of verleggen;
„ maar zulks laaten aan de byzondere Kwar-
„ tieren, of derzelver gewoonlyke Afgevaar-
„ digden; en het geeven van 't woord en 't
„ bewaaren der ſleutelen aan de Wethouders
„ der ſtemmende Steden, gelyk thans gebrui-
„ kelyk was. 9. De Stadhouder en Kapitein-
„ Generaal zou geene Bevelhebbers over Ste-
„ den of Sterkten, binnen de Provincie, mo-
„ gen aanſtellen. 10. Ook zou hy geene Krygs-
„ ampten, die ter begeevinge van de Provin-
„ cie ſtonden, vervullen mogen, behalven in
„ 't Leger, wanneer hy in perſoon te velde
„ was, en dan nog maar geduurende den veld-
„ togt, en verder niet. 11. Men zou den Stad-
„ houder opdraagen een Regement voetvolk,
„ welk ter betaalinge van de Provincie ſtondt,
„ in

(r) *Zie* XII. *Deel*, *bl.* 116.

„ in welk Regement, hy alle de openvallende
„ Officiers-Plaatſen zou mogen begeeven aan 1722.
„ Perſoonen boven de veertien jaaren oud,
„ mids kiezende Landzaaten, boven uitheem-
„ ſchen. Men zou dit Regement het Stadhou-
„ ders Regement noemen: doch de Kolonel
„ over het zelve zou zyne wedde behou-
„ den, geduurende zyn leeven. Voorts,
„ zouden de Commiſſien voor de Officiers
„ moeten uitgegeven worden door de Sekre-
„ tariſſen der Kwartieren, gelyk tegenwoor-
„ dig gebruikelyk was. 12. De Stadhouder
„ en Kapitein-Generaal zou, uit de Domei-
„ nen der Provincie, zulk eene wedde genie-
„ ten, als, daartoe, van ouds, plagt te ſtaan,
„ te weeten vyfduizend negenhonderd guldens
„ in 't jaar, boven de voordeelen hem, uit de
„ verheffinge der Leenen, toekomende. 13.
„ Hy zou, noch by 't Landſchap in 't gemeen,
„ noch by eenige byzondere Leden, eenige
„ verandering in deeze zyne Inſtructie mogen
„ verzoeken, behoudende de Staaten wel by-
„ zonderlyk aan zig, 't gene, by deezen, niet
„ uitdrukkelyk was afgeſtaan (s)"

Op deeze voorwaarden, werdt de jonge Prins van Oranje en Naſſau tot Stadhouder en Kapitein-Generaal van Gelderland aangeſteld. Zy verſchilden veel van de voorwaarden, waarop de Stadhouders, voorheen, verkooren geweeſt waren. 't Gezag deezer hooge waardigheid

Aanmerkingen over deeze aanſtellinge.

(s) Inſtr. by de Ed. Mog. Staat. van Gelderl. en Zutph. benaamd *voor* Prinſe W. K. H. Friso, als Stadhouder enz. *in de* Reſol. Holl. *van* 1722. *bl.* 461.

1722. heid werdt merkelyk beſnoeid, door de Staaten van Gelderland, die, gewoon aan het Stadhouderloos bewind, niet beſluiten konden, om een merkelyk gedeelte van hun gezag aan eenigen Vorſt op te draagen. Zy meenden zig genoeg verzekerd te hebben van dit hun gezag, door het aanſtellen van eenen Stadhouder, die weinig meer dan den naam hadt van dit aanzienlyk ampt, en wien naauwlyks eenig gedeelte van het Stadhouderlyk gezag gelaaten werdt, dan 't gene in het byleggen of beſliſſen der geſchillen beſtondt. Omtrent dit gewigtig punt, was, in de vier Geweſten, die geenen Stadhouder hadden, nog niets vaſtgeſteld, ſchoon men 'er, dikwils, en zelfs nog onlangs, over geraadpleegd hadt (*t*). En 't is niet onwaarſchynlyk, dat veele Leden van Gelderland voornaamlyk bewoogen geworden zyn, tot het aanſtellen van eenen Stadhouder, op dat, door zyne bemiddeling of gezag, de geſchillen, welken, van tyd tot tyd, onder de Leden der hooge Regeeringe ontſtonden, zouden konnen afgedaan worden, zonder dat 'er de Bondgenooten, gelyk, na 't jaar 1702, dikwils, en nog onlangs (*u*), geſchied was, mede behoefden gemoeid te worden. De meeſte Geweſten, en Gelderland in 't byzonder, waren dikwils niet zeer gediend geweeſt, met de tuſſchenſpraak der Bondgenooten, tot bylegging hunner huiſſelyke oneenigheden. Zy meenden, dat de algemeene Staaten, of liever

(*t*) Reſol. Gener. *Sabb.* 12 *April* 1721. *bl.* 248.
(*u*) *Zie* Europ. Merc. *July — Decemb.* 1721. *bl.* 112.

ver de Staaten van Holland zig, in zulke ge- 1722.
legenheden, veel te veel gezags aanmaatig-
den, over de nabuuren: 't welk zy niet te
dugten zouden hebben, wanneer zy de be-
ſlegting hunner geſchillen eenen Stadhouder
opdroegen. Voor 't overige, meenden zy zig
verzekerd te hebben, tegen 't gene men thans
begreep van het uitſteekend gezag eens Stad-
houders te dugten te zyn, door het regt over
't verleggen van 't Krygsvolk, over 't bewaa-
ren der ſleutelen, en over 't geeven van 't
wagtwoord aan zig te behouden. Ook oor-
deeldenze, den Stadhouder te moeten ver-
ſteeken van de gelegenheid, om zig veele vrien-
den te maaken onder de Regenten; ten wel-
ken einde, zy hem de magt onthielden, om
Wethouders te ſtellen in de Steden, en om
Bevelhebberſchappen en andere hooge Krygs-
ampten, anders dan te velde, te begeeven.
De waardigheid van Stadhouder en Kapitein-
Generaal, zo als zy, thans, in Gelderland,
ſtondt bekleed te worden, was, derhalve, ge-
heellyk veranderd van natuure, en miſte het
grootſte gedeelte van haaren voorgaanden luis-
ter. De vrienden en Raadsluiden van den
jongen Prinſe van Oranje verſtonden egter,
dat hy het Stadhouderſchap van Gelderland,
op zulke bekrompen voorwaarden, behoorde
te aanvaarden. Het ſtrekte voor eene trede,
hoe klein zy ook zyn mogt, tot 's Prinſen ver-
dere verheffing. Ook was 't ligter te vermoe-
den, dat de vier Geweſten, Holland, Zee-
land, Utrecht en Overyſſel, t'eenigen tyde,
bewoogen zouden worden, om het voorbeeld

1722. van Gelderland te volgen, als zy zagen, door welke voorwaarden, men zig verzekeren kon, tegen het uitſteekend Stadhouderlyk gezag. Ondertuſſchen, toonde 't gevolg, dat de vier Geweſten ongezind bleeven, om den Prins van Oranje tot Stadhouder aan te ſtellen, geduurende deszelfs minderjaarigheid. Zelfs beſlooten de Staaten van Holland, in de Lente des volgenden jaars (*v*), onveranderlyk te blyven by den tegenwoordigen vorm der Regeeringe. De Staaten van Zeeland, buitengewoone Afgevaardigden naar Holland gezonden hebbende, om met de Staaten van dit Geweſt, op dit ſtuk, in onderhandeling te treeden (*w*), namen, eerlang, gelyk beſluit (*x*). Utrecht en Overyſſel volgden het voorbeeld der twee andere Geweſten, onaangezien men, in Overyſſel, nog tot in 't jaar 1724, bleef arbeiden om verandering (*y*). Men beloofde, elkanderen de hand te zullen leenen, tot het naarkomen van dit beſluit, ſchoon men, te gelyk, verklaarde, de Unie met de drie overige Geweſten, heiliglyk, te willen onderhouden. De Staaten van Holland en de meeſte Leden van Zeeland verſtonden ook, dat men, tot betere handhaavinge der tegenwoordige Regeeringswyze, het Leen van Veere en Vliſſingen behoor-

(*v*) Reſol. Holl. 19 *Nov.* 1722. *bl.* 489. 27, 31 *Maart* 1723. *bl.* 320, 321.

(*w*) Notul. Zeel. 11 *Febr.* 1723. *bl.* 49. Reſol. Holl. 1 *April* 1723. *bl.* 322.

(*x*) Notul. Zeel. 1, 3 *Juny* 1723. *bl.* 87, 89. Reſol. Holl. 13 *Juny* 1723. *bl.* 493.

(*y*) Reſol. Holl. 16 *Maart*, 13 *April* 1723. *bl.* 272, 366. 12, 14 *July*, 17 *Aug.* 1724. *bl.* 569, 581, 620.

hoorde te vernietigen (z). Doch eer 't hiertoe kwame, verliepen 'er nog eenige jaaren. Wy zullen, by bekwaamer gelegenheid, verhaalen, wat 'er, ten deezen tyde, over te doen viel. 1722.

De Staaten van Holland en Weſtfriesland, ſedert eenen geruimen tyd, geraadpleegd hebbende, op het vinden van middelen, tot onderſteuning van 's Lands bezwaarde Schatkiſt, waren, eindelyk, tot een beſluit gekomen, om wederom eenige Landen, Tienden en Ambagtsheerlykheden, tot 's Lands Domeinen behoorende, openlyk, op te veilen en te verkoopen (a). Onder de Ambagtsheerlykheden, die, in Oogſtmaand deezes jaars, geveild ſtonden te worden, waren 'er eenigen, onder Brederode gelegen, welken de Stad Haarlem, gaarne, uit de hand, koopen wilde (b): doch men verſtondt, in den Haage, dat zulks met 's Lands belang ſtrydig was. Dezelfde Heerlykheden, en, daarbenevens, die van de Stede Beverwyk, Weſtzaanen en Krommenye beweerden, daarenboven, dat zy, uit hoofde haarer Privilegien, niet mogten vervreemd worden van de Graaflykheid, en derhalve in 't geheel niet behoorden te worden verkogt (c). De Raaden en Rekenmeeſters der Graaflykheids Domeinen waren van oordeel, dat men deeze Privilegien behoorde te laaten gelden, en dat, on-

XXXI. Ambagtsheerlykheden in Holland verkogt.

(z) Reſol. Holl. 9 *Febr.* 24 *May*, 2 *Juny* 1724. *bl.* 35, 282, 307.
(a) Reſol. Holl. 19 *Decemb.* 1721. *bl.* 863.
(b) Reſol. Holl. 6 *Aug.* 1722. *bl* 351.
(c) Reſol. Holl. 12, 28 *Aug.* 1722. *bl.* 363, 379.

1722. onder anderen, de Egmonden, welken men ook voorhadt te verkoopen, om verſcheiden' byzondere redenen, gehegt moeſten blyven aan de Graaflykheid. Doch hunne redenen vonden geen' ingang by de Staaten. 't Beſluit om een groot getal van Ambagtsheerlykheden, beide in 't Zuider- en in 't Noorderkwartier van Holland, te verkoopen, werdt, in dit, en in eenige volgende jaaren, voltrokken. De poogingen, door de Regenten van verſcheiden' Plaatſen, aangewend, om van deeze verkooping bevryd te blyven, vielen vrugteloos uit. De Ambagtsheerlykheid zelfs van Plaatſen, die den naam van *Steden* droegen, en Stads Privilegien hadden, gelyk Beverwyk, Vlaardingen, Grootebroek en Weſtwoude, werdt verkogt. De meeſte Ambagtsheerlykheden kwamen in handen van byzondere Perſoonen: eenigen aan de naaſte Steden. Ook werden 'er verſcheiden' gekogt, door de Regenten der Plaatſen zelven. Eenige jaaren hierna, deedt Rotterdam een' voorſlag ter Staatsvergaderinge, om ook de hooge, zo wel als de Ambagtsheerlykheid der Plaatſen te verkoopen, en eenige weinig opbrengende tollen af te ſchaffen (*d*). Doch deeze voorſlag vondt geen' ingang. Men hieldt zig aan 't beſluit, welk, reeds in 't jaar 1721, genomen was (*e*), om het hooge Regtsgebied der Plaatſen niet te vervreemden van de Graaflykheid. 't Verkoopen van zo veele Graaflyke goede-

ren

(*d*) Reſol. Holl. 26 *Aug.* 1721. *bl.* 223 *enz.*
(*e*) Reſol. Holl. 19 *Dec.* 1721. *bl.* 263.

ren gaf, eerlang, aanleiding, tot het afſchaffen van de oude Rekenkamer der Graaflykheids Domeinen van Holland. Het bewind over de overige Graaflyke goederen werdt, ten zelfden tyde, opgedraagen aan de Kollegien van Gekommitteerde Raaden, in beide de Kwartieren (*f*). 1722.

Onluſten te Hamburg, tuſſchen de Lutherſchen en Gereformeerden.

Verſcheiden' gemaatigde Godgeleerden, onder de Gereformeerden en Lutherſchen, in Duitſchland en Zwitſerland, hadden, al ſedert eenige jaaren, gearbeid, aan eene vereeniging tuſſchen deeze twee hoofdgezindheden onder de Proteſtanten. Eenige Proteſtantſche Mogendheden, met naame de Koning van Pruiſſen en de Vereenigde Staaten, begunſtigden hunne poogingen. Doch 't ontbrak, aan ſommige oorden, niet aan hevige dryvers, die dit werk van vrede tegenhielden, en den arbeid der gemaatigden vrugteloos maakten. *Erdman Neumeistern*, Paſtoor in de Jakobi-Kerke te Hamburg, ſchreef niet ſlegts openlyk, tegen de vereeniging; maar voer hevig uit van den predikſtoel tegen de Gereformeerden, welken hy zogt te doen verſteeken van de vryheid, die zy, tot hiertoe, daar ter Stede, genooten hadden, om de preeke en dienſt by te woonen, in 't Huis van den Reſident der Staaten. Zyne vinnigheid werdt bekend by de Staaten, die eenen uitvoerigen brief lieten afgaan, aan de Regeering van Hamburg, waarby zy verzogten, dat men hunnen Geloofsgenooten de gewoone vryheid wilde laaten behouden. Hun Reſident *van den Boſch*

(*f*) Reſol. Holl. 17 *Maart* 1722. *bl.* 275.

1722. *Boſch* hadt, reeds te vooren, ten zelfden einde, Vertoogen gedaan aan de Wethouderſchap Doch Neumeistern hadt het gemeen op zyne hand, en werdt zeer ontzien van de Regeeringe. Zyn Werk tegen de Vereeniging werdt, eerlang, te Amſterdam, op de drukpers gelegd. Doch het Hof van Holland droeg zorg, dat het verbooden werdt (*g*). De Vereeniging hadt, midlerwyl, geenen voortgang, en daar verliep een geruime tyd, eer de gistende gemoeden te Hamburg, wederom, aan 't bedaaren raakten.

(*g*) Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 347, 349, 625. Europ. *Merc. Jan.* — *June* 1722, *bl.* 39, 135. *July*—*Dec.* 1722. *bl.* 48.

VADERLANDSCHE HISTORIE.

EENENZEVENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

I. *Gelegenheid tot de opregting der Ooſtendeſche Maatſchappye.* II. *De Staaten zoeken 't Oktroi derzelve te doen intrekken. Zy beweeren, dat het met de Verdragen ſtrydt.* III. *De ingezetenen der Ooſtenrykſche Nederlanden dryven, daarentegen, dat zy regt hebben tot den Indiſchen handel. Hunne redenen worden wederlegd, in openbaaren druk. Voortgang der Ooſtendeſche Maatſchappye.* IV. *Handel met Deenemarke. Gevegt met een' Algierſchen Kaaper.* V. *Ooſtfrieſche onluſten.* VI. *Staat der handelingen te Kameryk. Verandering in Frankryk.* VII. *Verandering in Spanje. Gezantſchap derwaards.* VIII. *Vervolging der Hervormden in Frankryk. De Ambaſſadeur Hop ſpreekt voor de vreemde Proteſtanten.* IX. *Opſchudding te Thorn. Vervolging der Lutherſchen aldaar. De Staaten ſchryven voor de verdrukten.* X. *Handeling over vrede met Algiers. Drie nieuwe Edelen, in de Ridderſchap van Holland, beſchreeven.* XI. *De Staaten beginnen, ernſtelyk, te arbeiden tot vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchappye. Spanje erkent, dat zy, tegen de Verdragen, opge-*

regt is. XII. *Afzonderlyke handeling tuſſchen den Keizer en Spanje. Staatswiſſeling van Ripperda. Hy handelt, te Weenen.* XIII. *Het Franſche Hof zendt de Infante naar Spanje te rug. Misnoegen hierover, aan 't Spaanſche Hof.* XIV. *Weener-Verdragen, tuſſchen den Keizer en Spanje geſlooten. Voornaamſte inhoud derzelven. Aanmerkingen daarop.* XV. *Berigt wegens de* Pragmatike Sanctie, *of vaſtſtelling omtrent de opvolging, in 't Huis van Ooſtenryk. De Byeenkomſt te Kameryk words afgebroken.* XVI. *Misnoegen der Staaten, over 't Weener Verdrag van Koophandel. De Ambasſadeur van der Meer klaagt 'er over, aan 't Spaanſche Hof.* XVII. *Argwaan over de Weener-Verdragen, in Frankryk en in Engeland. Ripperda ſpreekt onvoorzigtig.* XVIII. *'t Verdrag van Hanover tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje en Pruiſſen wordt geſlooten. Inhoud van het zelve. De Staaten worden verzogt, om 'er in te treeden. Onderhandelingen en raadpleegingen hierover. 't Verdrag wordt aan de byzondere Geweſten gezonden.* XIX. *Handeling met den Keizerlyken Gezant over de Ooſtendeſche Maatſchappye. Geſchriften tot aanpryzing van 't Verdrag van Hanover. Holland koopt de de Heerlykheid van Viane en Ameide. Nieuw Plakaat en Lyſt der inkomende en uitgaande Regten ingevoerd.* XX. *Handeling met den Keizer en met Spanje. Holland beſluit tot de aanneeming van het Verdrag van Hanover.* XXI. *Voorſlag van den Spaanſchen Ambaſſadeur. Antwoord der Staaten. Wederantwoord des Ambaſſadeurs.* XXII. *Onderhandeling der Staatſchen, met de Gezanten der Hanoverſche Bondgenooten.* XXIII.

Ver-

Verandering van 't Staatsbewind, in Frankryk. XXIV. *Ripperda ontdekt het geheim Weener Verdrag. Hy wordt van alle zyne ampten verlaaten, en gevangen gezet. Zyne vlugt en uiteinde.* XXV. *Toeruſtingen ter zee, in Engeland.* XXVI. *Het Ruſſiſche Hof treedt in 't Weener Verdrag.* XXVII. *Argwaan van George den I. op de Hoven van Weenen, Petersburg en Madrid. Hy zelf maakt zig verdagt van handeling met de Porte.* XXVIII. *De Staaten treeden in 't Verdrag van Hanover. Akte hunner aanneeminge. Geheim punt. Pruiſſen weigert 'er in te bewilligen.* XXIX. *Aanmerkingen op der Staaten toetreedinge tot het Verdrag van Hanover.* XXX. *Heimelyke handeling des Keizers, aan 't Hof van Berlyn. Verbond tuſſchen Rusland en Pruiſſen.* XXXI. *Vrede met Algiers.* XXXII. *Twiſt over 't aanleggen van eenige werken op den S. Pietersberg. Doorbraak der Rivierdyken.*

't HErſtellen der Vrede tuſſchen Spanje, Frankryk en Groot-Britanje hadt veelen doen hoopen, dat de Vrede tuſſchen den Keizer en Spanje ook haaſt beveſtigd zou geworden zyn, op de Byeenkomſt te Kameryk; toen het Weener Hof een' ſtap deedt, die geſchaapen ſcheen eenen algemeenen oorlog te zullen verwekken onder de Chriſten-Mogendheden; hoewel de vrees hiervoor, na verloop van eenige jaaren, nog gelukkiglyk verdreeven werdt, door het treffen van het Verdrag van Seville, welk, wat laater, van het Verdrag van Weenen gevolgd werdt. Ik zie

1722. I. Gelegenheid tot de opregting eener Indiſche Maatſchappye, te Ooſtende.

1722. op de opregting eener Ooſt- en Weſtindiſche Maatſchappye te Ooſtende, waarby Groot-Britanje, en de Staaten inzonderheid zo veel belang hadden, dat het der moeite wel waardig zal zyn, hier, den aanleg en uitſlag van dit werk, omſtandiglyk, te boek te ſtellen.

De onderneeming der Spanjaarden op Sardinie en Sicilie hadt Keizer Karel den VI. geleerd, hoe veel dienſt hem eene maatige Scheepsmagt zou hebben konnen doen, zo hy 'er van voorzien geweeſt ware. George de I. hadt hem, 't is waar, by tyds, met eene Vloote, onderſteund. Doch hy kon niet verzekerd zyn, dat deeze hulp altoos voor hem gereed zyn zou, en 't was, in allen geval, raadzaamer, dat hy zig zelf in ſtaat ſtelde, om zyne bezittingen, in Italie en elders, te konnen beſchermen met eigen' magt, dan dat hy genoodzaakt was, de beſcherming zyner Staaten te water, altoos, op andere Mogendheden te laaten aankomen. De Keizer hadt, hierom, onder anderen, reeds voor eenige jaaren, beſlooten, den Koophandel en Scheepvaart aan te moedigen, onder de ingezetenen zyner Erflanden; en, gelyk in de nabuurige Geweſten, en vooral in den Vereenigden Staat, met eenen goeden uitſlag, geſchied was, eene Maatſchappy van Koophandel op te regten. Men wil, dat hem een Engelſchman, *John Ker van Kersland* genaamd, hiertoe, het eerſte ontwerp in de gedagten gebragt hadt, omtrent op den zelfden tyd, als Law, in Frankryk, arbeidde, aan de opregting eener Maatſchappye van Miſiſippi. Vaſt gaat het, dat de Keizer, reeds in Bloeimaand

des

des jaars 1719, Oktroi verleend hadt tot de opregting eener Ooſtindiſche Maatſchappye te Weenen, ten behoeve der Ingezetenen van alle zyne erflanden; welk Oktroi, in Wintermaand deszelfden jaars, bekragtigd werdt (a). Doch twee of drie jaaren te vooren, hadden eenige Brabantſche en Vlaamſche Koopluiden reeds verlof verworven van het Weener-Hof, om op Ooſtindie te mogen handelen. Zy hadden twee of drie ſchepen, twee jaaren agtereen, derwaards gezonden, die gelukkiglyk gehandeld hadden: doch een der laatſte ſchepen was, in 't jaar 1719, op de kuſt van Guinea, door de ſchepen der Nederlandſche Weſtindiſche Maatſchappye, genomen en verbeurd verklaard. 't Werdt, naderhand, hernomen in Duins, door den Kapitein, die 'er, te vooren, bevel over gehad hadt; waarover veel te doen viel aan 't Weener-Hof, alzo de Weſtindiſche Maatſchappy 't hernomen ſchip te rug vorderde. De handel der Brabanderen en Vlaamingen op Ooſtindie werdt, ondertuſſchen, voortgezet. Doch in 't voorleeden jaar 1721, waren nog drie van hunne ſchepen der Nederlandſche Ooſtindiſche Maatſchappye in handen gevallen. De Keizer, bewoogen door herhaalde Vertoogen van de ingezetenen der Ooſtenrykſche Nederlanden, die zig, door den Indiſchen handel, zogten te herſtellen van de ſchade, by den jongſten oorlog geleeden, beſloot, eindelyk, de opgeregte Maatſchappy te Ooſtende in Vlaanderen te veſtigen, dezelve voorziende van 1722.

(a) *Voiez* Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 153.

1722. van een nieuw Oktroi, waarby hyze onder zyne beſcherming nam, en haar vryheid gaf om, in Ooſt- en Weſtindie, aan deeze en aan gene zyde van de Kaap de Goede Hoop, handel te dryven, onder Keizerlyke vlagge. 't Oktroi was, te Weenen, op den negentienden van Wintermaand deezes jaars 1722 getekend. De Hoofdſom der Maatſchappye werdt, by het zelve, bepaald op zes millioenen guldens wisſelgeld, die in zesduizend Aktien, ieder van duizend guldens, verdeeld werden. De goederen, welken deMaatſchappy aanbragt, zouden, altoos, te Brugge of te Ooſtende, moeten verkogt worden. De algemeene Vergaderingen der Maatſchappye zouden, de drie eerſte jaaren, te Antwerpen, en vervolgens, drie jaaren, te Brugge of te Gend, moeten gehouden worden. Voorts, hadt de Keizer de Maatſchappy voorzien met alle de voorregten, welken ooit aan diergelyke Maatſchappyen waren vergund geworden (*b*). 't Hadt, midlerwyl, veele voeten in de aarde gehad, eer men den Keizer tot het geeven van zulk een Oktroi hadt konnen beweegen. De Markgraaf de Prié, tot hiertoe, veel voordeels getrokken hebbende, uit het verleenen van vrygeleidebrieven aan byzondere Koopluiden, die ſchepen zenden wilden naar de Indien, kantte zig zeer tegen het geeven van een Oktroi, waarby deeze byzondere handel ſtondt verbooden te worden. De Prins Eugenius van Savoje, Landvoogd der Ooſtenrykſche Nederlanden, hadt den Keizer

(*b*) *Voitz* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 44. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 5.

zer ook voorgehouden, hoe kwalyk het verleenen van het Oktroi genomen zou worden by den Koning van Groot-Britanje, en by de Staaten der Vereenigde Geweſten; doch het belang der Koopluiden hadt meer gewoogen, aan 't Weener-Hof, dan de redenen deezer twee Perſonaadjen (*c*): de Maatſchappy werdt dan opgeregt, en bereidde zig, terſtond, om haaren handel, onder zulk eene magtige beſcherming, ſterk uit te breiden, in de Indien. 1722.

II. Groot-Britanje en de Staaten zoeken 't Oktroi der nieuwe Maatſchappye te doen intrekken.

't Verleenen van het Oktroi was zo dra niet bekend geworden, of de Zee-Mogendheden openden de oogen, en maakten hun werk, meer nog dan te vooren, om het Weener-Hof te beweegen, tot het vernietigen van 't nieuw Oktroi. Zo dra men kennis gekreegen hadt van de Vaart der Brabanderen en Vlaamingen op de Indien, hadden de Ooſt- en Weſtindiſche Maatſchappyen deezer Landen niet verzuimd, Vertoog op Vertoog in te leveren ter algemeene Staatsvergaderinge, ſtrekkende, om de onbillykheid van deezen handel te doen zien, en om te begeeren, dat men, van hier, zyn beſt deede, om dien te beletten. De Heer Hamel Bruininx, Gezant der Staaten aan 't Weener-Hof, en de Reſident der Staaten te Bruſſel, de Heer *Peſters*, hadden den inhoud deezer Vertoogen den Keizer en den Markgraave de Prié, dikwils, voorgehouden. Men verbeeldde zig, dat zy ten minſte den Keizer zouden hebben doen beſluiten, om het Oktroi in te houden; wanneer men ligtelyk kans gezien zou hebben, om den handel van eeni-

(*c*) Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 4.

1722. eenige byzondere Perſoonen te beletten. Doch men bevondt, eindelyk, dat men verkeerde rekening gemaakt hadt; waarom Groot-Britanje en de Staaten, eerlang, op andere middelen verdagt zyn moeſten, om het nadeel, welk zy van de nieuwe Maatſchappye te dugten hadden, te voorkomen (*d*).

De Staaten beweeren, dat het verleenen van zulk een Oktroi ſtrydt met de Verdragen.

Doch de Staaten rekenden zig niet ſlegts benadeeld, door het opregten der Maatſchappye in de Ooſtenrykſche Nederlanden; maar zy verſtonden, dat het Weener-Hof, hierin, was afgegaan van verſcheiden' Verdragen, voormaals, met de Kroone van Spanje, en met den Keizer zelven, geſlooten. De Ooſtindiſche Maatſchappy deezer Landen hadt hun, reeds van 't jaar 1720 af, in verſcheiden' Vertoogen, te binnen gebragt „ dat, by het *vyfde* en *zesde* „ punt der Munſterſche Vrede, tuſſchen Filips den IV., Koning van Spanje, en de Staaten geſlooten, beraamd was, *dat de Vaart* „ *en handel op de Ooſt- en Weſtindien zou ge-* „ *handhaafd worden, volgens de Oktrojen, daar-* „ *op bereids gegeven, of nog te geeven, zullende* „ *de Spanjaards blyven by hunne Vaarten in Ooſt-* „ *indie, zonder zig verder te mogen uitbreiden,* „ *en de ingezetenen der Vereenigde Geweſten zig* „ *onthouden van de Kaſtiliaanſche Plaatſen, in* „ *Ooſtindie* (*e*). Dat de Onderdaanen van Spanje, geene Kaſtiliaanen zynde, in dien tyd, „ uitgeſlooten waren van de Vaart op Ooſtindie, en onder anderen ook de ingezetenen „ der Spaanſche Nederlanden, die, tot op de „ dood

(*d*) ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 42. Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1723. *bl.* 158, 218.

(*e*) *Zie* XI. *Deel*, *bl.* 459, 460.

„ dood van Koning Karel den II., geene Vaart
„ gehad hadden op deeze afgelegen' Gewes- 1722.
„ ten. Dat het hun, by den afſtand der Ne-
„ derlanden aan de Infante Izabelle, zelfs
„ uitdrukkelyk, ontzeid geweeſt was (*f*). Dat
„ de tegenwoordige Keizer de Ooſtenrykſche
„ Nederlanden bezat, op gelyke wyze, en
„ met gelyk regt, als de zelven, laatſtelyk,
„ door Karel den II., bezeten geweeſt waren,
„ en derhalve, met opzigt op dezelven, ver-
„ bonden was aan dezelfde Verdragen, waar-
„ aan Karel de II. verbonden was geweeſt.
„ Dat zulks blyken kon, uit de inleiding, en
„ uit het *agtſte* Lid, van het Groot-Verbond
„ des jaars 1701 (*g*), en uit het eerſte Lid
„ van het Verdrag van Barriere des jaars 1715.
„ Dat zelfs, in het *zevenentwintigſte* Lid van
„ 't laatſtgemelde Verdrag, uitdrukkelyk, was
„ vaſtgeſteld, dat de Handel der wederzyd-
„ ſche onderzaaten blyven zou op den zelfden
„ voet, als dezelve, by het Munſterſch Ver-
„ drag, was bepaald (*h*)." Uit al het welke, de
Ooſtindiſche Maatſchappy hadt opgemaakt,
dat „ de ingezetenen der Ooſtenrykſche Neder-
„ landen, thans, zo weinig als voormaals, vaa-
„ ren mogten op Ooſtindie, alzo deeze Vaart,
„ by de Verdragen, aan geene andere onder-
„ daanen van Spanje dan aan Kaſtiliaanen ver-
„ gund geweeſt was, en Keizer Karel de VI. de
„ Ooſtenrykſche Nederlanden aanvaard hadt,
„ op den zelfden voet, als zy, door Spanje, be-
„ zeten geweeſt waren, de Munſterſche Vre-
„ de,

(*f*) *Zie* VIII. *Deel*, *bl.* 506.
(*g*) *Zie* XVII. *Deel*, *bl.* 93.
(*h*) *Zie* hier voor, *bl.* 89.

1722. „ de, zelfs met opzigt op 't ſtuk van den Koop-
„ handel, duidelyk, bekragtigende." Ook werden deeze redenen, naderhand, nog kragtiger voorgeſteld, in eene Verhandeling van den Heere *Abraham Weſterveen*, Advokaat der Ooſtindiſche Maatſchappye, die, in verſcheiden' taalen, in 't licht gegeven werdt (*i*). Doch na 't verleenen van 't Oktroi door den Keizer, deeden de Ooſt- en Weſtindiſche Maatſchappyen beide een nieuw Vertoog, in Lentemaand
1723. des jaars 1723, welke Vertoogen, eerlang, van verſcheiden' anderen gevolgd werden. Ook hielden de Staaten zo ſterk aan, op de vernietiging der nieuwe Maatſchappye, beide te Brusſel en te Weenen (*k*), dat duidelyk bleek, dat zy gezind waren, de Verdragen, in dit opzigt, te handhaaven, zonder van 's Keizers zyde, eenige inbreuk op dezelven te gedoogen.

III. De ingezetenen der Ooſtenrykſche Nederlanden, bedugt voor 't verlies der voordeelige Vaart op de Indien, verzuimden, van hunnen kant, niet, hun regt tot dezelve, in verſcheiden' Vertoogen en Verhandelingen, te verdedigen. De Fiskaal der Keizerlyke Domeinen in de Nederlanden, *P. M. Neny*, ondernam ook, de Vertoogen, van onze zyde in 't licht gekomen, in openbaaren druk, te wederleggen. De Staaten van Brabant leverden den Markgraave de Prié, in Wynmaand, een Ver-

De ingezetenen der Ooſtenrykſche Nederlanden dryven dat zy regt hebben tot den Indiſchen handel.

(*i*) *Zie* dezelve, onder anderen, *in 't* Recuëil *de* Rousset, *Tom.* II. *p.* 43

(*k*) Reſol. Holl. 8 *July*, 1 *Sept.* 16, 18 *Nov.* 1723. *bl.* 582 619, 814, 815, 856. *Zie* verſch. Remonſtr. *der* Ooſt- en Weſtind. Compagn. zo afzonderl als *in de* Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1723. *bl.* 98, 99, 100, 109, 112. *en by* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 78, 79.

Vertoog over, ſtrekkende ten zelfden einde. 1723.
Men beweerde, in deeze Geſchriften „ dat
„ de Nederlanden, nimmer, door de Konin-
„ gen van Spanje, in deeze hoedanigheid,
„ maar in de hoedanigheid van Hertogen van
„ Bourgondie, bezeten waren. Dat zy zelfs,
„ dikwils, beloofd hadden, deeze Landen te
„ zullen handhaaven, by derzelver Privile-
„ gien, Voorregten en Vryheden. Dat, by
„ de overdragt der Nederlanden aan de In-
„ fante Izabelle, den ingezetenen deezer Lan-
„ den wel verbooden geweeſt was, op de In-
„ dien te handelen; doch dat men, hierover,
„ als over eene blykbaare inbreuk op het regt
„ en de vryheid der Landzaaten, geklaagd
„ hadt; en dat dit verbod, in allen geval, hadt
„ opgehouden, toen de Nederlanden, na 't
„ afſterven der Infante, wederom aan de Kroo-
„ ne van Spanje gekomen waren. Dat de Staa-
„ ten der Vereenigde Geweſten, in de hande-
„ linge over het twaalfjaarig Beſtand des jaars
„ 1609, meer niet gezogt hadden, dan de be-
„ houdenis hunner Vaart op de Indien; geens-
„ zins, de uitſluiting van de ingezetenen der
„ Spaanſche Nederlanden. Dat Filips de IV.
„ de Munſterſche Vrede met de Staaten ge-
„ ſlooten hadt, niet als Heere der Nederlan-
„ den, maar als Koning van Spanje en Op-
„ perheer der Indien; dat hy, in deeze hoeda-
„ nigheid, de Oktrojen der Ooſt- en Weſtin-
„ diſche Maatſchappyen in de Vereenigde Ge-
„ weſten beveſtigd hadt; doch dat de Keizer
„ de Ooſtenrykſche Nederlanden niet bezat,
„ als Koning van Spanje; dat hy ook geene
„ eigendommen hadt in de Indien, en dat hy,

1723. „ hierom, niet kon geagt worden, getreden
„ te zyn, in eenige verbindteniſſen, die Span-
„ je, als Spanje, aangingen, of opzigt op de
„ Indien hadden. Dat het vyfde en zesde punt
„ der Munſterſche Vrede de Spanjaards al-
„ leen betrof, en niet de ingezetenen der
„ Spaanſche Nederlanden: 't welk zelfs hier-
„ uit kon blyken, dat Karel de II., in 't jaar
„ 1698, geene zwaarigheid gemaakt hadt om
„ den ingezetenen dier Nederlanden Oktroi
„ te verleenen tot den handel op de Indien,
„ zonder dat de Staaten zig daartegen hadden
„ verzet, ſchoon 't klaar genoeg bleek, dat
„ zy 'er kennis van gehad hadden; hoewel de
„ opkomende oorlog, en 't ontzag, welk men
„ Groot-Britanje en den Staaten toen verſtondt
„ ſchuldig te zyn, het voortzetten des han-
„ dels, ten dien tyde, belet hadden. Dat, zo
„ men de punten der Munſterſche Vrede al
„ tot de ingezetenen der Spaanſche Nederlan-
„ den wilde uitbreiden, men niet zou konnen
„ bewyzen, dat zy, tot hiertoe, gehandeld
„ hadden, of zogten te handelen, op Plaatſen,
„ die in de magt waren van de Ooſt- en Weſt-
„ indiſche Maatſchappyen der Vereenigde Ge-
„ weſten, 't welk alleen, in de gemelde pun-
„ ten, verbooden werdt. Dat het zesentwin-
„ tigſte punt van het Verdrag van Barriere
„ alleenlyk zag op de beveſtiging van de Mun-
„ ſterſche Vrede, in opzigte van den Koop-
„ handel, uit de Vereenigde op de Ooſtenryk-
„ ſche, en uit de Ooſtenrykſche op de Ver-
„ eenigde Nederlanden; waarover toen, in 't
„ byzonder, geſchil gevallen was; geenszins
„ op den handel in de Indien, waaromtrent de

„ Kei-

„ Keizer, geen Koning van Spanje zynde, 1723.
„ niet belooven kon, 't gene Filips de IV.,
„ als Koning van Spanje, beloofd hadt. Dat,
„ eindelyk, het Groot-Verbond zelf toonde,
„ dat men den Keizer de Nederlanden, als
„ behoorende tot het Huis van Ooſtenryk,
„ niet als behoorende tot de Kroone van Span-
„ je, hadt willen toeleggen: 't welk het Ver-
„ drag van Barriere, geſlooten, na dat Groot-
„ Britanje en de Staaten reeds eenen anderen
„ Vorſt dan den Keizer voor Koning van Span-
„ je erkend hadden, duidelyk beveſtigde (*l*)."
Alle deeze redenen werden, naderhand, nog breeder, uitgehaald, in verſcheiden' Verhandelingen, die, van de zyde des Keizers, in 't licht kwamen. De Heer *Du Mont*, uitgeever van 't bekende *Corps Diplomatique*, ſchreef 'er eene, met goedkeuring van 't Weener-Hof. Hy verhaalde, in dezelve, omſtandiglyk, den oorſprong der Vaart op de Indien, en wat 'er gebeurd ware, van dat men, onlangs, uit de Ooſtenrykſche Nederlanden, ſchepen derwaards hadt uitgeruſt, tot op de opregting der Keizerlyke Maatſchappye. Vervolgens, zogt hy, uit de gevallen, welken hy bybragt, en door verſcheiden' redenen, het regt des Keizers te bewyzen. Nog beweerde hy, dat de Ooſtendeſche Maatſchappy geen nadeel, maar veel eer voordeel ſtondt toe te brengen aan de Vereenigde Geweſten. Hy ſloot, eindelyk, met eene omſtandige optelling van de voordeelen, welken de Staaten inzonderheid, by

(*l*) Nény Wederlegg. *gedr.* 1723. Memoire des Etats de Brabant *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* II. *p.* 91. *Voiez aussi* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 82.

1723. by het Verdrag van Barriere, hadden weeten te bedingen van den Keizer: waaruit hy wilde afgenomen hebben, dat de Staaten zig niet zeer ſtooren moeſten aan eenige nadeelen, welken zy van de Ooſtendeſche Maatſchappye meenden te dugten te hebben (*m*).

Hunne redenen worden, in verſcheiden openbaare ſchriften, wederſproken.

Doch de redenen, die, ten voordeele der Ooſtendeſche Maatſchappye, in alle deeze ſchriften, gegeven werden, bleeven niet onbeantwoord, van de Staatſche zyde. De beroemde *Jean Barbeyrac*, Profeſſor in de Regten te Groningen, ſchreef eene uitvoerige wederlegging van het Vertoog des Fiskaals Neny, waarin 't regt onzer Maatſchappyen, van den grond af, opgehaald, en verdedigd werdt. Du Mont werdt ook wederlegd, in eenen zogenaamden *Brief van een Lid der Regeeringe van Holland aan een Lid der Regeeringe van Gelderland.* In deeze ſchriften, en byzonderlyk in het laatſte, welk beknopt en klaar was opgeſteld, werdt de Staat van 't geſchil gebragt tot deeze *drie* punten „ 1. Of de Nederlan„ den, zo lang zy onder de beheerſchinge „ van Spanje geweeſt waren, van den handel „ op de Indien waren uitgeſlooten geweeſt, „ of niet? 2. En zo ja, of deeze uitſluiting „ niet noodeloos maakte, in het vyfde en „ zesde Lid der Munſterſche Vrede, van an„ dere onderdaanen van Spanje dan van Kas„ tiliaanen te gewaagen? 3. Of de Nederlan„ den, overgaande onder 's Keizers magt, „ aan deeze uitſluiting onderworpen gebleeven

(*m*) *Voiez ce* Traité *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III. *p.* 24—115.

„ ven waren, of niet?" Omtrent het *eerſte* 1723.
punt, werdt beweezen „ dat de Nederlan-
„ den, zo lang zy onder de Spaanſche heer-
„ ſchappy gebleeven waren, uitgeſlooten wa-
„ ren geweeſt van de Vaart op de Indien. Par-
„ tyen zelven erkenden dit. Zelfs ſtonden zy
„ toe, dat deeze uitſluiting geduurd hadt,
„ tot in 't jaar 1698, wanneer Karel de II.
„ een Oktroi hadt verleend om op de Indien
„ te vaaren. Doch dit Oktroi hadt, zeidenze,
„ geen' ſtand gegreepen, om dat de Keurvorſt
„ van Beieren, toen Landvoogd der Spaan-
„ ſche Nederlanden, Groot-Britanje en de
„ Staaten te veel ontzien moeſt, en ter oor-
„ zaake van den opkomenden oorlog. De
„ uitſluiting der Nederlanden van de Indi-
„ ſche Vaart werdt, derhalve, wederzyds
„ erkend. Men beweerde wel, van 's Keizers
„ zyde, dat het verbod, by de opdragt der
„ Nederlanden aan de Infante, naderhand,
„ wederom vernietigd was; doch men beriep
„ zig, van onzen kant, niet op dit verbod,
„ dan om de uitſluiting der Nederlanden, in
„ dien tyd, Hiſtorieſcherwyze, te toonen.
„ 't Regt der Staaten, om zig tegen de nieu-
„ we Maatſchappye te kanten, was alleenlyk
„ gegrond op de Munſterſche Vrede. En men
„ bewees, dat de Spaanſche Nederlanden, te
„ vooren, van de Vaart op de Indien waren
„ uitgeſlooten geweeſt, alleenlyk, om hieruit
„ te doen afneemen, dat het noodeloos wa-
„ re, in het Munſterſch Verdrag, van deeze
„ Nederlanden in 't byzonder te gewaagen."
Hierin nu beſtondt het *tweede* punt van 't ge-
ſchil, waaromtrent, vooraf, toegeſtaan werdt

1723. „ dat, in het Munſterſch Verdrag, alleen van
„ Spanjaards of Kaſtiliaanen, en van ingeze-
„ tenen der Vereenigde Geweſten gewaagd
„ werdt. Maar zou 't, vraagde men, niet ten
„ hoogſten ongerymd geweeſt zyn, van inge-
„ zetenen der Spaanſche Nederlanden te
„ ſpreeken, die, in dien tyd, uitgeſlooten wa-
„ ren van de Vaart op de Indien, welke al-
„ leen aan de Kaſtiliaanen vergund was? Zou-
„ den ook de Staatſchen de dwaasheid gehad
„ hebben van alleen van Kaſtiliaanen te rep-
„ pen, als zy hadden konnen denken, dat,
„ hiermede, aan de andere onderzaaten van
„ Spanje, met naame aan de ingezetenen der
„ Spaanſche Nederlanden, vryheid gelaaten
„ werdt, om de Vaart in de Indien verder
„ voort te zetten, dan de Kaſtiliaanen zelven,
„ voortaan, zouden hebben mogen doen? En
„ was 't niet genoeg, de Vaart te bepaalen
„ van zulken, die alleen vaaren mogten? 't
„ Vyfde Lid der Munſterſche Vrede zeide
„ duidelyk, dat de Spanjaards hunne Vaart
„ zouden behouden, *gelyk zyze tegenwoordig*
„ *bezaten*. 't Sloot, derhalve, zulken, die thans
„ niet op de Indien handelden, van dien han-
„ del uit." Omtrent het *derde* punt van 't ge-
ſchil, werdt beweerd „ dat het zesentwintig-
„ ſte Lid van het Verdrag van Barriere on-
„ derſtelde, dat, by het Munſterſch Verdrag,
„ iet omtrent den Koophandel op de Indien,
„ zo wel als op de andere Geweſten, vaſtge-
„ ſteld was, 't welk ook de ingezetenen der
„ Ooſtenrykſche Nederlanden verbondt. An-
„ ders, zou 't ongerymd geweeſt zyn, zig in
„ een Verdrag, welk op deeze Nederlanden

„ zag,

„ zag, aan het Munſterſch Verdrag te ge- 1723.
„ draagen. De inleiding van dit Verdrag be-
„ wees, dat de Keizer de Ooſtenrykſche Ne-
„ derlanden bezitten zou, op gelyken voet,
„ als Karel de II. dezelven bezeten hadt, ge-
„ volgelyk, met uitſluiting van de Vaart op
„ de Indien. Zelfs toegegeven zynde, dat het
„ vyfde en zesde punt der Munſterſche Vre-
„ de niet zagen op de ingezetenen der Oos-
„ tenrykſche Nederlanden; zy zagen 'er, ge-
„ wiſſelyk, tegenwoordig op, na dat zy 'er,
„ door den Keizer, by het Verdrag van Bar-
„ riere, op toegepaſt waren. De voordeelen,
„ welken de Staaten van den Keizer bedon-
„ gen hadden, waren bedongen, by het Ver-
„ drag van Barriere, welk geſlooten was, eer
„ men om het opregten eener Ooſtindiſche
„ Maatſchappye in de Ooſtenrykſche Neder-
„ landen gedagt hadt. Men kon, derhalve,
„ het bedingen deezer voordeelen niet doen
„ gelden, als eene reden, waarom de Staaten
„ de nieuwe Maatſchappy in ſtand behoor-
„ den te laaten. De Staaten hadden, voor-
„ waar! deeze voordeelen dubbel verdiend,
„ in den jongſten oorlog, in welken zy zig
„ hadden uitgeput, om den Keizer van 't be-
„ zit der Spaanſche Nederlanden te verzeke-
„ ren. Ten onregte, vergde men hun dan,
„ uit aanmerking deezer duurgekogte voor-
„ deelen, ook nog af te ſtaan van het regt, om,
„ met uitſluitinge van de ingezetenen der Oos-
„ tenrykſche Nederlanden, op de Indien te
„ handelen (*n*)." De

(*n*) *Voiez* la Lettre *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* III, *p.* 116—135.

1723. Voortgang der Oostendesche Maatschappye.

De openbaare penneſtryd, voor en tegen de Maatſchappy van Ooſtende, duurde verſcheiden' jaaren, en ſtelde 't gemeen in ſtaat, om over 't geſchil te konnen oordeelen. Doch Groot-Britanje en de Staaten, arbeidden ook, door hunne Gezanten, aan verſcheiden' Hoven, om den voortgang der nieuwe Maatſchappye te ſtuiten. Beide deeze Mogendheden verbooden hunnen onderzaaten, eenig deel in dezelve te neemen (*o*). Ook bragt de Ambaſſadeur Hop te wege, dat de Koning van Frankryk gelyk verbod deedt aan de ingezetenen zyner Staaten (*p*). Doch onaangezien zulk een verbod, in de drie voornaamſte handeldryvende Staaten, wiſten de voorſtanders der nieuwe Maatſchappye, door heimelyke zendelingen, zo veel ingang te vinden, in Frankryk, in Engeland, en zelfs onder veele ingezetenen der Vereenigde Geweſten, dat de hoofdſom der Ooſtendeſche Maatſchappye, binnen weinige dagen, ingeſchreeven was (*q*). Men ruſtte, eerlang, ook drie ſchepen uit, die in 't jaar 1724 in zee ſtaken (*r*). De Keizer hadt vaſtgeſteld, de nieuwe Maatſchappy, uit al zyn vermogen, te handhaaven, terwyl Groot-Britanje en de Staaten, en eerlang ook Frankryk zelf hun beſt deeden, om 's Keizers toeleg te dwarsboomen. De aanleg en uitſlag der wederzydſche poogingen zullen, in eenige agtereenvolgende jaaren, de hoofdſtof deezer Hiſto-

(*o*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 1330.
(*p*) Suplem. *au* Corps Diplom. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 178.
(*q*) Verbaal der Ambaſſ. van dien tyd. *MSS.* TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 208, 209.
(*r*) Liſte *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III. *p.* 414.

torie uitmaaken. Doch de orde der gebeurteniſſe leidt ons, eerſt, tot het verhaalen van eenige andere zaaken, die, omtrent deezen tyd, voorvielen, en ons Vaderland betroffen. 1723.

IV. Handel met Deenemarke.

't Verſchil met Deenemarke over de agterſtallen (*s*) duurde nog, zonder dat de buitengewoone Gezant der Staaten, de Heer Robert Goes, zig in ſtaat vondt, om het te vereffenen (*t*). Men vreesde, midlerwyl, hier te Lande, voor het ſtremmen van de Vaart op de Ooſtzee, indien 'er geen middel gevonden werdt, om den Koning genoegen te geeven. Goes kreeg, derhalve, herhaalden laſt, om hiertoe te arbeiden. Ook tradt hy, in de Lente deezes jaars 1723, in nadere onderhandeling met 's Konings Gemagtigden. Hy boodt voldoening der agterſtallen aan; doch vorderde, dat men 'er liete aftrekken, 't gene de Koning, uit Nederlandſche ſchepen, tot zyn gebruik, geligt, en 't gene de Deenſche troepen, hier te Lande, verteerd, en onbetaald gelaaten hadden. Maar men kon elkanderen, hierover, niet verſtaan. Goes vertoonde den Deenſchen, dat het misverſtand tuſſchen de twee volken ſtremming in den Koophandel ſtondt te veroorzaaken, die groot nadeel toebrengen zou aan 's Konings tollen. Doch zyne redenen vonden zo weinig ingang, dat men tot geen einde van zaaken komen kon (*u*). In 't volgende jaar, werdt de Heer Willem Buys, Pen-

(*s*) *Zie* hier voor, *bl.* 162.

(*t*) Deductie van het Deenſche Hof *en* Antwoord op dezelve, door den Envoyé GOES.

(*u*) *Zie de* Extr. *uit* eenige Briev. *van den* Envoyé GOES *in de* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1723 *bl.* 274 *enz.*

1723. Penſionaris van Amſterdam, naar Deenemarke gezonden, om de begonnen handeling voort te zetten (*v*). Doch hy keerde, eerlang, te rug, zonder dat hy iet hadt konnen ſluiten (*w*). De Staaten van Holland, de gewigtige dienſten, door hem, in veele gelegenheden, den Lande gedaan, willende vergelden, ſtelden hem, in 't jaar 1726, aan, tot eerſten Sekretaris hunner Vergaderinge (*x*).

Gevegt met twee Algierſche Kaapers.

De Kaaperyen van die van Algiers hielden, dit jaar, nog aan. In Bloeimaand, was het Koopvaardyſchip van *Pieter Valk*, welk tweeentwintig ſtukken voerde, op de hoogte van Gibraltar, ſlaags geraakt met twee Algierſche kaapers, die wakkerlyk werden afgekeerd. Doch na 't gevegt, ontſtondt 'er brand in 't Koopvaardyſchip. Het werdt, hierop, verlaaten van het ſcheepsvolk, welk zig in de ſloep begaf, en behouden aan land kwam (*y*).

V. Onluſten tuſſchen den Vorſt en de Stenden van Ooſtfriesland.

De oude twiſt, tuſſchen den Vorſt en de Stenden van Ooſtfriesland, die nog duurde, borſt, omtrent deezen tyd, uit tot hevige daadelykheden; waar van wy hier een kort berigt moeten geeven. *George Albrecht*, die, ſedert het jaar 1708, regeerde, was, in de jaaren 1720 en 1721, ten Keizerlyken Hove, klagtig gevallen, over de Stenden des Vorſtendoms. Het invoeren en onderhouden van vreemde troepen, door de Stenden, plagt den Graaven, al van ouds, tegen de borſt te zyn.

(*v*) Reſol. Holl. 2 *Juny* 1724. *bl.* 306. Europ. Merc. *Jan.-Juny* 1724. *bl.* 209.

(*w*) Reſol. Holl. 23 *Sept.* 6 *Oct.* 16 *Dec.* 1724. *bl.* 764, 777, 989.

(*x*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 53.

(*y*) Brief *in de* Europ. Merc. *July*—*Decemb.* 1723. *bl.* 31.

zyn. Ook verſtondt de Vorſt, dat de Stenden zig te veel gezags aanmaatigden, over de ontvangſt en uitgaave van 's Lands penningen. Hy vorderde, daarenboven, eene vrywillige Gift, en groote agterſtallen van de Stenden. Ook nam hy 't kwalyk, dat men, te Embden, gelyk elders, eene Maatſchappy van Koophandel opgeregt hadt, zonder hem te kennen. Alle deeze bezwaarniſſen en eenige anderen werden voor den Keizer gebragt, die 'er, in Oogſtmaand des jaars 1721, eene uitſpraak over deedt, tot genoegen van den Vorſt (z). Zy werdt, in dit jaar 1723, door eene nadere uitſpraak, bekragtigd (a). Doch de Stenden ſchikten 'er zig in 't geheel niet naar. Zy verdedigden zig zelfs, in openbaaren druk, tegen alle de beſchuldigingen des Vorſten, omſtandiglyk (b). Men bleef hun, van 's Vorſten zyde, geen antwoord ſchuldig (c). De Stad Embden, en de Stenden, die 't met haar eens waren, midlerwyl, bedugt, dat de Keizerlyke Hofraad 's Keizers uitſpraak zou willen doen gelden in Ooſtfriesland, vervoegden zig, volgens gewoonte, aan de Vereenigde Staaten, derzelver bemiddeling in de geſchillen met den Vorſt begeerende. De Staaten hoorden hen gunſtiglyk; doch eer zy iets in 't werk konde ſtellen, tot bylegging der geſchillen, hadt de Keizer den Keurvorſt van Saxen en den Hertog van Brunswyk-Lunenburg-Wolfenbuttel

1723.

1724.

(z) *Voiez* ce Decret *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 281.
(a) Id. ibid. *p.* 430.
(b) Deduction abregée *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 297.
(c) Ibid. *p.* 335.

1724. tel aangeſteld, om zyne uitſpraaken, in Ooſtfriesland, te doen naarkomen. Zy zonden Gemagtigden derwaards, die de Beſtierders van 's Lands penningen buiten bewind ſtelden, 's Lands Kas van Embden naar Aurik overbragten, en den Landdag, die, ſedert het jaar 1695, verſchooven geweeſt was, geheellyk afſchaften, eenen anderen Landdag beſchryvende, waartoe Embden en de overige *wederhoorigen*, gelykze genoemd werden, niet werden geroepen. Embden en de afgedankte Beſtierders verzuimden niet, aan te houden by de Staaten der Vereenigde Geweſten, om gehandhaafd te worden by de oude voorregten (*d*). De Vorſt zogt de Staaten, daarentegen, te beweegen, om zynen partyen gehoor te weigeren, ofze tot onderwerping aan den Keizer, en aan hem, hunnen wettigen Vorſt, te vermaanen. Midlerwyl, was de verdeeldheid zo hoog geklommen in Ooſtfriesland, dat die van Lier, geholpen door de bezetting van Embden, de wapenen hadden opgevat tegen den Vorſt. De Staaten, de wederhoorigen niet in 't ongelyk willende ſtellen, zogten den Vorſt te beweegen tot een minnelyk Verdrag met de Stenden, op den voet der voorige Overeenkomſten. Zy vermaanden hem, dat hy, vooral, geene vreemde troepen in 't Land wilde brengen, ſchoon hy 'er toe geregtigd mogt ſchynen, door de Keizerlyke uitſpraak. Ook ſchreeven zy, ernſtelyk, aan die van Embden, om

(*d*) Miſſive van hunne Hoog-Mog. *in date* 15 *Decemb.* 1724. Reſol. Holl. 19 *Decemb.* 1724, *bl.* 993. Notul. Zeel. 13 *Febr.* 1725. *bl.* 25.

om zig van daadelykheden te onthouden (*e*). Doch daar verliepen nog eenige jaaren, eer Ooſtfriesland wederom in ruſt raakte. 1724.

VI. Staat der handelinge, op de Byeenkomſt te Kameryk.

De byeenkomſt te Kameryk duurde nog, zonder dat 'er iet verrigt werdt van belang. Op den agtentwintigſten van Grasmaand, hadden de Keizerſchen en Spaanſchen hunne wederzydſche eiſchen overgeleverd, op deeze Byeenkomſt, die zeer geheim gehouden werden. Doch de Ambaſſadeur Hop vondt middel omze te ontdekken. De Keizer, vorderde, voornaamlyk „ dat, te Kameryk, geene „ andere zaaken verhandeld werden, dan die, „ by het *agtſte* Lid van 't Verdrag van Lon„ den, onafgedaan gelaaten waren. Dat de „ Koning van Spanje geene titels zou voeren „ dan van de Landen, die hy wezenlyk be„ zat. Dat de Keizer hoofd der Ridder-orde „ van 't Gulden Vlies blyven zou. Dat Span„ je de ſchulden der Kroone, voor welken de „ Nederlanden verbonden waren, voldoen, „ en den Keizer verzekering geeven zou voor „ zekere ſommen, welken hy in 't byzonder „ te eiſchen hadt. Dat men 's Keizers on„ derdaanen, in 't ſtuk van den Koophandel, „ in de Spaanſche havens, handelde gelyk „ andere volken, tot dat men over een Ver„ drag van Koophandel zou overeengekomen „ zyn. En vooral, dat alle de Bondgenoo„ ten van het viervoudig Verbond de ſchik„ king, door den Keizer omtrent de opvol„ ging in zyne Staaten gemaakt, erkennen „ zou-

(*e*) Reſol. Gener. *Jovis* 22 *Febr.* 1725. *bl.* 132. *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* IV. *p.* 384.

1724. „ zouden." Van den kant van Spanje, werdt gevorderd „ dat de Keizer zig voortaan geen' „ Koning van Spanje zou noemen. Dat Span„ je de beſchikking over de Ridder-orde van „ het Gulden Vlies behouden zou. Dat de „ Keizer Sicilie op geenen anderen voet be„ zitten zou, dan het door den Hertog van Sa„ voje bezeten geweeſt was. Dat de bezettin„ gen voor de Plaatſen van Toskane en Par„ ma zouden geregeld worden. Dat de ſchik„ kingen, door den Koning van Spanje, ge„ maakt in de Landen, welken hy afſtondt, „ zouden beveſtigd worden (*f*)." Kort hierna, deedt de Gezant des Hertogs van Savoje ook zyne eiſchen, vorderende „ beveſtiging der o„ vergifte van Sardinie, en dezelfde eer, die „ aan andere Koningen van 't viervoudig Ver„ bond gegeven werdt. Voorts, dat de Keizer „ het Koningkryk van Sardinie, midsgaders „ Montferrat, en 't gene meer, by 't Verdrag „ van den jaare 1703, aan den Hertoge afge„ ſtaan was, zou belooven te handhaaven. Dat „ de Hertog alleen den titel van *Koning van* „ *Sardinie* zou voeren, of dat, zo de Keizer dien „ titel insgelyks begeerde, hy zig ook *Koning* „ *van Sicilie* zou mogen noemen. Dat de Kei„ zer hem, in 't regt van opvolging tot de „ Kroone van Spanje, en in alle zyne andere „ regten, beveſtigen zou (*g*)." De eiſchen des Hertogs van Parma, die eenige maanden laater werden overgeleverd, kwamen hierop uit: „ Dat hy en de Prinſen van zyn Huis hunne „ Staa-

(*f*) Miſſive *van den* Amb. HOP *aan den* Griff. FAGEL *van* 8 *Mey* 1724.

(*g*) Miſſive *als boven van* 24 *May* 1724.

„ Staaten zouden blyven bezitten, gelykze de- 1724.
„ zelven, voor de drie laatſte oorlogen, be-
„ zeten hadden, in volkomene *Souverainiteit*,
„ en byzonderlyk, zonder, in eenig geval, ee-
„ nige ſchatting of doortogt van krygsvolk te
„ gedoogen; en dat de ſchattingen, te vooren
„ opgebragt, en de goederen, den Huize van
„ Parma afgenomen, aan het zelve zouden te
„ rug gegeven worden (*b*)." Doch men kwam, te Kameryk, naauwlyks iet verder, dan tot het overleveren deezer wederzydſche eiſchen. De Mogendheden, die 'er hunne Gevolmagtigden gezonden hadden, ſcheenen 't, om ſtryd, toe te leggen op het rekken der handelinge, terwyl zy heimelyk arbeidden aan byzondere Verdragen, in verſcheiden' Hoven. Ook waren 'er, onlangs, veranderingen voorgevallen in Frankryk, die veel toebragten tot de verflaauwinge der handelingen te Kameryk. Lodewyk de XV, in Wynmaand des jaars 1722, meerderjaarig verklaard, gezalfd en gekroond zynde, hadt de Regeering aanvaard. De Hertog van Orleans was egter in 't bewind gebleeven, als eerſte Staatsdienaar, tot op zynen dood toe, die, op den tweeden van Wintermaand des volgenden jaars, voorgevallen was. *Lodewyk Henrik, Hertog van Bourbon*, hem opgevolgd zynde in 't bewind (*i*), liet zig minder gelegen zyn aan het behouden der naauwe gemeenſchap met de Kroone van Spanje, welke, door het ſluiten der drie Huwelyken, te wege gebragt was (*k*). De han-

Verandering in Frankryk.

(*b*) Miſſive *van den* Amb. HOP *aan den* Griff. FAGEL *van* 4 *Septemb.* 1724.
(*i*) Verbaal der Ambaſſ. van dien tyd. *MSS.* TINDAL *Vol.* XIII. [*er* XXVIII.] *p.* 225.
(*k*) *Voiez* Memoir. *de* MONTGON *Tom.* III. *p.* 222.

1724. handelingen te Kameryk verſlaauwden, derhalve, nog meer, na de dood des Hertogs van Orleans (*l*), tot dat zy, eindelyk, in 't jaar 1725, geheellyk, werden afgebroken. Wy zullen wel haaſt zien, wat 'er gelegenheid toe gaf. Ondertuſſchen, hadden de Paus Innocent de XIII. en de Groot-Hertog van Toskane, *Joan Gaſton de I*, op de Byeenkomſt te Kameryk, doen *proteſteeren*, tegen alles, wat 'er, omtrent de opvolging in de Hertogdommen Parma en Piacenza, en in 't Groot-Hertogdom Toskane, door eenige Mogendheden, vaſtgeſteld was, of nog zou vaſtgeſteld worden, ter benadeelinge van het regt van den Kerkelyken Staat, en van den regeerenden Groot-Hertoge van Toskane (*m*). En deeze twee *Proteſten* mogen ſchier voor de eenige ſtukken van gewigt gerekend worden, welken van de langduurige Kamerykſche Byeenkomſt overgebleeven zyn. Alleenlyk hadt men nog, in 't begin deezes jaars, te Kameryk, de Akte ontvangen, waarby de Keizer den Infant Don Carlos van de opvolging in de Leenen van Toskane, Parma en Piacenza verzekerd hadt (*n*): het ontvangen van welke Akte gelegenheid tot de gemelde Proteſten gegeven hadt.

VII. Verandering in Spanje.

Kort na de dood des Hertogs van Orleans, viel 'er ook eene verandering voor, aan 't Spaanſche Hof, die van geen minder invloed ſcheen te zullen zyn, op den ſtaat der zaaken van Europa. Filips de V., die nog in den bloei zyns lee-

(*l*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 151.
(*m*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 309. *Tom.* IV. *p.* 146. Supl. au Corps Dipl. *Tom.* III. *P.* II. *p.* 175, 178.
(*n*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 110.

leevens was, beſloot, in Louwmaand deezes jaars, afſtand te doen van de Kroone, ten behoeve van den Prinſe van Aſturie, zynen oudſten Zoon uit het eerſte huwelyk, die, eenen korten tyd, onder den naam van *Lodewyk den I*, geregeerd heeft. Men ſchreef 's Konings beſluit, in 't gemeen, toe aan een Godvrugtig beginſel, welk hem den laſt der Regeeringe te zwaar deedt voorkomen. Ook begaf hy zig, terſtond na zynen afſtand, naar het Paleis van S. Ildefonſe, welk hy, aan eenen eenzaamen oord, op de grenzen van oud en nieuw Kaſtilie, hadt doen ſtigten. Hier zou hy, meende men, zynen tyd, voortaan, in Godsdienſtige oefeningen ſlyten (*o*). Doch anderen hielden zyn beſluit voor een uitwerkſel van overmaatige droefgeeſtigheid, waaraan hy, inderdaad, onderhevig was. Eindelyk, oordeelden ſommigen, dat hy 't oog nog hadt op de Kroone van Frankryk, aan welke hy, zo Lodewyk de XV, zonder mannelyke erfgenaamen, overleedt, ligter geraaken zou konnen, wanneer hy geen Koning van Spanje meer was; zynde de voornaamſte Mogendheden van Europa, reeds by verſcheiden' Verdragen, overeengekomen, dat de Kroonen van Frankryk en Spanje, nimmer, door éénen Vorſt, zouden gedraagen worden. En veelligt hebben deeze laatſten niet vreemd geoordeeld van 's Konings inzigten, alzo uit egte Gedenkſchriften blykt, dat hy, zelfs nadat hy de Spaanſche Kroon wederom aanvaard hadt, nog gezind was, om zig, na de dood van Ko- 1724.

(*o*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 28, 38. Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 243.

1724. Koning Lodewyk, van de Kroone van Frankryk te verzekeren (*p*). Doch de jonge Koning van Spanje regeerde ſlegts zeven maanden. Hy ſtierf, aan de Kinderpokjes, op den eenendertigſten van Oogſtmaand, en Koning Filips nam, zes dagen laater, de Kroon wederom aan (*q*), ſchoon men, zo 't uiterlyk ſcheen, veel moeite hadt, om hem hiertoe te beweegen (*r*). Den Heer van Coulſter, der Staaten Ambaſſadeur in Spanje, reeds in 't jaar 1722, van daar, te rug gekeerd zynde, hadden hunne Hoog-Mogendheden, onlangs, beſlooten, den Heer *Frans van der Meer*, Vroedſchap van Leiden, kort na de komſt van Lodewyk den I. tot de Kroon, derwaards te zenden, in dezelfde hoedanigheid. Hy kwam, in Bloeimaand, te Madrid (*s*), daar hy verſcheiden' jaaren verbleef. De dood des jongen Konings herſtelde den ſtaat van Spanje wederom op den zelfden voet, als voor 's Konings afſtand: uit welken men zig, in 't gemeen, reeds merkelyke veranderingen voorſpeld hadt.

Gezantſchap derwaards.

VIII. De Hervormden in Frankryk worden vervolgd.

De Vrede, die thans bleef aanhouden, ſchoon men nog geen algemeen Verdrag getroffen hadt, ſcheen den Roomſch-Katholyken Mogendheden, aan verſcheiden' oorden, gelegenheid te geeven, om haare Proteſtantſche onderzaaten, ſtrengelyk, te handelen. Van de vervolgingen in Hongarye en in de Palts hebben wy, in 't voorgaande Boek (*t*), reeds gewaagd.

(*p*) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 352, 361, 367. *Tom.* III. *p.* 70.
(*q*) DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 89.
(*r*) MONTGON Memoir. *Tom* I. *p.* 48, 51.
(*s*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1722. *bl.* 104. *Jan.—June* 1724. *bl* 205.
(*t*) *Bladz.* 229.

waagd. Doch, ten deezen tyde, ontſtondt 1734.
'er ook zwaarigheid voor de Proteſtanten in Frankryk. De jonge Koning hadt groote agting voor den *oud Biſſchop van Frejus*, *André Hercule Fleury*, die, door Lodewyk den XIV, tot zynen Leermeeſter aangeſteld geweeſt, en, ſedert, ten Hove gebleeven was. Men wil, dat hy, op den raad van deezen, en zeer tegen den zin des Hertogs van Bourbon (*u*), die anders niet misdeeld was van yver voor zyne belydenis, een ſtraf Plakaat deedt uitgaan, tegen die van den *zogenaamden Hervormden Godsdienſt*. By het zelve, werdt „ aan Predikanten de dood „ gedreigd. Mannen, die hen geherbergd, en „ niet aangebragt hadden, zouden op de ga„ lei gezet: Vrouwen, in gelyk geval, ge„ ſchooren, en voor altoos opgeſlooten wor„ den. Elk moeſt zyne kinderen, op zekere „ geldboete of zwaarer ſtraffe, door den Pries„ ter van zyn kerſpel, doen doopen, en, bin„ nen 't Ryk, Katholykelyk opvoeden, en on„ derwyzen. Van gevaarlyke kranken moeſt „ men kennis geeven aan den Prieſter; dien men „ gehouden was by den kranken toe te laaten. „ Die in de belydenis van den zogenaamden „ Hervormden Godsdienſt overleedt, verbeur„ de zyne goederen. En iemant werdt ver„ ſtaan, in deeze belydenis, overleeden te zyn, „ wanneer hy de laatſte Kerkgeregten geweigerd hadt te ontvangen. Die den Katholyken „ Godsdienſt niet openlyk beleedt en oefende „ zou tot geene de minſte ampten of bedie„ ningen bevorderd konnen worden. Kinde„ ren,

(*u*) *See* TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 245.

1724. „ ren, welker ouders of voogden, van den zo-
„ genaamden Hervormden Godsdienſt zynde,
„ buiten 't Ryk geweeken waren, mogten vrye-
„ lyk trouwen, zonder derzelver verlof te be-
„ hoeven. Heimelyke Hervormden, die ande-
„ ren, en zieken inzonderheid afmaanden van
„ den Katholyken Godsdienſt, werden, zo 't
„ mannen waren, met de galei geſtraft, en
„ waren 't vrouwen, geſchooren en opgeſloo-
„ ten (*v*)." Het Plakaat behelsde nog ande-
re byzonderheden, welken wy, kortheidshal-
ve, voorby gaan. Koning George en de Ver-
eenigde Staaten waren 'er niet weinig over ge-
raakt. Horatio Walpole, die thans, wegens
Groot-Britanje, zyn verblyf hieldt aan 't Fran-
ſche Hof, deedt verſcheiden' Vertoogen, om
verzagting van zulk een ſtreng Plakaat te ver-
werven. Doch men antwoordde hem, *dat 's Konings Plakaaten moeſten uitgevoerd worden* (*w*).

De Ambaſſadeur Hop ſpreekt voor de vreemde Proteſtanten.

De Heer Cornelis Hop, Ambaſſadeur der Staaten, leverde, insgelyks, een Geſchrift over aan den Koning, waarin hy aanwees „ dat 's „ Konings Plakaat, met reden, ook vreemde „ Proteſtanten, die zig, om Koophandel te „ dryven, in Frankryk, hadden nedergezet, „ ongeruſt maaken moeſt; alzo omtrent hen, „ by 't Plakaat, geene de minſte uitzondering „ gemaakt was." Hy voegde hierby „ dat „ Lodewyk de XIV., na 't herroepen van 't „ Edict van Nantes, meer dan eens, verklaard „ hadt, dat vreemde Proteſtantſche Kooplui-„ den, vryelyk, in 't Ryk verblyven en han-„ de-

(*v*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 85.
(*w*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 146.

„ delen mogten:" en hy verzogt, eindelyk 1724.
„ dat zyne Majeſteit den vreemden, ſchoon
„ Proteſtantſch, diergelyke gunſt niet wilde
„ weigeren (x)." Zyn verzoek was niet vrugteloos. De vreemde Proteſtanten behielden de vryheid, welke zy, tot op 't laatſt der Regeeringe van Lodewyk den XIV, genooten hadden. Ook verklaarde de Koning, eerlang, dat het Plakaat zyne Proteſtantſche onderzaaten in de Elzas niet aanging, alzo zy, by openbaare Verdragen, vryheid van Godsdienſt bedongen hadden (y). Ondertuſſchen, hadden de bedekte Hervormden in Frankryk thans vry wat minder vryheid, dan zy, onder de regeering van den Hertog-Regent gehad hadden. De Ambaſſadeur Hop liet, toen hy eerſt te Parys kwam, in zyne Kapelle, beurtswyze in 't Franſch en in 't Nederduitſch; doch, eerlang, alleen in 't Franſch prediken, met zo ongemeenen toeloop, dat de plaats de toehoorders niet of naauwlyks bevatten kon. Doch deeze toeloop, die eerſt onder oogluiking gedoogd was, werdt allengskens geweldigerhand belet, en geene anderen dan vreemdelingen en huisgenooten in des Ambaſſadeurs Kapelle toegelaaten. De Heer Hop bragt egter te wege, dat de Regeering den vreemden Proteſtanten, die in tuinen plagten begraaven te worden, eene afgezonderde Begraafplaats toeſtondt aan de wallen van Parys, omtrent de poort S. Martin (z).

Te

(x) Verbaal der Ambaſſ. van dien tyd. *en* Miſſ. van 14 *July* 1724. *MSS. Zie* de Memorie *in de* Europ. Merc. *July — Dec.* 1724 *bl.* 51.

y) Verbaal der Ambaſſ. van dien tyd. *MS.* TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 246.

(z) Verbaal der Ambaſſ. van dien tyd *MS.*

1724. IX. Opſchudding te Thorn: waaruit de verdrukking der Lutherſchen aldaar ontſtaat.

Te Thorn, in Poolſch Pruiſſen, ontſtondt, insgelyks, eene felle vervolging tegen de Lutherſchen, ter gelegenheid, dat eenige Lutherſche jongelingen geweigerd hadden te knielen voor het Sakrament, welk, naar de wyze der Roomſche Kerke, op den zeſtienden van Hooimaand, openlyk, omgedraagen werdt. Hierop was eene geweldige beweeging ontſtaan, in de Stad, tuſſchen de Jezuitſche en Lutherſche Studenten. Een der Jezuitſchen werdt in hegtenis genomen: waarop zyne makkers zig ook van een' Lutherſch' Student meeſter maakten, dien zy niet loslieten, voor dat de Jezuitſche Student op vrye voeten geſteld was. 't Jezuitſch Kollegie werdt, midlerwyl, aangevallen door de Lutherſchen, en, na eenigen tegenſtand, overweldigd en geplonderd. De bezetting der Stad en de gewoonlyke wagt, toegeſchooten zynde, ſtilden den oproer. De Jezuiten vielen, ſedert, klagtig by den Koning van Poolen, over de Wethouderſchap van Thorn, aan welke zy de ſchuld van den gepleegden moedwil gaven. En 't Koningklyk Geregtshof veroordeelden, eerlang, *Rösner* en *Czernich*, twee Regeeringsperſoonen, ter dood. Verſcheiden' anderen, die beſchuldigd werden de voornaamſte hand in de plondering gehad, en eenige beelden der heiligen onwaardiglyk gehandeld te hebben, werden gedoemd, om gevierendeeld en verbrand te worden. Eenigen werden in geldboeten beſlaagen. Voorts, werdt, van 's Konings wege, verklaard „ dat de helft der Regeeringe „ te Thorn, voortaan, Roomſch-Katholyk „ zou moeten zyn; dat de Lutherſchen den „ Roomſchen hunne Kerk zouden moeten in-

„ rui-

„ ruimen; dat de Lutherſche Kweekſchoolen 1724.
„ naar buiten zouden moeten verplaatſt wor-
„ den; dat de ommegangen, te Thorn, op de
„ zelfde wyze, als in Poolen, zouden worden
„ gehouden, en dat de Stad, zo zy ondernam,
„ de uitvoering van dit vonnis te beletten, aan
„ wederſpannigheid ſchuldig zou worden ge-
„ rekend (*a*)." In Slagtmaand, kwam *Lubomirsky*, aan 't hoofd van eenige manſchap, in Thorn. De veroordeelden werden gevat: Rösner onthalsd, en de overigen, op Czernich na, die, met eene zwaare geldboete, vryraakte, openlyk, ter dood gebragt, op den zevenden van Wintermaand. De Koningen van Pruiſſen, Deenemarke en Zweeden hadden, te vergeefs, by den Koning van Poolen, op de opſchorting van dit ſtrafvonnis, aangehouden (*b*). De andere ſchikkingen, ten nadeele der Lutherſchen van Thorn, door 't Koningklyk Geregtshof, gemaakt, werden, insgelyks, ter uitvoeringe gebragt (*c*). De Koning van Groot-Britanje deedt den Koning van Poolen, ſedert, ernſtelyk, verzoeken, om de herſtelling der vryheden van de Lutherſchen, te Thorn (*d*). De algemeene Staaten beſlooten, op den voorſlag van die van Holland, ten zelfden einde, te ſchryven, aan den Keizer en aan den Koning van Poolen (*e*). Doch de poogingen deezer Mogendheden vielen, insgelyks, vrugteloos uit. De vervolging der Lutherſchen te Thorn werdt,

De Staaten ſchryven voor de verdrukten.

(*a*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 89.
(*b*) Geur. en naauwk. Verhaal, *gedr.* 1725.
(*c*) *Voiez* Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 97.
(*d*) Tindal *Vol* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 246.
(*e*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 392.

1724. werdt, ondertuſſchen, zwaarſt gewoogen by den Koning van Pruiſſen, die de verdrukten, eerlang, openlyk, in zyne beſcherming nam (*f*). Ook hadt deeze gebeurtenis merkelyken invloed op verſcheiden' handelingen, waarby ook de Staaten belang hadden. 't Was, hierom, noodig, dat wy 'er, hier ter plaatſe, kortelyk, van gewaagden.

X. Handeling over vrede met Algiers.

De aanhoudende Kaaperyen van die van Algiers hadden de Staaten, eindelyk, doen beſluiten, om den Schout by nagt *Godin*, met eenige Oorlogsſchepen, derwaards te zenden, om over eene vrede te handelen. Zy hadden, hiertoe, in 't voorleeden jaar, reeds eenige voorſlagen laaten doen, welken egter van de hand geweezen waren. Godin, in Bloeimaand deezes jaars, gekomen op de reede van Algiers, ſlaagde niet beter. De Dey vorderde een aanzienlyk geſchenk in oorlogsbehoeften, en Godin hadt ſlegts laſt, om hem, zes jaaren agtereen, twintigduizend guldens 's jaars aan te bieden. De handeling bleef dan ſteeken (*g*). In Zomermaand, veroverde de Kapitein *Kornelis Schryver*, die onder 't Esquader van den Schout by Nagt Godin behoorde, een' Algierſchen Kaaper van zesendertig ſtukken, op de hoogte van Kaap S. Vincent (*h*). Wat laater, in Wynmaand, maakte hy jagt op eenen anderen Kaaper, die 't, by Tetuan, op ſtrand zettede, en zyn eigen ſchip in brand ſtak (*i*). De

(*f*) MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 406.
(*g*) Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1724. *bl.* 291.
(*h*) Brief *van* 19 *Juny* 1724. *in de* Europ. Merc. *July*—*Dec.* 1724. *bl.* 55.
(*i*) Europ. Merc. *July*—*Decemb.* 1724. *bl.* 229.

De Koopvaardyſchipper *Albert Schaap*, die ſlegts agtentwintig ſtukken voerde, met drie Algierſche Oorlogsſchepen ſlaags geweeſt zynde, vloog, in Slagtmaand, op de hoogte van Kadix, in de lugt (*k*). De Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, ſtak, in 't volgende jaar, wederom in zee, om op de Algierſche Kaapers te kruiſſen. De Kapiteins *Frenſel* en *Wittenhorſt* raakten, een en andermaal, ſlaags. Ook hernamen zy een of twee ſchepen. Doch 't gelukte hun niet, eenen Algieryn te bemagtigen. 1724.

De Ridderſchap van Holland wordt, met drie Leden, vermeerderd.

't Getal der Leden van de Ridderſchap van Holland was, in Slagtmaand des jaars 1724, met drie nieuwe Leden, vermeerderd: *Jakob, Baron van Waſſenaar*, Heer van Zuid-Waddingsveen en Burgemeeſter van Leiden; *Frederik Henrik, Baron van Boetſelaar-Langerak*, en *Adam Adriaan van der Duin, Heer van Benthorn*, en Bevelhebber van Willemſtad, Klundert en de onderhoorige Sterken (*l*).

XI.

De Staaten beginnen, ernſtelyk, te arbeiden, tot vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchappye.

De Staaten der Vereenigde Geweſten, die zig, tot hiertoe, niet zeer gemoeid hadden, met de handelingen te Kameryk, en aan verſcheiden' Hoven van Europa, kreegen, omtrent deezen tyd, aanleiding om 'er zig, dieper dan te vooren, in te ſteeken. Het Weener Hof hadt vaſtgeſteld, de Ooſtendeſche Maatſchappy, welke de Staaten gaarne vernietigd zouden gezien hebben, te handhaaven, uit al zyn vermogen. De Staaten van Brabant lieten niet af, den Keizer, hiertoe, op 't ernſtigſt, te verzoeken

(*k*) Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1725. *bl.* 94.
(*l*) Europ. Merc *July* — *Dec.* 1724. *bl.* 237.

1724. ken (*m*). De Koning van Groot-Britanj. en de Vereenigde Staaten (*n*), arbeidden, daaren tegen, aan de Hoven van Verſailles en Madrid om de Koningen van Frankryk en Spanje te doen zien, dat de Ooſtendeſche Maatſchappy tegen de plegtigſte Verdragen, opgeregt was en in ſtand gehouden werdt. Ook werden 'er beide de Hoven, naar 't ſcheen, volkomenlyk, van overtuigd. De Markgraaf de Monteleone, Spaanſche Ambaſſadeur aan 't Franſche Hof, gaf den Heere Hop duidelyk te verſtaan „ dat „ de Koning, zyn Meeſter, de Nederlanden „ hebbende afgeſtaan op gelyken voet, als de„ zelven door Koning Karel den II. bezeten „ geweeſt waren, niet zou konnen gedoogen, „ dat men uit dezelven voere op de Indien (*o*)."

Het Spaanſche Hof ſchynt te erkennen, dat deeze Maatſchappy, tegen de Verdragen, opgeregt is.

De *Markgraaf van Pozzo-Bueno*, Ambaſſadeur van Spanje, in Engeland, hadt zelfs, in Grasmaand deezes jaars, rondelyk, verklaard, dat de Koning, zyn Meeſter, het opregten der Ooſtendeſche Maatſchappye wraakte. „ De Koningen van Spanje plagten," zeide hy „ van ouds, de magt te hebben, om hunne onderzaaten, behalve de Spanjaards, uit „ te ſluiten van de Vaart op de Indien. De „ Nederlanders waren 'er, derhalve, ook van „ uitgeſlooten geweeſt. Spanje hadt, op deeze „ onderſtelling, verſcheiden' Verdragen ge„ maakt met de Staaten der Vereenigde Ge„ weſten; byzonderlyk het Verdrag van Mun„ ſter,

(*m*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 80. ROUSSET Recueil, *Tom.* II *p.* 84.

(*n*) Reſol. Gener. *Mercur.* 24 *Maart* 1723.

(*o*) Miſſiven *van den* Amb. HOP *aan den* Griffier FAGEL *van* 14 *April en* 23 *Juny* 1724.

„ ſter, welk, in de Spaanſche Nederlanden, 1724.
„ aangenomen was. In deezen ſtaat, waren
„ deeze Nederlanden afgeſtaan aan den Keur-
„ vorſt van Beieren, zynde het niet te vermoe-
„ den, dat de Koning van Spanje, by deezen
„ afſtand, den Nederlanderen de vryheid zou
„ hebben willen geeven, om op deIndien te vaa-
„ ren. De Koning van Frankryk hadt, nader-
„ hand, uit den naam des Konings van Span-
„ je, de Spaanſche Nederlanden doen inrui-
„ men aan de Staaten der Vereenigde Gewes-
„ ten, op gelyken voet, als zy aan den Keur-
„ vorſt waren afgeſtaan geweeſt. En op gee-
„ nen anderen voet, waren zy, naderhand,
„ door de Staaten, overgegeven aan den Kei-
„ zer. De Koning van Spanje zou, derhalve,
„ by 't Verdrag, waarover nu gehandeld werdt,
„ de Spaanſche Nederlanden niet konnen af-
„ ſtaan aan den Keizer, zonder zig het uitſlui-
„ tend regt tot de Vaart op de Indien voor te
„ behouden; zo hy den Staaten der Veree-
„ nigde Geweſten geene gegronde reden gee-
„ ven wilde, om over eene blykbaare inbreuk
„ op de Munſterſche Vrede te klaagen. Zelfs
„ zouden zy, van de Verbindtenis aan deeze
„ Vrede ontſlaagen zynde, ook op de Spaan-
„ ſche Indien mogen handelen. De ingezete-
„ nen der Keizerlyke Nederlanden zouden zel-
„ ven, zo wel op de Spaanſche Indien als el-
„ ders, vaaren mogen, zo de Koning zig dit
„ uitſluitend regt niet voorbehieldt. 't Was
„ dan, beſloot hy, ook het belang van Span-
„ je, dat het Keizerlyk Oktroi, ten behoeve
„ der Ooſtendeſche Maatſchappye verleend,

„ gee-

1724. „ geenen ſtand greep (*p*)." Hy vorderde, hierom, dat de zaak deezer Maatſchappye, op de byeenkomſt te Kameryk, gebragt, en afgedaan werdt (*q*). Men ſcheen dan veilig te mogen vaſtſtellen, dat het Hof van Madrid de Zee-Mogendheden onderſteunen zou, in 't bevorderen van de vernietiging der Maatſchappye van Ooſtende. Doch de zaaken aan dit Hof veranderden, eerlang, merkelyk van gedaante. En 't zal der moeite wel waardig zyn, dat wy, hier, beknoptelyk, ontvouwen, wat 'er aanleiding toe gegeven heeft.

XII. De Koning van Spanje handelt, afzonderlyk, met den Keizer.

Het viervoudig Verbond was, onder anderen, geſlooten, om den Infant van Spanje, Don Carlos, te verzekeren van de opvolging in de Hertogdommen van Toskane, Parma en Piacenza (*r*): en de Mogendheden, welken in dit Verbond getreden waren, deeden haar beſt, op de byeenkomſt te Kameryk, om den Keizer te doen bewilligen, in de maatregels, welken men, ten deezen einde, genomen hadt. Ook hadt Karel de VI, in 't begin deezes jaars, eene Akte doen overleveren te Kameryk, waarby Toskane, Parma en Piacenza beloofd werden aan den Infant (*s*). Doch alzo hy, niet dan ſchoorvoetende, tot deezen ſtap gekomen was, hadt hy, zo men wil, niet ongaarne gezien, dat de Paus en de regeerende Groot-Hertog van Toskane *geproteſteerd* hadden, tegen deeze opdragt. Hy hoopte, hierom, dat zy geen gevolg

(*p*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 85. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 76.
(*q*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 402.
(*r*) *Zie* hier voor, *bl.* 174.
(*s*) *Zie* hier voor, *bl.* 288.

volg hebben, of ten minſte vergoed worden zou, door eenige voordeelen, welken hy, daartegen, dagt te bedingen van de Kroone van Spanje. Sommigen verzekeren, dat de Keizer, om dit zyn oogmerk te bereiken, zig wiſt te bedienen van het misnoegen van het Roomſche Hof, over de opdragt van Parma en Piacenza; en dat hy, door middel van het zelve, den Koning en de Koningin van Spanje, kort na dat Filips de V. de Kroon wederom aanvaard hadt, deedt aanzoeken tot afzonderlyke handeling (*t*). Zeker is 't, ten minſte, dat hunne Katholyke Majeſteiten, in Wynmaand deezes jaars, eenen Gezant naar Weenen zonden, met laſt, om heimelyk te handelen over een Verdrag, met den Keizer en 't Ryk alleen, zonder tuſſchenkomſt van Frankryk en Groot-Britanje; welker Gevolmagtigden, ondertuſſchen, den tyd, vrugteloos, ſleeten te Kameryk. 1724.

Het Spaanſche Hof verkoor, tot deeze gewigtige handeling, den Heer van Ripperda; den zelfden, die, in 't jaar 1715, van wege deezen Staat, naar Spanje gezonden geweeſt was (*u*). Hy hadt, in 't jaar 1717, verzogt hebbende een' keer herwaards te mogen doen (*v*), in 't volgende jaar, te Madrid, kort voor 't uitberſten van de onluſten tuſſchen Frankryk en Spanje, den Roomſchen Godsdienſt aangenomen, en was, hierdoor, vervallen van de waardigheid, welke hy, van wege de Staaten, aan 't Hof van Madrid, bekleed hadt. Sedert, hadt hy zig bezig gehouden, met het opregten en voort- Staatswiſſeling van den Heere van Ripperda.

(*t*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 152.
(*u*) *Zie* hier voor, *bl.* 100.
(*v*) Reſol. Holl. 28 *July*, 11, 24 *Dec.* 1717. *bl.* 330, 551, 566.

1724. voortzetten van Weeveryen in Spanje, zonder zig te kreunen aan het nadeel, welk hy, hierdoor, zyn Vaderland toebragt. Zyne zugt tot bewind in Staatszaaken was, midlerwyl, oorzaak, dat hy zig, allengskens, dieper drong in de gunſt der Koninginne, tot dat hunne Majeſteiten, eindelyk, beſlooten, hem den handel aan 't Weener-Hof toe te vertrouwen (*w*). Voor zyn vertrek naar Duitſchland, verſpreidde hy, dat hy een' keer naar Holland ging doen, tot verrigting zyner byzondere zaaken. Doch men vernam zo dra niet, dat hy, onder den naam van *Baron van Paffemberg*, te Weenen, aangekomen was, of men kreeg vermoeden, dat 'er eenig gewigtig geheim van Staat ſchool, onder zyne reize. De Ambaſſadeur van der Meer was één der eerſten, die 'er de lugt van kreegen. Hy gaf 'er kennis van aan den *Maarſchalk de Teſſé*, Franſchen Gezant in Spanje; en de uitkomſt leerde, eerlang, dat hy het waare geheim van Ripperda's reize ontdekt hadt.

Zyne handeling aan 't Weener Hof.

De Spaanſche Gezant hadt, in 't eerſt, merkelyke moeite, om 's Keizers Staatsdienaars tot een Verdrag, naar de inzigten van Spanje, over te haalen. En toen zy naar zyne voorſlagen begonden te luiſteren, vergdenze, van hunnen kant, zulke voorwaarden van zyne Katholyke Majeſteit, dat hy, geenen laſt hebbende, om zo veel in te willigen, de handeling ſleepende hieldt, tot in de Lente des volgen-

1725. den jaars, wanneer het Franſche Hof een' ſtap deedt, die Filips den V. bewoog, om, zonder

(*w*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 152, 222.

der uitſtel, te ſluiten met het Weener-Hof (x).

Wy hebben, te vooren, verhaald, hoe de Hertog van Orleans, meer uit inzigt op zyn eigen belang, dan op dat van den Koning en het Ryk, een Huwelyk geſlooten hadt, tuſſchen Lodewyk den XV. en de Infante van Spanje (y): welk, ter oorzaake van de jongkheid der Prinſeſſe, die thans eerſt in haar zevende jaar getreden was, nog niet hadt konnen voltrokken worden. De dood des Hertogs van Orleans hadt het inzigt, welk hy met dit Huwelyk gehad hadt, doen verdwynen. Het Hof, en de Hertog van Bourbon in 't byzonder verſtonden, dat het belang van 't Ryk vorderde, dat de Koning eene Prinſeſſe trouwde, die in ſtaat was, om hem opvolgers tot de Kroone voort te brengen: 't welk van de jonge Infante nog in lang niet te wagten was. Men vertoonde dit den Koning zo ernſtig, dat hy, eerlang, beſloot, de Verbindtenis te breeken, in welke de Hertog van Orleans, geduurende zyne minderjaarigheid, getreden was met het Spaanſche Hof. Ondertuſſchen, hadt men zyn beſt gedaan, om dit Hof alle vermoeden van zulk een' toeleg, t'eenemaal, te beneemen. De Maarſchalk de Teſſé kreeg laſt, om hunnen Katholyken Majeſteiten te verzekeren, dat de ondertrouw, tusſchen den Koning, zynen Meeſter, en de Infante, geſchieden zou, zo dra de Prinſes volle zeven jaaren bereikt zou hebben: terwyl men, in 's Konings Raad, bezig was om te overleggen, op welk eene wyze, men zig, in dit gewigtig geval, behoorde te gedraagen, zo dat het belang

1725. XIII. De Koning van Frankryk beſluit, de Infante, met welke men, voor hem, een Huwelyk geſlooten hadt, naar Spanje te rug te zenden.

(x) Montgon Memoir. *Tom. I. p. 153, 154, 241.*
(y) *Zie* hier voor, *bl. 239.*

1725. lang van den Koning en het Ryk niet verwaarloosd, en de eer van eenen Vorſt, die, t'eenigen tyde, Koning van Frankryk zou konnen worden, zo weinig als mogelyk ware, gekwetſt werdt. De Koning was, in den aanvang deezes jaars, van eene gevaarlyke ziekte overvallen geweeſt, die de ongeruſtheid ten Hove hadt doen toeneemen. Men beſloot, derhalve, een einde te maaken van de raadpleegingen, die reeds eenen geruimen tyd geduurd hadden. De Hertog van Bourbon, eenige Kardinaalen, Maarſchalken, Hertogen en andere Grooten des Ryks byeen vergaderd hebbende, hieldt hun voor „ dat het belang van den Staat vor„ derde, dat de Koning met eene huwbaare „ Prinſeſſe trouwde, en dat men de Infante „ naar Spanje te rug zonde." Elk was 't, hierin, met hem eens. Doch ſommigen verſtonden, dat men dit voorneemen niet rugtbaar maaken moeſt, voor men 'er hunne Katholyke Majeſteiten, door minzaame onderhandeling, in hadt doen bewilligen: 't welk anderen hielden voor gevaarlyk en van langen nafleep. Men beſloot dan, de Infante te rug te zenden, zonder uitſtel; en te gelyk, dat de Koning en de Hertog van Bourbon ieder eenen uitvoerigen en beleefden brief zouden ſchryven aan den Koning en de Koninginne van Spanje, waarin men deezen ſtap, met de beſte redenen, van het onvermydelyk belang des Ryks ontleend, zou zoeken te verſchoonen. Terſtond hierna, werdt de Maarſchalk de Teſſé uit Spanje t'huis ontbooden. De brieven, waarby het vertrek der Infante bekend gemaakt werdt, werden den *Abt de Livry*, die, uit zyn gezant-

ſchap

ſchap naar Portugal, te Madrid, te rug gekomen was, toegezonden met een' renbode, met laſt, omze den Koning en der Koninginne te overhandigen, zonder hun, vooraf, gelyk in andere gevallen wel gebruikelyk was, kennis te geeven van den inhoud. Doch de Abt, zig verbeeldende, dat hy, door eene welſpreekende rede, de bitterheid van zyne boodſchap zou konnen verzoeten, vondt geraaden, by 't overgeeven der brieven, eene inneemende aanſpraak te doen aan hunne Majeſteiten; die, aan de inleiding, beſpeurende, waar hy heenen wilde, hem bevalen te zwygen, te gelyk weigerende, de brieven te leezen, of te ontvangen. Zo zeer trokken de Koning en de Koninginn zig den hoon aan, dien 't Franſche Hof hun deedt, dat Livry, en alle Franſchen, die zig met de zaaken van dit Hof hadden bezig gehouden, bevel kreegen, om Madrid te ruimen, binnen vierentwintig uuren. De Prinſes van Beaujolois, die aan den Infant Don Carlos beloofd was, werdt ook te rug gezonden naar Frankryk. Men gaf *Patricio Lawles* en den Markgraave van Monteleone, die, wegens Spanje, hun verblyf hielden aan 't Franſche Hof, bevel, om de Infante, terſtond, op te eiſchen, en, met haar, te rug te keeren naar Spanje. Doch de *Hertogin van Tallard* was reeds, met de Prinſeſſe, vertrokken naar de grenzen (z), daar zy, van wege den Koning en de Koninginne van Spanje, deftig, werdt ingehaald. Zy hadt zig, onaangezien haare tedere jaaren, zeer bemind weeten te maaken in Frankryk, en wordt van eenigen, die haar daar gekend hebben, als een

1725.

Misnoegen hier over aan 't Spaanſche Hof,

(z) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 4—27.

1725. *een wonder van geestigheid, bevalligheid, beleefdheid en spraakzaamheid* aangemerkt (*a*).

XIV. Verscheiden' Verdragen, tusschen den Keizer en den Koning van Spanje, geslooten, te Weenen.

't Scheen, in 't eerst, dat dit voorval eene onvermydelyke Vredebreuk zou veroorzaakt hebben, tusschen de twee Hoven. Doch de zwakheid en droefgeestigheid des Konings van Spanje verhinderden hem, in 't neemen van eenig geweldig besluit. 't Eerste gevolg van het te rug zenden der Infante was het tekenen van eenige Verdragen met het Weener-Hof. Ripperda kreeg, terstond, bevel, om te bewilligen in alles, wat de Keizerschen gevorderd hadden (*b*), en op den dertigsten van Grasmaand, tekende hy, te Weenen, twee Verdragen, een Verdrag van Vrede en een verdedigend Verbond met den Keizer: waarby, op den eersten van Bloeimaand, een Verdrag van Koophandel met den Keizer, en op den zevenden van Zomermaand, een Verdrag van Vrede met het Keizerryk gevoegd werden: door alle welke Verdragen, zulk eene naauwe vereeniging tusschen den Keizer en Spanje te wege gebragt werdt, dat zy, zo sommigen willen, nimmer, zelfs niet, toen de twee takken van het Huis van Oostenryk, in beide de Ryken, regeerden, grooter geweest was (*c*).

Voornaamste inhoud deezer Verdragen.

By 't Verdrag van Vrede met den Keizer, werdt „ het Verdrag van Londen van den „ jaare 1718, of het viervoudig Verbond, be„ kragtigd, en Sardinie, behoudens 't regt van „ wederkeering tot de Kroone van Spanje, „ aan den Keizer afgestaan; die 't wederom o„ verdraagen mogt, gelyk hy reeds gedaan „ hadt.

(*a*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MS.*
(*b*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 155.
(*c*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 156.

„ hadt. De Keizer bewilligde, daarente- 1725.
„ gen, in alles, wat, by de Utrechtſche Vre-
„ de, omtrent de opvolging in de Koningk-
„ ryken van Frankryk en Spanje, vaſtgeſteld
„ was, en van allen regt op Spanje afſtondt.
„ Filips ſtondt, insgelyks, af van zyne eiſchen
„ op 's Keizers bezittingen in Italie en in de
„ Nederlanden, zo alsze hem, by 't Verdrag
„ van Londen, waren toegeweezen: ook van
„ zyn regt op alles wat, voorheen, in Italie
„ en in de Nederlanden, tot de Spaanſche
„ heerſchappye, behoord hadt, met naame
„ van het Markgraafſchap van Final, welk de
„ Keizer, in 't jaar 1713, aan den Staat van
„ Genua hadt afgeſtaan: en, eindelyk, van het
„ regt van wederkeering tot de Spaanſche
„ Kroone van het Koningkryk Sicilie. De Kei-
„ zer verklaarde, daarentegen, Toskane, Par-
„ ma en Piacenza, die, by 't Verdrag van Lon-
„ den, voor Ryks-Leenen erkend waren, op
„ te draagen aan den oudſten Zoon der tegen-
„ woordige Koninginne van Spanje, of, by
„ mangel van den zelven, aan den tweeden
„ of volgenden, in geval de tegenwoordige
„ bezitters deezer Leenen, zonder mannelyke
„ erfgenaamen, overleeden. Livorno zou eg-
„ ter, altoos, eene vrye haven blyven, gelyk
„ het tegenwoordig was. De Koning van Span-
„ je beloofde, nimmer Voogd te zullen zyn
„ over dien zyner Zoonen, uit de tegenwoor-
„ dige Koninginne gebooren, welke in 't be-
„ zit der genoemde Vorſtendommen gera-
„ ken zou. Ook zou hy, aan deezen, in 't ge-
„ melde geval, Porto Longone, en 't gene hy
„ thans in 't Eiland Elbe bezat, overgeeven.

1725. „ Karel de VI. en Filips de V. zouden de titels behouden, welken zy, tot hiertoe, hadden aangenomen: doch hunne opvolgers zouden geene titels voeren, dan van de Rykken en waardigheden, welken zy daadelyk bezaten. De Keizer beloofde, de vaſtgeſtelde opvolging in 't Koningkryk Spanje te zullen handhaaven, waartegen de Koning van Spanje zig verbondt, tot de handhaaving van de opvolging, door den Keizer, op het voorbeeld zyner voorzaaten, als eene altoosduurende Wet en *Pragmatike Sanctie*, in het Huis van Ooſtenryk, vaſtgeſteld (*d*)." 't Verdrag van Vrede met het Keizerryk beveſtigde de punten, die 't Ryk betroffen, in 't Verdrag van Vrede met den Keizer (*e*). By 't verdedigend Verbond tuſſchen den Keizer en den Koning van Spanje, zo als het, in den aanvang des jaars 1727, door 't Weener-Hof, in 't licht gegeven werdt, beloofde de eerſte „ zig „ niet te zullen kanten, tegen de herlevering „ van Gibraltar en Port Mahon, welke, zo de „ laatſte verklaarde, ten opzigte van Gibraltar, door den Koning van Groot-Britanje, „ beloofd was." Voorts, verbonden de twee Vorſten zig „ om elkanderen te beſchermen, „ de Keizer den Koning, met dertigduizend „ man, en de Koning den Keizer, met twintigduizend man en vyftien Oorlogſchepen, „ ten minſte (*f*)." Doch by 't Verdrag van Koop-

(*d*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 106. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 110. *Tom.* III. *p* 458—471.

(*e*) DU MONT *ubi ſupra p.* 121. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 123.

(*f*) DU MONT *ubi ſupra p.* 113. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 178.

Koophandel, welk zeer voordeelig was voor de onderzaaten des Keizers, werden „ aan de „ Oostendesche Maatschappye dezelfde voor„ regten en vryheden, beide in Spanje en in „ de Indien, toegestaan, als, voorheen, aan „ de ingezetenen der Vereenigde Gewesten, „ door de Koningen van Spanje, verleend „ waren. Ook zouden 's Keizers onderzaaten „ zo vry op de Kanarische Eilanden mogen „ handelen, als de Engelschen en Hollanders. „ Zelfs werden hun, in 't algemeen, dezelfde „ voorregten, als aan deeze twee volken, ver„ gund (*g*)." De Verdragen van Vrede en Koophandel werden haast gemeen gemaakt. Doch het verdedigend Verbond werdt, tot in den aanvang des jaars 1727, geheim gehouden. Voorts, werdt verspreid en geloofd, dat 'er nog een ander geheim beschadigend Verbond, ten nadeele van Frankryk en Groot-Britanje, geslooten was, te Weenen (*h*): waarvan, allengskens, iet uitlekte, schoon, door 't Weener-Hof, en zelfs door de Spaansche Staatsdienaars, dikwils, ernstelyk, ontkend is, dat 'er eenig beschadigend Verbond getekend was. 1725.

Beide Spanje en de Keizer meenden hunne rekening te vinden, by het sluiten van deeze verscheiden' Verdragen. Filips de V. zag zig, ten laatste, verzekerd van 't bezit der Kroone van Spanje, waarop de Keizer, tot hiertoe, zyn regt behouden, of ten minste nog niet in orde afgestaan hadt (1). 't Ver- Aanmerkingen over deeze Verdragen, met opzigt op Spanje,

bond

(*g*) Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 114. Rousset Recueil, *Tom.* II *p.* 127.

(*h*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 277, 278.

(1) Zie wat, omtrent deezen afstand, by 't vier-

1725. bond van onderlinge beſcherminge gaf hem ook hoop, op de herkryging van Gibraltar en Port Mahon, welke hem zelfs, zo men wil, by eenige geheime punten, of by een afzonderlyk Verdrag, verzekerd was. Eindelyk, werdt hem de opvolging in de Hertogdommen Toskane, Parma en Piacenza beloofd, ten behoeve van zynen oudſten Zoon, uit de tegenwoordige Koninginne, die, gemerkt 's Konings zwakheid, thans het voornaamſte bewind der Regeeringe hadt (*i*), en altoos gearbeid heeft, om haaren Zoonen aanzienlyke Staaten te bezorgen. Ook was men, aan 't Spaanſche Hof, zo voldaan, over 't ſluiten der verſcheiden' Verdragen met den Keizer en 't Ryk, dat de Heer van Ripperda, kort na zyne te rugkomſt uit Duitſchland, tot Hertog en Groote van Spanje, en tot eerſten Staatsdienaar des Konings verheeven werdt: welke ongemeene gunſten hy egter, zo men wil, voornaamlyk, te danken hadt, aan de verzekeringen, door hem, der Koninginne gedaan, dat hy den Keizer zo goed als bewoogen hadt, om in een Huwelyk tuſſchen den Infant Don Carlos en 's Keizers oudſte Dogter te bewilligen (*k*); hoewel 't gevolg, eerlang, getoond heeft, dat hy zyne Meeſtereſſe, in dit opzigt, met eene vergeefſche hoop, gevleid hadt. En inderdaad, men meende reden te hebben, om vaſt te ſtellen, dat Spanje eenige geheime voordeelen moeſt be-

(*i*) *Voies* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 312.
(*k*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 155, 208, 234.

voudig Verbond, in 't jaar 1718, beraamd was, hier voor, bl. 180.

bedongen hebben: alzo de bekenden den Koning, op de Kamerykſche Byeenkomſt, in gevolge van het viervoudig Verbond, zouden toegelegd zyn geworden. 1725.

Maar Karel de VI. hadt, by de Weener Verdragen, voordeelen bedongen, welken hy, nimmer, op de byeenkomſt te Kameryk, daar de Franſchen en Engelſchen het ampt van middelaars bekleedden, zou verkreegen hebben. Ik zie niet op 't gene hem, reeds by 't viervoudig Verbond, was toegeſtaan; maar inzonderheid op het voordeelig Verdrag van Koophandel, waarby, onder anderen, zelfs het Oktroi der Ooſtendeſche Maatſchappye erkend en bekragtigd werdt, onaangezien de Markgraaf de Pozzo Bueno, in 't voorleeden jaar, nog te kennen gegeven hadt, dat deeze Maatſchappy, ook naar 't oordeel van hunne Katholyke Majeſteiten, tegen den inhoud der Verdragen, opgeregt was (*l*). Ook was het punt van 't Verdrag van Vrede, waarby Filips de V. zig verbondt, de vaſtgeſtelde opvolging, in 't Huis van Ooſtenryk, te zullen handhaaven, van veel belang voor den Keizer: om 't welk te beter te doen verſtaan, hier, niet ondienſtig zal zyn, kortelyk, voor te draagen, hoe 't, met deeze vaſtſtelling omtrent de opvolging, die eerlang ook van gewigt werdt voor den Staat der Vereenigde Geweſten, was toegegaan. en den Keizer.

De Vorſten uit den Huize van Ooſtenryk plagten, om de verdeeling hunner nalaatenſchap, en derhalve ook de vermindering van het XV. Berigt wegens de *Prag-*

(*l*) *Zie* hier voor, *bl.* 298.

1725. het aanzien van hun Huis te voorkomen, dikwils, ſchikkingen te maaken op de opvolging, gelyk Ferdinand de II. en Keizer Leopold zelf, laatſtelyk, gedaan hadden. By deeze ſchikkingen, was, altoos, aan de Zoonen de voorrang gegeven boven de Dogteren, en te gelyk vaſtgeſteld, dat de oudſte voor de jonger Zoonen gaan zouden. De Keizer, die geene Zoonen hadt, was, reeds in 't jaar 1713, te raade geworden, tot nadere verklaaring deezer ſchikkingen, vaſt te ſtellen „ dat, by mangel van „ Aartshertogen, de Aartshertoginnen uit den „ Huize van Ooſtenryk, naar den rang haarer „ jaaren, in zyne nalaatenſchap, zouden op„ volgen: te weeten, de Aartshertoginnen, zy„ ne Dogters, in de eerſte plaats: daarna, de „ Aartshertoginnen, zyne Nigten, Dogters „ van Keizer Jozefus, en eindelyk, de Aarts„ hertoginnen, zyne Zuſters." De Dogters van Keizer Jozefus, eene van welken, met den Keurprinſe van Saxen, en eene andere, met den Keurprinſe van Beieren, gehuwd was, hadden bewilligd in deeze ſchikking. Doch alzo zy, ten opzigte van de Ooſtenrykſche Nederlanden, aanliep tegen de ſchikking, in den jaare 1549, door Keizer Karel den V., gemaakt (*m*), hadt de tegenwoordige Keizer zorg gedraagen, dat zyne nieuwe ſchikking, door de Staaten der genoemde Nederlanden, goedgekeurd en aangenomen was, met vernietiging van de ſchikking des jaars 1549. Op hun verzoek, hadt de Keizer, in 't voorleeden jaar, zyne ſchikking op de opvolging, die, ſedert, in 't gemeen, de

Pragmatike Sanctie of vaſtſtelling omtrent de opvolging in 't Huis van Ooſtenryk.

Prag-

(*m*) *Zie* V. *Deel*, *bl.* 333.

Pragmatike Sanctie genoemd werdt, in openbaaren druk, uitgegeven (*n*). En thans deedt hy zyn beſt, om de Vorſten en Stenden des Duitſchen Ryks niet alleen; maar ook de voornaamſte andere Mogendheden van Europa te beweegen, om de handhaaving deezer vaſtſtellinge op zig te neemen. Ook ſlaagde hy hierin, ten deele. De Koning van Spanje was de eerſte, die zig, tot de handhaavinge, van welke wy ſpreeken, verbondt, by het Weener Verdrag: bewoogen, naar alle waarſchynlykheid, door de hoop op het Huwelyk van zynen Zoon, Don Carlos, met de oudſte Aartshertoginne, die, in gevolge der Pragmatike Sanctie, alle 's Keizers Staaten erven moeſt, zo de Keizer geene Zoonen naliet. Veel was 'er, ondertuſſchen, aan gelegen voor Keizer Karel, dat Spanje voorging, in 't belooven van de handhaavinge deezer vaſtſtellinge: waartoe andere Mogendheden zig ligter ſcheenen te zullen laaten overhaalen, na dat zy 't voorbeeld van Koning Filips voor zig hadden; zo zy anders, door de vrees voor het ontworpen Huwelyk tuſſchen Don Carlos en de Aartshertoginne, niet werden afgeſchrikt. Doch hoe veel voordeels de Keizer en de Koning van Spanje zig ook uit het ſluiten der Weener Verdragen belooven mogten; verſcheiden' andere Mogendheden, met naame Groot-Britanje en de Staaten, waren 'er zo misnoegd over, dat zy terſtond bedagt waren op middelen, om de verwagting, die Karel de VI. en Filips de V. van hunne naau- 1725.

(*n*) *Vyiez* Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 40, 51, 103. Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 425—457. Supplem. au Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 162.

1725. naauwe verbindtenis hadden, geheellyk, te leur te ſtellen.

De Byeenkomſt te Kameryk wordt afgebroken.

Terſtond na het ſluiten der Weener-Verdragen, werden de onderhandelingen te Kameryk, t'eenemaal, afgebroken. Het Spaanſche Hof hadt, op de tyding van het te rug zenden der Infante, reeds geweigerd, de bemiddeling van Frankryk, tuſſchen den Keizer en Spanje, verder te erkennen; en den Koning van Groot-Britanje verzogt, deeze bemiddeling alleen op zig te willen neemen. Doch Koning George, wel bewuſt, dat zulks den Keizer onaangenaam zyn zou, en veelligt ook in Frankryk met geene goede oogen zou worden aangezien, hadt deeze eer van de hand geweezen (*o*). Hierop was het ſluiten der Weener-Verdragen gevolgd, welk noodwendig een einde maaken moeſt van de Byeenkomſt te Kameryk, alwaar, nu, na 't bevredigen van alle de handelende Mogendheden, niets meer te verrigten was; zynde men nog niet overeengekomen, om de zaak der Ooſtendeſche Maatſchappye, op deeze Byeenkomſt, te brengen.

XVI. Misnoegen der Staaten over 't Weener-Verdrag van Koophandel.

't Nadeel, welk de Vereenigde Geweſten, uit het opregten deezer Maatſchappye, te gemoet zagen, gedoogde niet, dat zy het ſluiten van 't Weener-Verdrag van Koophandel, met onverſchillige oogen, beſchouwden. De Ooſt- en Weſtindiſche Maatſchappyen deezer Landen leverden nieuwe Vertoogen in, ter algemeene Staatsvergaderinge, waarin zy zeer klaagden over dit Verdrag, beweerende, dat het

(*o*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 274. MONTGON *Memoir. Tom.* I. *p.* 252.

het tegen verſcheiden' vroeger Verdragen aanliep. Zy verzogten ook, dat de Staaten, te Madrid en te Weenen, wilden aanhouden op het wegneemen der billyke bezwaarniſſen, welken zy, tegen dit Verdrag, hadden ingebragt (*p*). En de Staaten waren zo zeer overtuigd van de redelykheid van dit verzoek, dat zy hunnen Gezanten, by den Keizer en by den Koning van Spanje, laſt gaven, om hieromtrent ernſtige Vertoogen te doen, aan beide de Hoven. De Gezanten des Konings van Groot-Britanjè, die zig, tot de handhaavinge van het Verdrag van Barriere, verbonden hadt, onderſteunden hunne poogingen, beide te Madrid en te Weenen (*q*). De Heer van der Meer hadt, reeds in Hooimaand, een Vertoog overgeleverd aan hunne Katholyke Majeſteiten, waarin hy aangemerkt hadt „ dat de Staaten, „ zyne Meeſters, altoos, hun werk gemaakt „ hadden van het onderhouden der Verdra„ gen; dat zy, in 't byzonder, hadden ge„ toond, hoe zeer hun 't belang van Spanje „ ter herte ging, hebbende zy, tot hiertoe, ge„ weigerd te treeden in het viervoudig Ver„ bond, welke voordeelen men hun ook aan„ gebooden hadt, om hen hiertoe te bewee„ gen; dat zy zig, hierom, gevleid hadden, „ dat zyne Majeſteit zig, ten hunnen opzigte, „ zou gedraagen hebben, niet ſlegts als hun„ nen Bondgenoot, maar zelfs als hunnen be„ ſchermer tegen elk, die eenige inbreuk zou „ zoeken te doen, op de Verdragen, met hen „ ge-

1725.

Vertoog daartegen, door den Ambaſſadeur van der Meer, aan 't Spaanſche Hof gedaan.

(*p*) *Voies* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 199, 203.
(*q*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 271, 272.

1725. „ geſlooten. Doch dat de gedaante der zaa-
„ ken nu zo zeer veranderd ſcheen, dat zyne
„ Majeſteit zig gedroeg, als beſchermer eener
„ Maatſchappye, die, tegen de trouw der Ver-
„ dragen, was opgeregt. Dat 's Konings Staats-
„ dienaars zig vergeefs zogten te behelpen,
„ met de uitvlugt, dat men den Keizer niets
„ hadt toegeſtaan dan 't gene met de oude Ver-
„ dragen overeen kwam; alzo ligtelyk te zien
„ was, dat het Weener-Verdrag van Koophan-
„ del tegen de Munſterſche en Utrechtſche
„ Verdragen aanliep. By 't Weener-Verdrag,
„ werdt aan alle Keizerlyke Oorlogs- en Koop-
„ vaardyſchepen vryheid verleend, om zig te
„ komen ververſchen in de Spaanſche Havens,
„ die der Indien niet uitgezonderd, mids men,
„ in deezen, geenen Koophandel dreeve. 's Kei-
„ zers onderdaanen kreegen ook vryheid, om
„ de waaren, welken zy uit de Indien gebragt
„ hadden, in Spanje te brengen, zo zy ſlegts
„ deeden blyken, dat deeze waaren, door de
„ Ooſtendeſche Maatſchappye, herwaards wa-
„ ren gevoerd. Men ſtondt hun, eindelyk, al-
„ le de voordeelen toe, welken den Engel-
„ ſchen en Hollanderen, by verſcheiden' Ver-
„ dragen en Overeenkomſten, verleend wa-
„ ren. 't Bleek niet, by 't Verdrag, of 's Kei-
„ zers onderzaaten, zig in de Spaanſche In-
„ dien mogten nederzetten, of niet, ſchoon
„ zulks den ingezetenen der Vereenigde Ge-
„ weſten, uitdrukkelyk, ontzeid geworden was.
„ En zo men begreep, dat zulks den Keizer-
„ ſchen vryſtondt, liep het regelregt aan te-
„ gen het Munſterſch Verdrag. De andere
„ punten ſtreeden 'er, insgelyks, mede, zo wel
„ als

„ als met de Utrechtſche Vrede van den jaare 1725.
„ 1714, mogende de Spanjaards, volgens deeze
„ Verdragen, zig niet verder uitbreiden in de
„ Indien, en de Vaart derwaards aan geene
„ anderen worden toegeſtaan. De Koningen
„ van Spanje hadden, weleer, de Spaanſche
„ Nederlanden bezeten, zonder dat derzelver
„ ingezetenen vaaren mogten op de Indien.
„ In deezen ſtaat, warenze aan den Keizer
„ afgeſtaan, en de Koning van Spanje hadt zig,
„ by de Utrechtſche Vrede, verbonden, om
„ de zaaken te houden op den zelfden voet,
„ als ten tyde van Karel den II. Zyne Staats-
„ dienaars behoorden, hierom, den Keizer-
„ ſchen zo veele vryheden niet toegeſtaan,
„ noch eene Maatſchappy erkend te hebben;
„ die tegen de Verdragen was opgeregt, en
„ die de Vereenigde Geweſten niet ſlegts,
„ maar Spanje zelf, grootelyks, benadeelen
„ kon in den Koophandel." De Ambaſſadeur verzogt, ten beſluite „ dat zyne Majeſteit de
„ bezwaarniſſen wilde wegneemen, die, uit dit
„ Verdrag van Koophandel, ontſtaan waren,
„ houdende de Staaten, zyne Meeſters, zig
„ verzekerd, dat de Koning niet, maar zyne
„ Staatsdienaars alleen de ſchuld hadden van
„ het ſluiten en tekenen van punten, die on-
„ beſtaanbaar waren met de openbaare trou-
„ we, en merkelyke inbreuk deeden op de
„ voorregten der Vereenigde Geweſten (r)."
Te Weenen, werdt ook een Vertoog gedaan, door den Gezant Hamel Bruininx, ten zelfden einde ſtrekkende. Doch deeze Vertoogen werden,

(r) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 214.

1725. den, met algemeene uitdrukkingen, beantwoord (s), zonder dat 'er eenige verandering door te wege gebragt werdt, in 't gene, by 't Weener-Verdrag van Koophandel, was vaſtgeſteld.

Argwaan over de Weener-Verdragen, in Frankryk en in Engeland.

XVII. Het ſluiten van dit Verdrag en van de anderen, die, omtrent den zelfden tyd, getroffen waren, hadt, ondertuſſchen, merkelyken argwaan verwekt aan de Hoven van Verſailles en Londen. Men vondt het vreemd, dat Spanje zig, zonder bemiddeling van deeze twee Hoven, verdraagen hadt met den Keizer, en men twyfelde niet, of daar was eene heimelyke overeenkomſt getroffen, tuſſchen Karel den VI. en de Koninginne van Spanje, waarby Frankryk en Groot-Britanje meer belang hadden, dan by de Verdragen, die gemeen gemaakt waren, en welker inhoud wy, hiervoor, hebben medegedeeld. 't Hof van Madrid gaf wel voor, dat het te rug zenden der Infante de eenige beweegreden was der naauwe Verbindteniſſe met den Keizer: doch men liet zig niet misleiden, door dit voorgeeven. Men wiſt, dat Ripperda te Weenen geweeſt was, lang voor dat men, aan 't Franſche Hof, beſlooten hadt, de Infante te rug te zenden. Men ſtelde, hierom, vaſt, dat dit te rug zenden het ſluiten der naauwe Verbindteniſſe met den Keizer, miſſchien, verhaaſt; doch niet eigenlyk veroorzaakt hadt (t): hoewel men ook, niet zonder grond, zou mogen vermoeden, dat het Spaanſche Hof reeds bekommerd geweeſt was voor

(s) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 271, 272.
(t) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 239—242.

voor het te rug zenden der Infante, eer Ripperda naar Weenen trok: en dat men, hierom, een beſluit genomen hadt, om in afzonderlyke handeling te treeden met den Keizer (*u*). Wyders, ſcheen Koning George zelf bedugt, dat de Keizer en Spanje zig heimelyk verbonden hadden, om den Pretendent op den troon van Groot-Britanje te ſtellen. Men hadt, in Engeland, brieven onderſchept, geſchreeven door Ierſche Katholyken, die zig in Spanje onthielden, en meldende „ dat het Verbond, „ onlangs, te Weenen, geſlooten, zeer voor„ deelig was voor Koning Jakob." De Engelſche Gezanten, te Weenen en te Madrid, kreegen bevel, om naauwkeuriglyk te onderſtaan, of 'er, aan deeze Hoven, ook iet gehandeld werdt, ten behoeve des Pretendents (*v*). *S. Saphorin*, Gezant van Groot-Britanje aan 't Weener Hof, kweet zig van deezen laſt, eer Ripperda nog naar Spanje gekeerd was, en vernam wel haaſt, dat deeze Gezant zig, in openbaare gezelſchappen, in deeze of diergelyke woorden, uitgelaaten hadt: „ Zo Koning George Frankryk „ byſtaat, weeten wy den weg wel, om den „ Pretendent op den Troon te zetten. Albe„ roni was een groot man, maar hy beging „ grove misſlagen. Het zenden der Spaanſche „ Vloote naar Sicilie was een grove misſlag. „ Hy moeſtze naar Engeland gezonden heb„ ben, om den Koning te onttroonen. Ligt „ zou zulks te doen geweeſt zyn; en als 't eens „ gedaan ware, was de weg gebaand tot ver„ de- 1725.

Ripperda's onvoorzigtige taal.

(*u*) *See* BOLINGBROKES Answer to the Defence of the Enquiry &c. *in his* Works *Vol.* I. *p.* 243, 244.
(*v*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 247, 248, 249, 257.

1725. „ dere onderneemingen." Op een' anderen tyd, zou hy gezeid hebben: „ Koning George be„ hoorde beter te weeten, wien hy op den „ tuil houdt; want wy hebben de magt in „ handen, om de belangen van den Preten„ dent, met nadruk, voort te zetten." Van Gibraltar ſpreekende, zou hy zig, in deezer voege, hebben laaten hooren: „ Wy weeten „ wel, dat deeze Stad onwinbaar is; maar wy „ ſteunen op de maatregels, welken wy ge„ nomen hebben, om Engeland tot de herle„ vering derzelve te noodzaaken." Ter gelegenheid, dat iemant hem, of een' ander' voornaam' Heer te Weenen, betuigd hadt „ dat „ de Koning van Groot-Britanje, veelligt, „ zwaarigheid maaken zou, om zig te verbin„ den, tot het handhaaven der Pragmatike „ Sanctie," zou men geantwoord hebben: „ Laat hy op zyne hoede zyn; want wy zyn „ in 't zeker berigt, dat men hem begint moe„ de te worden, in Engeland. Ik weet," zeide Ripperda dikwils „ dat het gene ik zeg, ter„ ſtond, zal overgebragt worden; maar ik „ kreun 't my niet; ja ik ſpreek zelfs, op dat „ men verſpreiden zou, 't gene ik zegge." Zulke berigten en meer diergelyken beveſtigden Koning George in 't vermoeden, dat 'er, tuſſchen den Keizer en Spanje, een heimelyk Verbond, ten zynen nadeele, getroffen was. Hy beſloot dan, het gevaar, welk hem boven 't hoofd hing, af te wenden, door het ſluiten van een naauwer Verbond met den Koning van Frankryk; die, ſedert het te rug zenden der Infante, met de Prinſeſſe *Maria Leczinska*, Dogter van Staniſlaus, verkooren Koning van Poo-

George de I. beſluit, zig nader met Frankryk, de Staaten en andere Mogendheden te verbinden.

Poolen, in de Egt getreden was, en hierom ook voor eene Vredebreuk met Spanje dugte. Men twyfelde niet, of de Vereenigde Staaten, misnoegd over 't Weener Verdrag van Koophandel, en verſcheiden' andere Duitſche en Noordſche Mogendheden zouden zig beweegen laaten, tot het aanneemen van zulk een Verbond, welk ligtelyk magtiger te maaken zou zyn dan dat van Weenen, en dienen konnen, om de Vrede te bewaaren in Europa. 1725.

XVIII. Het Verdrag van Hanover, tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje en Pruiſſen, wordt geſlooten.

Om aan zulk een Verbond te arbeiden, begaf Koning George zig, in Zomermaand, naar zyne Duitſche Staaten (w). Hier werdt hem, op nieuws, berigt, dat de *Hertog van Wharton*, en zekere *Graham*, beide aanhangelingen van den Pretendent, te Weenen gekomen waren, en naauwe verkeering gehouden hadden met den Ruſſiſchen Gezant, en met den Heere van Ripperda. Uit Spanje, werden hem diergelyke tydingen overgeſchreeven. Hy verzuimde dan geenen tyd, om het ontworpen Verbond te ſluiten. De *Graaf van Broglio*, Ambaſſadeur des Konings van Frankryk, was hem gevolgd naar Hanover, daar hy ook een mondgeſprek hieldt met zynen Schoonzoon, den Koning van Pruiſſen; die zig verklaard hadt voor beſchermer der verdrukte Proteſtanten in Poolen, in Duitſchland en elders, en hierom geneigd was, om in een Verbond te treeden, welk hem in ſtaat ſtelde, tot het kragtiglyk onderſteunen der vervolgden (x). Men tradt, te

(w) Motifs de la Cond de la Gr. Bret. p. 38, 39. MONTGON Memoir. *Tom.* I. p. 259, 260, 261, 262.

(x) MONTGON Memoir. *Tom.* I. p. 265, 266, 267, 268 269, 270.

1725. te Herrenhauſen, in onderhandeling. En hier werdt, op den derden van Herfſtmaand, het Verbond, tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje en Pruiſſen, getekend, welk, federt, by den naam van het Verdrag van Hanover, vermaard geworden is.

Inhoud van het zelve.

Het beſtondt ſlegts uit *agt* Leden: waarby nog *drie* afgezonderde punten gevoegd waren. De Bondgenooten beloofden „ elkanders Staaten, Landen, Steden, regten, vryheden en „ voordeelen, zo die zy bezaten, als die zy „ behoorden te bezitten, beide buiten en in „ Europa, byzonderlyk met opzigt op den „ Koophandel, te zullen beſchermen en handhaaven. Zo een hunner aangetaſt werdt, „ zouden zy elkanderen byſtaan, de Koningen „ van Frankryk en Groot-Britanje, ieder met „ agtduizend knegten en vierduizend paarden, „ en de Koning van Pruiſſen, met drieduizend „ knegten en tweeduizend paarden: of met „ ſchepen, of geld, naar evenredigheid. Men „ zou geene Verdragen aangaan, ſtrydig met „ de belangen van eenen der Bondgenooten. „ De Koning van Frankryk, als verbonden om „ de Weſtfaalſche Vrede te handhaaven, en „ de Koningen van Groot-Britanje en Pruiſſen, als Leden des Duitſchen Ryks, zouden „ byzonderlyk zorg draagen, dat de ruſt deezes Ryks niet geſtoord werdt. Men zou, „ met gemeene bewilliging, ook andere Mogendheden, met naame de Staaten der Vereenigde Geweſten, nodigen, om dit Verbond, „ welk vyftien jaaren duuren zou, aan te neemen." By de afgezonderde punten, beloofde men „ te zullen doen herſtellen, 't gene, on-

„ langs,

„ langs, te Thorn, tegen de Olivaſche Vre- 1725.
„ de (y), voorgevallen en verrigt was. Zo 't
„ Keizerryk den oorlog verklaaren mogt aan
„ Frankryk, ter oorzaake van den byſtand, door
„ dit Ryk „ aan de twee andere Bondgenooten
„ beweezen, zouden de Koningen van Groot-
„ Britanje en Pruiſſen, niet alleen hun aandeel,
„ als Rykſvorſten, niet opbrengen, maar zelfs
„ met Frankryk aanſpannen, tot dat de Vre-
„ de herſteld zyn zou. En zo 't Keizerryk iet,
„ ten nadeele der bezittingen des Konings van
„ Frankryk, mogt willen onderneemen, zou-
„ den de twee andere Koningen zulks zoeken
„ te voorkomen, met 'er tegen te ſtemmen,
„ op den Ryksdag; en zo men, desonaange-
„ zien, beſluiten mogt, den oorlog te ver-
„ klaaren aan Frankryk, behielden de twee
„ Koningen de vryheid, om hun aandeel, in
„ manſchap, aan 't Ryks Leger te leveren;
„ doch meerder niet (z)."

Aanmerkingen op het Verdrag van Hanover.

Men beſpeurt, uit den inhoud van dit Verbond, klaarlyk, dat men, in het zelve, het oog gehad hadt, op de Ooſtendeſche Maatſchappye, door het opregten van welke, de voorregten, die ſommigen, in 't ſtuk van den Koophandel, buiten Europa, verkreegen hadden, geoordeeld werden, benadeeld geweeſt te zyn. Ook behoorde het Verbond de vernietiging deezer Maatſchappye wel te bedoelen, zou men de Staaten der Vereenigde Geweſten, gelyk men voorhadt, beweegen, om 'er in te treeden. En hiervan maakten de drie Mogendheden hun

(y) *Zie* XII. *Deel*, *bl.* 481.
(z) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 127. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 189.

1725. hun werk, zo dra 't Verdrag bekragtigd was. Men deedt 'er, in Frankryk, de eerſte opening van aan den Ambaſſadeur Hop, die 'er den Raadpenſionaris Hoornbeek kennis van gaf; en, ingevolge van deszelfs raad, den Franſchen Staatsdienaaren en den Engelſchen Gezant Walpole voorhieldt, dat men den Staaten behoorlyke kennis van 't Verdrag geeven moeſt, zo men hen in het zelve wilde doen treeden (*a*). *Gabriel Jaques de Salignac, Markgraaf van Fenelon*, Ambaſſadeur des Konings van Frankryk by de Staaten, die, in 't voorleeden jaar, herwaards gekomen was, en, in Bloeimaand deezes jaars, eene pragtige openbaare intrede gedaan hadt (*b*); en de Heeren *Finch* en *Meinertzhagen*, Gezanten van Groot-Britanje en Pruiſſen, deelden hierna den Staaten 't Verdrag van Hanover mede, op den dertienden van Wynmaand, met ernſtig verzoek, dat zy, ten ſpoedigſten, op het aanneemen van het zelve, wilden raadpleegen, en desaangaande een gunſtig beſluit neemen.

De Staaten worden genodigd om 'er in te treeden.

Onderhandeling hierover, met de Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en Pruiſſen.

Twee dagen daarna, verklaarden eenige Afgevaardigden der Staaten aan de Gezanten „ dat „ hunne Hoog-Mogendheden den Koningen „ van Frankryk, Groot-Britanje en Pruiſſen „ verpligt waren, voor de uitdrukkelyke no„ diging, om in 't Verdrag van Hanover te „ treeden; dat zy voorneemens waren, dit „ Verdrag te zenden aan de Staaten der by„ zondere Geweſten; maar dat zy, vooraf, „ dienſtig hadden geoordeeld, den Heeren Ge„ zan-

(*a*) Verhaal der Ambaſſ. van dien tyd. *MS.*
(*b*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel, bl.* 27, 28, 29.

„ zanten af te vraagen, of zy zig in ſtaat be- 1725.
„ vonden, om eenige opheldering te geeven
„ aan dit Verdrag?" De Gezanten, hierop gevraagd hebbende, *welke opheldering men begeerde?* merkten de Afgevaardigden, voor hun byzonder gevoelen, en, met voorbehouding van nadere bedenkingen, van wege de Staaten voor te draagen, aan „ 1. Dat het „ Verdrag van Hanover hun ſcheen in te ſluiten eene belofte, om de Weſtfaalſche en „ Olivaſche Vreden te handhaaven: waartoe „ de Staaten niet verbonden waren, en zig „ ook bezwaarlyk zouden konnen verbinden. „ 2. Dat zy gaarne zouden weeten, of de drie „ Mogendheden van zins waren, de Staaten „ te handhaaven in het regt, om de ingezetenen der Ooſtenrykſche Nederlanden uit „ te ſluiten van de Vaart op de Indien; welk „ regt zy verkreegen hadden, by de Munſterſche Vrede? 3. Dat ook wat duidelyker dienде aangeweezen te worden, dat men elkanders voorregten, die opzigt hadden op den „ Koophandel, zo wel buiten als in Europa, „ voorhadt te handhaaven." Men beſpeurde, uit deeze aanmerkingen, dat de Staaten niet ongenegen waren, om in 't Verdrag van Hanover te treeden, zo zy, daardoor, de vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchappye konden te wege brengen; doch te gelyk, dat zy zig zorgvuldiglyk zogten te hoeden, voor het aangaan van nieuwe verbindteniſſen, die hen, huns ondanks, in eenen koſtbaaren oorlog zouden konnen inwikkelen. De Markgraaf van Fenelon dan, het woord vattende, verklaarde „ dat de Koning, zyn Meeſter, ten opzig-

1725. „ te van de handhaavinge der Weſtfaalſche en
„ Olivaſche Verdragen, ſlegts eene evenre-
„ digheid vorderde; begeerende hy, de Mun-
„ ſterſche Vrede en het Verdrag van Bar-
„ riere te handhaaven, op gelyken voet, als
„ de Staaten de Weſtfaalſche en Olivaſche
„ Verdragen handhaaven zouden. Dat men,
„ nogtans, de zwarigheid, welke de Staaten,
„ in het handhaaven deezer twee Verdragen,
„ zouden mogen maaken, zou konnen weg-
„ neemen, zo zy, by 't aanneemen van het
„ Verdrag van Hanover, verklaarden, dat zy
„ niet de twee Verdragen in 't geheel, maar
„ alleen het regt, welk de handelende Mo-
„ gendheden, by deeze Verdragen, verkree-
„ gen hadden, beloofden te zullen handhaa-
„ ven, op gelyke wyze, als de Koning van
„ Frankryk zig verbinden zou, tot de hand-
„ haavinge van het regt, welk de Staaten, by
„ de Munſterſche Vrede, en by het Verdrag
„ van Barriere, verkreegen hadden. Dat, wy-
„ ders, de Koning, zyn Meeſter, hem gelaſt
„ hadt, te verklaaren, dat zyne Majeſteit niet
„ gezind was, een eenig punt van den Koop-
„ handel der Vereenigde Geweſten te ſluiten
„ buiten 't Verdrag, begeerende hy zelfs, tot
„ voldoening der Staaten, by nadere verklaa-
„ ring, de algemeene woorden des Verdrags
„ toe te paſſen op den Koophandel buiten Eu-
„ ropa, op de Ooſtendeſche Maatſchappye,
„ op de geldſommen, welken de Staaten ten
„ laſte der Ooſtenrykſche Nederlanden opge-
„ nomen hadden, op de onderſtandgelden, tot
„ onderhoud der bezettingen in deeze Neder-
„ landen toegeſtaan, en op alle de gevolgen,

„ wel-

„ welken, uit het bekommeren of inhouden 1725.
„ deezer penningen, zouden konnen ryzen.
„ Door welke ronde verklaaring, hy oordeel-
„ de, alle de bedenkelykheden der Staaten,
„ volkomenlyk, te hebben weggenomen: ter-
„ wyl hy overboodig bleef, om aan 't vervolg
„ der handelinge zo veel gemakkelykheid toe
„ te brengen als men zou konnen verlangen."
De Heeren Finch en Meinertzhagen, nog geenen uitdrukkelyken laſt ontvangen hebbende, om zig, in 't geeven van deeze opheldering, te voegen by den Markgraave van Fenelon, verklaarden nogtans, niet te twyfelen, of hunne Meeſters zouden van dezelfde gedagten zyn. Aangaande den handel van de ingezetenen der Ooſtenrykſche Nederlanden op de Indien, verzekerde Finch, in 't byzonder „ dat de Ko-
„ ning, zyn Meeſter, voorhadt, het regt der
„ Staaten, in allen deele, te handhaaven (c)."

't Verdrag van Hanover wordt aan de byzondere Geweſten gezonden.

De algemeene Staaten, verſlag van 't gehandelde met de Gezanten der drie Mogendheden bekomen hebbende, zonden 't Verdrag van Hanover, en de opheldering aan de Staaten der byzondere Geweſten, met verzoek, om 'er ernſtelyk op te raadpleegen. 't Geſchiede, zonder uitſtel (d). Doch daar verliep een geruime tyd, eer men tot een beſluit kwam. De handeldryvende Geweſten neigden eerſt en meeſt tot het aanneemen van het Verdrag, om dat zy 'er de vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchappye uit te gemoet zagen. Doch de Geweſten, die weinig of geen belang by den

(c) *Voirz* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 225.
(d) Reſol. Gener. *Lunæ* 15 *Octob.* 1725.

1725. den Indiſchen handel hadden, waren bedugt, dat het aanneemen van het Verdrag den Staat in eenen nieuwen oorlog zou inwikkelen, dien zy, uit al hun vermogen, zogten te voorkomen. Ook duurden de raadpleegingen in de Geweſten langer dan men gedagt hadt, om dat de meeſten hoopten, dat het Weener-Hof, eindelyk, beſluiten zou, tot het vernietigen der Ooſtendeſche Maatſchappye; wanneer de Staaten, naar alle waarſchynlykheid, niet gedagt zouden hebben, om het Verdrag van Hanover aan te neemen: 't welk het Weener-Verbond eene ſterkte zou hebben gegeven, welke het anders, niet ligt, ſcheen te zullen konnen verkrygen.

De Keizer en Spanje ontraaden de Staaten het aanneemen van het Verdrag van Hanover.

Het ſluiten van 't Verdrag van Hanover, en het nodigen der Staaten tot het zelve verwekte, ondertuſſchen, zo dra het rugtbaar werdt, merkelyke ontſteltenis, aan de Hoven van Weenen en Madrid. De Keizer gaf zynen Gezant in Spanje, terſtond, laſt, om by hunne Katholyke Majeſteiten te wege te brengen, dat zy Groot-Britanje en de Staaten deeden hoopen op eenige nieuwe voordeelen in den Koophandel, die 't nadeel vergoeden mogten, welk zy, uit den handel der Ooſtendeſche Maatſchappye, voorzagen. Men zogt de Staaten in 't byzonder te vleijen met deeze hoope, en hen, zo wel als Groot-Britanje, in te wikkelen in eene byzondere handeling, die men voorhadt lang te rekken, op dat zy, midlerwyl, wederhouden mogten worden van het aanneemen van het Verdrag van Hanover, en op dat de Ooſtendeſche Maatſchappy meer vaſtheid verkrygen mogt, dan zy, tot hiertoe, gehad hadt

hadt (*e*). De *Graaf van Konigſek-Erps*, Keizerlyke Gezant by de Staaten, kreeg ook laſt, zig te gelaaten, als of zyne Keizerlyke Majeſteit gezind was, om hun, ten opzigte der Ooſtendeſche Maatſchappye, en der verdere bezwaarniſſen, welken zy, tegen 't Weener Verdrag van Koophandel, hadden ingebragt, alle voldoening te geeven; zo zy ſlegts nalieten te treeden in het Verdrag van Hanover, welk, gelyk men hun moeſt doen gelooven, eigenaartiglyk geſchikt was, om de ruſt van Europa te ſtooren (*f*). De Gezant kweet zig van deezen laſt, in een Vertoog, welk hy, den eerſten van Wintermaand, ter algemeene Staatsvergaderinge overleverde: de Staaten, ten zelfden tyde, nodigende, om te treeden in het Weener-Verdrag van Vrede, waarvan hy hun een affchrift ter hand ſtelde (*g*). In 't antwoord op dit Vertoog, merkten de Staaten aan „ dat zy de „ Verdragen, met den Keizer gemaakt, tot „ hiertoe, heiliglyk, onderhouden hadden, en „ voortaan zouden onderhouden; doch dat zy „ gelyke verwagting hadden van de wysheid „ en vriendſchap zyner Keizerlyke en Katholyke Majeſteit. Dat zy, wyders, niets in 't „ Verdrag van Hanover zagen, welk kon doen „ vermoeden, dat de Mogendheden, die het „ geſlooten hadden, iet anders bedoelden dan „ de behoudenis der ruſte in Europa, waarom „ zy niet hadden konnen nalaaten, dit Verdrag „ te zenden aan de Staaten der byzondere Ge- „ wes-

1725.

en zoeken hen in 't Weener Verdrag van Vrede te doen treeden.

Antwoord der Staaten aan den Keizerlyken Gezant.

(*e*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 274, 275.
(*f*) Reſol. Holl. 12 *Dec.* 1725. *bl.* 955. MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 391, 392.
(*g*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 231.

1725. „ weſten, van welker raadpleegingen de uit-
„ ſlag nog onzeker was. Dat zy, ondertus-
„ ſchen, gaarne zouden hooren de voorſlagen,
„ welken men hun doen zou, tot herſtelling
„ hunner bezwaarniſſen in den Koophandel,
„ waarop zy, zo lang, vrugteloos, hadden aan-
„ gehouden. Dat zy, eindelyk, zo wel als zy
„ raadpleegden op het aanneemen van het
„ Verdrag van Hanover, ook zouden raad-
„ pleegen, op de aanneeming van dat van Wee-
„ nen; en dat zy, in deeze hunne raadplee-
„ gingen, zouden voor oogen hebben de vei-
„ ligheid en behoudenis van hunnen Staat,
„ hunne verkreegen' regten, de behoudenis
„ der ruſte van Europa, gegrondveſt op de
„ jongſte Verdragen, en de vriendſchap en
„ goede gunſte zyner Keizerlyke en Katholy-
„ keMajeſteit, die hun zeer dierbaar waren(*b*)."

Hy zoekt hen ſterk af te ſchrikken van 't Hanoverſch Verdrag.

Weinige dagen laater, kreeg de Graaf van Kohenigſek-Erps volmagt, om over 't gene de Staaten, tegen de opregting der Ooſtendeſche Maatſchappye, hadden in te brengen, met hen, in onderhandeling te treeden, en middelen te beraamen, tot hunne voldoening. Hy gaf 'er hun, zonder uitſtel, kennis van: doch hy verklaarde, tevens „ dat de Keizer het Verdrag van
„ Hanover met een gantſch ander oog inzag,
„ dan de Staaten. Zo zy 't aannamen, zouden
„ zy, zyns oordeels, 't Verdrag van Barriere,
„ en den grondſlag, waarop het ruſtte, in meer
„ dan één opzigt, krenken, en den Keizer
„ noodzaaken, om maatregels te neemen, tot
„ voor-

(*b*) Reſol. Gener. 8 *Decemb.* 1725. *bl.* 921. *in 't* Recueil de ROUSSET *Tom.* II. *p.* 234.

„ voorkominge der nadeelige uitwerkſelen, 1725.
„ welken hy van de aanneeminge van dit Ver-
„ drag te gemoet zag. De Staaten behoorden,
„ meende hy, ook agt te geeven, dat zy, door
„ deeze aanneeminge, de handhaaving van al-
„ le de regten des Konings van Pruiſſen, en
„ derhalve ook van zyn regt op de Hertog-
„ dommen Gulik en Berg op zig namen: waar-
„ door men hem meeſter maaken zou van den
„ Ryn en de Maaze. Men wiſt ook, hoe zeer
„ men, voorheen, met deezen Vorſt, getwiſt
„ hadt, over 't regt op Gelder: in 't geruſt bezit
„ van welke Veſting, men hem nu ook zou
„ belooven te handhaaven. Alle welke rede-
„ nen en meer anderen de Staaten behoorden
„ af te ſchrikken van de aanneeming van 't
„ Verdrag van Hanover, en veeleer in dat van
„ Weenen doen treeden (*i*)."

De Staaten, midlerwyl, begeerig, om te weeten, wat de Keizerlyke Gezant, op 't ſtuk van den Koophandel, aan te bieden hadt, lieten 't hem afvraagen, door hunne Afgevaardigden. Doch hy antwoordde „ dat hy alleenlyk gelaſt „ was, om te verſtaan, wat de Staaten vor- „ derden, en dat hy, zulks vernomen heb- „ bende, met hen in onderhandeling treeden „ wilde." Men hervatte „ dat de Staaten niets „ hadden voor te ſlaan; maar, gelyk bekend „ was, de afſchaffing van allen handel uit de „ Ooſtenrykſche Nederlanden op de Indien „ begeerden, in gevolge van de Verdragen." De Gezant ſtelde hierop voor „ dat men, veel- „ ligt, den handel op de Indien zou konnen

XIX. Handeling met hem, over de Ooſtendeſche Maatſchappye.

„ be-

(*i*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 236.

1725. „ bepaalen aan zekere Plaatſen, ſoorten van „ Koopmanſchappen en getal van ſchepen." Doch men verklaarde, van der Staaten zyde, zig niet voldaan te konnen houden, dan met eene volkomen' vernietiging van allen handel op de Indien (*k*). De Keizerlyke Gezant, voorgeevende, den eiſch der Staaten in nadere overweeging te zullen doen neemen, aan 't Weener-Hof, toonde duidelyk, dat hy de handeling ſlegts zogt te rekken, en de aanneeming van 't Verdrag van Hanover te doen verwylen. De Heer *d'Oliver*, belaſt met de zaaken van Spanje in den Haage, hielp zyn oogmerk bevorderen; by herhaaling op de Staaten begeerende, dat zy het aanneemen van 't Verdrag van Hanover wilden verſchuiven, tot na de overkomſt van den *Markgraave van S. Philippe*, Ambaſſadeur der Kroone van Spanje, die, zo hy voorgaf, voorſlagen kwam doen, welken den Staaten, ongetwyfeld, behaagen zouden (*l*).

Hy levert een dreigend Geſchrift in, ter algemeene Staatsvergaderinge.

De Staaten van Gelderland, Holland en Friesland, midlerwyl, genoegzaam beſlooten hebbende, het Verdrag van Hanover aan te neemen, raadpleegden nog maar over de voorwaarden, op welken, de aanneeming behoorde te geſchieden. De Graaf van Konigſek-Erps, hiervan de lugt gekreegen hebbende, verklaarde, ſchriftelyk, ter algemeene Staatsvergaderinge, op den twintigſten van Wintermaand, „ dat de Keizer en de Koning van Spanje o„ vereengekomen waren, om zig, *met vereenigde magt*, te verdedigen tegen het *minſte* „ *on-*

(*k*) Reſol. Gener. 17 *Dec.* 1725. *bl.* 945. *by* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 241.

(*l*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 393.

„ *ongelyk*, welk hun, of een' van hun, ter oor- 1725.
„ zaake van den Koophandel, zou mogen wor-
„ den aangedaan: zullende de twee Mogend-
„ heden de *minſte verbindering*, welke de Staa-
„ ten aan den handel der Ooſtendeſche Maat-
„ ſchappye zouden mogen toebrengen, aanzien
„ als eene blykbaare inbreuk op de Verdra-
„ gen. Hieruit was," zeide hy wyders „ lig-
„ telyk af te neemen, hoe veel nadeels het aan-
„ neemen van 't Verdrag van Hanover door
„ de Staaten, doen zou aan de gemeene ruſt
„ van Europa. Doch, beſloot hy, zo de Staa-
„ ten nog gezind waren, in minzaame onder-
„ handeling te komen met de twee Mogend-
„ heden, en de aanneeming van 't Verdrag
„ van Hanover te verſchuiven tot na de aan-
„ komſt van den Ambaſſadeur van Spanje; hy
„ twyfelde niet, of alle bezwaarniſſen zouden,
„ tot wederzydſch genoegen, konnen worden
„ afgedaan (*m*)." Doch de dreigende bewoor-
dingen van dit geſchrift ſtieten de Staaten zo
zeer, dat zy 't, vooreerſt, onbeantwoord lie-
ten.

Midlerwyl, kwamen 'er, van wege de voor- Geſchrif-
ſtanders van 't Verdrag van Hanover, eenige ten, tot
Geſchriften in 't licht, waarin de redenen ver- aanpry-
vat waren, welken de Staaten, naar 't oordeel zing van
der Schryveren, behoorden te beweegen, om in van Ha-
dit Verdrag te treeden. Zy behelsden, daaren- nover, in
boven, eene nadrukkelyke wederlegging van 't licht
gene, tegen dit Verdrag, en ten voordeele van gegeven.
dat van Weenen, door den Graave van Ko-
nigſek-Erps en anderen, was bygebragt. Men
wees

(*m*) *Thiers* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 244.

1725. wees 'er in aan „ dat, ſchoon beide de Verdra-
„ gen geſlooten waren, zonder dat men den
„ Staat gekend hadt, het Verdrag van Hano-
„ ver egter duidelyk ſtrekte ten voordeele van
„ onzen Koophandel; daar het Weener-Ver-
„ drag punten behelsde, die de Vaart en Han-
„ del deezer Landen, merkelyk, benadeelden.
„ Dat de Staat niet getreden was in het vier-
„ voudig Verbond, om dat de belangen der
„ Mogendheden, die dit Verbond geſlooten
„ hadden, zo zeer aanliepen tegen elkanderen,
„ dat men, wel haaſt, in 't geval komen moeſt,
„ om, uit deeze Bondgenooten, eenigen te kie-
„ zen, by welken men zig voegde tegen de an-
„ deren: doch dat de Bondgenooten van het
„ Verdrag van Hanover eenerlei belang had-
„ den, waarom 'er zo veel reden niet was, om
„ de aanneeming van dit Verdrag af te wyzen.
„ Wyders, hing ook de veiligheid van den
„ Staat af van de behoudenis des evenwigts
„ onder de voornaamſte Mogendheden van
„ Europa, 't welk beſt geſchieden kon, door
„ de aanneeminge van het Hanoverſch Ver-
„ drag. Frankryk was thans te ver van ons af,
„ om ons kwaad te doen. Het Weener-Hof
„ hadt, daarentegen, twiſt verwekt, door het
„ opregten der Ooſtendeſche Maatſchappye,
„ hebbende, daarenboven, het middel in han-
„ den, uit hoofde van de penningen, welken
„ wy van het zelve te vorderen hadden, om ons
„ in afhangkelykheid te houden, zo Frankryk
„ ons de hand niet boodt. Het Verdrag van
„ Hanover beoogde de Mogendheden te be-
„ waaren, by 't gene zy tegenwoordig bezaten:
„ deezen Staat alleen werdt, daarenboven, her-
„ ſtel-

„ ſtelling zyner bezwaarniſſen beloofd, en het 1725.
„ Weener-Hof was te zeer verlicht, dan dat
„ het de wapenen zou opvatten, liever dan
„ deeze bewaarniſſen herſtellen, en de Ooſt-
„ endeſche Maatſchappy te niet doen. De aan-
„ neeming van het Hanoverſch Verdrag zou
„ den Staat ook in geene zwaare toeruſtingen
„ inwikkelen, om dat de magt der Bondge-
„ nooten van dit Verdrag die van het Wee-
„ ner-Verdrag wederhouden zou van het bree-
„ ken der Verdragen. Het Weener-Hof zogt
„ ons het aanneemen van het Verdrag van
„ Hanover te ontraaden: doch het boodt ons
„ geene voldoening aan op onze bezwaarnis-
„ ſen, in 't eerſt meer niet zeggende, dan dat de
„ OoſtendeſcheMaatſchappy, veelligt, niet zou
„ opgeregt worden, zo zy niet opgeregt ware;
„ doch dat 'er 's Keizers waardigheid te zeer
„ door zou gekrenkt worden, zo hyze nu we-
„ derom te niet deedt. Het Weener-Verdrag,
„ welk men ons wilde doen aanneemen, be-
„ oogde, derhalve, de vermeerdering onzer
„ bezwaarniſſen, daar het Verdrag van Ha-
„ nover dezelven zogt te doen wegneemen.
„ De Graaf van Konigſek-Erps was, nader-
„ hand, wel voor den dag gekomen met eene
„ Volmagt, om de bezwaarniſſen, op 't ſtuk
„ van den Koophandel, in der minne, by te
„ leggen; doch alzo hy niet erkennen wilde,
„ dat de Maatſchappy tegen den inhoud der
„ Verdragen opgeregt was, hielp hem zyne
„ Volmagt niet, om den Staat voldoening te
„ verſchaffen. Hy was, hierop, van vriende-
„ lyke woorden, tot dreigen gekomen, en hadt
„ *verklaard*, dat de Hoven van Weenen en Ma-

„ drid

1725. „ drid zig, *met vereenigde magt*, zouden kan-
„ ten tegen elk, die de *minſte verbindering* zou
„ toebrengen aan den vryen handel van de in-
„ gezetenen der Ooſtenrykſche Nederlanden.
„ Wat was'er, na zulk eene Verklaaring, toch te
„ hoopen van de voorſlagen, welken de Spaan-
„ ſche Ambaſſadeur zou komen doen? Ver-
„ geefs, vleide men zig, datze den Staat vol-
„ doen zouden. De herſtelling der bezwaar-
„ niſſen, waarover de Staat klaagde, was niet
„ te vinden, dan in de aanneeming van het
„ Hanoverſch Verdrag (*n*)." Naderhand, kwa-men 'er nog verſcheiden' ſchriften, voor en tegen 't Verdrag van Hanover, in 't licht (*o*); doch om dat zy meer op het Duitſche Ryk za-gen, dan op den Staat der Vereenigde Neder-landen, agten wy 't onnoodig, van den inhoud derzelven, hier, byzondere melding te maaken. De Graaf van Konigſek-Erps hadt, zo geloofd werdt, zyn werk gemaakt, om den Heer Gual-terus Hennequin, Oud-Burgemeeſter van Rot-terdam, over te haalen, om in Zeeland tegen de aanneeming van het Verdrag van Hanover te arbeiden; waarover, en vooral over zekere briefwiſſeling met *Bouciquault*, een afhangeling van Spanje, en met *François Michiel Janiçon*, in den Haage; en over het doen van zekere voorſlagen tot Verdrag aan het Spaanſche Hof, zonder daartoe van hoogerhand gemagtigd te zyn, Hennequin naderhand in moeijelykheid raakte (*p*); ſchoon my niet klaarlyk gebleeken is,

(*n*) 1re & 2de Lettre d'un Membre de la Prov. de---- *dans le* Recueil *de* ROUSSET *Tom.* II. *p.* 273, 283.

(*o*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 301, 305, 310, 338.

(*p*) Reſol. Holl. 22 *Maart*, 15 *May*, 10 *Juny*, 9 *July*, 11, 17 *Sept.* 1727. *bl.* 372, 594, 662, 717, 824, 845. Secr. Reſol. Holl. 8, 11 *Oct.* 1727. VII. *Deel*, *bl.* 848, 856.

is, hoe 't eindelyk met deeze zaak afgeloopen zy. 1725.

't Jaar 1725 liep ten einde, zonder dat de Staaten tot een beſluit kwamen, omtrent de twee Verdragen. Doch de gevoelens der meeste Leden neigden tot dat van Hanover. In andere zaaken, viel, ondertuſſchen, luttel voor van gewigt. Alleenlyk, kogten de Staaten van Holland, in Wynmaand, de hooge Heerlykheid van Viane en Ameide, met het gene 'er onder behoorde, van *Simon Henrik*, *Graave van der Lippe-Detmold*, aan wien zy, door Huwelyk met *Amelia van Dona*, Dogter van Graave *Chriſtiaan Albrecht* en van eene Zuſter des laatſten Heeren van Viane, uit den Huize van Brederode, geraakt was. De inkoop en onkoſten beliepen agthonderd en negentigduizend en tweehonderd guldens. De Staaten van Holland werden, als Heer van Viane, op den tweeden van Slagtmaand, plegtiglyk, ingehuldigd (*q*).

De Staaten van Holland koopen de Heerlykheid van Viane en Ameide.

De Geweſten hadden, al ſedert verſcheiden' jaaren, geraadpleegd op bekwaame middelen, om de * Gelei- en Verlofgelden te doen heffen, op eenen eenpaarigen voet, waarin, byna van de opregting van den Staat af, groot gebrek geweeſt was (*r*). Ten deezen einde, was, reeds voor lang, een ontwerp gemaakt, om de helft van 's Lands middelen te water in *Admediatie* te geeven. Doch over de uitvoering van dit Ontwerp, kon men 't niet eens worden, onder de Geweſten. Eindelyk, werden, in deezen jaare, een algemeen Plakaat en nieuwe Lyſt

Nieuw Plakaat en Lyſt op de inkomende en uitgaande Regten.

* *Convojen* en *Licenten.*

(*q*) Europ. Merc. *July—Dec.* 1725. *bl.* 293.
(*r*) Reſol. Holl. 20 *Febr.* 1721.

1725. Lyſt der inkomende en uitgaande Regten vaſtgeſteld, ter algemeene Staatsvergaderinge. Doch Zeeland maakte zwaarigheid, om dezelven af te kondigen, dan onder voorwaarden, die den anderen Geweſten, met naame. Holland, niet behaagden (*s*). De meeſte Leden van Zeeland verſtonden daarna, dat men in 't Plakaat en de Lyſte zou konnen bewilligen, voor den tyd van drie jaaren. Doch Middelburg (*t*) en Veere verſchilden van de overige Leden. Eindelyk, kwamen zy allen overeen, om 't Plakaat en de Lyſt, voor een jaar, aan te neemen (*u*). De regten werden, ſedert, op den voorgenomen voet geheeven; doch niet met die eenpaarigheid, welke men verwagt hadt, onaangezien de Wethouders der voornaamſte Steden, eerlang, by eede beloofden, de middelen te water te zullen handhaaven (*v*). Ook beſpeurde men haaſt, dat de nieuwe Lyſt en 't Plakaat, in meer dan één opzigt, verbetering vorderden. Men ſloeg, ſedert, de hand aan deeze verbetering. Doch daar verliepen nog veele jaaren, zonder dat de Geweſten elkanderen, hierover, konden verſtaan, naar behooren.

XX. De Keizerlyke Gezant levert

De Graaf van Konigſek-Erps, geen antwoord ontvangende op het dreigend Geſchrift, welk hy, onlangs, ter algemeene Staatsvergaderinge, hadt ingeleverd, bemerkte te laat, dat hy ver-

(*s*) Reſol. Gener. *Mercur.* 21 *Nov.* 1725. *bl.* 882. Reſol. Holl. 10 *Oct.* 14 *Nov.* 1725. *bl.* 770, 882. Notul. Zeel. 17 *Oct.* 1725. *bl.* 262.

(*t*) Extr. *uit de* Reſol. van Weth en Raat der Stad Middelb. *van* 17 *Maart* 1725.

(*u*) Notul. Zeel. 12, 13 *Dec.* 1725. *bl.* 360, 361, 362.

(*v*) Reſol. Holl. 10 *Oct.* 1725. *bl.* 782. 9 *Febr.* 1729. *bl.* 51.

verkeerde maatregels genomen, en dat zyn dreigen ſlegts gediend hadt, om de Staaten, byzonderlyk die van Holland, ſterker te doen neigen tot de aanneeminge van het Verdrag van Hanover. Hy beſloot, hierom, van toon te veranderen, en leverde, op den veertienden van Louwmaand des jaars 1726, een nieuw Geſchrift over, waarin hy den Staaten voorhieldt „ hoe zeer het tot hunnen roem, en „ tot bevordering van hun waar belang ſtrek„ ken zou, zo zy konden goedvinden, in 't „ Verdrag van Weenen te treeden (w)." Oliver boodt hun, ten zelfden dage, de bemiddeling des Konings van Spanje aan in de geſchillen over den Koophandel, tuſſchen hen en den Keizer. Ook gaf hy te kennen, dat de Koning, zyn Meeſter, hun eenige nieuwe voordeelen in den Koophandel wilde toeſtaan (x). De Ambaſſadeur der Staaten aan 't Hof van Madrid kreeg ook berigt, van den Markgraave de la Paz en van den Hertoge van Ripperda, die nu tot eerſten Staatsdienaar verheeven was, dat hunne Katholyke Majeſteiten gezind waren, den Staaten genoegen te geeven, omtrent de zaak der Ooſtendeſche Maatſchappye, op hem begeerende, dat hy zig deedt voorzien van eene nieuwe Volmagt, om hierover in onderhandeling te treeden. Doch Van der Meer, oordeelende, zo wel als de Engelſche Gezant Stanhope, dat men de handeling ſlegts zogt te rekken, om de aanneeming van het Verdrag van Hanover te voorkomen, antwoordde „ dat „ de

1725. een zagter Geſchrift over aan de Staaten.

1726. Handeling der Staaten met Spanje.

(w) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 246.
(x) Rousset *ubi ſupra p.* 250.

1726. „ de Staaten, zyne Meeſters, niet zouden „ konnen nalaaten, eene lyn te trekken met „ zyne Majeſteit van Groot-Britanje." Ook leverde hy, in Sprokkelmaand, een Vertoog in aan den Koning, ſtrekkende, om aan te toonen, hoe zeer het Weener-Verdrag van Koophandel en de opregting der Ooſtendeſche Maatſchappye ſtreede met de voorgaande Verdragen (*y*). De handeling, die, ten zelfden tyde, tuſſchen den Hertoge van Ripperda en de Engelſche en Staatſche Gezanten, aangevangen werdt, liep, derhalve, vrugteloos af (*z*). Ripperda deedt zyn beſt, om argwaan te verwekken tuſſchen Groot-Britânje en de Staaten; den Heere van der Meer, afzonderlyk, voorhoudende „ dat Koning George niet zo afkeerig was van een byzonder Verdrag, als hy „ ſcheen; en ſlegts eenige nieuwe voordeelen „ zogt, in den Koophandel op Amerika." Ook zogt hy hem te beduiden, dat 'er op Frankryk geen ſtaat te maaken was. Doch alzo hy, op gelyke wyze, van Frankryk en van de Staaten ſprak, met Stanhope, ontdekten de twee Gezanten, die elkanderen, in vertrouwen, mededeelden, 't gene Ripperda hun, afzonderlyk, voorhieldt, haaſt, dat 'er op 't zeggen van den Spaanſchen Staatsdienaar niet te bouwen was: en dat hy, zo wel als 't Weener-Hof, niet anders beoogde, dan de Staaten af te houden van het aanneemen des Hanoverſchen Verdrags (*a*).

Mid-

(*y*) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* I. *Piec. Juſtif. N.* IV. *p.* 577.
(*z*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 312—324.
(*a*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 326—332.

Midlerwyl, hadden de Staaten beſlooten, den Graave van Konigſek-Erps te antwoorden, gelyk zy, op den vierentwintigſten van Louwmaand, deeden „ dat zy nog genegen „ bleeven, om het goed verſtand en de vriend„ ſchap met zyne Keizerlyke en Katholyke „ Majeſteit te onderhouden; maar dat zy „ gevoelig getroffen geweeſt waren, door de „ opregtinge der Ooſtendeſche Maatſchappye, „ zo regelregt ſtrydig met het Verdrag van „ Munſter, en met eene bezitting van meer „ dan zeventig jaaren; dat zy, hierover, reeds „ voorlang, geklaagd hadden; doch geene vol„ doening bekomen op hunne klagten. Dat „ het Verdrag van Hanover, waartoe zy ge„ nodigd werden, niemant beledigde, en ſlegts „ verdedigend was. Dat hunne raadpleegin„ gen, over de aanneeminge van dit Verdrag, „ nogtans, tot genoegen van zyne Keizerlyke „ en Katholyke Majeſteit, zouden konnen ge„ ſtaakt worden, zo 't hem behaagen mogt, „ hunne bezwaarniſſen over 't ſtuk van den „ Koophandel weg te neemen. Dat men 't, „ ondertuſſchen, niet vreemd vinden moeſt, „ dat zy niet konden bewilligen in de voorſla„ gen, door den Graave van Konigſek-Erps, „ by wege van geſprek, gedaan op het byleg„ gen der geſchillen, over de Vaart op de „ Indien; alzo deeze voorſlagen onderſtelden, „ dat die Vaart, uit de Ooſtenrykſche Neder„ landen, zou aangehouden worden; 't welk „ zy, als ſtrydig met de Verdragen, en voor „ hunnen Staat ten hoogſte nadeelig aanzagen. „ Dat zy ook geringe verwagting hebben moes„ ten van zulk eene onderhandeling, gemerkt

1726. Antwoord der Staaten op de jongſte Geſchriften van den Keizerlyken Gezant.

1726. „ men hun, in een voorgaand Geſchrift, ver-
„ klaard hadt, dat de Keizer en de Koning
„ van Spanje overeengekomen waren, om zig
„ van hunne vereenigde magt te bedienen, tot
„ weering van het minſte ongelyk, welk hun,
„ in den Koophandel, zou worden aangedaan;
„ en dat de Keizer de minſte verhindering,
„ welke de Staaten zouden konnen goedvin-
„ den toe te brengen aan de vrye Vaart der
„ Ooſtendeſche Maatſchappye, zou aanzien als
„ eene blykbaare krenking der Verdragen. Dat
„ de Staaten, na de herſtelling van het onge-
„ lyk, welk, uit zulk eene Verklaaring, volg-
„ de, en na dat men zou opgehouden hebben
„ te onderſtellen, dat de ingezetenen der Oos-
„ tenrykſche Nederlanden behoorden te bly-
„ ven vaaren op de Indien, genegen zouden
„ zyn, om te hooren, wat men hun, tot weg-
„ neeminge hunner bezwaarniſſen over 't ſtuk
„ van den Koophandel, voor te ſtellen hadt;
„ hoedanig ook de uitſlag der tegenwoordige
„ raadpleegingen op de aanneeminge van het
„ Verdrag van Hanover zyn mogt. Dat, wat
„ het aanneemen van het Weener-Verdrag
„ betrof, men zulks niet van hun verwagten
„ kon, om dat dit Verdrag ſteunde op het
„ viervoudig Verbond, waarin zy nimmer ge-
„ treden waren; en om dat het Weener-Ver-
„ drag van Koophandel, welk punten behels-
„ de, waardoor zy zig zeer beledigd hielden,
„ noodwendig, als een gedeelte of aanhang-
„ ſel van het Verdrag van Vrede moeſt wor-
„ den aangemerkt (*b*)." Ten zelfden dage,
„ werdt

(*b*) Reſol. Gener. *Jovis* 24 *Jan.* 1726. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p.* 254.

werdt ook, van wege de Staaten, op den voorſlag van Oliver, geantwoord „ dat hunne Hoog- 1726.
„ Mogendheden voor aangenaam hielden de aanbiedingen, hun, uit naam des Konings van Spanje, gedaan: wiens bemiddeling zy hoog waardeerden, zullende zy ook, altoos, erkennen de gunſten, hun, door zyne Katholyke Majeſteit, in den Koophandel, beweezen. Dat zy egter wel gewenſcht hadden, dat deeze aanbiedingen geſchied waren, eer zyne Majeſteit zig zo zeer verklaard hadt voor de handhaavinge der Oostendeſche Maatſchappye, als, by 't Verdrag van Zeevaart, met den Keizer geſlooten, geſchied was. Dat zy ook, uit de Verklaaring van den Graave van Konigſek-Erps, beſluiten moeſten, dat de twee Mogendheden overeengekomen waren, om hunne magt ſamen te voegen, tot handhaaving dier Maatſchappye. Dat de Ooſtenrykſche Nederlanden waren uitgeſlooten van de Vaart op de Indien, in een Verdrag, met eenen van 's Konings voorzaaten, Filips den IV, gemaakt, gelyk, van wege zyne Majeſteit zelve, nog geene twee jaaren geleeden, door den Markgraave de Pozzo-Bueno, aan 't Groot-Britanniſche Hof verklaard was (c). Dat zy hem, hierom, verzogten, zyne goede dienſten te willen aanwenden, om de bezwaarniſſen, welken zy, tegen 't Weener-Verdrag van Koophandel, hadden ingebragt, te doen wegneemen, terwyl zy, van hunnen kant, overboodig bleeven, om de voorſla-

Zy wyzen de bemiddeling van Spanje van de hand.

„ gen,

(c) *Zie* hier voor, *bl.* 298.

1726. „ gen, welken de Markgraaf van S. Philippe
„ zou komen doen, te hooren en te overwee-
„ gen: evenveel, wat zy, omtrent het Verdrag
„ van Hanover, mogten beſlooten hebben (*d*)."

De Keizerlyke Gezant beweert, dat het Munſterſch Verdrag de Oostenryksche Nederlanders niet van de Vaart op de Indien uitſluit.

De Graaf van Konigſek-Erps antwoordde, veertien dagen na 't ontvangen van der Staaten beſcheid „ dat hy met bevreemding gezien
„ hadt, hoe zy alle onderhandeling, tot by-
„ legging der gereezen' geſchillen, ſcheenen te
„ willen affnyden; daar elk immers zyn regt
„ behieldt, zo men 't al, onder 't handelen,
„ niet eens kon worden. Zyne Keizerlyke en Ka-
„ tholyke Majeſteit was, vervolgde hy, volko-
„ men verzekerd, dat hy, als de opperſte magt
„ hebbende, zynen Onderdaanen verlof gee-
„ ven mogt, om alomme met vrye volken te
„ handelen: hy vondt, in het Verdrag van
„ Munſter, niets, welk hem dit regt benam.
„ De Spanjaards alleen mogten, volgens dit
„ Verdrag, hunne Vaart in de Indien niet
„ verder uitbreiden: de ingezetenen der Ver-
„ eenigde Geweſten mogten niet handelen op
„ de Kaſtiliaanſche Plaatſen, en men mogt we-
„ derzyds niet vaaren op Plaatſen, daar de
„ eene of de andere der handelende Mogend-
„ heden Sterkten of Logien geſtigt hadt. Aan
„ deeze verbindteniſſen wilde de Keizer zig
„ houden. De ingezetenen der Ooſtenryksche
„ Nederlanden, die, te vooren, door de Kroo-
„ ne van Spanje, waren uitgeſlooten geweeſt
„ van de Vaart op de Indien, waren nu, door
„ deeze zelfde Kroone, in derzelver natuurly-
„ ke vryheid herſteld. De verklaaringen, door
„ hem,

(*d*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 259.

„ hem, te vooren gedaan, moeſten de Staa- 1726.
„ ten niet beletten met hem in nadere hande-
„ ling te treeden, over de Vaart der Ooſten-
„ rykſche Nederlanderen op de Indien. De
„ Mogendheden, die 't Verdrag van Hanover
„ getekend hadden, zogten de behoudenis der
„ ruſte van Europa niet, en hielden de opreg-
„ ting der Ooſtendeſche Maatſchappye voor
„ een bekwaam voorwendſel, om deeze ruſt
„ te ſtooren. Hierom, vergden zy de Staaten,
„ in dit Verdrag te treeden: doch hiertoe was
„ geene reden, zo men hun, in 't ſtuk van den
„ Koophandel, genoegen gave, 't welk niet
„ geſchieden kon, als men 'er niet over han-
„ delde. De Keizer, zyn Meeſter, wilde, zo
„ men tot handeling kwame, al wat in zyn
„ vermogen was aanwenden, om dezelve, tot
„ wederzydſch genoegen, te doen uitvallen.
„ Ondertuſſchen, hoopte hy, dat zy 't Ver-
„ drag van Hanover zouden van de hand wy-
„ zen, en veeleer dat van Weenen aanvaar-
„ den, waarvan het Verdrag van Koophandel,
„ ſchoon 't de Staaten anders begreepen, ge-
„ heel geen gedeelte was (*e*)."

Oliver, van zynen kant, den Graave van Konigſek-Erps in de hand willende werken, leverde den Staaten, op den zesden van Sprokkelmaand, eenen ernſtigen Brief van den Koning van Spanje over, waarby de aanbiedingen, te vooren, uit 's Konings naam, geſchied, ſchriftelyk, vernieuwd werden, maar, tevens, te kennen gegeven, dat zyne Katholyke Majeſteit, in geval van oorlog, niet zou konnen na-

Ernſtige brief des Konings van Spanje aan de Staaten.

(*e*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 262.

1726. nalaaten, den Keizer by te ſtaan, en 's Keizers vyanden te houden voor de zynen (*f*). Doch de Staaten, niet zeer ontzet voor deeze bedreigingen, wilden niet luiſteren naar voorſlagen, zo lang men onderſtelde, dat de Ooſtendeſche Maatſchappy in wezen behoorde te blyven (*g*). Ook verſtondt men, hier te Lande, „ dat het aanneemen van het Verdrag van Ha„ nover de ruſt van Europa alleen ſtooren kon, „ wanneer de Keizer en Spanje, gelyk Konig„ ſek-Erps gedreigd hadt, met vereenigde „ magt, de minſte belemmering van den Indi„ ſchen handel der Ooſtenrykſche Nederlan„ deren zouden zoeken te wreeken. Of was „ het, merkte men, wyders, aan, den Bondge„ nooten van het Hanoverſch Verdrag ſlegts „ te doen om een voorwendſel tot het ſtooren „ der algemeene ruſte, en zogtenze, hierom, „ de Staaten, misnoegd over het opregten der „ Ooſtendeſche Maatſchappye, te beweegen „ tot het aanneemen van dit Verdrag; waarom „ benam het Weener-Hof hun dit voorwend„ ſel niet, door den Staaten, over 't ſtuk van „ den Koophandel, genoegen te geeven (*h*)?"

Holland beſluit in 't Verdrag van Hanover te treeden.

De poogingen van Konigſek-Erps en Oliver verhinderden de Staaten van Holland niet, op den agtſten van Sprokkelmaand, tot een beſluit te komen, om het Verdrag van Hanover, onder zekere bepaalingen, aan te neemen. Zy gaven 'er, terſtond, kennis van, ter algemeene Staatsvergaderinge (*i*). Doch daar verliepen

(*f*) ROUSSET *ubi ſupra p.* 268, 269.
(*g*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 391 — 400.
(*h*) 2de Lettre *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p.* 286, 287.
(*i*) Reſol. Holl. 8 *Febr.* 1726.

pen nog eenige maanden, eer de meeſte overige Geweſten het voorbeeld van Holland volgden. 1726.

XXI. Voorſlag van den Markgraave de S. Philippe, Ambaſſadeur van Spanje, aan de Staaten.

Drie dagen hierna, kwam de Markgraaf de S. Philippe, dien men zo lang te gemoet gezien hadt, in den Haage aan (*k*). Doch hy hieldt zig langer dan drie weeken ſtil, zonder eenigen voorſlag te doen aan de Staaten: naderhand, voorwendende, dat hy 't gelaaten hadt, om eerſt af te wagten, wat de Staaten antwoorden zouden op den brief zyns Meesters. Eindelyk, leverde hy, den zevenden van Lentemaand, een Vertoog over, behelzende

„ dat de Keizer, op de Byeenkomſt te Kame-
„ ryk, niet geweigerd hadt, de bemiddeling
„ aan te neemen van eenen Vorſt uit het Huis
„ van Bourbon, met welk Huis hy, werkelyk,
„ in oorlog was; dat Spanje, op die zelfde By-
„ eenkomſt, het middelaarſchap van Groot-
„ Britanje hadt aangenomen; ſchoon toen
„ naauw verbonden met den Keizer. Dat de
„ Staaten, hierom, ook geene zwaarigheid be-
„ hoorden te maaken, om zig te bedienen van
„ het middelaarſchap des Konings van Span-
„ je, welk hun, voorheen, aangebooden was,
„ en nog werdt aangebooden. Te minder,
„ daar de Koning de bezwaarniſſen, die zy,
„ tegen zyne onderzaaten, in Spanje en in de
„ Indien, hadden, wilde doen onderzoeken, en
„ naar regt afdoen. Ook zou het Weener-Ver-
„ drag hem niet beletten, hun nieuwe voor-
„ deelen in den Koophandel toe te ſtaan. Gaar-
„ ne hadt hy, wyders, vernomen, dat de Staa-
„ ten, wat zy ook omtrent het Verdrag van

„ Ha-

(*k*) Montgon Memoir, *Tom.* I. *p.* 491.

1726. „ Hanover beſluiten mogten, gezind bleeven,
„ om nadere voorſlagen te hooren. Hy ver-
„ trouwde, dat dit Verdrag de ruſt van Eu-
„ ropa zogt te bevorderen: 't welk ook het
„ oogmerk van het Weener-Verdrag was. De
„ Koning, zyn Meeſter, was wel naauw ver-
„ bonden met den Keizer; doch zulks ver-
„ hinderde hem niet, ook naauwe vriendſchap
„ te onderhouden met de Heeren Staaten,
„ welker bezwaarniſſen hy, meer dan eenige
„ andere Mogendheid, in ſtaat was weg te
„ neemen, of, op eenige andere wyze, te ver-
„ goeden, mids men maar beweeze, datze
„ hun, tegen den inhoud van eenige voorgaan-
„ de Verdragen, waren toegebragt. Zo men
„ klaagde over de Ooſtendeſche Maatſchap-
„ py; de Koning zou zoeken te wege te bren-
„ gen, dat derzelver handel geen nadeel al-
„ toos deedt aan de Staaten, noch nu noch
„ in het toekomende. Zyne Majeſteit hadt, 't
„ was waar, zig, door zynen Gezant de Poz-
„ zo Bueno, tegen den voortgang deezer Maat-
„ ſchappye, verklaard; doch zulks was ge-
„ ſchied, eer hy met den Keizer bevredigd
„ was, en toen het hem vryſtondt, 's Keizers
„ oogmerken te dwarsboomen, zonder te
„ naauw te onderzoeken, waarop zy gegrond
„ waren, en hoe veel voordeels hy 'er van te
„ wagten hadt. Nu zou hy den Staaten zyne
„ bemiddeling niet aangebooden hebben, zo
„ hy zig niet verzekerd gehouden hadt, dat
„ de Keizer wel verſcheiden' deelen der Ooſt-
„ endeſche Maatſchappye zou willen afſtaan,
„ op eene wyze, daar de Staaten zo veel na-
„ deel niet van te dugten hadden, als zy waan-
„ den.

„ den. Ondertuſſchen, zou het den Keizer niet 1726.
„ voegen, den Staaten, eer men in onderhan-
„ deling tradt, veele voordeelen aan te bie-
„ den; 't welk men aan vreeze, dat zy in 't
„ Hanoverſch Verdrag mogten treeden, zou
„ konnen toeſchryven. Ook zou 's Keizers eer
„ niet gehengen, de eerſte voorſlagen te doen,
„ na dat men de wapenen reeds zou opgevat
„ hebben. Men moeſt dan, zonder uitſtel, tot
„ handeling komen. En geene Mogendheid
„ was zo bekwaam als de Koning van Span-
„ je, om den Keizer tot edelmoedige gevoe-
„ lens te beweegen. Hy was, op 't naauwſt,
„ met hem verbonden. En naardemaal de Staa-
„ ten zelven erkend hadden, dat zy, altoos,
„ in ſtaat zouden zyn, om nieuwe voorſlagen
„ te hooren; zo boodt hy hun, uit den naam
„ van den Koning, zynen Meeſter, een Ver-
„ drag aan, welk twee punten, afhangkelyk
„ van elkanderen, inſluiten zou: *vooreerſt*, dat
„ de Koning de nadeelen zou doen herſtellen,
„ welken den Staaten, tegen den inhoud van
„ eenig Verdrag, te vooren met Spanje ge-
„ ſlooten, waren aangedaan: *ten tweeden*, dat
„ hy, by den Keizer, zou zoeken te wegen
„ te brengen, dat de geſchillen, welken de Staa-
„ ten met hem hadden, in der minne, werden
„ bygelegd, zo dat zy geene reden meer heb-
„ ben zouden tot klaagen. Ten deezen einde,
„ verzogt hy, dat zy hunne bezwaarniſſen, re-
„ gelregt, aan den Koning wilden openleggen,
„ daar zy, met hulp van den Hertoge van Rip-
„ perda, eenen hunner Landsluiden, en zynen
„ Staatsdienaar, zouden konnen overwoogen
„ worden. Ook hoopte hy, dat zy de aannee-
„ ming

1726. „ ming van het Verdrag van Hanover, welke
„ de handeling met den Keizer zeer moeilyk
„ maaken zou, zo lang zouden uitſtellen: kon-
„ nende hy hun verzekeren, dat zy meer voor-
„ deels te wagten hadden van een minnelyk
„ Verdrag, dan zy zig, immer, van eenig ge-
„ weldig beſluit zouden mogen toeleggen (*l*)."

De taal, waar mede de Spaanſche Ambaſſadeur de handeling begon, verſchilde veel van de taal, die 't Hof van Madrid, tot hiertoe, gevoerd hadt. De S. Philippe, doorleerd in de konſt van handelen met vreemde Mogendheden, ſloeg nog vleiender toon dan de Graaf van Konigſek-Erps, in zyn jongſte Vertoog, gedaan hadt. Doch men verſtondt, hier, in 't gemeen, dat de beide Gezanten, 't zyze dreigden of vleiden, niet anders beoogden, dan de Staaten af te houden van het Verdrag van Hanover, en de handeling, over derzelver bezwaarniſſen in 't ſtuk van den Koophandel, over te brengen naar Spanje, daar menze zou konnen rekken, zonder einde (*m*). Ook beſchuldigde men den Hertoge van Ripperda van grove onvoorzigtigheid, in het opſtellen van den brief des Konings van Spanje, die niet ſlegts in 't Spaanſch geſchreeven, en YO EL REY, *Ik de Koning* getekend was (2); maar, daarbenevens, verſcheiden' dreigende uitdrukkingen

(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 2.
(*m*) 3^e^ Lettre *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p.* 293, MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 403.

(2) Men hadt zig, hier te Lande, ten tyde der handelinge over het twaalfjaarig Beſtand, reeds geſtooten aan deeze wyze van ſchryven en ondertekenen. *Zie* IX. Deel, bl. 279, 285.

gen behelsde, welken niet overeenkwamen met de aanbiedingen van 's Konings bemiddeling, in den zelfden Brief te vinden, en nog minder met de vleiende taale van den Markgraave de S. Philippe. Men kon zig, derhalve, niet goeds belooven van eene handeling, die, door zulk een' Staatsdienaar, ſtondt beſtierd te worden (*n*). De Staaten antwoordden den Markgraave ook, op den zeſtienden van Lentemaand, „ dat zy, ongaarne, verſtaan hadden, dat hy, „ Heer Ambaſſadeur, eenige dagen uitgeſteld „ hadt, hun zyne voorſlagen te doen, om dat „ zy nog niet hadden geantwoord op den brief, „ waarmede zyne Katholyke Majeſteit hen wel „ hadt willen vereeren. Dat zy zulks niet hadden gedaan, ten deele, om dat de brief in „ 't Spaanſch opgeſteld, en op eene ongebruikelyke wyze ondertekend was; doch voornaamlyk, om dat hun antwoord aan den Sekretaris d'Oliver, op den vierentwintigſten „ van Louwmaand, gegeven, voor een antwoord op 's Konings brief kon doorgaan, „ waarin zyne Majeſteit, ongetwyfeld, berusten zou, zo dra hy 'er kennis van kreeg. De „ brief behelsde meer niet, dan 't gene d'Oliver reeds gezeid hadt, en zy konden de herhaalde verklaaring, dat de Koning eenerlei belang rekende te hebben met den Keizer, niet anders aanzien, dan als eene waarſchuwing, wegens 't gene zy te wagten hadden: op welke waarſchuwing, zy niet gedagt hadden, dat zyne Majeſteit eenig antwoord verwagt zou hebben. 't Was hun, „ mid-

1726.

De Staaten antwoorden hem omſtandiglyk.

(*n*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 403, 404, 405.

1726. „ midlerwyl, lief, dat uit dit verzuim van ant-
„ woord, geen ander nadeel gevolgd was, dan
„ dat zy eenige dagen langer verſteken waren
„ gebleeven van het Vertoog, welk de Mark-
„ graaf de S. Philippe hun hadt gelieven over
„ te leveren. Gaarne hadden zy, wyders, in
„ dit Vertoog, gezien, dat zyne Katholyke
„ Majeſteit niets bedoelde dan de behoudenis
„ der algemeene ruſte van Europa. Zy hadden
„ ook geen ander oogmerk; waarvan zy ver-
„ zogten, dat de Koning zig verzekerd wilde
„ houden. 't Weener-Verdrag van Vrede ver-
„ oorzaakte hun ook geene ongeruſtheid. Zy
„ vreesden alleenlyk, dat het Verdrag van
„ Koophandel, en de verdere verbindteniſſen,
„ welken, op het Verdrag van Vrede, gevolgd
„ waren, moeilykheid zouden veroorzaaken.
„ In 't Verdrag van Koophandel, waren de
„ wezenlykſte belangen van den Staat, de
„ Vaart op de Indien betreffende, ten beſte
„ gegeven, tegen den inhoud van verſcheiden'
„ Verdragen. Men hadt hunnen onderzaaten
„ ook merkelyk verongelykt, in 't ſtuk van den
„ Koophandel, beide in Spanje en in volle zee,
„ tegen den inhoud der Utrechtſche Vrede.
„ Nogtans, hielden zy de herhaalde aanbie-
„ ding van 's Konings bemiddeling, tuſſchen
„ den Keizer en hen, voor een blyk zyner op-
„ regte vriendſchap te henwaards. Alleenlyk,
„ twyfelden zy, of zyne Majeſteit, na de naau-
„ we verbindteniſſen, in welken hy met den
„ Keizer getreden was, het middelaarſchap
„ wel, met de vereiſchte onzydigheid, zou kon-
„ nen waarneemen. Immers, hadt hy zig ver-
„ bonden, om den Indiſchen handel der Ooſt-

„ en-

„ endeſche Maatſchappye te handhaaven: en 1726.
„ deeze Maatſchappy, tegen de Verdragen op-
„ geregt, was de voornaamſte hunner bezwaar-
„ niſſen. De bemiddeling van Frankryk en van
„ Groot-Britanje, te Kameryk aangenomen,
„ zo zy al gelyk ſtondt met de bemiddeling,
„ welke zyne Majeſteit nu aanboodt, was im-
„ mers vrugteloos geweeſt. Spanje zelf hadt
„ hun dit geleerd, en zig, zonder iemants be-
„ middeling, te Weenen, verdraagen met den
„ Keizer. De Staaten konden ook in geene on-
„ derhandeling treeden, terwyl men onderſtel-
„ de dat de OoſtendeſcheMaatſchappy in ſtand
„ blyven zou. 't Verbreeken der Verdragen
„ was, nergens door, te vergoeden. Zo't hier
„ alleen aankwame op de herſtelling van eenig
„ geleeden nadeel, gaarne ſtonden zy toe, dat
„ de Koning van Spanje, hiertoe, uit hoofde
„ zyner ryke bezittingen in de Indien, beter
„ dan eenige andere Mogendheid, in ſtaat was;
„ doch de herſtelling van geleeden nadeel was
„ 't minſt, dat zy te vorderen hadden. Groo-
„ te gedagten hadden zy ook van den invloed,
„ dien zyne Majeſteit hadt, op het Weener-
„ Hof. Zy baden hem, hierom, dat hy den Kei-
„ zer beweegen wilde, tot het vernietigen der
„ Vaart op de Indien, uit de Ooſtenrykſche
„ Nederlanden. Voorts, haddenze de twee
„ voorſtellen, hun, door den Markgraave de
„ S. Philippe, gedaan, met de vereiſchte aan-
„ dagt, overwoogen. Doch, ten opzigte van
„ het *eerſte*, begreepen zy niet klaarlyk, of men,
„ hun vergoeding beloovende van 't gene hun
„ Koophandel, tegen den inhoud van voorige
„ Verdragen, geleeden hadt, het oog hadt op

1726. „ Verdragen, tuſſchen Spanje en hen, of
„ op Verdragen, tuſſchen Spanje en ande-
„ re Mogendheden geſlooten. In 't eerſte ge-
„ val, zouden zy gaarne hunne bezwaarnis-
„ ſen zien weggenomen. In 't laatſte geval,
„ vorderden zy geene verandering in de ge-
„ maakte Verdragen. Doch naardemaal zy,
„ volgens de Verdragen, moeſten gehandeld
„ worden, als de meeſt begunſtigde volken,
„ vorderden zy alleenlyk, dat dit Verdrag
„ werdt naargekomen, en dat vernietigd werdt,
„ 't gene, hiertegen, ondernomen was, by zon-
„ lyk, 't gene, by het Weener-Verdrag van
„ Koophandel, tot handhaavinge van de Vaart
„ der Ooſtenrykſche Nederlanden op de In-
„ dien, was beraamd. Aangaande het *tweede*
„ voorſtel, zouden zy 't voor eene groote gunſt
„ rekenen, zo zyne Majeſteit deezen Koop-
„ handel, geheellyk, kon doen ſtaaken. 't Was
„ hun, wyders, lief geweeſt, te zien, dat zy-
„ ne Majeſteit, zo wel als zy, van oordeel
„ was, dat het Verdrag van Hanover de ruſt
„ van Europa bedoelde. Hunne aanneeming
„ van dit Verdrag, zo zy 't gevolg zyn mogt
„ van hunne raadpleegingen, kon, derhalve,
„ aan geen ander inzigt worden toegeſchree-
„ ven. Ondertuſſchen, bleeven zy geneigd,
„ om de voorſlagen te hooren, welken hun,
„ van wege zyne Majeſteit, zouden mogen ge-
„ daan worden. Alleenlyk, verzogten zy, dat
„ dezelven niet algemeen zyn, maar iet ſtel-
„ ligs en wezenlyks begrypen mogten: daar,
„ in tegendeel, het Vertoog van den Mark-
„ graave de S. Philippe eene onderhandeling
„ aanboodt, in zulke algemeene bewoordin-
„ gen,

„ gen, dat 'er geen goede uitſlag van te hoo- 1726.
„ pen ware, hoe veel voordeels de Staaten zig
„ ook belooven mogten van de vriendſchap
„ zyner Majeſteit, en van de bekwaamheid
„ en toegenegenheid des Hertogs van Ripper-
„ da (o)."

Terſtond na 't ontvangen van dit antwoord, trad de Markgraaf de S. Philippe, met eenige Afgevaardigden der Staaten, in nader geſprek. Ter deezer gelegenheid, werdt hem voorgehouden, dat de handhaaving der Vaart op de Indien uit de Ooſtenrykſche Nederlanden, waartoe de Koning, zyn Meeſter, zig by 't Weener-Verdrag verbonden hadt, aanliep tegen de Verbindteniſſen, welken zyne Majeſteit, met andere Mogendheden, hadt aangegaan, en zyne onderdaanen, de Kaſtiliaanen, zelven benadeelde. De Ambaſſadeur beſpeurde, derhalve, wel haaſt, dat de Staaten ongezind bleeven, om over de Ooſtendeſche Maatſchappy in nadere handeling te treeden. Ook verſtondt hy, dat 's Konings eer gekrenkt zou worden, zo zyne Majeſteit verpligt werdt, rekenſchap te geeven van de voordeelen in den Koophandel, welken hy, in zyn Ryk, aan eenig volk goedvondt toe te ſtaan. Hy gaf zulks den Staaten te kennen, in een tweede Vertoog, welk hy hun, den eerſten van Grasmaand, overleverde. Hy voegde 'er by „ dat
„ zyne Majeſteit zig, door geene Verdragen,
„ beroofd hadt van het regt, om den onder-
„ zaaten des Keizers de voorregten in den
„ Koop-

Wedertantwoord van den Markgraave de S. Philippe.

(o) Reſol. Gener. 10 *Maart* 1726. *bl.* 178. *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* III. *p.* 9.

1726. „ Koophandel te verleenen, welken hy hun, „ by het Weener-Verdrag van Koophandel, „ toegeſtaan hadt: doch dat hy, desonaange„ zien, genegen bleef, om, nevens de Staa„ ten, middelen te beraamen, tot behoudenis „ der algemeene ruſte (*p*)." Doch 't inleveren van dit Geſchrift was genoegzaam het laatſte, welk van deezen bekwaamen Staatsdienaar werdt uitgevoerd, tot voltrekking van den laſt zyns Meeſters. Hy overleedt, ruim twee maanden hierna, in den Haage, op den elfden van Zomermaand (*q*).

XXII. Onderhandeling der Staatſchen met de Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en Pruiſſen.

De Geweſten zig, midlerwyl, op Utrecht en Stad en Lande na (*r*), verklaard hebbende voor de aanneeminge van het Verdrag van Hanover, hielden de Afgevaardigden der algemeene Staaten, omtrent het midden van Grasmaand, een mondgeſprek met de Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en Pruiſſen, waarin zy hun kennis gaven van den ſtaat der raadpleegingen op de aanneeminge van dit Verdrag, en te gelyk van de aanmerkingen, welken men, in ſommige Geweſten, op het zelve gemaakt hadt. Zy hielden hun voor „ hoe men „ dienſtig vondt, in de Akte van aanneemin„ ge, te doen verklaaren, dat het Verbond „ van Hanover niet begreepen werdt te kort „ te doen aan eenige voorgaande Verdragen, „ tuſſchen de hooge Bondgenooten onderling, „ of met andere Mogendheden geſlooten: maar „ dat men, in tegendeel, voorhadt, elkande„ ren

(*p*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 21.
(*q*) Europ. Merk. *July — Decemb* 1726 *bl.* 28. MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 75.
(*r*) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 75.

„ ren te handhaaven in zyne regten en bezit- 1726.
„ tingen, in 't byzonder zulken, die opzigt
„ hadden op den Koophandel, beide in en
„ buiten Europa, mids men hieronder niet
„ begreepe zulke bezittingen en regten, over
„ welken, tegenwoordig, tuſſchen partyen,
„ voor eenen wettigen regter, getwiſt werdt.
„ Dat ook de meening van het Hanoverſch
„ Verdrag niet was, de Staaten verder te ver-
„ pligten tot handhaavinge der Weſtfaalſche
„ en Olivaſche Verdragen, dan tot de aan-
„ wendinge van hunne goede dienſten, in de
„ zaak van Thorn en andere diergelyken,
„ waarop, in 't eerſte afgezonderd punt, ge-
„ zien werdt. Dat, wyders, de hooge Bond-
„ genooten zouden gehouden zyn, elkande-
„ ren kennis te geeven van de maatregels,
„ welken zy neemen wilden, tot handhaavinge
„ van elkanders regten en bezittingen. Dat
„ de Staaten, ſchoon zy 't Verbond hadden
„ aangenomen, egter de vryheid behouden
„ zouden, om te treeden in de maatregels der
„ andere Bondgenooten, tot behoudenis van
„ het evenwigt in Europa, of niet: en dat de
„ onderſtand der Staaten op vierduizend kneg-
„ ten en duizend paarden bepaald zou wor-
„ den. Dat de hooge Bondgenooten ook zou-
„ den verklaaren, dat zy de Staaten, zo de-
„ zelven aangetaſt of gedreigd werden, zon-
„ der uitſtel, en zonder den uitſlag van min-
„ zaame onderhandelingen af te wagten, zou-
„ den byſtaan. Dat men, insgelyks, zou ver-
„ klaaren, dat, na 't verloop der vyftien jaa-
„ ren, welken 't Verbond ſtondt te duuren,
„ alles zou keeren in den ſtaat der voorgaan-

1726. „ de Verdragen, tuſſchen de hooge Bondge-
„ nooten in wezen, met naame in dien van
„ het drievoudig Verbond van den jaare 1717.
„ Dat Frankryk en Groot-Britanje in 't byzon-
„ der zouden verklaaren, te zullen handhaaven
„ het regt, welk de Staaten hadden, uit krag-
„ te der Munſterſche Vrede, om de ingeze-
„ tenen der Ooſtenrykſche Nederlanden te
„ doen uitſluiten van de Vaart op de Indien;
„ en dat, indien hierover eenig geſchil ont-
„ ſtondt, en de Keizer, tegen verwagting,
„ wilde opſchorten of inhouden de voldoening
„ van 't gene hy den Staaten, uit hoofde der
„ Verdragen van Barriere, ſchuldig was, zy
„ hen zouden dekken, tegen alle nadeelen,
„ welkenze, ten deezen opzigte, zouden mo-
„ gen te wagten hebben. Dat Frankryk en
„ Groot-Britanje ook, met de Staaten, zou-
„ den gelieven overeen te komen, om de kaa-
„ peryen van die van Algiers en Marokko te
„ weeren, hun zelfs den oorlog verklaarende,
„ zo de Vrede, binnen 't jaar, niet mogt ge-
„ troffen worden: en na dat de Vrede op
„ nieuws gebroken was, geene vrede maa-
„ kende dan met gemeene bewilliging. Dat,
„ eindelyk, de Staaten de Bondgenooten ver-
„ zogten, om het aanwenden hunner goede
„ dienſten, tot bylegging der geſchillen, tus-
„ ſchen den Koning van Deenemarke en hen
„ openſtaande, byzonderlyk ook, tot ver-
„ nieuwing van het Verdrag van Koophan-
„ del (s)."

De

(s) Reſol. Gener. 18 *April* 1726. *dans le* Recueil *de* Rous-
set, *Tom.* III. *p.* 135.

De Gezanten der Bondgenooten van 't Hanoverſch Verdrag, immers die van Frankryk en Groot-Britanje, hoorden de aanmerkingen der Staatſchen goedgunſtiglyk, en deeden 'er hunnen Meeſteren verſlag van. Ook gaven de Franſche en Engelſche Gezanten hun, in een nader geſprek, waarin zy ſommigen hunner aanmerkingen wederleiden, goede hoop, dat zy hun voornaam oogmerk, in de voorgenomen omhelzinge van het Verdrag, de vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchappye (*t*), bereiken zouden. Doch het ſluiten van een Verbond tegen die van Algiers en Marokko, met welken de Staaten in daadelyken oorlog waren, hadt meer voeten in de aarde. De Koophandel van Frankryk en Groot-Britanje voer wel, by het nadeel, welk den Staatſchen handelaaren, in de Middellandſche zee, aangedaan werdt. Men vondt, hierom, zulk een Verbond ongeraaden. Van de Staatſche zyde werdt, omtrent deezen tyd, een Geſchrift in 't licht gegeven, ſtrekkende om de redelykheid van zulk een Verbond aan te wyzen (*u*). Doch het vondt geen' ingang aan de Hoven van Verſailles en Londen, en de Staaten werden genoodzaakt, zelven uit te zien naar middelen, om zig uit deezen ſchadelyken oorlog te redden. Maar terwyl de Staaten zig bereidden, om het Verdrag van Hanover aan te neemen, arbeidden de Keizerſchen en Spaanſchen, aan verſcheiden' Hoven, om een of meer Bondgenooten 1726.

(*t*) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 278. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 158—168.

(*u*) Conſiderations *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III. *p.* 145.

1726. ten van dit Verbond af te trekken, en andere Mogendheden over te haalen tot het aanneemen van het Weener-Verdrag. De veranderingen, die, kort hierna, in Frankryk, in Spanje, en elders, voorvielen, gaven hiertoe gelegenheid. 't Zal, hierom, tot beter verſtand van 't beloop der handelingen deezes tyds, niet ondienſtig zyn, dat wy een beknopt berigt geeven van deeze veranderingen: waartoe de *Gedenkſchriften van den Abt* DE MONTGON, die 'er zelf veel deels aan gehad heeft, ons zeer te ſtade zullen komen.

XXIII. Verandering in 't Staatsbewind van Frankryk.

Het te rug zenden der Infante, en het treffen van het Weener-Verdrag, welk 'er op gevolgd was, hadt de Hoven van Madrid en Verſailles zo verre verwyderd van elkanderen, dat 'er geen middel ſcheen, omze wederom te vereenigen. De vriendſchap tuſſchen den Keizer en den Koning en Koninginne van Spanje was, daarentegen, zo groot geworden, dat zy, gelyk wy reeds hebben aangetekend, naar ſommiger oordeel (v), niet grooter geweeſt was, ook toen beide de troonen bekleed werden, door Vorſten uit het zelfde Huis. Het Hof van Verſailles, niet dan nadeel voor Frankryk te gemoet ziende uit zulk eene naauwe vereeniging, was bedagt op middelen, om het Hof van Madrid met zig te verzoenen. En het treffen van het Verdrag van Hanover deedt dit Hof beſluiten, om zig niet zo afkeerig te toonen, als tot hiertoe geſchied was, van de herſtelling der vriendſchap met den Koning van Frankryk, dien men, daarna, ligter hoopte te zul-

(v) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 156.

zullen aftrekken van het Hanoverſch Verdrag. 1726.
De verzoening vorderde egter langzaam. Men rekende zig, in Spanje, verpligt, om het Weener-Hof zeer te ontzien. Ook was de bevrediging der twee Kroonen moeilyker te bewerken, om dat men, tot hiertoe, geene Gezanten van Frankryk hadt willen ontvangen, in Spanje. De Abt de Montgon, zynen dienſt, reeds voor de verwydering, den Koning van Spanje hebbende aangebooden, was, in 't voorleeden jaar, aangekomen aan 't Spaanſche Hof. En deeze hadt laſt mede van den Hertoge van Bourbon, om, op de voorzigtigſte wyze, te arbeiden aan de verzoening der twee Hoven (*w*). De Gezanten van Groot-Britanje en de Staaten ſcheenen ook naar deeze verzoening te verlangen. Doch Montgon hieldt hen verdagt: terwyl zy niet verzuimden, zyne gangen na te gaan, bedugt, dat hy heimelyken laſt hadt, om iet ten nadeele hunner Meeſteren te ſluiten. Hy verzekerde hun egter „ dat „ hy noch openbaare noch geheime waardig„ heid bekleedde; en dat hy in Spanje gekomen was, met oogmerk, om in dienſt te „ treeden van zyne Katholyke Majeſteit; „ ſchoon hy niet wilde ontkennen, dat hy gaarne hooren zou, 't gene hem, tot herſtelling „ der verbroken' vriendſchap tuſſchen de twee „ Hoven, zou worden voorgehouden (*x*)." Doch terwyl Montgon in Spanje de gemoeden, allengskens, deedt neigen tot verzoening, beſloot de Koning van Frankryk den Hertog van Bour-

(*w*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 89, 96, 141.
(*x*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 159, 199, 203, 247.

1726. Bourbon, zynen eerſten Staatsdienaar, die gehouden werdt, meeſt geyverd te hebben voor het te rug zenden der Infante, buiten bewind te zetten, en van 't Hof te verwyderen. De oud Biſſchop van Frejus, 's Konings Leermeeſter, hadt hem, meent men, hiertoe aangezet; hem verzekerende, dat zulks den weg baanen zou tot de bevrediging met Spanje. Ook hadt Bourbon veele heimelyke vyanden ten Hove, die hem 't gezag misgunden, welk hy, tot hiertoe, bekleed hadt. 't Leedt egter tot in Zomermaand deezes jaars, eer de Koning beſloot, hem zyne ampten te beneemen, en hem te verzenden naar Chantilli. Men gaf toen voor, dat de Koning van zins was, zonder eerſten Staatsdienaar te regeeren. Doch de oud Biſſchop van Frejus, die, weinige maanden laater, tot Kardinaal verheven werdt, en, ſedert, onder den naam van *Kardinaal de Fleury*, vermaard geworden is, nam, eerlang, het voornaam bewind in handen (y).

XXIV. De Hertog van Ripperda, eerſte Staatsdienaar des Konings van Spanje, wordt van alle zyne

Men beloofde zig iet goeds van deeze verandering, aan 't Spaanſche Hof, alwaar men, juiſt op den zelfden tyd, den Hertog van Ripperda, die, eenige maanden, de waardigheid van eerſten Staatsdienaar bekleed hadt, van alle zyne ampten ontzet, en gevangkelyk naar 't Kaſteel van Segovia gevoerd hadt. De Hertog hadt zig, in den korten tyd van zyn bewind, by hunne Majeſteiten, veragt, en by 't volk, gehaat gemaakt: en opmerkzaame luiden hadden, al ſedert eenige weeken, zynen val

(y) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 325, 350 — 399. *Tom.* II. *p.* 108 — 113.

val voorſpeld. Het ſluiten van het Weener-Verdrag hadt hem de gunſt der Koninginne verworven. Hy hadt haar, daarenboven, gevleid met het Huwelyk van den Infant, Don Carlos, haaren Zoon, en 's Keizers oudſte Dogter. Doch hy toonde zig, in 't eerſt, zeer afkeerig van de herſtelling der vriendſchap, tusſchen de Hoven van Verſailles en Madrid (z), waarnaar men, in Spanje, na 't ſluiten van 't Verdrag van Hanover, meer dan te vooren, begon te luiſteren. Ook ſprak hy, hierover, en over andere geheime inzigten van zig zelven, of van 't Hof, zo loſſelyk, dat hy, ſchoon meer dan zeſtig jaaren oud, in onbeſcheiden' taal, de wufte jeugd gelyk was (a). Wy hebben 'er, hier voor, reeds eenige ſtaaltjes van aangehaald. Kort na 't ſluiten van 't Verdrag van Hanover, hadt hy zig, nog te Weenen zynde, zo men wil, ook deeze of diergelyke woorden laaten ontvallen: *Wy zullen deeze Heertjes wel leeren Verdragen maaken. Koning George en de Hertog van Bourbon behoorden te bedenken, dat men al te goede kennis heeft van den moeilyken ſtaat, waarin zy zig bevinden, dan dat men zig ontruſten zou, over hun Bondgenootſchap. Zy hebben 'er den Koning van Pruiſſen ook in getrokken, die egter wel haaſt berouw hebben zal van 't gene hy gedaan heeft* (b). Doch eenigen tyd na dat hy in Spanje wedergekeerd was, zogt hy het vertrouwen der Groot-Britanniſche en Staatſche Gezanten te winnen, met oogmerk, zo

1726. ampten verlaaten.

(z) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 213, 234.
(a) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 258.
(b) Motifs de la cond. de la Gr. Bret. *p.* 39, 41. Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 278.

1726. zo men meent, om verdeeldheid te verwekken tuſſchen de Hanoverſche Bondgenooten, en Frankryk zelf, allengskens, te beweegen, om eene lyn te trekken met het Spaanſche Hof (*c*). Hy geliet zig, midlerwyl, als of hy in de uiterſte vertrouwelykheid omging met den *Graave van Konigſek*, Keizerlyken Gezant in Spanje en Oom van den Graave van Konigſek-Erps, die zig in den Haage onthieldt. Hy bezorgde, op deszelfs aanhouden, van tyd tot tyd, groote onderſtandgelden aan den Keizer, onaangezien hy naauwlyks kans zag, om penningen te vinden, zonder 't volk zwaar te drukken en zig, dus, den gemeenen haat op den hals te haalen. Hierdoor behieldt hy, eenen geruimen tyd, de gunſt der Koninginne, die zig van 't Weener Verdrag, in gevolge van welk, deeze onderſtandgelden moeſten uitgekeerd worden, ongemeene voordeelen voor haare kinderen beloofde. Doch de ſlegte ſtaat der Koningklyke geldmiddelen bragt hem, eindelyk, in zo groot eene verlegenheid, dat hy, geene kans ziende, om aan de behoeften van 't Weener-Hof te voldoen, zig naauwer met Groot-Britanje en de Staaten zogt te verbinden: 't welk egter niet dan heimelyk geſchieden kon, om de Koninginne niet te ſtooten (*d*).

Oorzaaken zyner ongenade.

Hy ontdekt den Engelſchen en Staatſchen Gelegenheid.

Stanhope en van der Meer bedienden zig van de gelegenheid om Ripperda uit te lokken, tot het ontdekken van een geheim, waarvan men, tot hiertoe, wel vermoeden, doch geene zekerheid gehad hadt. De Hertog, oordeelende, dat hy,

(*c*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 282 — 288.
(*d*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 302 — 312.

hy, hun vertrouwen willende winnen, hun ook iet van gewigt vertrouwen moeſt, openbaarde hun, t'eenen dage, in Sprokkelmaand „ dat „ 'er een tweede Verdrag geſlooten was, tus„ ſchen den Keizer en Spanje, welk men, tot„ hiertoe, bedekt gehouden hadt; doch nu„ haaſt gemeen maaken zou. Dat dit Verdrag,„ behalven eene beſchadigende en verdedigende Verbindteniſſe, drie punten behelsde „ 1. eene belofte, van wege den Koning van „ Spanje, om de Ooſtendeſche Maatſchappy „ in ſtand te houden. 2. eene verbindtenis, „ van wege den Keizer, om Gibraltar en Port „ Mahon te doen wedergeeven aan Spanje, „ door onderhandeling, ware 't mogelyk, anders, door de wapenen. 3. eene bepaaling „ van den onderſtand, dien de twee Mogendheden elkanderen bewyzen zouden, beſtaande dien des Keizers, in twintigduizend man, „ welken men naar Spanje zou zenden, en „ dien des Konings van Spanje in zo veel geld, „ als vereiſcht werdt, tot onderhoud van diergelyk een aantal van manſchap, welke de „ Keizer gebruiken zou, daar hy goedvondt." Beide de Gezanten ſtonden verbaasd over zulk eene ontdekking, die zy, van den Hertoge, ſchoon by hen bekend voor los van tonge, geenszins verwagt hadden. Zy ſchreevenze, terſtond, over aan hunne Meeſteren; doch maakten 'er, voor eerſt, een diep geheim van, te Madrid (*e*). Ook ſtondt de Hertog nog zo zeer in de gunſt der Koninginne, dat hem, omtrent deezen tyd, het bewind over zaaken 1726. zanten, dat 'er een geheim Verdrag, te Weenen, geſlooten is.

(*e*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 334—336.

1726. ken van Oorloge opgedraagen werdt (*f*).

Gevolgen deezer ontdekkinge.

Maar men kreeg, in den Haage en in Engeland, zo dra geene kennis van het geheim Weener-Verdrag, of de Staaten, ziende dat de Keizer en Spanje de handhaaving der Ooſtendeſche Maatſchappye hadden vaſtgeſteld, ſloegen, voor 't grootſte gedeelte, over, tot de aanneeminge van het Verdrag van Hanover, gelyk wy reeds verhaald hebben (*g*). George de I., in den aanvang deezes jaars, uit zyne Duitſche Staaten, in Engeland, te rug gekeerd zynde, deedt het Parlement opening van het Hanoverſch Verbond, te gelyk den noodigen onderſtand begeerende, om, met de Lente, eene talryke Vloot in zee te brengen. En ſchoon 'er, over deezen eiſch, heviglyk, getwiſt werdt, in 't Huis der Gemeenten; Horatio Walpole wiſt zo wel gebruik te maaken van de ontdekkingen, door Stanhope, uit Spanje, overgeſchreeven, dat 'er de meerderheid, eerlang, volkomenlyk in bewilligde. Het Huis der Heeren tradt ook in 's Konings maatregels (*h*), en Ripperda kreeg haaſt gelegenheid, om zig zyner onvoorzigtigheid te beklaagen.

Ripperda beveſtigt ze, nog nader.

Het geheim Weener-Verdrag, in Frankryk, in Engeland en in den Haage, bekend geworden zynde; verzuimden de drie Mogendheden niet, den Keizer, door hunne Gezanten, te laaten afvraagen, wat 'er van dit Verdrag zyn mogt? Het Weener Hof, hooglyk geſtoord over 't beleid des Hertogs van Ripperda, zogt de Gezanten te doen gelooven „ dat hy Stan-

„ ho-

(*f*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 337.
(*g*) Hier voor, *bl.* 316.
(*h*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 283—297, 299—305. MONTGON *Tom.* I. *p.* 454.

„ hope en van der Meer alleenlyk hadt wil- 1726.
„ len inneemen, door hun een gewaand ge-
„ heim te ontdekken, en dat 'er geheel geen
„ ſtaat te maaken was, op 't gene hun, in ſchyn,
„ was toevertrouwd." Eveneens gedroeg men zig, aan 't Hof van Madrid, daar Stanhope en van der Meer nu ook nadere verklaaring gevraagd hadden, wegens het Verdrag, waarvan Ripperda hun kennis hadt gegeven. Doch alzo men, noch te Weenen, noch te Madrid, ronduit, geloochend hadt, dat 'er zulk een Verdrag in wezen ware, werden de drie Mogendheden beveſtigd in de waarheid van 't gene, door Ripperda, onvoorzigtiglyk, geopenbaard was. De Hertog, zig te laat beklaagende, over 't gene hem ontvallen was, zogt, midlerwyl, Stanhope en van der Meer te doen gelooven, dat zy zyne meening niet wel gevat hadden, en dat het Verdrag, waarvan hy hun geſproken hadt, weinig meer dan verdedigend was. Zy hervraagden „ of dit *wei-*
„ *nig meer dan verdedigend Verdrag* niet be-
„ ſtondt, uit de punten, welken hy, te voo-
„ ren, hadt opgeteld? Waarop hy, driftig wordende, en niet in ſtaat, om het ongeduld en de ſpyt, waarvan hy geſlingerd werdt, in te houden, wederom antwoordde: *'t Is waar: ik heb my zo uitgedrukt, als gy zegt: en naardemaal gy begeert, dat ik dezelfde dingen herhaale; 't gene ik u gezeid heb, is, naar de letter, waaragtig* (*i*).

Zo groot een onbeſcheid, den Koning en der Koninginne ter ooren komende, deedt Ripperda, Zyne verlegenheid.

(*i*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 455—457, 497, 498, 499.

1726. da, wiens losheid hem, reeds te vooren, in eenige kleinagting gebragt hadt, geheellyk vervallen uit hunne gunſte. Ook ſcheen hy, na deezen, niet meer te weeten, welk een weg hy zou inſlaan, om zyn aanzien te behouden. Dan ondernam hy eens eene afzonderlyke onderhandeling met het Franſche Hof (*k*): dan liet hy zig eens in, met de aanhangelingen des Pretendents in Spanje (*l*); terwyl hy, op den zelfden tyd, vertrouwelyk ſcheen om te gaan, met den Engelſchen Gezant. Doch 't Weener-Hof was zo zeer tegen hem ingenomen, ſedert de ontdekking van het geheim Verdrag, dat de Graaf van Konigſek de Koningin geen' ruſt liet, voor hy haar bewoogen hadt, om Ripperda van 't bewind te ontzetten. Op den elfden van Bloeimaand, werdt hem 't beſtier der geldmiddelen benomen, onder voorwendſel van hem te ontheffen van een gedeelte van den laſt, dien hy te draagen hadt. Hy verzogt, terſtond hierop, verlof, om zig van alle zyne ampten te mogen ontſlaan. Doch hy kreeg, eerſt na drie dagen verloops, antwoord op zyn verzoek, in eenen brief van den Markgraave de la Paz, hem meldende „ dat de Ko„ ning in zyne begeerte, om van zyne amp„ ten ontſlaagen te worden, bewilligde, hem „ egter, uit aanmerking van zyne dienſten, „ een jaargeld van drieduizend piſtoolen toe„ ſtaande." 't Was reeds laater dan elf uuren in den nagt, toen hy deeze tyding ontving. Doch hy begaf zig, terſtond, uit het Paleis des Konings,

(*k*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 477—484.
(*l*) Montgon *Tom.* I. *p.* 501—506.

nings, daar hy een vertrek hadt, naar zyne huurwooning, in de Stad. Zyn val, des anderendaags rugtbaar geworden, verwekte zo veel vreugde onder 't volk, dat hy, bedugt, naar 't ſchynt, voor den haat van 't graauw, eerſt eenen brief van dankzegging ſchreef aan den Koning, en daarna den Ambaſſadeur der Staaten, van der Meer, verzogt, by hem te willen komen. Hy gaf deezen kennis van 't ongeluk, welk hem overgekomen was, en verzogt hem toen, om een verblyf in deszelfs wooning; daar hy veilig meende te zullen zyn, voor de woede van 't gemeen, welk zeer op hem gebeeten was. De Heer van der Meer verſchoonde zig hiervan ten beſte mogelyk, zeggende, dat de Staaten, zyne Meeſters, verpligt waren, in de tegenwoordige omſtandigheden, byzondere zorg te draagen, om den Hoven van Weenen en Madrid geene ſtof tot misnoegen te geeven. Doch hy riedt hem tevens, zig te bergen in de wooning van den Ambaſſadeur van Groot-Britanje, werwaards hy hem met de koets bragt, des avonds van den vyftienden van Bloeimaand. Men verſpreidde, ten Hove, dat 'er, ten zelfden tyde, verſcheiden' goederen en papieren van gewigt, uit de wooning des Hertogs, naar die des Groot-Britanniſchen Gezants gebragt waren, door de bedienden des Heeren van der Meer. De Heer Stanhope, die, twee dagen te vooren, naar Aranjuez verreisd was, vondt, tot zyne groote verbaasdheid, op zyne wederkomſt, den Hertog van Ripperda, wiens ongeluk hy reeds verſtaan hadt, tot zynent. Hy deedt hem, terſtond, eenige vraagen, welken hy beantwoord wilde hebben,

1726.

Hy wykt in de wooning van den Engelſchen Gezant.

1726. 't graauw te beſchermen. Doch Ripperda, voorwendende, bedugt te zyn, dat de Koning nu misnoegd op hem was, om dat hy de wyk genomen hadt, in de wooning van eenen uitheemſchen, en wel van eenen Engelſchen Gezant, maakte zwaarigheid om 't Huis te verlaaten. Stanhope, ſedert, op nieuws, ſterk aangezogt, door den Markgraave de la Paz, deedt zyn beſt, om Ripperda te doen vertrekken. Maar de Hertog, wien dit dringen in groote engte bragt, verzogt, eindelyk, dat hy zig, voor eenige dagen, in een Klooſter begeeven mogt. Doch de Koning, reeds beſlooten hebbende, hem in hegtenis te neemen, wees dit verzoek van de hand. Twee van zyne voornaamſte bedienden, en een' zyner vertrouwdſte vrienden, midlerwyl gevat zynde; zag Stanhope wel, wat men voorhadt, en drong hem niet verder tot vertrekken. Het Hof, daarentegen, een einde van zaaken willende maaken, beriep den Raad van Kaſtilie, en onderzogt, by den zelven, *of 't vryſtondt en behoorlyk ware, dat men den Hertog van Ripperda deede ligten, uit het Huis van den Groot-Britanniſchen Ambaſſadeur?* Men oordeelde van ja: en de Koning gaf 'er, terſtond, ſchriftelyk bevel toe, zonder egter den Hertoge eenige andere misdaad te laſt te leggen, dan dat hy in de wooning van deezen Ambaſſadeur geweeken was. Doch de Raad verſtondt, dat hy, hierin, misdaad van gekwetſte Majeſteit begaan hadt. Men zondt dan, op den vyfentwintigſten, twee Krygsoverſten en zeſtig Lyfwagten des Konings naar 't Huis des Ambaſſadeurs; die, zo dra men hun de deur geopend hadt, naar binnen drongen, en den Her-

Ripperda wordt gevat, en naar 't Kaſteel van Segovia gevoerd.

Hertoge, met alle deszelfs papieren, in verzekering namen. De Ambaſſadeur *proteſteerde* ernſtelyk, tegen 't geweld, welk in zyne wooning gebruikt werdt, en waarmede men, zyns oordeels, het regt der volken geſchonden hadt. Doch hierby moeſt hy 't, voor dien tyd, laaten. Ripperda werdt, terſtond, naar Segovia gevoerd, en op 't Kaſteel aldaar bewaard, zonder dat men iemant, behalven eenen enkelen dienaar, by hem toeliet. Hy zat hier tot in Herfſtmaand des jaars 1728, wanneer een ſoldaat en eene dienſtmaagd des Bevelhebbers hem gelegenheid gaven, om te ontvlugten. Hy geraakte veilig in Portugal, en begaf zig, uit de haven van Port a Port, te ſchepe, naar Kork in Ierland. Van hier, ſtak hy over naar Londen, daar hy, in Wynmaand, aankwam, en tot in Wintermaand bleef. Doch men bejegende hem, hier, met zo veel onverſchilligheid, dat hy beſloot, naar zyn Vaderland te rug te keeren. Hier nam hy, zegt men, den Hervormden Godsdienſt wederom aan: doch ziende geen' kans om, op nieuws, in de Regeering te geraaken, deedt, zo men wil, de ſtaatzugt en de hoop om zig op 't Spaanſche Hof te wreeken hem het roekeloos beſluit neemen, om naar Barbarye te reizen, en zig in dienſt des Konings van Marokko te begeeven. Hier omhelsde hy, zo getuigd wordt, den Mahometaanſchen Godsdienſt (*m*): doch hy bleef in zo gering een aanzien by den Koning, dat hy, zo men my berigt heeft, genoodzaakt was, zig met koophandel in ſchaapen te geneeren: in welken

1726.

Hy ontvlugt.

Zyn verder bedryf en einde.

(*m*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 8—15.

1726. ken ſtaat, hy, eindelyk, in Slagtmaand des jaars 1737, te Tetuan, overleeden is (*n*).

Geſchil met het Hof van Londen over 't vatten van Ripperda.

Stanhope hadt, midlerwyl, 't gebeurde aan zyne wooning overgeſchreeven naar Engeland. Ook zogt hy de andere uitheemſche Gezanten te beweegen, om zig, zo wel als hy, hierover, te beklaagen, als over eene blykbaare inbreuk op hunne gemeene voorregten. Het Hof van Madrid verdedigde zig, hiertegen, ſchriftelyk, by de uitheemſche Gezanten. 't Geſchil hierover, tuſſchen de Hoven van Madrid en Londen, duurde eenigen tyd: tot dat het, van zelf, zonder dat 'er beſliſſing op kwam, ſteeken bleef (*o*). De Heer van der Meer, die, zo wel als Stanhope, begreep, dat men, in 't vatten van den Hertoge van Ripperda, het regt der volken geſchonden hadt, hieldt zig ook gehoond, door eene uitdrukking, in eene der Verdedigingen van het Spaanſche Hof; welk niet geſchroomd hadt, te zeggen „ dat „ de bedienden van den Ambaſſadeur der Staa„ten de koſtbaarſte goederen des Hertogs „ van Ripperda, by nagt, en, *gelyk als ſteels*„*wyze*, naar het Huis van den Groot-Britan„niſchen Ambaſſadeur gevoerd hadden." Hy klaagde, hierover, in eenen brief aan den Markgraave de la Paz (*p*). Doch hierop is, zo veel my bekend is, niet verders gevolgd.

De Heer van der Meer rekent zig gehoond.

De verandering, die, beide in Frankryk en in Spanje, voorgevallen was in 't Staatsbewind, ſcheen den weg te zullen baanen tot de verzoening

(*n*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1737. *bl.* 310.
(*o*) MONTGON *Tom.* I. *p.* 516-545. *Tom.* III. *p.* 56. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 57, 63, 60—93.
(*p*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 93.

ning der twee Kroonen. De Abt de Montgon, die, hiertoe, heimelyk en allengskens, arbeidde, zag egter wel, dat 'er weinig kans toe zyn zou, zo lang het Hof van Madrid zo naauw met het Weener-Hof vereenigd bleef; of zo lang de Koning van Frankryk, in Spanje, werdt aangezien, als onafſcheidelyk verbonden aan de belangen van Groot Britanje en de Staaten. Hy hadt, hierom, aan ſommigen, te verſtaan gegeven, dat men de Verdragen van Weenen en Hanover moeſt zoeken ſamen te ſmelten, en tot één Verdrag te herſmeeden: of dat men bedagt moeſt zyn op middelen, om Frankryk af te trekken van 't Hanoverſch Verdrag, en te beweegen, om tot dat van Weenen over te gaan (q). Doch zyne redenen vonden nog niet veel ingang, by hunne Majeſteiten. Ook kreeg het Verdrag van Hanover nieuwe kragt, door de ſterke toeruſtingen ter zee, in Engeland. 1726.

XXV. Toeruſtingen ter zee, in Engeland.

George de I., ſtaat maakende op den inhoud van het geheim Weener-Verdrag, en bedugt voor verdere nadeelige Verdragen, aan andere Hoven in Duitſchland en in 't Noorden, hadt, om de uitwerkſels hiervan te voorkomen, in de Lente deezes jaars, eene aanzienlyke Vloot in zee gebragt. Zy werdt in drie Esquaders verdeeld: een van welken, onder den Vice-Admiraal *Hoſier*, naar de Weſtindien geſchikt werdt, om op de Spaanſche Koopvaardyvloot, die in de Havana lag, en op de Gallioenen, die zig in de Haven van Porto Bello onthielden, te paſſen: een ander Esquader, on-

(q) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 447. *Tom.* II. *p.* 2.

1726. onder den Admiraal *John Jennings*, hadt laſt, om in de Middellandſche zee te kruiſſen; en het derde, onder den Vice-Admiraal *Charles Wager*, was geſchikt naar de Ooſtzee, om een waakend oog te houden, op de beweegingen der Ruſſen, die zig, ſedert eenigen tyd, te water en te lande, ſterk begonden te wapenen. Wager, in Grasmaand zynde uitgeloopen, zeilde, zig met de Deenſche Vloote vereenigd hebbende, tot voor Revel en Kroonſlot, daar hy de Ruſſiſche ſcheepsmagt bezet hieldt, en, tot diep in 't najaar, leggen bleef, waarna hy, geene vrees meer hebbende voor eenige ondernee-ming, van de zyde der Ruſſen, te rug keerde naar Engeland. Jennings hadt bevel, om, tuſſchen Kadix en Kaap S. Vincent, te kruiſſen, de Vloot of Gallioenen te onderſcheppen en Gibraltar te ontzetten, indien 't mogt belegerd worden. Doch hy deedt geen ander nadeel in de Middellandſche zee, dan dat hy de Spaanſche kuſten in geduurige beweeging, en de Spaanſche havens geſlooten hieldt. Hy keerde, in 't najaar, te Spithead te rug. Hoſier, in Zomermaand, voor Porto Bello gekomen, bevondt, dat men den ſchat, die reeds op de Gallioenen geſcheept geweeſt was, wederom ontlaaden, en naar Panama gevoerd hadt. Hy hieldt de haven egter geſlooten, van tyd tot tyd, eenige ſchepen afzendende, om te paſſen op de Vloot, die uit de Havana verwagt werdt; doch, uit vrees voor de Engelſchen, eenen geruimen tyd, in de haven leggen bleef. De laſt des Vice-Admiraals ſtrekte zig niet verder, dan om de Vloot en Gallioenen bezet te houden, of zo zy, zyns ondanks, uitliepen, de ſche-

ſchepen aan te taſten, en met de laading naar Engeland te voeren (*r*). Hierdoor, dagt men het Spaanſche Hof buiten ſtaat te ſtellen, om den oorlog, welken het, zo men meende, in den zin hadt, met genoegzaame hoop van eenen goeden uitſlag, te onderneemen. 1726.

De Keizer, ziende, hoe ernſtig de zaaken in Engeland werden opgenomen, verzuimde, ondertuſſchen, niet, zyne heimelyke handelingen, in Duitſchland en in 't Noorden, voort te zetten. 't Gelukte hem, eerlang, de Keurvorſten van Mentz, Trier, Keulen en Beieren te beweegen, tot eene verbindtenis, om hem, in geval van oorlog, met zeker getal van manſchap, by te ſtaan. Ook ſlaagden 's Keizers handelingen naar wenſch, aan 't Ruſſiſche Hof, en, zo men zig verzekerd hieldt, ook aan 't Hof van Berlyn. Alle deeze handelingen hadden invloed op de raadpleegingen der Staaten, over de aanneeminge van het Verdrag van Hanover: waarom wy dienſtig agten, een beknopt verſlag van de voornaamſten, ter deezer plaatſe, te boek te ſtellen.

XXVI. Het Ruſſiſche Hof treedt in 't Weener Verdrag.

Tuſſchen Rusland en Zweeden was, in Lentemaand des jaars 1724, na 't herſtellen der Vrede in 't Noorden, een Verbond van onderlinge beſcherminge geſlooten (*s*); waarin de Keizer ook verzogt was te willen treeden. Doch alzo men zig, by een geheim punt van dit Verbond, verpligt hadt, om den Hertog van

(*r*) *Voiez* les Lettr. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 49—68. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 305—310. MONTGON *Tom.* I. *p.* 454. *Tom.* II. *p.* 87, 172, 202, 216, 267, 285, 408.

(*s*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 76. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 347.

1726. van Holſtein te herſtellen in 't bezit van 't Hertogdom Sleeswyk, welk thans in de magt des Konings van Deenemarke was, maakte Karel de VI. zwaarigheid, om het Verbond te aanvaarden. Hieruit was eenige verkoeling ontſtaan, tuſſchen de Hoven van Weenen en Petersburg, die toenam, na dat Czaar Peter de I., wien men, voor eenige jaaren, de eernaamen van den *Grooten*, *Vader des Vaderlands* en *Keizer* (*t*) opgedraagen hadt, op den agtſten van Sprokkelmaand des jaars 1725, overleeden zynde, niet door zynen kleinzoon, 's Keizers Neef; maar door zyne Gemaalin, de Keizerin *Katharina*, was opgevolgd (*u*). Doch het tegenwoordig belang van het Weener-Hof verdreef de opgevatte koelheid. De Keizer, in 't eerſt naauwlyks kans ziende, om eenigen der Duitſche en Italiaanſche Vorſten te doen treeden in zyne maatregels, en niet genoeg beholpen met het Bondgenootſchp van Spanje alleen, beſloot, het misnoegen tegen het Ruſſiſche Hof te laaten vaaren, en Rusland en Zweeden ten naauwſten aan zig te verbinden. Hy tradt, in Grasmaand, in 't Verbond tuſſchen Rusland en Zweeden (*v*), in verwagting, dat zulks den weg baanen zou, om deeze twee Mogendheden over te haalen, tot de aanneeminge van het Weener-Verdrag. Doch Zweeden, ten zelfden tyde, ſterk wordende aangezogt, om in 't Verdrag van Hanover te tree-

(*t*) *Zie* Reſol. Holl. 19 *Dec.* 1721. *bl.* 861. Notul. Zeel. 5 *Decemb.* 1721. *bl.* 337.

(*u*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 104.

(*v*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p* 130. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 151.

treeden, verſchoof niet ſlegts de aanneeming van het Weener-Verdrag; maar ontving zelfs den Keizer niet in 't Verbond met Rusland, dan onder zekere voorwaarden, die 't Weener-Hof kwalyk behaagden. Onder anderen, bedong Koning Fredrik „ dat hy niet gehouden „ zou zyn, zig te ſteeken in de geſchillen, ont- „ ſtaan, ter gelegenheid van de opregting der „ Ooſtendeſche Maatſchappye, noch zig be- „ hoeven te moeijen met eenen kryg, welke „ den Keizer, in Italie, of buiten Europa, zou „ mogen worden aangedaan (w)." Maar de Keizerin van Rusland ontving Keizer Karel, in 't Verbond met Zweeden, zonder eenige bepaalingen. Zy leende zelfs ooren naar een ander Verbond, welk haar, van wege den Keizer, voorgeſlaagen, doch, door eenigen haarer Staatsdienaaren, ernſtelyk, ontraaden werdt. Deezen hielden haar voor, dat dit Verbond, welk zeer ten voordeele des Hertogs van Holſtein zou zyn, niet nalaaten kon, Zweeden tot argwaan te verwekken, als hadt men voor, deezen Hertog, die, uit *Hedwig Sofia*, oudſte Zuſter van Karel den XII., gebooren, en met *Anna Petrowna*, Dogter der Keizerinne van Rusland, gehuwd was, op den Zweedſchen troon te zetten; waartoe hy, zo 't regt der erfvolginge, in den jaare 1719, niet vernietigd geweeſt was, inderdaad, nader dan de tegenwoordige Koning, geregtigd geweeſt zou zyn. Zy voegden 'er by „ dat Groot-Britanje, en „ veelligt ook de Staaten, misnoegd op het „ Ruſſiſche Hof, om dat het, onder de Re- „ gee- 1726.

(w) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 154.

1726. „ geering van den overleeden Keizer, Peter „ den I, de oogmerken des Pretendents be„ gunſtigd hadt, zig, mogelyk, van de gele„ genheid bedienen zouden, en zig met de „ Zweeden vereenigen, om Rusland den oor„ log aan te doen: 't welk het Ryk zeer kwa„ lyk komen zou, alzo de ſcheepsmagt thans „ zeer vervallen, en Keizer Karel buiten ſtaat „ was, om haare Majeſteit, te water, te on„ derſteunen." Doch anderen merkten, hier- tegen, aan, dat het Verbond met den Kei- zer zeer voordeelig zyn zou voor Rusland, in geval van eene gevreesde Vredebreuke met het Turkſche Ryk. „ Het koopbelang," voegdenze 'er by „ zou Groot-Britanje en de Staaten wel „ wederhouden van 't beoorloogen haarer Ma„ jeſteit: behalve, dat deeze twee Mogend„ heden ook, dagtenze, geenen ſtaat maaken „ konden op het Verbond met Frankryk, daar „ men, na de verandering in 't Staatsbewind, „ op 't punt ſtondt, om zig met Spanje te „ verzoenen." En de meening der laatſten woog meeſt by de Keizerinne, die, daarenbo- ven, ten hoogſte misnoegd was op 't Groot- Britanniſche Hof, over 't zenden van den Vi- ce-Admiraal Wager naar de Ooſtzee (*x*). Zy beſloot dan, 't Verbond, welk haar, van we- ge den Keizer, voorgeſlaagen werdt, te aan- vaarden (*y*). Het werdt, te Weenen, gete- kend, op den zesden van Oogſtmaand. De Keizerin nam, by het zelve, het Weener-Ver- drag aan, welk, in 't voorleeden jaar, tuſſchen den

(*x*) *Voiez* les Lettr. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III, *p.* 206, 210. *Tom.* IV, *p.* 221.

(*y*) MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 380—402.

den Keizer en Spanje, geſlooten was. De Keizer en de Keizerin van Rusland hadden ook eene Overeenkomſt getroffen, ten behoeve van den Hertoge van Holſtein (z). Doch de inhoud derzelve werdt zeer geheim gehouden. Men twyfelde niet, of zy was nadeelig voor de tegenwoordige Regeeringe van Zweeden. Ook bragt zy veel toe, om dit Ryk te doen treeden in het Verdrag van Hanover: 't welk, in de Lente des volgende jaars, gebeurde. 1726.

XXVII. Argwaan des Konings van Groot-Britanje op het Ruſſiſche Hof, en op de Hoven van Weenen en Madrid.

George de I. hadt, ten deezen tyde, zo men meende, nog byzondere redenen van misnoegen op het Ruſſiſche Hof, die hem, behalve de gemelden, bewoogen hadden, tot het zenden van een Esquader naar de Ooſtzee. Men hadt hem, reeds in 't voorleeden jaar, berigt, dat de aanhangers des Pretendents drie Oorlogsſchepen, in Rusland, gekogt hadden; die naar Spanje gezeild waren, om tot een' geheimen aanſlag gebruikt te worden. Te S. Andero, hadden zy zig gevoegd by vier Spaanſche Oorlogsſchepen, en men twyfelde niet, of zy zouden gebruikt worden, tot het vervoeren van eenige Spaanſche manſchap, welke niet verre van deeze haven verzameld was. Men hadt ook verſtaan, dat 'er, in de haven van Ooſtende, zesduizend man ſtondt geſcheept te worden: en men twyfelde niet, of de Keizer, Rusland en Spanje waren 't eens, om iet van belang te onderneemen, ten behoeve des Pretendents. Nog wiſt men, dat de Hertog van Wharton, een voornaam aanhan-

(z) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 131. Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 158.

1726. hanger des Pretendents, te Weenen, met de Keizerſche en Ruſſiſche Staatsdienaars, en met den Heere van Ripperda, in 't heimelyk, geſproken hadt; waarna hy naar Rome was verreisd, zo men vaſtelyk vertrouwde, met oogmerk, om den Pretendent verſlag te doen van zyne verrigtingen: uit wiens naam, hy, ſedert, ook aan 't Spaanſche Hof gehandeld hadt. Alle deeze byzonderheden werden, in openbaare Geſchriften, verſpreid, in Engeland; en zo algemeen geloofd, dat de Koning niet ſchroomde, in 't begin des jaars 1727, aan 't Parlement te verklaaren „ dat de omkeering der Regee„ringe in Groot-Britanje de vrugt ſcheen te „ zullen zyn, welke men zig, van de naauwe „ vereeniging, tuſſchen den Keizer, de Keize„rinne van Rusland en den Koning van Spanje „ beloofd hadt (*a*)." 't Was dan geen wonder, dat het Groot-Britanniſche Hof zig bevlytigde, om zulk eene onderneeming te ſtuiten.

Koning George maakt zig verdagt van heimelyke handeling met de Porte.

Om hierin te beter te ſlaagen, ondernam, zo men meent, Koning George, eer nog 't Verbond tuſſchen den Keizer en Rusland geſlooten was, eene onderhandeling met de Ottomanniſche Porte, aan welke hy opening deedt van het Verdrag van Hanover. Men hieldt hem ook verdagt, aan 't Weener-Hof, dat hy, niet zonder medeweeten van Frankryk, de Porte zogt te beweegen, tot eenen oorlog tegen den Keizer en tegen Rusland. Doch zyne Gezanten ontkenden, openlyk, dat hy zulk een oogmerk gehad hadt (*b*). Ook is 'er my, ner-

(*a*) MONTGON *Tom.* II. *p.* 21—25, Motifs de la cond. de la Gr. Bret *p.* 41, 44, 62, 66, 67, 68, 69, 70.
(*b*) MONTGON *Tom.* I. *p.* 457—462, 467, 468.

nergens, eenig duidelyk bewys van voorgekomen. Maar met den Landgraave van Heſſen-Kaſſel, dien 't Weener-Hof, vergeefs, gezogt hadt te winnen (*c*), hadt George de I., in Lentemaand deezes jaars, reeds een Verdrag geſlooten, waarby de Landgraaf zig verbondt om twaalfduizend man, ten dienſte des Konings, te werven, zullende den Koning hem, hiertoe, door het verſchaffen van behoorlyke onderſtandgelden, in ſtaat ſtellen (*d*). 1726.

XXVIII. De Staaten beſluiten tot de aanneeming van het Verdrag van Hanover.

Het Weener-Hof handelde, midlerwyl, in Duitſchland, in 't Noorden en in Italie, om Bondgenooten te winnen. Ook werden, omtrent deezen tyd, gelyk wy reeds gemeld hebben, eenige Duitſche Vorſten bewoogen, om in 's Keizers maatregels te treeden. Maar de Koning van Sardinie hieldt zig buiten verbindtenis met den Keizer (*e*). De Staaten, midlerwyl, de magt van 't Weener Verbond ziende toeneemen, door de handelingen aan verſcheiden' Hoven, die, byzonderlyk te Petersburg, op eenen goeden voet ſtonden, hadden, eer men 't, tuſſchen den Keizer en de Ruſſiſche Keizerinne, nog volkomen eens geworden was, niet konnen nalaaten, eindelyk, een beſluit te neemen, op de toetreeding tot het Verdrag van Hanover (*f*). Om over de voorwaarden hunner aanneeminge, met de Gezanten der Bondgenooten, in onderhandeling te treeden, hadden zy benoemd *Chriſtiaan Karel, Baron van Lin-*

(*c*) MONTGON *Tom.* II. *p.* 187.
(*d*) *Voiez* MONTGON *Tom.* II. *Piec. Juſtif. N.* IX. *p.* XXXI. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 322.
(*e*) MONTGON *Tom.* I. *p.* 451, 470. *Tom.* II. *p.* 75, 280.
(*f*) Reſol. Gener. *Jovis* 8 *Aug.* 1726.

1726. *Lintelo*, Heer van Eſſen, wegens Gelderland; *Arnold van Zuilen van Nyveld*, Raad en Oud-Burgemeeſter van Rotterdam, Ruwaard van Putten en Baljuw van Schieland, en Izaak van Hoornbeek, Raadpenſionaris en Grootzegelbewaarder, wegens Holland; *Nikolaas Henrik Noey*, Oud-Burgemeeſter van Thoolen, wegens Zeeland; *Gerard Godard Taats van Amerongen*, Ridder der Duitſche Orde en Kommandeur derzelve, te Doesburg, wegens Utrecht; *Joan Abraham van Schuurman*, Burgemeeſter en Raad der Stad Slooten, wegens Friesland; *Everard Rouſe*, Burgemeeſter der Stad Deventer, wegens Overyſſel, en *Lambert Henrik Emmert*, Raad der Stad Groningen, wegens Stad en Lande. In Oogſtmaand, was men 't, over de voorwaarden, genoegzaam eens geworden. Ook hadt Stad en Lande in 't Verdrag bewilligd. Doch Utrecht aarzelde nog. Men verwagtte, derhalve, in 't gemeen, nog niet, dat de Staaten in 't Verdrag zouden getreden zyn, toen 't, onverhoeds, door alle de Gemagtigden, behalve dien van Utrecht, geſchiedde, op den negenden van Oogſtmaand. De Akte van aanneeming behelsde „ dat de Staaten, in 't aanneemen van 't „ Verdrag van Hanover, geen ander oogmerk „ hadden, dan de behoudenis der ruſte van „ Europa, zonder welke, die van hunnen Staat „ niet zeker zyn kon; en de handhaaving van „ hunnen Koophandel, zonder welken, dezelve niet kon beſtaan. Dat zy ook verſtonden, „ dat, door dit Verdrag, geene andere Verdragen, door de hooge Bondgenooten, onderling, of met andere Mogendheden, gemaakt,

Zy treeden in dit Verdrag.

Inhoud der Akte van aanneeming.

„ maakt, in eenigerlei opzigt, verbroken, of 1726.
„ gekrenkt werden. Dat zy zig verzekerd hiel-
„ den, dat men hen, uit hoofde van deeze
„ aanneeminge, niet zou willen verpligten, tot
„ eene algemeene handhaaving der Weſtfaal-
„ ſche en Olivaſche Verdragen; maar alleen-
„ lyk, tot de handhaavinge der regten en be-
„ zittingen, welken de handelende Mogend-
„ heden, uit hoofde der gemelde Verdragen,
„ verkreegen hadden, en nog tegenwoordig
„ bezaten: weshalve, zy zig, ten opzigte der
„ zaake van Thorn, niet verder verbinden
„ konden, dan tot het aanwenden hunner goe-
„ de dienſten, tot verwerving eener redelyke
„ voldoening, voor de inbreuk, te Thorn, ge-
„ daan op de Olivaſche Vrede. Dat zy ook on-
„ derſtelden, dat de Bondgenooten elkanderen
„ kennis zouden geeven van de middelen, wel-
„ ken zy, des noods, zouden willen in 't werk
„ ſtellen, tot beſcherming van elkanders bezit-
„ tingen en regten, zulken vooral, die opzigt
„ hadden op den Koophandel, beide in en bui-
„ ten Europa. Dat de onderſtand, dien de
„ Staaten verpligt zouden zyn te leveren, op
„ vierduizend knegten en duizend ruiters, be-
„ paald zou worden, en dat, na verloop van de
„ vyftien jaaren des Verdrags, alle dingen zou-
„ den wederkeeren, tot den ſtaat, waarin zy,
„ voor het ſluiten des Verdrags, geweeſt wa-
„ ren." By deeze punten, was nog een geheim Geheim
punt gevoegd, behelzende „ dat, de Staaten punt.
„ hebbende voorgedraagen dat zy, uit misnoe-
„ gen over hunne aanneeminge van het Ver-
„ drag, of uit eenige andere oorzaak, zouden
„ konnen aangetaſt, en daardoor genoodzaakt

1726. „ worden, om hunne toevlugt te neemen tot
„ de wapenen, zonder dat de Bondgenoo-
„ ten tyd hebben zouden, om tot afweering
„ van zulk een gevaar, eerſt hunne goede
„ dienſten aan te wenden; de drie andere
„ Mogendheden zig verbonden, om de Staa-
„ ten, in zulk een geval, terſtond, met de be-
„ paalde manſchap, by te ſpringen." En in een ander afgezonderd punt, welk egter niet geheim bleef, werdt, door de Franſche en Groot-Britanniſche Gezanten alleen, verklaard „ dat,
„ onder de regten der Staaten, welken men
„ verpligt zou zyn te handhaaven, ook begree-
„ pen werdt het regt, by de Munſterſche Vre-
„ de bedongen, om de ingezetenen der Oos-
„ tenrykſche Nederlanden uitgeſlooten te hou-
„ den van de Vaart op de Indien: en zo de Kei-
„ zer, hierom, de penningen inhieldt, welken
„ zy van hem te vorderen hadden, zouden de
„ Bondgenooten hun voldoening bezorgen,
„ mids zy geene vyandlykheden, tegen de Oost-
„ endeſche Maatſchappye, in de Indien, noch
„ elders aanvingen, dan na dat zy, deswege, met
„ de andere Bondgenooten, zouden overeenge-
„ komen zyn." Nog verklaarden de Staaten
„ dat zy de vryheid aan zig behielden, om in de
„ middelen, welken de Bondgenooten zouden
„ goedvinden in 't werk te ſtellen, tot behou-
„ denis van de Vrede of van het evenwigt van
„ Europa, te bewilligen of niet (g)."

Pruiſſen weigert in de Akte der

De Markgraaf de Fenelon en de Heer William Finch, de Akte gelezen hebbende, waarby de Staaten 't Verdrag aannamen, verklaarden, terſtond,

(g) *Vaiez* DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 133. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 166.

ſtond, dat zy gereed waren omze te tekenen. Doch de Heer Meinertzhagen, Gezant des Konings van Pruiſſen, maakte 'er zwaarigheid in. Hy hadt, reeds te vooren, te kennen gegeven, dat hem de uitzondering van de handhaaving der Weſtfaalſche en Olivaſche Verdragen mishaagde (*b*). En de Koning, zyn Meeſter, hadt hem nog geene volmagt gezonden, om de Akte van aanneeming, met deeze uitzondering, te tekenen. De Fenelon en Finch nogtans, oordeelende, dat zy het tekenen deezer Akte, niet langer, behoorden te verwylen, traden 'er terſtond toe „ in verwagting, zo zy verklaarden, „ dat de Koning van Pruiſſen zynen Gezant, „ insgelyks, haaſt volmagt tot tekenen geeven „ zou; doch zo zulks, onverhoopt, agterblyven mogt, beloofden zy, uit den naam hunner „ Meeſteren, zig te zullen houden aan de punten, welken de Staaten, by de Akte van aanneeminge, verklaard en bedongen hadden (*i*)." 1726. Staaten te bewilligen.

In zo verre en op zulk eene wyze, kreeg, eindelyk, het werk van de toetreedinge der Staaten tot het Verdrag van Hanover zyn beſlag. Zy bereikten 'er hun groot oogmerk mede, welk was ten minſte Frankryk en Groot-Britanje te verpligten, om hen te handhaaven in hun regt, om de ingezetenen der Ooſtenrykſche Nederlanden te doen uitſluiten van de Vaart op de Indien. Zelfs werden hun byna alle de andere voorwaarden toegeſtaan, op welken zy, in den aanvang der onderhandelingen, hadden voorgeſlaagen, het Verdrag te willen aanneemen (*k*); zon-

XXIX. Aanmerkingen op de inzigten der Staaten, in het aanvaarden van 't Verdrag van Hanover.

(*b*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom* IV. *p.* 163.
(*i*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 177.
(*k*) *Zie* hier voor *bl.* 356.

1726. zonder dat zy eenige verbindtenis op zig genomen hadden, waaronder zy niet reeds, uit kragt van voorige Verdragen, gebragt waren. Doch de belofte om hunne geſchillen met Deenemarke, door minzaame tuſſchenſpraak, te helpen byleggen, hadden zy niet konnen verwerven. De Gezanten oordeelden, dat zulk eene belofte, aan 't Hof van Koppenhagen, als te eenzydig zou voorkomen, en hierom alleen de nuttigheid wegneemen, welke men zig anders van hunne tuſſchenſpraak zou hebben konnen belooven (*l*). 't Verklaaren van den Oorlog aan die van Algiers en Marokko was ook van de hand geweezen. Fenelon verſtondt „ dat deeze volken, met „ welken Frankryk en Groot-Britanje plegtige „ Verdragen geſlooten hadden, niet als zee„ roovers konden aangemerkt, noch uit dien „ hoofde uitgerooid worden. Dat zy, gehouden „ wordende voor openbaare vyanden der Staa„ ten, niet gerekend konden worden onder „ zulken, tegen welken men, uit hoofde van „ het drievoudig Verbond, den onderſtand der „ Bondgenooten vorderen kon; alzo dit Ver„ bond, in 't jaar 1717, geſlooten was, toen de „ Staaten reeds met deeze volken in oorlog wa„ ren, zonder dat 'er, in 't Verbond, eenige „ melding van gemaakt was; ten bewyze, dat „ men deezen oorlog niet aanzag als een ge„ val, waarin de naarkoming van 't Verbond „ gevorderd werdt. En zo behoorde hy, zyns „ oordeels, ook tegenwoordig niet aangezien „ te worden. Tuſſchenſpraak en goede dienſten „ by de Afrikaanſche volken waren 't eenigſte, „ welk de Staaten, naar reden, van Frankryk „ en

(*l*) *Voir* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 162.

„ en Groot-Britanje vorderen, of verwagten „ konden (*m*)." De Staatſchen, op deeze redenen weinig weetende aan te merken, hielden zig te vrede, met de overige voordeelen, welken zy, by de aanneeminge van het Verdrag van Hanover, bedongen hadden. 1726.

XXX. Heimelyke handeling des Keizers, aan 't Hof van Berlyn.

De Koning van Pruiſſen weigerde, ondertuſſchen, te bewilligen in de voorwaarden, waarop de Staaten in dit Verdrag waren getreden. Hy ſcheen 'er zeer op geſteld te zyn, dat zy zig, zo wel als de twee andere Mogendheden, verbonden, tot het handhaaven der Weſtfaalſche en Olivaſche Verdragen: waartoe zy egter, nimmer te vooren, verbonden waren geweeſt, en door welke verbindtenis, zy zig ligtelyk zouden hebben konnen inwikkelen in eenen laſtigen oorlog. Men vondt, hierom, vreemd, dat zyne Pruiſſiſche Majeſteit hen hiertoe dringen wilde. Doch de oorzaak van zyn gedrag ontdekte zig, kort hierna. De Keizer was in heimelyke onderhandeling getreden met het Hof van Berlyn, om den Koning van Pruiſſen af te trekken van het Hanoverſch Verbond. De *Graaf van Sekkendorf* hadt 'er de eerſte opening van gedaan, en men wil, dat 'er, na veel handelens, op den twaalfden van Wynmaand, te Weſterhauſen, een Verbond werdt geſlooten, tuſſchen de twee Mogendheden, welks inhoud zeer geheim gehouden werdt. Ook was hiertoe wel reden, alzo de Hanoverſche Bondgenooten verpligt waren, niet zonder kennis van elkanderen, in onderhandeling te treeden, veel min te ſluiten. 't Leedt nogtans niet lang, of men verſpreidde, onder de hand, affchriften van het Verbond van Wuſterhau-

(*m*) *Voies* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 165—161.

1726. hauſen, welken nog voorhanden zyn (*n*). Volgens dezelven, beloofde de Koning van Pruiſſen de *Pragmatike Sanctie*, of de orde op de Ooſtenrykſche opvolging te zullen handhaaven. De Keizer zou, daarentegen, den Koning van Pruiſſen, na de dood van den Keurvorſt van de Palts, in 't bezit doen ſtellen van de Hertogdommen Berg en Gulik, den Prins van Sultzbach beweegende, om van deszelfs regt op Berg en Ravenſtein af te ſtaan: of zo hem dit mislukte, zou hy hem andere goederen van gelyke waarde, uit zyne eigene erflanden in 't Duitſche Ryk, opdraagen. Voorts, was de Koning van Pruiſſen, volgens de afſchriften, van welken wy ſpreeken, ook getreden in 't Verbond, welk de Keizer, onlangs, met de Keizerinne van Rusland hadt aangegaan. Doch op deeze afſchriften is geen volkomen ſtaat te maaken (*o*). De Koning van Pruiſſen hadt, twee maanden te vooren, ook een Verbond van onderlinge beſcherminge geſlooten met de Ruſſiſche Keizerinne. Beide de Mogendheden mistrouwden de Poolen, met welken, de Koning van Pruiſſen in 't byzonder groot geſchil gekreegen hadt, ter gelegenheid van 't gebeurde te Thorn. By een geheim punt van dit Verbond; beloofde de Koning van Pruiſſen zyne goede dienſten te zullen aanwenden, om den Hertog van Holſtein, Schoonzoon der Keizerinne, te doen herſtellen in 't bezit van 't Hertogdom Sleeswyk; of ten minſte, zig onzydig te zullen houden, in geval men geweldiger middelen ter hand neemen mogt, om hem dit bezit te

Verbond tuſſchen Rusland en Pruiſſen.

(*n*) *Voiez* DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 130. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 187.

(*o*) ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 186, 197. MONTGON *Tom.* II. *p.* 426.

te bezorgen. De Hertog ſtondt, daarentegen, af van het regt, welk hy zig voorbehouden hadt, om, by den Keizer, de inhuldiging van het Land van Stettyn te vorderen (*p*). 1726.

Ondertuſſchen, was het Verdrag tuſſchen den Keizer en Pruiſſen zo dra niet getroffen, of de Hoven van Weenen en Madrid lieten zig verluiden, dat zy eenen der voornaamſte Bondgenooten van het Verdrag van Hanover, op hunne zyde, hadden weeten te winnen. De gerugten van de verandering des Konings van Pruiſſen hadden ook byſtere ontſteltenis veroorzaakt, te Parys, te Londen en in den Haage. 't Kwam zyner Pruisſiſche Majeſteit ter ooren: die, terſtond, zynen Gezanten in Frankryk en in Engeland bevel gaf, om te verklaaren „ dat „ hy niets met den Keizer geſlooten hadt, welk „ ſtreedt met het Verdrag van Hanover, hebbende de verbindteniſſen, in welken hy getreden was, alleen opzigt op zyne byzondere belangen, en die van het Duitſche Ryk." Men moeſt zig, met deeze Verklaaring, te vrede houden (*q*). De Koning van Pruiſſen werdt nog aangemerkt als een der Bondgenooten van het Verdrag van Hanover; hoewel men op zynen yver, om de voorwaarden van het zelve ter uitvoeringe te brengen, na deezen, kleinen ſtaat maakte.

Ten deezen tyde, of wat laater, kreeg men hier te Lande, berigt, dat de Vrede, tuſſchen de Staaten en die van Algiers, eindelyk, gelukkiglyk getroffen was. Hunne Hoog-Mogendheden XXXI. Vrede tuſſchen de Staaten en de Regeering

(*p*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 191. Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 135.

(*q*) Montgon Memoir. *Tom.* II. *p.* 427. Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 313.

1726. den hadden, in 't voorjaar, wederom een Es-
——— quader Oorlogsſchepen naar de Middellandſche
ringe van Algiers. zee geſchikt, om op de Algierſche Kaapers te paſſen. De Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, die 'er 't bevel over hadt, maakte, geduurende deezen kruistogt, jagt op verſcheiden' kaapers, en jaagde 'er een' op de kuſt van Tetuan, daar 't ſchip zig te berſten ſtiet (r). Maar de Regeering van Algiers, eindelyk, den oorlog moede, zondt, in den nazomer, eenige voorſlagen aan den Heere van Sommelsdyk, waarop men begeerde in handeling te treeden. De Vice Admiraal begaf zig toen, met vyf Oorlogsſchepen, voor Algiers, en op den agtſten van Herfſtmaand werdt de Vrede getekend. Het Verdrag beſtondt uit vierentwintig Leden.

Voornaamſte punten derzelve. By het zelve, werden „ de inkomende regten „ op de Koopwaaren, welken de ingezetenen „ van den Vereenigden Staat naar Algiers voe„ ren zouden, van tien op vyf ten honderd „ verminderd: de invoer van Oorlogsbehoef„ ten werdt geheel vry verklaard. De Algier„ ſche Kaapers, een Staatſch ſchip ontmoetende, mogten 't niet dan met de ſloep naderen, „ en alleenlyk twee man overzetten, om de „ Paspoorten te onderzoeken. De Dey zou „ niet mogen gedoogen, dat eenig Algierſch „ ſchip zig begave naar Salée of andere Plaatſen, welken met de Staaten in oorlog waren. „ Ook zou geen Algierſch ſchip naderen mo„ gen, tot in 't gezigt van eenige Haven van „ den Vereenigden Staat. Men zou niet toe„ ſtaan, dat die van Tunis, Tripoli, Salée of „ an-

(r) Europ. Merc. *Jan.*—*June* 1726. *bl.* 269. *July*—*Decemb.* 1726. *bl.* 10.

„ andere vyanden van den Staat eenige ſche- 1726.
„ pen, Perſoonen of goederen der ingezetenen
„ van den Staat, te Algiers, kwamen verkoo-
„ pen. Doch 't zou den Staatſchen vryſtaan,
„ hunne pryzen aldaar tot geld te maaken. De
„ Staatſche Oorlogsſchepen, op de reede van
„ Algiers ten anker komende, zouden van be-
„ hoorlyke ververſching voorzien worden;
„ doch geene Slaaven, die hunnen Meeſteren
„ ontvlugt waren, mogen ophouden. Zo een on-
„ derzaat van den Staat, te Algiers, overleedt,
„ zonder uiterſten wil gemaakt te hebben,
„ zou de Conſul der Staaten het opzigt over
„ deszelfs goederen aanvaarden, ten behoeve
„ van den regten erfgenaam. Geſchillen tus-
„ ſchen onderzaaten van den Staat onderling
„ zouden voor den Conſul; doch geſchillen der
„ Staatſchen met Turken of Mooren voor den
„ Dey en Divan worden afgedaan. De Conſul
„ zou een' Predikant van den Hervormden
„ Godsdienſt in zyn huis mogen hebben, en
„ de Slaaven zouden den Godsdienſt aldaar, op
„ de vaſtgeſtelde dagen, mogen bywoonen.
„ Een Staatſch Admiraal, voor Algiers ko-
„ mende, zou met eenentwintig ſchooten be-
„ groet worden, mids hy, hierop, met een
„ gelyk getal van ſchooten, antwoordde. De
„ Paspoorten zouden, om de drie jaaren, moe-
„ ten vernieuwd worden (*s*)."

Terſtond na het treffen deezer Vrede, keerde de Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, te rug naar 't Vaderland, zendende den Kapitein Men weigert de Staatſche Oorlogs-

(*s*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl* 311. Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 136. Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 269.

1726. tein *de Wildt*, met een affchrift van 't Verdrag, aan den Conſul te Mallaga, met laſt, om het den Heere van der Meer, te Madrid, toe te zenden. De Ambaſſadeur, ten Hove kennis gegeven hebbende van de geſlooten' Vrede, ontving, deswege, de gewoonlyke gelukwenſchingen. Doch men zondt, ten zelfden tyde, bevel aan alle de zeehavens van 't Ryk, om geene Staatſche Oorlogsſchepen, in dezelven, te ontvangen, of te laaten vertoeven. En in gevolge van dit bevel, werden twee of drie ſchepen, onder den Kapitein *Elias*, in de Baaye van Kadix ingeloopen zynde, in't begin van Slagtmaand, genoodzaakt, zonder uitſtel, zee te kiezen, onaangezien, by het twintigſte Lid der Utrechtſche Vrede, bedongen was, dat de Staatſche Oorlogsſchepen, in tyd van Vrede, niet uit de havens van Spanje zouden mogen geweerd worden (*t*). Doch het Spaanſche Hof oordeelde, van gedrag te moeten veranderen omtrent de Staaten, na dat zy in 't Verbond van Hanover getreden waren; en na dat hunne Bondgenooten, de Engelſchen, de Spaanſche Havens, in en buiten Europa, met Oorlogsſchepen, hadden begonnen te bezetten.

ſchepen, in de havens van Spanje, te ontvangen.

XXXII. Twiſt over 't aanleggen eeniger nieuwe werken, op den S. Pieters Berg.

De Keizer ſcheen den Staaten ook nieuwe moeite te willen aandoen. De Graaf van Konigſek-Erps hadt, in Louwmaand deezes jaars, een Geſchrift ter Staatsvergaderinge overgeleverd, waarby hy de klagten onderſteunde, welken, reeds in 't jaar 1724, van wege den Prinſe en Biſſchop van Luik, gedaan waren, over eenige werken, door de Staaten, op den S. Pieters berg, op Luikſchen bodem, van nieuws, aangelegd. Men was, in 't jaar 1717, met den Prinſe van Luik, o-

ver-

(*t*) MONTGON *Tom.* II. *p.* 462.

vereengekomen, dat de Sterkte op den S. Pieters berg in wezen blyven zou (u); doch men ſcheen nu kwalyk te neemen, dat de werken aan dezelve vermeerderd werden. De Staaten ſtonden wel toe, dat deeze hunne werken, op Luikſchen grond, waren aangelegd; doch zy merktenze aan, als behoorende tot de Veſtinge van Maaſtricht, welke zy, by Verdrag, bedongen hadden, te mogen verſterken en bezetten, zonder dat zy 'er den Prinſe van Luik, vooraf, kennis van behoefden te geeven. Zy hadden dit den Prinſe, reeds, voorheen, geantwoord, en vertoonden 't ook nu den Keizerlyken Gezant, dien zy, daarenboven, voorhielden, „ dat „ de aangelegde werken enkelyk dienden, tot „ verdediging van Maaſtricht, welks halve „ Heerlykheid den Prinſe van Luik toekwam. „ Dat de Staaten geneigd waren, den eigenaaren der huizen, welken geſlegt zouden moeten worden, om de werken naar behooren te voltrekken, redelyke voldoening te geeven; en dat deeze huizen en zekere kapel, in „ geval van belegering, wanneer men niet gewoon was, eenige gebouwen onder de Veſtingwerken te laaten ſtaan, toch zouden moeten afgebroken worden (v)." De Graaf van Konigſek-Erps zondt het antwoord der Staaten, welk hem ſchriftelyk overgeleverd werdt, naar zyn Hof, en my is niet bekend, dat deeze zaak, waar van, in 't eerſt, als van eene blykbaare ſchending van den bodem des Duitſchen Ryks, groote ophef gemaakt was, eenig verder gevolg gehad heeft. 1726.

De

(u) *Zie* hier voor, *bl.* 96.
(v) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 179—186.

1726. De geweldige regen, die, in den Zomer en Herfſt des jaars 1725, gevallen was, hadt de rivieren, alomme, zo hoog doen zwellen, dat men, in den volgenden Winter, hier te Lande, voor eene doorbraak der Rivierdyken begon te dugten. Ook veroorzaakte een zwaare ysdam, in de Lek, by Schoonhoven, twee groote doorbraaken in den dyk, op den eenentwintigſten van Louwmaand, waardoor de Krimpener- en Lopikerwaarden, terſtond, onder liepen. De Lingedyk by Thiel bezweek, omtrent den zelfden tyd. En in 't begin van Sprokkelmaand, brak de zelfde dyk, by Kedichem, door, waardoor de gantſche Alblaſſerwaard overſtroomd werdt. Men meende, dat de boeren, in de Krimpenerwaard en elders, ſedert, de dyken, aan ſommige oorden, doorſtaken, om zig van 't water te ontlaſten; tegen welken moedwil, door de Staaten, by een ernſtig Plakaat, voorzien werdt. Het hoog water drong, wat laater, ook door den Marendyk, en door den dyk by Linſchooten, overſtroomende eene geweldige plek Lands, welke men, tot hiertoe, droog gehouden hadt. Doch na het midden van Sprokkelmaand, begon het zagtelyk te dooijen, waardoor het water, allengskens, vryer loop kreeg. In de volgende Lente, werdt eindelyk gearbeid aan 't ſtoppen der doorbraaken, waarna men het water, door eene menigte van ſluizen, begon te loozen uit de Alblaſſerwaard (w), die allengskens, gelyk de andere overſtroomde Landen, wederom droog raakte.

Doorbraaken der Rivierdyken en overſtrooming, hier te Lande.

(w) Europ. Merc. *Jan.* —*Juny* 1726. *bl.* 91, 159, 215.

VA-

VADERLANDSCHE HISTORIE.

TWEE-ENZEVENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

I. *De Staaten verſterken hunne Land- en zeemagt. Voorſlag om de Oöſtendeſche Maatſchappy te verplaatſen.* II. *De Koning van Zweeden treedt in 't Verdrag van Hanover. Verbond tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje en Deenemarke.* III. *Handeling des Keizers, in Duitſchland.* IV. *Twiſt in 't Parlement van Engeland, over de noodzaakelykheid des oorlogs. De Hofparty dryft boven.* V. *Toebereidſels ten oorloge. Vreedzaame inzigten der meeſte Mogendheden.* VI. *Gibraltar belegerd. Het Spaanſche Hof zoekt de Staaten geruſt te ſtellen. Engelſche togten te water. De Zilvervloot komt aan, in Spanje.* VII. *Opening tot eene handeling aan 't Weener-Hof. Voorſlag van 's Pauſen Nuncius aan de Franſche en Staatſche Gezanten, te Weenen. Eerſte Ontwerp van voorafgaande Punten.* VIII. *De Staaten houden 't onaanneemelyk. Het Weener-Hof handelt met den Kardinaal de Fleury. Verklaaring des Konings van Pruiſſen.* IX. *Nieuw Ontwerp van voorafgaande Punten, door den Kardinaal gemaakt.* X. *Het Weener-Hof zoekt de handeling te rekken. Tweede Weener-*

Ont-

Ontwerp. Groot-Britanje en de Staaten wyzen 't van de hand. XI. *Laatſte Ontwerp der Hanoverſche Bondgenooten. De Keizer bewilligt 'er in: De voorafgaande Punten worden, te Parys en te Weenen, getekend. De Kardinaal de Fleury raakt, hier te Lande, in hooge agting.* XII. *George de I., Koning van Groot-Britanje, ſterft. Zyn Zoon, George de II., volgt hem op. Tdele inzigten des Pretendents.* XIII. *De Keizer, Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten bekragtigen de voorafgaande Punten. De Ooſtendeſche Maatſchappy wordt, voor zeven jaaren, opgeſchort. Handeling van den Ambaſſadeur van der Meer, am 't Spaanſche Hof, tot het bekragtigen der voorafgaande Punten, te beweegen.* XIV. *Verzoening tuſſchen de Hoven van Frankryk en Spanje.* XV. *Sterfte hier te Lande. Dood van den Raadpenſionaris Hoornbeek. De Theſaurier Generaal, Simon van Slingeland, wordt Raadpenſionaris.* XVI. *Handeling over de belaſting op 't zilver, met de Spaanſche Vloote aangebragt.* XVII. *Eiſch en Ontwerp der Hanoverſche Bondgenooten. De Spaanſchen maaken 'er, tegen afſpraak, verandering in. Het wordt verbeterd. De Koning van Spanje neemt het aan.* XVIII. *Naamen der voornaamſte Gevolmagtigden op de Byeenkomſt te Soiſſons.* XIX. *Schets der inzigten en belangen van den Keizer en Spanje. Van Spanje en Groot-Britanje. Van eenige Leden des Duitſchen Ryks. Van de Noorder Kroonen.* XX. *Van de Staaten der Vereenigde Gewesten.* XXI. *Opening der Byeenkomſt te Soiſſons. Eiſchen der Staatſchen. Antwoord der Keizerſchen en Spaanſchen. Klagten over inbreuk op 't Verdrag van Bar-*

Barriere. XXII. *De handeling te Soiſſons verflaauwt. De Kardinaal de Fleury ſlaat een veertienjaarig Beſtand voor. De Keizer en Spanje keuren 't af.* XXIII. *Maatſchappy van Biskaje. Verdrag met Tripoli. Plakaat wegens den Koophandel van Zweeden. Vincent Willem, Baron van Hompeſch, wordt in 't Lid der Edelen van Holland beſchreeven.* XXIV. *De Kardinaal de Fleury handelt, heimelyk, met de Keizerſchen en Spaanſchen. Staat der Byeenkomſt te Soiſſons.* XXV. *De Koning van Frankryk krygt de Kinderpokjes. Beweeging hierover, aan 't Spaanſche Hof.* XXVI. *Dubbel Huwelyk, tuſſchen de Hoven van Madrid en Lisbon geſlooten.* XXVII. *De handeling, te Soiſſons begonnen, wordt, in Spanje, vervolgd. Engelſch en Staatſch Esquader uitgeruſt.* XXVIII. *Het Verdrag van Seville wordt getekend. Inhoud van het zelve. De Staaten treeden 'er in.* XXIX. *Aanmerkingen over dit Verdrag, vooral, met opzigt op de Staaten.* XXX. *Twee Ooſtindiſche ſchepen te Algiers opgebragt.* XXXI. *De Prins van Oranje treedt in 't bezit der Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland en Stad en Lande. Zes Perſoonen, over verbooden' verſtandhouding, gevonniſt.* XXXII. *Vervolg der onluſten, in Ooſtfriesland. Keizerlyk Beſluit, tot ſtillinge der zelven, afgekondigd.*

NAauwlyks waren de Staaten getreden in het Verdrag van Hanover, of zy, beſpeurende, dat de Bondgenooten van het Weener-Verdrag zig, te water en te lande, begonden te wapenen, beſlooten, hunne Krygsmagt, 1726. I. De Staaten vermeerderen hunne Landmagt,

1726. en zeemagt.

magt, met omtrent tienduizend man, te vermeerderen, en, vooreerſt, agttien Oorlogsſchepen in zee te brengen, tot beveiliging der Koopvaardye. Voor 't einde des jaars, werdt nog tot eene tweede vermeerdering der Landmagt beſlooten. Ook hadt de Raad van Staate, al in Slagtmaand, bevelen laaten afgaan, om de Regementen, welken de Staat reeds in dienſt hadt, tegen den vyfentwintigſten van Lentemaand des volgenden jaars, voltallig te maaken. De trom werdt, terſtond, geroerd, met tamelyken uitſlag (*a*). Men raadpleegde, hierna, op het aanſtellen van eenige Generaals. Gelderland ſprak van 't verkiezen van eenen Veldmaarſchalk. Friesland drong ſterk, op het aanſtellen van den jongen Prinſe van Oranje, tot Generaal over 't voetvolk: waartoe ook de Prinſes, Weduwe van den Prinſe Joan Willem Friſo, een ernſtig verzoek deedt (*b*): uit alle welke voorbereidſels, een kort aanſtaande oorlog, tuſſchen de Weener- en Hanoverſche Bondgenooten, voorſpeld werdt.

Voorſlag van Groot-Britanje, om de Oóſtendeſche Maatſchappy te verplaatſen, van de

Midlerwyl, verzuimde men niet, middelen in 't werk te ſtellen, om de gevreesde Vredebreuk te voorkomen. De Koning van Groot-Britanje hadt, ten deezen einde, reeds voor eenigen tyd, aan den Keizer doen voorſlaan, of hy niet zou konnen geraaden vinden, de Ooſtendeſche Maatſchappy, de voornaame oorzaak der verdeeldheid tuſſchen de Mogendheden, te verplaatſen naar Trieſte of Fiume; aan

(*a*) Europ. Merc. *July—Dec.* 1726. *bl.* 277, 302. MONTGON Memoir. *Tom.* III. *p.* 6.

(*b*) Reſol. Gener. *Junæ* 23 *Junæ Junæ* 14 *July* 1727. *bl.* 486, 543. Reſol. Holl. 14, 27 *May*, 10, 21 *Junæ*, 9 *July* 1727. *bl.* 576, 621, 676, 679, 718.

aan welke Plaatſen, gelegen aan de Adriatiſche zee of Golf van Venetie, de Keizer, reeds voor eenige jaaren, verſcheiden' voorregten in den Koophandel hadt toegeſtaan (*c*). Doch het Weener-Hof hadt geene ooren naar deezen voorſlag. De Keizer boodt alleenlyk aan, gelyk hy reeds, dikwils te vooren, gedaan hadt, den handel der Ooſtendeſche Maatſchappye te willen bepaalen. Groot-Britanje en de Staaten verklaarden, daarentegen, beſtendiglyk, dat zy met niets minder, dan met de geheele vernietiging dier Maatſchappye te vrede zouden zyn (*d*). 1726. hand geweezen.

II. Handeling der Hanoverſche Bondgenooten in Zweeden.

De verwagting van eenen aanſtaanden algemeenen oorlog, allengskens, toeneemende, deeden de Weener- en Hanoverſche Bondgenooten beide hun beſt, om nieuwe vrienden te winnen, onder de Mogendheden van Europa. De Koningen van Frankryk en Groot-Britanje handelden, ſedert eenigen tyd, om de Koningen van Zweeden, Deenemarke en Sardinie over te haalen tot het Verbond van Hanover. Doch, aan 't Hof van Stokholm, werden zy zeer gedwarsboomd, door de Gezanten des Keizers en der Ruſſiſche Keizerinne; waartoe meer gelegenheid was, geduurende de zittingen van de Stenden des Ryks; die, onder anderen, vergaderd waren, om op de aanneeming van 't Verdrag van Hanover te raadpleegen, en, onder welken, de Hertog van Holſtein, wiens zyde de Keizer en Rusland hielden, veele

(*c*) Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 3.
(*d*) Montgon *Tom.* II. *p.* 24, 224, 403, 423, 424, 425.

1726. le begunſtigers hadt (*e*). Doch de party der tegenwoordige Regeeringe was verre de ſterkſte. Zy oordeelde „ dat het Verdrag van Hanover „ niemant benadeelen kon, dan die ondernam, „ de ruſt van Europa te ſtooren; en dat het, „ derhalve, veiliglyk, kon aangenomen worden. Zy zag dit Verdrag ook aan, als bevorderlyk aan den Hervormden Godsdienſt, „ en aan den Koophandel van Zweeden. Ook „ dagt zy niet, dat het aanliep tegen de Verbindteniſſe, welke men met Rusland, ten „ behoeve des Hertogs van Holſtein, hadt „ aangegaan." 't Beſluit viel, derhalve, dat men den Koning behoorde te raaden, dat hy 't Verdrag aanname (*f*), gelyk hy, eindelyk, deedt, op den vyfentwintigſten van Lentemaand des jaars 1727. Doch hy verklaarde, in eenige afgezonderde punten „ dat hy zig „ niet verbondt tot de handhaaving van eenige regten of bezittingen, buiten Europa. „ Ook wilde hy geene troepen leveren, in „ Spanje of in Italie." By een geheim punt, werdt den Koning van Zweeden, door Frankryk en Groot-Britanje alleen, een onderſtand van vyftigduizend ponden ſterlings in 't jaar, voor den tyd van drie jaaren, toegelegd. Hiertegen beloofde hy, nog tienduizend man, boven de vyfduizend, by 't Verdrag beloofd, ten dienſte van Frankryk en Groot-Britanje, gereed te zullen houden (*g*). Het aanneemen van 't

Zweeden treedt in 't Verdrag van Hanover.

1727.

(*e*) *Voiez* Pieces authent. *dans le* Recueil *de* ROUSSET *Tom.* III. *p.* 217, 224, 236, 231, 240. *Tom.* IV. *p.* 169, 196. MONTGON *Tom.* III. *p.* 424—450. *Tom.* IV. *p.* 160—172.

(*f*) ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 298.

(*g*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 141. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 314. TINDAL. *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 340.

't Verdrag van Hanover, door den Koning van Zweeden, ſtrekte zeer tot bevordering van 't groot oogmerk der Staaten, de vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchappye; want ſchoon zyne Zweedſche Majeſteit, duidelyk, verklaard hadt, dat hy zig met geene andere Mogendheden verbondt, dan die, in 't oorſprongkelyk Verdrag, genoemd waren; ſchoon hy zelfs niemants bezittingen of regten buiten Europa begeerde te handhaaven; 't was genoeg, dat hy hunnen Bondgenooten onderſtand beloofde, buiten Italie en Spanje, in geval van algemeenen oorlog; die niet agter blyven kon, wanneer het Weener-Hof, omtrent de zaak der Ooſtendeſche Maatſchappye, niet van gedagten veranderde. 1727.

De handelingen der Hanoverſche Bondgenooten in Deenemarke ſlaagden, insgelyks, naar wenſch. De Koning hadt, alleenlyk, zwaarigheid gemaakt, in eenige punten van het Hanoverſch Verdrag, waarom men overeengekomen was, om alleenlyk een Verbond tuſſchen Frankryk, Groot Britanje en Deenemarke te ontwerpen. 't Verſchil over de onderſtandgelden, welken de Koning van Deenemarke vorderde, hieldt het ſluiten van dit Verbond, nog eenigen tyd, tegen. Doch zo dra Zweeden in 't Verdrag van Hanover getreden was, maakte men, aan 't Hof van Koppenhagen, ook meer ſpoed om te ſluiten. De heimelyke en openlyke poogingen der Keizerſche en Ruſſiſche Staatsdienaaren verhinderden den Koning niet (*b*), om het ontworpen Verbond met Frank- Verbond tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje en Deenemarke.

(*b*) MONTGON Memoir. *Tom.* IV. 171, 248. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 320. *Tom.* IV. *p.* 225. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 341.

1727. Frankryk en Groot-Britanje te doen tekenen, op den zeſtienden van Grasmaand. „ Deene-„ marke beloofde, by dit Verbond, dertig-„ duizend man op de been te zullen houden, „ tot beſcherming van Sleeswyk, waartegen „ de twee andere Mogendheden zig verbon-„ den, om, vier jaaren agtereen, driehonderd „ en vyftigduizend Ryksdaalers in 't jaar, aan „ onderſtandgelden, te zullen voldoen aan zy-„ ne Deenſche Majeſteit. Frankryk, in 't by-„ zonder, zou, daarenboven, een gedeelte der „ ſoldye deezer troepen betaalen. Groot Bri-„ tanje zou twaalfduizend man by de Deen-„ ſche manſchap voegen, en een Esquader „ ſchepen zenden naar de Deenſche kuſten. „ Beide de Mogendheden zouden, daarenbo-„ ven, dertigduizend man gereed houden, om „ de Deenſche bezittingen, in 't Noorden en in „ Duitſchland, te beſchermen (*i*)."

III. Handeling des Keizers in Duitſchland.

Terwyl het Hanoverſch Verdrag, door dit Verbond, in de voornaamſte opzigten, meerder kragt kreeg; handelde de Keizer, in Duitſchland, vergeefs, om nieuwe Bondgenooten te winnen. De Koning van Pruiſſen, welken men, te Weenen, voorgaf, van 't Verdrag van Hanover afgetrokken te hebben, gedroeg zig alleenlyk als onzydig, en zogt, in Sprokkelmaand, den Koning van Groot-Britanje, zynen Schoonvader, te beweegen, tot afzonderlyke handeling met den Keizer. Doch George de I. antwoordde „ dat hy, zonder Frankryk en de „ Staaten te kennen, tot geene handeling ver-„ ſtaan kon (*k*)." Met den Keurvorſt van de Palts

(*i*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 144. Rousset Recueil, *Tom.* IV *p.* 244.

(*k*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 239, 241.

Palts en den Prinſe van Sultzbach, die niet verſtaan konden tot den afſtand van Gulik, Berg en Ravenſtein, ten behoeve des Konings van Pruiſſen, hadt de Keizer nog niets konnen ſluiten. Zelfs hadt hy de Rynſche Kreitſen niet konnen beletten, dat zy vreemde werving toelieten. Zyne handeling, op den Rykſdag te Regensburg, daar hy de Vorſten en Stenden zogt over te haalen, tot het opregten van een Ryks Leger, op den voet van de jaaren 1702 en 1714, ſlaagde ook kwalyk. De Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten arbeidden zo ſterk, onder de Leden des Ryks, dat 'er geen beſluit genomen werdt, op 's Keizers voorſlag. De Kerkelyke Keurvorſten waren genoegzaam de eenigſte Ryks Leden, die 's Keizers zaak, driftiglyk, voorſtonden: hoewel ook de yver van deezen, toen zy zagen, voor hoe groot een gevaar, de zwakheid van het Weener-Verdrag hen bloot ſtelde, allengskens, verflaauwde. De Franſchen, Engelſchen en Staatſchen bragten, eerlang, ook te wege, dat de Verbonden' Kreitſen, zynde de Opper- en Neder-Rynſche, Zwabiſche, Ooſtenrykſche en Frankiſche, die te Frankfort vergaderd waren, om op 's Keizers voorſlag te raadpleegen, een beſluit namen, óm zig genoegzaam onzydig te houden. Men deedt hen begrypen, dat de Ooſtendeſche Maatſchappy, de groote oorzaak der tegenwoordige verdeeldheid, den Leden van het Duitſche Ryk niet aanging, maar alleenlyk ten voordeele van 's Keizers erflanden ſtrekte (*l*). Ook verzekerde men 1727.

(*l*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 147—151, 173—186, 308—416. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 317—340.

1727. men allen Leden des Ryks, dat de Hanoverſche Bondgenooten niet voorhadden, de ruſt van Duitſchland, in eenigerlei opzigt, te ſtooren (*m*): 't welk veel toebragt, om de Vorſten en Stenden te beveſtigen in de vreedzaame gevoelens, welken de meeſten hadden.

IV. Handelingen in 't Parlement van Engeland.

De Hanoverſche Bondgenooten, immers Groot-Britanje en de Staaten, begonden, met den aanvang deezes jaars, de toebereidſels ten oorloge, die, reeds in 't voorleeden jaar, waren aangevangen, ernſtelyk, door te zetten. George de I., het Parlement, in Louwmaand, wederom byeengeroepen hebbende, zogt het Huis der Gemeenten te beweegen, tot het verleenen van den vereiſchten onderſtand, ten deezen einde. De naauwe vereeniging met Frankryk, die aanliep tegen de maatregels, welken men, van ouds, plagt te volgen, in Engeland, hadt merkelyke misnoegdheid verwekt, onder veelen. De Koning vondt, derhalve, dienſtig, de redenen, die hem van gedrag hadden doen veranderen, open te leggen, voor 't Parlement. Hy vertoonde der Vergaderinge, in zyne eerſte aanſpraak, op den agtentwintigſten van Louwmaand „ dat „ de geheime beſchadigende Verdragen, tus„ ſchen de Hoven van Weenen en Madrid, „ in 't jaar 1725, geſlooten, de nabuurige „ Mogendheden, met reden, tot argwaan ver„ wekt hadden, en regelregt aanliepen tegen „ de dierbaarſte belangen en voorregten van „ zyn volk. Men moeſt zig, derhalve, ver„ volgde hy, het wedergeeven van Gibraltar „ getrooſten, en den Keizer in 't bezit laaten „ van

's Konings aanſpraak.

(*m*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 336, 337, 340.

„ van den uitgeſtrekten Koophandel, dien hy 1727.
„ zig hadt aangemaatigd; of men moeſt zig in
„ ſtaat ſtellen, om 's volks voorregten te be-
„ ſchermen. Tot het laatſte, was te meer re-
„ den, om dat hem, van verſcheiden' oorden,
„ berigt was, dat men eenen aanſlag geſmeed
„ hadt, om den Pretendent op den troon van
„ Groot-Britanje te ſtellen. Het Ruſſiſche Hof
„ zou zelfs eene landing in Groot-Britanje
„ ondernomen hebben, zo de Vloot, in 't voor-
„ leeden jaar, naar de Ooſtzee gezonden, den
„ toeleg niet geſtuit hadt. Hy en zyne Bond-
„ genooten hadden, hierom, moeten waaken,
„ voor de gemeene veiligheid. Frankryk en de
„ Staaten hadden, reeds in 't voorleeden jaar,
„ hunne krygsmagt begonnen te vermeerde-
„ ren. Van Zweeden en Deenemarke hadt men
„ diergelyke poogingen te wagten. Groot-Bri-
„ tanje moeſt niet ſtil zitten. De Spaanſche
„ Gezant hadt, onlangs, zyn affcheid geno-
„ men, met een Vertoog, welk weinig ver-
„ ſchilde van eene Oorlogsverklaaring (x). De
„ aanhouding van 't goed verſtand tuſſchen de
„ twee Ryken werdt, in het zelve, bepaald aan
„ de wedergeeving van Gibraltar, en aan het
„ te rug roepen der Engelſche Vloote uit de
„ Weſtindien. Het houden van deeze Vloote in
„ de Weſtindiſche zeeën werdt beſchreeven,
„ als eene daad van vyandlykheid, welke men
„ voorhadt, met geweld, af te keeren. By
„ deeze bedreigingen, waren daaden gekomen.
„ De Koning van Spanje maakte zig gereed,
„ tot het beleg van Gibraltar, ten welken ein-
„ de,

(x) *Voïez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 361.

1727. „ de, of, veelligt, tot eene onderneeming van
„ nog meer gewigt, hy een aanzienlyk getal
„ van troepen omtrent deeze Stad hadt doen
„ byeentrekken. Men hadt verzekerde berig-
„ ten bekomen, dat deeze troepen ſtonden in-
„ geſcheept te worden, om eene landing te on-
„ derneemen, ten behoeve des Pretendents.
„ Doch 't zyze, hiertoe, of alleen tot het be-
„ leg van Gibraltar, ſtonden te dienen, 't was
„ klaar, dat het Spaanſche Hof eenig vyande-
„ lyk oogmerk hadt tegen Groot-Britanje. En
„ deeze redenen hieldt zyne Majeſteit gewig-
„ tig genoeg, om zyne getrouwe Gemeenten,
„ tot bewilliging in de vereiſchte laſten des
„ krygs, over te haalen."

Verſchil in 't Parlement over de noodzaakelykheid des oorlogs.

Doch in 't Parlement, werdt de noodzaake-
lykheid des oorlogs, verſcheiden' dagen agter-
een, heviglyk, betwiſt. Sommigen beweerden
„ dat men 't gevaar grooter maakte, dan het
„ was. Dat de Engelſche Staatsdienaars den
„ Pretendent gebruikten, als een' *bullebak*, daar
„ men egter zulk eene aanzienlyke Vergade-
„ ring niet mede behoorde te konnen verbaa-
„ zen. Dat het, ondertuſſchen, ten hoogſte
„ gevaarlyk was voor 't Ryk, zig loſſelyk in te
„ wikkelen, in eenen koſtbaaren oorlog. Dat
„ men, op alle de Bondgenooten, geenen e-
„ ven goeden ſtaat maaken kon. Dat de Staa-
„ ten zig, niet dan met veele bepaalingen, be-
„ geven hadden in 't Verdrag van Hanover,
„ zonder zig te willen verbinden, tot de hand-
„ haaving van Verdragen, die Groot-Britanje
„ en Frankryk beloofd hadden te handhaaven.
„ Dat de Koning van Pruiſſen geweigerd hadt,
„ de Akte te tekenen, waarby de Staaten tot
„ het

„ het Verdrag van Hanover waren overge- 1727.
„ gaan, en dat hy zig, wyders, gedroeg, op
„ zulk eene wyze, dat men reden hadt om te
„ twyfelen, of hy 't Verdrag wel naarkomen
„ zou, gelyk 't behoorde. Dat het Weener-
„ Hof zig ook vleide met dè hoope, om Frank-
„ ryk af te trekken van de zyde der Bondge-
„ nooten: 't welk, zo 't eens gebeuren mogt,
„ Groot-Britanje alleen zou belaſt laaten, met
„ het gantſche gewigt des oorlogs." De Lord *Bathurſt*, die de meeſten van deeze redenen ſterk aandrong, in een groot *Committé*, gaf ook in bedenking „ of men de Staaten, die meer
„ belang dan zy hadden by den Indiſchen han-
„ del, uit aanmerking van den dienſt, welken
„ men hun deedt, met het bevorderen der ver-
„ nietiging van de Ooſtendeſche Maatſchap-
„ pye, niet behoorde te verpligten tot eene
„ belofte, om Groot-Britanje te handhaaven
„ in 't bezit van Gibraltar, en om den laſt des
„ oorlogs, die hierover ontſtaan mogt, te hel-
„ pen draagen." Doch de Sekretaris van Staat, Townshend, merkte hiertegen aan „ dat de
„ Engelſchen, in 't jaar 1667, het zelfde uitflui-
„ tend regt tot den Indiſchen handel verkree-
„ gen hadden, als de Staaten, by 't Verdrag
„ van Munſter; waarom de vernietiging der
„ Ooſtendeſche Maatſchappye hun, zo wel als
„ den Staaten, betrof. Dat de Staaten zig alleen-
„ lyk ontſlaagen hadden van de handhaaving
„ der Weſtfaalſche en Olivaſche Verdragen,
„ in 't algemeen; doch dat zy, reeds by vroeger
„ Verdragen, verpligt waren, de Proteſtantſche
„ opvolging in Groot-Britanje te handhaaven:
„ weshalve zy gehouden waren, deel te nee-

1727. „ men in eenen oorlog, die, tegen zyne Ma-
„ jeſteit, tot voorſtand van den Pretendent
„ ondernomen werdt. Dat men, uit de zeke-
„ re berigten, welken zyne Majeſteit verklaar-
„ de, ontvangen te hebben, reden hadt om te
„ dugten, dat de tegenwoordige toeruſtingen
„ in Spanje, met zulk een oogmerk, geſchied-
De Hof-party dryft boven. „ de." Van wederzyde, werden nog andere redenen gebruikt, voor en tegen de maatregels, by 't Hof genomen, om den oorlog voort te zetten; welke maatregels, eindelyk, met eene merkelyke meerderheid van ſtemmen, werden goedgekeurd. Ook werdt de voorſlag verworpen „ dat men de Staaten behoorde te
„ verpligten, om de voorwaarden, op welken
„ zy 't Verdrag van Hanover hadden aange-
„ nomen, te veranderen, en voordeeliger te
„ maaken voor Groot-Britanje." De Gemeenten beſlooten tot de vermeerdering der Land- en Zeemagt, die, door den Koning, begeerd was (o).

V. Toebereidſels tot eenen aanſtaanden oorlog. Men ſcheen nu, alomme, niet dan oorlog in den zin te hebben. In Engeland en hier te Lande, werden Lyſten gemaakt van de troepen, die de Weener en Hanoverſche Bondgenooten op de been zouden konnen brengen: en 't bleek, by deeze Lyſten, dat de laatſten honderdduizend man meer leveren konden, dan de eerſten. Men verſpreidde ook, dat Frankryk drie Legers in 't veld zou brengen, in Katalonie, aan den Ryn en in de Nederlanden. De hooge Krygsbevelhebbers werden benoemd. De Engelſche Kolonel *Armſtrong*, de Staat-

(o) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 315—334. MONTGON Memoir. *Tom.* III. *p.* 305—346. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 327—334.

Staatſche Generaal-Majoors Groveſtins, de Reſident Peſters en anderen raadpleegden, van tyd tot tyd, met de Franſche Staatsdienaars en Legerhoofden, op de onderneemingen van den aanſtaanden veldtogt. De Franſche Ambaſſadeur Fenelon ſtookte, zo men meende, uit byzondere inzigten, het vuur aan, in den Haage. Men liet zig verluiden, dat de veldtogt, in de Nederlanden, zou aangevangen worden, met het beleg van Luxemburg. De Keizer, en de Keizerinne van Rusland wapenden zig ook, ſterk. De Keizer gaf laſt, om de ſterkten zyner Staaten in Italie, en vooral ook, om Luxemburg en Ooſtende, in de Nederlanden, in ſtaat van tegenweer te ſtellen (*p*). Maar de Staaten hadden, reeds in Oogſtmaand des voorleeden jaars, heimelyk beſlooten, dat niemant hunner eenige vyandelykheid, in de Indien noch elders, tegen de Ooſtendeſche Maatſchappye, onderneemen zou, dan met gemeen overleg der Geweſten: van welk beſluit ook aan de Bewindhebbers der Ooſtindiſche Maatſchappye deezer Landen kennis gegeven was (*q*). 't Gemeen hadt, ondertuſſchen, geene andere verwagting, dan dat men, in 't kort, verſcheiden' Oorlogsverklaaringen zou zien in 't licht komen. 1727.

Maar ſommigen, die 't geheim der dingen dieper meenden doorgrond te hebben, waren van gedagten, dat genoegzaam alle de Mogendheden van beide de Verbonden afkeerig waren van den oorlog. De Keizer, het hoofd van 't Wee- De meeſte Mogendheden hebben egter vreedzaame inzigten.

(*p*) MONTGON Memoir. *Tom.* IV. *p.* 16, 18, 152, 186, 204, 205, 306, 307, 340.

(*q*) Reſol. Gener. *Jovis* 8 *Aug.* 1726.

1727. Weener-Verbond, beſpeurde de zwakheid van dit Verbond zo klaar, en was zo weinig beholpen met het Bondgenootſchap van Spanje, tegen de vereenigde magt van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, dat zyn belang hem neigen moeſt tot vrede. De Kardinaal de Fleury, eerſte Staatsdienaar van Frankryk, zogt den oorlog, uit al zyn vermogen, te voorkomen: en hy maakte 'er geene toebereidſels toe, dan om dit zyn oogmerk te zekerer te bereiken. Hy verſtondt, zo men meent, dat het Ryk, in den tegenwoordigen zwakken ſtaat van 's Konings gezondheid (r), en zo lang hy nog geene mannelyke erfgenaamen hadt, noodwendig, vrede behoefde. Vooral, ſtondt hem de oorlog met Spanje tegen. Hy was, meent men, niet ſlegts, voor dat de Koning, in perſoon, de Regeering aanvaard hadt, maar zelfs nog tegenwoordig, niet ongeneigd, om Filips den V. behulpzaam te zyn, tot het verkrygen der Kroone van Frankryk, in geval Koning Lodewyk overlyden mogt, zonder eenen Zoon na te laaten. Ook hielden ſommigen zig verzekerd, dat hem de Verbonden met Onroomſche Mogendheden, heimelyk, tegenſtonden, en dat hy 'er, alleen, door den veranderlyken loop der dingen, toe gebragt geworden was (s). Alle welke bedenkingen hem van den oorlog, en vooral van den oorlog met Spanje, afkeerig maaken moeſten. George de I. tradt, zyns ondanks, in den oorlog, en was, van den aanvang zyner Regeeringe af, meer gezind geweeſt,

(r) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 215.
(s) MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 161. *Tom.* IV. *p.* 136.

weeſt, om de belangen zyns Ryks, door handelen, te bevorderen, dan door de wapenen. De toeruſtingen, in Spanje en in 't Noorden, hadden hem, in 't voorleeden jaar, bewoogen, drie Esquaders uit te ruſten: een van welken zig nog in de Weſtindiſche zeeën onthieldt. Het beleg van Gibraltar verpligtte hem, om zyne Land- en Zeemagt, ook tegenwoordig, te vermeerderen. Doch hy en 't volk in 't gemeen verlangden naar 't afleggen der wapenen, zo dra 't veilig geſchieden kon. Wat den Staaten betreft, uit de voorwaarden, op welken zy 't Verdrag van Hanover aangenomen hadden, bleek middagklaar, hoe ſchuw zy van den oorlog waren, en hoe weinig zy wilden toebrengen, tot verſterking van 't Hanoverſch Verbond. Zy zagen, ligtelyk, dat dit Verbond, indien 't eens tot oorlog komen mogt, zelfs zo als 't nu beſtondt, veel te ſterk zou zyn, tot behoudenis van 't evenwigt van Europa, welk, al te zeer, naar de zyde van Frankryk, overſlaan zou. Men hieldt zig, derhalve, verzekerd, dat zy zig, ten deezen tyde, zo ſterk ten oorloge toeruſtten, om den Keizer over te haalen, tot het vernietigen der Ooſtendeſche Maatſchappye, en tot het herneemen der voorige maatregelen; volgens welken, het Huis van Ooſtenryk zig, altoos, naauw verbonden gehouden hadt, met Groot-Britanje en de Staaten (*t*). De toebereidſels ten oorloge, onder de Hanoverſche Bondgenooten, waren dan, zo deeze aanmerkingen gegrond zyn, ſlegts twyfelagtige bewyzen, dat zy de Vrede niet zogten te bewaaren. 1727.

Span-

(*t*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 22, 199, 253.

1727. VI. De Koning van Spanje belegert Gibraltar.

Spanje alleen, daar men, ſedert eenige jaaren, meer ontwerpen hadt zien ſmeeden, zonder dat men op middelen bedagt was geweeſt, omze uit te voeren, naar behooren; beſloot, ſteunende op 's Keizers byſtand, met den aanvang deezes jaars, de vyandlykheden te beginnen, tegen Groot-Britanje. 't Beleg van Gibraltar werdt, in Sprökkelmaand, ondernomen, onder 't beleid van den *Graave de las Torras*, die de loopgraaven, op den twee-entwintigſten, openen deedt. 't Stak het Spaanſche Hof zeer in den krop, dat men 't genoodzaakt hadt, deeze Stad, by verdrag, af te ſtaan aan Groot-Britanje; en Koning Filips hadt reeds verſcheiden' poogingen aangewend, om Koning George, by minzaame handeling, te beweegen, tot herlevering eener Veſting, die altoos tot de Spaanſche heerſchappye behoord hadt. Zelfs hadt de Koning van Groot-Britanje, ter gelegenheid van zulk eene handeling, reeds in 't jaar 1721, aan dien van Spanje geſchreeven „ dat hy niet ſchroomde, zyne Ma„ jeſteit te verzekeren van zyne gereedheid, „ om hem voldoening te geeven, ten opzigte „ van den voorſlag der herleveringe van Gi„ braltar (*u*)." En dit ſchryven hieldt men, aan 't Spaanſche Hof, voor eene belofte om Gibraltar te rug te geeven, waarop men zig, zelfs in de handeling met den Keizer, beroepen hadt (*v*). De Kardinaal de Fleury hadt zig veel moeite gegeven, om het beleg van Gibraltar te verhinderen, bedugt, dat het gelegenheid

(*u*) MONTGON *Tom.* III. *Piec. Juſtif. N.* IX. *p.* XXXIII.
(*v*) *Zie* hier voor, *bl.* 308.

heid geeven mogt, tot eenen algemeenen oorlog, dien hy voorkomen wilde. Hy hadt zyne gedagten, hierover, meermaalen, geopend aan den Abt de Montgon, die thans in Frankryk te rug gekeerd was, met eenen byzonderen laſt van 't Spaanſche Hof, waarvan wy, in 't vervolg, nader zullen gewaagen. Doch zyne poogingen waren vergeefs geweeſt. 't Beleg werdt ondernomen. Maar met zo ſlegt een' ſpoed, dat men, zes weeken na 't openen der loopgraaven, nog byna niets gevorderd was. De rotsagtige grond verhinderde den voortgang van 't werk te lande, en de Engelſche Vloot, die, voor den aanvang der belegeringe, in de baay gekomen was, belette de Spaanſchen, de Stad, te water, aan te taſten. De las Torras hadt voor, een gedeelte van de rots, waarop de Veſting geſtigt is, door middel van buskruid, in de lugt te doen vliegen; doch hy vondt het werk ondoenlyk. Hy meende egter, dat 'er zyne eer aan hing, dat hy de Stad niet ſpoedig verliet: waarom hy de naderniſſen, met merkelyk verlies van volk, veel langer bleef voortzetten, dan hy, met eenige hoop van eenen goeden uitſlag, doen kon (*w*). 1727.

Staat van 't beleg.

't Beleg van Gibraltar was, ondertuſſchen, zo dra niet ondernomen, of men was, aan 't Hof van Madrid, bedugt, dat het Groot-Britanje niet alleen, maar ook de Staaten beweegen mogt, om, in gevolge van het Verdrag van Hanover, de wapenen op te vatten, tegen Spanje. Aan den Markgraave de la Paz was, van hier,

Het Spaanſche Hof zoekt de Staaten geruſt te ſtellen.

(*w*) MONTGON *Tom.* III. *p.* 4, 5, 252, 336, 351. *Tom.* IV. *p.* 19, 22, 25, 27, 29, 187, 295, 296, 297. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 351.

1727. hier, geſchreeven „ dat men Spanje begon te „ mistrouwen, en dat verſcheiden' Holland- „ ſche Koopluiden, die op Spanje handelden, „ hunne goederen aldaar in zekerheid zogten „ te ſtellen, als warenze, voor eene kort aan- „ ſtaande Vredebreuk, bedugt geweeſt." En deeze berigten woogen zo zwaar, aan 't Hof van Madrid, dat men den Heere van der Meer deedt verzekeren, dat hunne Katholyke Majeſteiten niets vyandelyks tegen de Staaten, zyne Meeſters, in den zin hadden; en dat derzelver onderzaaten hunnen Koophandel, veilig, konden blyven dryven, gelyk zy gewoon waren (*x*). De Heer Oliver, die zig nog in den Haage onthieldt, gaf den Staaten, ſchriftelyk, dezelfde verzekeringen, op den zeventienden van Bloeimaand (*y*). De Engelſchen, zig genoegzaam verzekerd houdende, dat het beleg van Gibraltar, vrugteloos, zou moeten opgebroken worden, lieten de Plaats zig zelve verdedigen, zonder dat zy eenige vyandelykheid ondernamen, tegen de Spanjaards. De Koning zondt, vroeg in 't voorjaar, wederom eene aanzienlyke Vloot naar de Ooſtzee, onder den Admiraal *John Norris*, die, met de Deenſche Vloote vereenigd zynde, het Rusſiſche Hof, andermaal, verhinderde, eene Vloot in zee te brengen (*z*). De Admiraal Hoſier hieldt zig nog op in de Weſtindien; doch hy hadt niet konnen voorkomen, dat de Spaanſche Vlootvoogden, *Caſtagnetta* en *Serrano*, met een gedeelte van den ſchat der Zilvervloote, onder zeil gegaan, en

Engelſche togten te water.

De *Flotilla* of Zilvervloot komt in Spanje aan.

(*x*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 293.
(*y*) MONTGON *Tom.* IV. *Piec. Juſtif. N.* XVIII. *p.* LXXVI.
(*z*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 355.

en gelukkiglyk, te Kadix, aangekomen waren, in 't begin van Lentemaand. Ten zelfden tyde, waren ook de meeſte Koopvaardyſchepen, onder *Don Rodrigo de Torras*, in de Havens van Gallicie, ingeloopen (*a*). De *Flotilla* of Vloot ontkwam dus de laage der Engelſchen. Doch de Gallioenen bleeven in de Haven van Porto Bello leggen; daar zy, door den Admiraal Hoſier, en, na deszelfs overlyden, door den Admiraal *Hopſon*, nog tot in 't volgende jaar, bezet gehouden werden. 1727.

VII. Opening tot handeling van Vrede, aan 't Weener-Hof.

Het Weener-Hof hadt dat van Spanje, in 't voorleeden jaar, reeds ſterk aangezet, tot het beginnen der vyandelykheden tegen de Engelſchen, die egter, te Madrid, geoordeeld werden, door het uitruſten hunner Vlooten, en door 't bezetten der Spaanſche Havens, de vyandelykheden, al eerder, te hebben aangevangen. Doch op den zelfden tyd, hadt men, te Weenen, door den Pauſelyken Nuncius *Grimaldi*, eenige opening tot handeling laaten doen, aan den *Hertoge van Richelieu* en aan den Heere Hamel Bruyninx, Gezanten van Frankryk en de Staaten, by den Keizer. Het Weener-Hof oordeelde, aan den eenen kant, dat men 't Weener-Verdrag, nog eenigen tyd, in ſtand houden moeſt, en voedde, ten dien einde, het misverſtand, welk, tuſſchen Spanje en Groot-Britanje, ontſtaan was. Doch het verſtondt, aan den anderen, dat dit Verdrag niet lang zou konnen duuren, en zogt zig, hierom, weder te verdraagen, met 's Keizers voorige Bondgenooten, die, ſedert het opregten der Ooſten.

(*a*) Montgon *Tom.* IV, *p.* 61.

1727. endeſche Maatſchappye, van hem vervreemd geworden waren. Terwyl de Graaf van Konigſek dan bezig was, om 't Hof van Madrid aan te zetten, tot het opvatten der wapenen, zogt men, te Weenen, den weg te baanen tot de Vrede. 't Stuk moeſt, hier, egter, zeer in 't geheim, belegd worden. Men hadt, hierom, den Nuncius, die meer dan eens verklaard hadt, hoe zeer de Paus, *Benediktus de XIII.*, verlangde, om de Vrede tuſſchen de Katholyke Vorſten herſteld te zien; alleenlyk te kennen gegeven „ dat de Keizer opregtelyk gezind was, om de „ vreedzaame oogmerken van zyne Heiligheid „ te helpen bevorderen, en gaarne de handen „ met hem ineen wilde ſlaan, tot zulk een ge„ wenſcht einde." De Nuncius hadt, toen, aangebooden, met den Hertoge van Richelieu, te willen ſpreeken. Doch men gaf hem, hierop, in eenen geruimen tyd, geen beſcheid. Eindelyk, ſcheen men zig, op zyn ſterk aanhouden, te laaten beweegen, om te gedoogen, dat hy met Richelieu te woorde kwam, en van 't gehandelde verſlag deedt, mids alles geheim bleeve, en nergens aan beſpeurd wierdt, dat het Weener-Hof den eerſten ſtap ſcheen te doen. De Nuncius hieldt, toen, nog eenige byeenkomſten, met de Keizerlyke Staatsdienaars (*b*), en vervoegde zig, eindelyk, op den laatſten van Wintermaand des voorleeden jaars, aan de wooning van den Hertoge van Richelieu, alwaar de Staatſche Gezant, Hamel Bruyninx, ook, op uitdrukkelyk verzoek van den Voorſlag Nuncius, verſcheenen was. Zo dra men gezeten

(*b*) MONTGON *Tom.* III. *p.* 354, 357, 358, 359.

ten was, ving de Nuncius aan te zeggen, „dat 1727.
„ de Paus den oorlog, die gantſch Europa van den
„ dreigde, aanzag, als zeer gevaarlyk voor 't Pauſely-
„ Chriſtenryk in 't algemeen, en voor hem in ken Nun-
„ 't byzonder; vooral, zo de wapenen, gelyk cius
„ zeer te dugten was, eens mogten overge- Grimaldi
„ voerd worden, in Italie. Dat zyne Heilig- aan de
„ heid, hierom, al ſedert eenen geruimen tyd, Franſche
„ hier, en in Frankryk en Spanje, gearbeid en Staat-
„ hadt, om de Vrede te bewaaren, en de ſche
„ voornaamſte bezwaarniſſen, die gelegenheid Gezan-
„ tot het opvatten der wapenen zouden kon- ten, te
„ nen geeven, te doen herſtellen." Hier hieldt Weenen.
de Nuncius een weinig ſtil, zeggende, vervol-
gens „ dat hy niet zou konnen voortgaan,
„ ten ware de Gezanten hem hun woord van
„ eere gaven, dat zy van 't gene hy hun zou
„ voorſlaan, niemant, aan 't Weener-Hof,
„ noch in de Stad, iets ontdekken zouden,
„ ſchoon 't hun zou vryſtaan, daarvan opening
„ te doen aan de eerſte Staatsdienaars hunner
„ Meeſteren." De Ambaſſadeur van Frankryk
antwoordde „ dat zy zig zeer vereerd reken-
„ den met het vertrouwen, welk hy in hen
„ wilde ſtellen; doch indien zyne voorſlagen
„ van zulk een' aart waren, dat zy den Engel-
„ ſchen Gezant, en den Ambaſſadeur van hun-
„ ne Hoog-Mogendheden, die zig thans te
„ Weenen bevondt (1), behoorden te worden
„ medegedeeld, wenſchten zyze liever niet te
„ hooren, dan hiertoe geene vryheid te heb-
„ ben: alzo de Hanoverſche Bondgenooten
„ zo

(1) Deeze was de Heer *Cornelis Calkoen*, Ambaſſadeur der Staaten, by de Ottomanniſche Porte.

1727. „ zo naauw vereenigd waren, en zulke on-
„ ſcheidbaare belangen hadden, dat zy alle
„ gelegenheden myden moeſten, om elkande-
„ ren de minſte ſtof tot misnoegen of argwaan
„ te geeven." De Nuncius hernam „ dat hy
„ zulks zeer wel begreep; doch 't gene hy hun
„ te zeggen hadt, kon geenen anderen wor-
„ den medegedeeld. 't Strekte ſlegts, tot hun-
„ ne byzondere onderrigting, en hy ſtelde 'er,
„ voor zig zelven, zeer veel gewigts in, dat het
„ bedekt bleeve, konnende hy, in anderen,
„ die hy zo wel niet kende, het vertrouwen
„ niet hebben, welk hy in hen hadt." De Ge-
zanten bleeven, nog eene poos, ſtaan, op de vryheid, welke zy gevorderd hadden: doch, beſpeurende, dat de Nuncius zig niet verder wilde uiten, beloofdenze hem, zo veel als hy begeerde: en toen vervolgde hy, in deezer voege:

„ De Scheepvaart en Koophandel van Ooſt-
„ ende worden gehouden, voor eene der voor-
„ naamſte bezwaarniſſen, die oorlog zouden
„ konnen veroorzaaken, doordien de Keizer,
„ aan de Maatſchappye aldaar, Oktroi ver-
„ leend heeft, om op de Indien te handelen.
„ De Hanoverſche Bondgenooten beweeren,
„ dat de Keizer hiertoe geen regt gehad heeft,
„ om dat dit Oktroi ſtrydt met de Munſter-
„ ſche en andere Verdragen. De Nuncius van
„ den Paus, te Parys, heeft my geſchreeven,
„ dat hy, na de jongſte verklaaring, aan Span-
„ je, uit den naam van Frankryk en Engeland,
„ gedaan, minder hoop dan te vooren, hadt,
„ om aan dat Hof, door 's Pauſen toedoen,
„ iet te vorderen, tot voorkoming van den

„ oor-

„ oorlog, en om, door middel van Frankryk, 1727.
„ de andere Hanoverſche Bondgenooten te
„ beweegen, tot handeling, over een verge-
„ lyk; zo niet de Keizer zig, vooraf, uit zig
„ zelven, opregtelyk, verklaarde, omtrent de
„ voorwaarden, op welken men ſtaat zou kon-
„ nen maaken, en die hoop gaven, dat 'er de
„ Hanoverſche Bondgenooten naar luiſteren
„ zouden, en op den voet derzelven in nade-
„ re handeling treeden willen; met oogmerk,
„ om overeen te komen, over de zaak van
„ Ooſtende, en over de andere gemeene be-
„ zwaarniſſen der Hanoverſche Bondgenoo-
„ ten, die egter ligter ſchynen te zullen kon-
„ nen weggenomen worden. Ik heb, ging hy
„ voort, de zaak aan dit Hof voorgeſteld, zon-
„ der in langen tyd de begeerde verklaaring
„ te hebben konnen bekomen, onder voor-
„ wendſel, dat men, van de andere zyde, reeds
„ veele voorſlagen tot een minnelyk vergelyk
„ van de hand geweezen hadt; dat Engeland
„ de vyandlykheden tegen Spanje reeds hadt
„ begonnen, en dat de Hanoverſche Bondge-
„ nooten beſlooten hadden den Keizer en Span-
„ je den oorlog aan te doen: waarom het
„ waarſchynlyk was, dat alle poogingen vrug-
„ teloos zouden zyn, en dat de Keizer zig meer
„ ten toon ſtellen, dan iet verder komen zou.
„ Maar na veel aanhoudens, en na een onver-
„ moeid dringen op een beſliſſend beſcheid,
„ op dat ik den Heere *Mascei*, [Nuncius te
„ Parys], zou konnen antwoorden, heb ik,
„ eindelyk, eene Verklaaring des Keizers be-
„ komen. Ziet daar is zy (*c*)." Te

(*c*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 112—115.

1727. Te gelyk, leverde de Nuncius den Heeren Gezanten een Geſchrift over, uit *vier* Leden beſtaande, die hierop uitkwamen „ 1. Dat „ men eenen bekwaamen tyd zou bepaalen, „ om te onderzoeken, en in vollen dag te ſtellen, of het Oktroi en de Handel van Ooſtende ſtrydig waren met de Verdragen, en „ byzonderlyk met dat van Munſter, of niet? „ 2. Dat de Vaart van Ooſtende naar de Indien, „ in dien tuſſchentyd, geheellyk, opgeſchort „ zou worden, met uitzondering alleen van „ de ſchepen, welken men, van daar, te gemoet zag. 3. Zo 't eerſte punt, binnen den „ beſtemden tyd, niet kon geregeld worden, „ zou men of den tyd konnen verlangen, of „ Partyen konnen laaten, in den ſtaat, waarin zy geweeſt waren. 4. Maar zo men bevinden mogt, dat deeze Handel ſtreedt met „ de Verdragen, zou de Keizer geene zwaarigheid maaken, om 'er voor altoos van af „ te ſtaan. Het Keizerlyk Hof ſcheen zelfs geneigd, om deeze zaak te verblyven aan de „ Uitſpraak van belangelooze Regteren, en „ zig daar naar te willen voegen (*d*)."

Eerſte Ontwerp van voorafgaande punten.

VIII. De Staaten oordeelen 't niet aanneemelyk.

De Hertog van Richelieu en de Heer Hamel Bruyninx, ſedert lang, in de gedagten geweeſt zynde, dat de Hoven van Weenen en Madrid ſlegts tyd zogten te winnen; ontvingen den voorſlag van Grimaldi niet zo greetiglyk, als hy verwagt hadt. Zy preezen egter zyn goed oogmerk, maar zy betuigden, zeer te twyfelen, of de punten, welken hy hun overgeleverd hadt, ingang zouden vinden, by den Koning van

(*d*) *Voir* ROUSSET Recueil, *Tom.* III, *p.* 389.

van Frankryk en by de Staaten (e). Zy beloof- 1727.
denze, nogtans, hunnen Meesteren te zullen
toezenden: gelyk zy deeden. De Staaten, den
voorslag, door eenige Afgevaardigden, hebben-
de laaten overweegen, verklaarden, niet lang
hierna „ dat zy dien noch genoegzaam, noch
„ aanneemelyk vonden, ten ware men dien
„ klaarder en verstaanbaarder voordroege."
Van dit hun oordeel gavenze de volgende re- Hunne
denen. „ 1. Een nader onderzoek, of de Koop- redenen.
„ handel te Oostende met de Verdragen stree-
„ de, was geheel onnoodig. De stof was uit-
„ geput, in eene menigte van schriften, we-
„ derzyds in 't licht gegeven, en 't verder
„ twisten hierover zou slegts dienen, om de
„ gemoeden, wederzyds, te verbitteren. 2.
„ De schepen der Oostendesche Maatschappye
„ waren, of in de Indien, of onder weg, op
„ de heen- of wederreize. Opschorting der
„ Maatschappye, met eene uitzondering van
„ deeze schepen, was dan geene eigenlyke op-
„ schorting; maar eer eene bevestiging der
„ Maatschappye, die, gerust gesteld omtrent
„ de wederkeering haarer schepen, dezelven
„ met ryker laading zou laaten wederkeeren.
„ 3. 't Verlangen der opschortinge, in den zin,
„ waarin 't voorgesteld werdt, kon alleen voor
„ eene verlenging van de onzekerheid eener
„ Uitspraake worden aangezien. 4. De inhoud
„ van 't vierde punt hing af van de billykheid
„ des Keizers, waaraan de Staaten nimmer
„ twyfelen zouden. Zy wenschten alleenlyk,
„ dat hy zig geliefde te laaten overtuigen; en
„ zy

(e) Montgon *Tom.* III. *p.* 361.

1727. „ zy hoopten 't zelfs van zyne beroemde re-
„ delykheid. Hun beſluit was, dat, uit het ge-
„ ne hun van het Keizerlyk Hof voorgekomen
„ was, zy nooit hadden konnen merken, dat
„ de Keizer geneigd was, om de zaak in ge-
„ ſchil aan de uitſpraak van onpartydige Reg-
„ teren te onderwerpen. Ook zou men, dus
„ doende, een Regt, welk zy hielden genoeg
„ beveſtigd te zyn, ſchynen aan te merken,
„ als betwiſtbaar (*f*)."

Het Weener-Hof handelt met den Kardinaal de Fleury.

Dit antwoord, goedgekeurd zynde door de Koningen van Frankryk en Groot-Britanje, behaagde luttel aan 't Weener-Hof, daar men, ſedert, geraaden vondt, met Frankryk alleen, te handelen, en den Kardinaal de Fleury, die zeer geſteld was op den eernaam van bevrediger van Europa, aan te zoeken, om zyne tuſſchenſpraak by Groot-Britanje en de Staaten. Doch hy verklaarde aan den Keizerlyken Gezant, Baron van Fonſeca, dat 'er geen Verdrag te hoopen was, zo de Ooſtendeſche Maatſchappy niet vernietigd werdt. Over welke verklaaring, hy van den Engelſchen Gezant, Horatio Walpole, en van den Ambaſſadeur der Staaten, *Willem Boreel*, hooglyk, gepreezen werdt. Ondertuſſchen, deedt hy naar Weenen ſchryven „ dat men, 't gene hy tegen den „ Baron van Fonſeca gezeid hadt, niet ten „ kwaade duiden moeſt, moetende hy zig „ wat voegen naar de Engelſchen en Staat„ ſchen, om de geweldige beſluiten, die zy „ anders neemen zouden, te beter te konnen „ voorkomen (*g*)."

De

(*f*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 386.
(*g*) MONTGON *Tom.* III. *p.* 364—373.

De Koning van Pruiſſen, die nog met den Keizer in onderhandeling was, ziende, uit het Weener-Verdrag, zo veel voordeels niet te trekken, als men hem, in 't eerſt, hadt doen hoopen, zogt, omtrent deezen tyd, den argwaan, dien hy onder de Hanoverſche Bondgenooten verwekt hadt, weg te neemen. Hy deedt den Koning van Groot-Britanje en den Staaten, op nieuws, verklaaren, dat hy zig niet dagt te ſcheiden van het Hanoverſch Verdrag, en dat hy met het Weener-Hof niet dan over zyne byzondere belangen in onderhandeling geweeſt was. Ook ſchreef hy, in Sprokkelmaand, eenen Brief aan den eerſten, ſtrekkende, om hem te beweegen tot eene Verklaaring, dat hy niet gezind was, het Duitſche Ryk overlaſt aan te doen: welke verklaaring, ſedert, geſchiedde; maar de bemiddeling, ten zelfden tyde, door Pruiſſen, den Koning van Groot-Britanje aangebooden, werdt, heuſchelyk, van de hand geweezen (*b*). 1727. De Koning van Pruiſſen poogt den argwaan tegen hem op-gevat weg te neemen.

IX. De Kardinaal de Fleury maakt een nieuw ontwerp van voorafgaande punten.

Het Weener-Hof vervolgde, midlerwyl, de aangevangen' handeling, met den Kardinaal de Fleury, die ſterk ſtaan bleef op de vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchappye, als het eenig middel, om Groot-Britanje en den Staaten genoegen te geeven. De Keizer wildeze wel opſchorten voor eenen tyd; doch de geheele vernietiging kwam hem zo hard voor, dat hy 'er niet toe ſcheen te konnen beſluiten. De Kardinaal bediende zig, eerlang, van de tuſſchenſpraak des Hertogs van Lotharingen, om 't Weener-Hof tot andere gedagten te brengen. Ook

(*b*) Montgon *Tom.* III. *p.* 394-399. Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 337.

1727. Ook werkte hy, by den Koning van Groot-Britanje en by de Staaten, welken hy deedt bewilligen, in eene opſchorting der Maatſchappye, by voorraad. Koning George kon, in de tegenwoordige omſtandigheden, de vriendſchap van Frankryk, daar de Kardinaal nu 't hoog bewind voerde, niet ontbeeren. Hy beſloot, hierom, zig een weinig te voegen naar den Kardinaal, die ook 't vertrouwen der Staaten, in zo verre, ſcheen gewonnen te hebben, dat zy hem de zorg voor een gedeelte hunner belangen wel wilden overlaaten. Hy ontwierp dan, met toeſtemming van Koning George en de Staaten, *zes* nieuwe punten, die naar Weenen, aan den Hertoge van Richelieu gezonden werden, met laſt, omze den Keizer ſmaakelyk te maaken, en zig, hiertoe, des noods, ook van den byſtand van den Nuncius en van den Staatſchen Gezant te bedienen (*i*). De punten liepen op deezen zin: „ 1. 't Oktroi, aan de „ Ooſtendeſche Maatſchappye verleend, en „ alle handel uit de Ooſtenrykſche Nederlanden op de Indien zou, voor een' bekwaamen „ tyd, by voorbeeld, voor tien jaaren, opgeſchort worden. 2. De voorregten van den „ Koophandel, in Europa en in de Indien, „ zouden gebragt worden op den voorigen „ voet: byzonderlyk, zouden de voorregten „ van den Koophandel der Franſchen, Engelſchen en ingezetenen van den Vereenigden „ Staat herſteld worden, gelyk voor 't jaar „ 1725. 3. Alle andere regten en bezittingen „ zouden in den zelfden ſtaat blyven, als by „ de

(*i*) MONTGON Memoir. *Tom.* IV. *p.* 199—201.

„ de Verdragen van Utrecht en Baden, en by 1727.
„ het viervoudig Verbond was vaſtgeſteld. 4.
„ De Keizer, noch Spanje, noch derzelver
„ Bondgenooten, noch ook de Bondgenooten
„ van Hanover zouden tot geenerlei daade-
„ lykheid komen, noch medewerken tot iet,
„ welk de tegenwoordige ruſt van Neder-
„ Duitſchland en van 't Noorden zou konnen
„ ſtooren. 5. Zo dra men 't, over deeze pun-
„ ten, eens ware, zouden alle vyandelykheden,
„ terſtond, ophouden. Men zou de vertrokken
„ Ooſtendeſche ſchepen, van welken het Wee-
„ ner-Hof een' lyſt overleveren zou, vryelyk, te
„ rug laaten keeren. Men zou de Gallioenen ook
„ hunne reis naar Spanje laaten voltrekken,
„ en zyne Katholyke Majeſteit zou zig, om-
„ trent de belaſting op de goederen, met de
„ Gallioenen te wagten, en met de Vloot aan-
„ gebragt, ſchikken naar 't gene, in vreedzaa-
„ me tyden, gebruikelyk geweeſt was. 6. Men
„ zou niemant benadeelen of ontruſten, uit
„ haat over de Weener- en Hanoverſche Ver-
„ dragen. De handelende partyen zouden zig
„ zelfs vereenigen, om elk, die iet tegen dit
„ zesde punt ondernam, te verpligten tot her-
„ ſtelling (*k*)."

X. Het Weener-Hof zoekt de handeling te rekken.

Men handelde een' geruimen tyd over dit Ontwerp aan 't Weener-Hof, zonder dat de Keizerſchen ondernamen, een eenig punt van het zelve te wederleggen. Men beſloot, hieruit, dat zy de handeling nog al zogten te rekken, en de Hanoverſche Bondgenooten te doen ſtil zitten; tot dat men gezien zou hebben, wel-

(*k*) *Voka* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 388.

1727. welke gevolgen 't beleg van Gibraltar, en de aankomſt der Vloote in Spanje hebben zouden. Ook was 'er tyd noodig, om de Ruſſen in beweeging te brengen, vooral tegenwoordig, alzo 'er eenig misnoegen tegen de Regeering der Keizerinne Katharina ontſtaan was. Men hoopte, eindelyk, nóg op eene nadere verbindtenis met den Koning van Pruiſſen. Alle deeze uitzigten bragten te wege, dat men het Ontwerp des Kardinaals, welk men niet van de hand wyzen durfde, om de Hanoverſche Bondgenooten niet in de wapenen te jaagen, ook niet gereedelyk kon aanneemen. Eindelyk, beſloot het Weener-Hof, een ander Ontwerp te maaken; welk, om dat het van dit, in een wezenlyk punt, verſchilde, in Frankryk, in Engeland en in Holland, zou moeten onderzogt worden; waartoe tyd noodig zou zyn, binnen welken, de gelegenheid verloopen zou, om den veldtogt, gelyk men verſpreid hadt, te openen, met eenige belegering van gewigt. De Baron van Fonſeca, Keizerlyke Gezant in Frankryk, kreeg dan laſt, om den Kardinaal de Fleury *twaalf* punten voor te houden, die, ſedert, ook aan den Koning van Groot-Britanje en aan de Staaten werden medegedeeld. Zy liepen op deezen zin: „ 1. Tuſſchen de Mogend- „ heden, die deeze punten tekenden, zou een „ algemeene ſtilſtand van wapenen zyn, te wa- „ ter en te lande. 't Beleg van Gibraltar zou „ geſtaakt worden, zo dra de bekragtiging dee- „ zer voorafgaande punten, op de Byeenkomſt, „ zouden zyn goedgekeurd. 2. De Koophan- „ del der Spanjaarden in de Indien zou her- „ ſteld worden: de Engelſche Vloot zou, van „ voor

Het maakt een ander Ontwerp.

„ voor Porto Bello, vertrekken, op 't eerſte
„ bevel des Konings van Groot-Britanje, ver- 1727.
„ bindende den Koning van Frankryk zig, dat
„ dit bevel, zonder uitſtel, zou gegeven wor-
„ den. De Gallioenen zouden, in volle vei-
„ ligheid, te rug keeren, en de goederen, met
„ de Vloote, uit de Havana, overgebragt, zou-
„ den, terſtond na de aankomſt der Gallioe-
„ nen, aan de eigenaars worden uitgedeeld.
„ De Engelſche, Staatſche en Franſche Vloo-
„ ten, welken zig op de Spaanſche kuſten be-
„ vinden mogten, zouden van daar vertrek-
„ ken, zo dra de Wapenſchorſing zou begon-
„ nen zyn. 3. Deeze Wapenſchorſing zou zes
„ maanden duuren, te rekenen van den dag,
„ waarop de Byeenkomſt zou zyn aangevan-
„ gen. 4. De Byeenkomſt zou ook maar zes
„ maanden gehouden worden, geduurende wel-
„ ken, men, over de vernietiging, of ten min-
„ ſten over de opſchorting der Ooſtendeſche
„ Maatſchappye, zou overeenkomen, voor
„ een' zekeren tyd, by voorbeeld, voor zeven
„ jaaren; binnen welken, of binnen den tyd,
„ dien de Byeenkomſt duuren zou, men de
„ Ooſtendeſche ſchepen, waarvan de Keizer
„ een' lyſt overleveren zou, veilig zou laaten
„ te rug keeren uit de Indien; de ſchepen, die,
„ midlerwyl, mogten genomen zyn, wederom
„ vrygeevende. 5. De Verdragen van Utrecht
„ en Baden en het viervoudig Verbond zou-
„ den de grondſlag der handelinge zyn, op de
„ aanſtaande Byeenkomſt. De Koophandel
„ zou gebragt worden op den voet, by het U-
„ trechtſch Verdrag van Koophandel, tuſſchen
„ Spanje, Groot-Britanje en de Staaten, vaſt-

„ ge-

1727. „ geſteld. Andere en laatere geſchillen over
„ dit ſtuk zouden, op de Byeenkomſt, wor-
„ den afgedaan. 6. De Byeenkomſt zou aan-
„ vangen, twee maanden na dat deeze pun-
„ ten, wederzyds, zouden goedgekeurd en
„ getekend zyn. 7. Zy zou te Aken gehouden
„ worden. 8. De Gevolmagtigden op dezel-
„ ve zouden niet meer dan twee Edelluiden,
„ twee Paadjes en zes Livreibedienden by zig
„ mogen hebben. 9. Zy zouden geene Pleg-
„ tigheden in agt neemen, en zig, hier om-
„ trent, en omtrent de voorzitting, houden
„ aan 't gene te Kameryk vaſtgeſteld was. 10.
„ De Vorſten zouden hunnen Gevolmagtig-
„ den belaſten, allen omſlag, waardoor de By-
„ eenkomſt ontruſt of gerekt zou komen
„ worden, zorgvuldiglyk, te myden. 11. Zo
„ eene der Mogendheden, geduurende de zes
„ maanden, eenige vyandelykheid bedreeve,
„ zouden alle de anderen zig vereenigen, om
„ daarvan herſtelling te vorderen. 12. Men
„ zou de Noordſche Mogendheden ook nodi-
„ gen, om Gevolmagtigden te zenden op de
„ Byeenkomſt, tot vereffening der geſchillen,
„ welken zy, onderling, hadden. En verbondt
„ zig de Keizer, om, zo lang de Byeenkomſt
„ duuren zou, geenerlei vyandelykheid, te wa-
„ ter of te lande, aan te vangen (*l*)."

Aanmerking op de twee Ontwerpen.

Uit beide deeze Ontwerpen, met elkande-ren vergeleeken, was duidelyk te beſpeuren, dat, noch de Keiſer, noch de Hanoverſche Bondgenooten, eigenlyk, oorloogensgezind waren. Doch het Weener-Ontwerp toonde, daar-

(*l*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 390.

daarenboven, dat men langzaam dagt te han- 1727.
delen. De Kardinaal de Fleury maakte zig, ondertuſſchen, by de Engelſchen en Staatſchen, verdagt, dat hy 't Weener-Hof wat te veel begon te ontzien, waarin hem de Hertog van Richelieu, te Weenen, navolgde. Doch hy deedt zyn beſt, om den argwaan te doen verdwynen, zig, na 't ontvangen van het Weener-Ontwerp, tegen den Baron de Fonſeca, nog ernſtiger, verklaarende, dan hy, te vooren, gedaan hadt, op 't ſtuk der Ooſtendeſche Maatſchappye. Ook deedt hy de toebereidſels ten oorloge voortzetten, ſchoon hy heimelyk haakte naar vrede: waarom hy ongaarne vernam, dat het beleg van Gibraltar vervolgd werdt (*m*). Het Weener-Ontwerp, in Engeland en in den Haage, insgelyks, zynde overwoogen, vondt men, dat het niet beantwoordde aan de verwagting der Hanoverſche Bondgenooten; om dat men de wettigheid van 't Oktroi der Ooſtendeſche Maatſchappye, op de Byeenkomſt te Aken, wilde onderzogt hebben. 't Werdt dan van de hand geweezen. Doch de Kardinaal de Fleury, de aangevangen' handeling met het Weener-Hof willende agtervolgen, maakte, in 't begin van Bloeimaand, met overleg van de Engelſche en Staatſche Gezanten (*n*), een nieuw Ontwerp, welk, op den naam des Konings van Frankryk, alleen aan 't Weener-Hof, vertoond werdt, om het, gelyk in de inleiding werdt verklaard, na dat het aldaar zou goedgekeurd zyn, ook aan de Ha-

Het Weener-Ontwerp wordt van Groot-Britanje en de Staaten van de hand geweezen.

(*m*) Montgon Memoir. *Tom.* IV. *p.* 217—224.
(*n*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 279, 280.

1727. Hanoverſche Bondgenooten voor te leggen.

XI. By dit Ontwerp, werdt de Byeenkomſt, voor als nog, afgekeurd. Doch de Koning verklaarde, van gedagten te zyn, dat, mids de eerſte *zes* punten wat nader opgehelderd, en de zwaarigheden, in de tweede *twaalf*, met behoudenis, zo veel mogelyk ware, van 's Keizers oogmerk, weggenomen werden, men, wegens de volgende voorafgaande voorwaarden, zou konnen overeenkomen: „ 1. Dat het Ok„ troi der Ooſtendeſche Maatſchappye, en „ alle handel uit de Ooſtenrykſche Nederlan„ den op de Indien, voor den tyd van zeven „ jaaren, zou zyn opgeſchort, alzo zyne Kei„ zerlyke Majeſteit hadt toegeſtaan, dat men „ zulks, op de Byeenkomſt, zou mogen be„ raamen. 2. Dat de Koophandel, in Spanje, „ in Europa en in de Indien, zou herſteld wor„ den op den voet der Verdragen, voor 't jaar „ 1725 gemaakt. 3. Dat alle andere regten „ en bezittingen blyven zouden in den ſtaat, „ waarin zy, door de Verdragen van Utrecht „ en Baden, en door het viervoudig Verbond, „ gebragt waren. 4. Dat men de Noordſche „ Mogendheden vermaanen zou, tot vreed„ zaame gedagten, in afwagting der Byeen„ komſt, waarop ook hunne geſchillen zouden „ vereffend worden, en dat de Hanoverſche „ Bondgenooten niets zouden onderneemen, „ waardoor de ruſt, in 't Noorden of in Ne„ der-Duitſchland, geſtoord werdt. 5. Dat, na't „ bewilligen in deeze punten, alle vyandelykhe„ den zouden ophouden; dat de Ooſtendeſche „ ſchepen, voor de Wapenſchorſing vertrok„ ken, en begreepen in een' Lyſt, door den „ Kei-

Ontwerp van den Kardinaal de Fleury.

„ Keizer over te leveren, veiliglyk, te rug zou- 1727.
„ den keeren uit de Indien; dat de Gallioenen
„ hunne reis naar Spanje, vryelyk, zouden
„ voltrekken, en dat zyne Katholyke Maje-
„ ſteit, ten opzigte van de goederen, met de
„ Vloot en Gallioenen overgebragt, zig zou
„ gedraagen, als hy altoos, in vrye tyden,
„ gewoon geweeſt was. Dat het Engelſch Es-
„ quader onder Hoſier, van voor Porto Bello,
„ vertrekken zou, en zelfs naar Europa te rug
„ keeren; en dat de Engelſchen hunnen han-
„ del in Amerika dryven zouden, gelyk voor
„ deezen. Dat alle Franſche, Engelſche en
„ Hollandſche Esquaders zig, ten ſpoedigſte,
„ van de Spaanſche kuſten begeeven zouden,
„ zonder tegen derzelver opgezetenen, op
„ eenigerlei wyze, iet te onderneemen. 6. Dat
„ de Wapenſtilſtand zo lang duuren zou, als
„ de opſchorting van 't Oktroi der Ooſtende-
„ ſche Maatſchappye, te weeten, zeven jaa-
„ ren, binnen welken tyd, men aan eene al-
„ gemeene bevrediging arbeiden zou. 7. Zo
„ 'er, midlerwyl, na het tekenen deezer pun-
„ ten, eenige onluſten ontſtaan mogten, in
„ Europa of in de Indien, zouden de hande-
„ lende Mogendheden zig vereenigen, om
„ hem, die ongelyk geleeden hadt, vergoe-
„ ding van ſchade te bezorgen. 8. Zo deeze
„ punten werden aangenomen, zou men, zo
„ dra mogelyk, eene Byeenkomſt houden, te
„ Aken, of in eenige andere Stad, door den
„ Keizer voorgeſlaagen, alwaar alle de han-
„ delende Mogendheden hunne eiſchen zou-
„ den mogen voorſtellen, en doen onderzoe-
„ ken. De *agtſte*, *negende* en *tiende* punten

1727. „ van het Weener-Ontwerp waren zo wel
„ geſchikt, om de handelingen der Byeenkomſt
„ tot een goed einde te brengen, dat men niet
„ twyfelde, of zy zouden, eenpaariglyk, wor-
„ den goedgekeurd (o)."

Verſchil tuſſchen dat en het Weener-Ontwerp.

Dit tweede Ontwerp der Hanoverſche Bondgenooten verſchilde, van dat van Weenen, ten voornaamen deele, hierin, dat het de opſchorting der Ooſtendeſche Maatſchappye voor den tyd van zeven jaaren, van ſtonden aan, vorderde; daar het Weener-Ontwerp zulks niet, dan na dat het, op de aanſtaande Byeenkomſt, zo verſtaan zou zyn, toeliet. Wyders, hadden de Hanoverſche Bondgenooten vaſtgeſteld, in dit hun laatſte Ontwerp, geene veranderingen te gedoogen; maar 'er zig digt aan te houden. Het werdt dan naar Weenen gezonden, met eenen Brief, by wyze van Verklaaring, waarin te kennen gegeven werdt, dat, zo 'er, in den tyd van eene maand, geen antwoord kwame op dit Ontwerp, de Hanoverſche Bondgenooten zulks voor eene afbreeking van alle handeling zouden houden. Doch om de ſchorheid deezer verklaaringe een weinig te verzagten, waren de uitdrukkingen des Briefs zo ingerigt, dat de ernſt en deftigheid, in den zelven, gepaard gingen, met de vereiſchte eerbiedigheid voor de Majeſteit des Keizers; waarom men reden hadt, om 'er eenen gunſtigen uitſlag van te wagten. Men wil, dat de Heer *Chauvelin*, toen nog *Preſident a Mortier*, in 't Parlement van Parys, den brief hadt opgeſteld, ſchoon de Kardinaal niet ongaarne hoorde, dat men

(o) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 394.

men hem, als den Schryver, aanmerkte (*p*). 't Ontwerp, naar Weenen gezonden zynde, werdt, op den elfden van Bloeimaand, te Laxemburg, in een vertrek van den Graave van Sinzendorff, overwoogen, in 't byzyn van de Franſche en Staatſche Gezanten. Men kwam, dien zelfden avond, nog eens, ſamen, by den Prinſe Eugenius, alwaar de Spaanſche Ambasſadeur, Hertog van Bournonville, ook verſcheenen was. De Keizerſchen verſtonden, dat men 't Ontwerp eerſt naar Spanje en Rusland zenden moeſt, en antwoord afwagten van deeze twee Hoven. Bournonville maakte aanmerkingen op ieder punt. De Keizerſchen, voorkomen willende, dat men hunnen Meeſter der ſchuld gave van het afbreeken der handelinge en 't voortzetten des oorlogs, verklaarden den Hertoge van Richelieu en den Heere Hamel Bruininx „ dat zyne Keizerlyke Majeſteit, voor „ zig zelven, de punten aanneemen, en de Ooſt„ endeſche Maatſchappy, voor zeven jaaren, „ opſchorten wilde; maar 't ſcheen, zeidenze, „ vreemd en hard, dat men hem vergde, o„ ver de belangen van Spanje en Rusland, uit„ ſpraak te doen, zonder deeze Mogendhe„ den gehoord te hebben: vooral, daar men „ een Engelſch Esquader te gemoet zag in de „ Zond, zonder dat men wiſt, met wat oog„ merk, het derwaards ware gezeild; en daar „ de uitſlag van 't beleg van Gibraltar nog „ onzeker was." Doch de Gezanten van Frankryk en de Staaten verſtonden, dat de tyd van hooren en raadpleegen verſtreeken was, en dat

1727.

Verklaaring der Keizerſchen.

(*p*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 287, 353.

1727. dat het Weener-Hof zig, met *ja* of *neen*, verklaaren moeſt. De Hertog van Richelieu deedt deezen eiſch, met zo veel beleid en heuſchheid, en ſtondt 'er, te gelyk, zo ſtyf op, dat de Keizer, eindelyk, op den eenentwintigſten, het Ontwerp der Hanoverſche Bondgenooten, ſchriftelyk, aannam. Doch om de eer van 't Keizerlyke Hof te beter te bewaaren, vondt men geraaden dat het nog eens herſchreeven, en met eenige punten, de goede orde, op de aanſtaande Byeenkomſt te Aken, betreffende, vermeerderd werdt. 't Verſchilde toen, behalven in deeze vermeerdering, alleenlyk in woorden van het tweede Ontwerp der Hanoverſche Bondgenooten (*q*). In deezen ſtaat, werdt het, met den titel van *derde Ontwerp tot behoudenis der algemeene Vrede*, gezonden naar Verſailles, daar 't, op den agtentwintigſten van Bloeimaand, aankwam. De Kolonel Armſtrong was, dien zelfden dag van Parys vertrokken; na dat hy, met de Franſchen, de beweegingen van den aanſtaanden veldtogt geregeld hadt. De Kardinaal de Fleury, en de Heeren Walpole en de Fonſeca, het Ontwerp nader ingezien, en alles, wat de algemeene bevrediging betrof, in orde geſteld hebbende, begaven zig, verzeld van den *Graave van Merville*, Sekretaris van Staat des Konings van Frankryk, op den eenentwintigſten, naar de wooning van den Ambaſſadeur Boreel, te Parys, hebbende hy niet te Verſailles konnen komen, ter oorzaake eener krankte, waaraan hy, weinige dagen hier-

(*q*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 399.

hierna (2), overleedt. De voornaamſte zwaarigheid, die zig, hier, opdeedt, betrof de tekening van het Ontwerp, die niet te Parys ſcheen te konnen geſchieden, alwaar geen Spaanſche, noch te Weenen, alwaar geen Engelſche Gevolmagtigde tegenwoordig was. Eindelyk, kwam men overeen, dat de ontworpen punten, zo alsze, laatſtelyk, van Weenen overgezonden waren, eerſt door de Keizerſche, Franſche, Engelſche en Staatſche Gevolmagtigden, Fonſeca, Morville, Walpole en Boreel, getekend zouden worden; gelyk geſchiedde (r); en dat men, daarna, eene Akte zou opſtellen, waarin dezelfde punten begreepen zouden zyn; doch die alleen door Walpole zou worden getekend (s). In deeze Akte, verklaarde de Engelſche Gezant „ dat hy den Koning, zy„ nen Meeſter, door zyne ondertekening der „ voorafgaande punten, zo kragtig omtrent „ den Koning van Spanje verbondt, als of de„ zelven, nevens hem, door eenen Staatsdie„ naar van zyne Katholyke Majeſteit, onderte„ kend geweeſt waren; mids de Hertog van „ Bournonville hem eene Akte van gelyke kragt „ en verbindtenis, omtrent den Koning, zy„ nen Meeſter, deedt ter hand ſtellen. Wy„ ders, beloofde hy, op den beſtemden tyd, „ de bekragtiging der voorafgaande punten, „ door den Koning, zynen Meeſter, gedaan, „ in gereedheid te zullen hebben, om, tegen „ eene

1727.

De voorafgaande Punten worden getekend, te Parys,

(r) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 2.
(s) Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 146. Montgon *Tom.* IV. *p.* 342—356.

(2) Te weeten, op den twaalfden van Zomermaand. Zie *Europ. Merc.* Jan.—Juny 1727. bl. 309.

1727. „ eene diergelyke van den Koning van Span-
„ je, te worden uitgewiſſeld (*t*)." De Heer Walpole gaf van het oogmerk deezer Akte, die den Hertoge van Richelieu toegezonden werdt, in een' brief, kennis aan deezen en aan den Heere Hamel Bruininx (*u*). En deezen ver-
en te Weenen. voegden zig, op den dertienden van Zomermaand, aan de wooning van den Prinſe Eugenius, te Weenen, daar de Hertog van Bournonville ook verſcheenen was, die zig, niet dan met moeite, beweegen liet, tot het tekenen van diergelyke Akte, als Walpole, te Parys, getekend hadt. Hy deedt het egter, eindelyk. Ook tekende hy, daarna, een Affchrift der voorafgaande punten, nevens den Hertoge van Richelieu; en een ander, nevens den Heere Hamel Bruininx. Alle deeze Akten werden, terſtond, naar Parys, naar Madrid, en naar den Haage verzonden (*v*).

De Kardinaal de Fleury raakt in hooge agting, hier te Lande.

De voorafgaande punten waren zo dra te Parys niet getekend, of 't gerugt daarvan verſpreidde zig, alomme, en verwekte groote vreugde in Holland, daar men zig nu de opſchorting der Ooſtendeſche Maatſchappye beloofde, en meer hoop dan ooit te vooren hadt op derzelver geheele vernietiging. 't Beleid van den Kardinaal de Fleury, die zo veele Mogendheden tot vrede hadt weeten te neigen, werdt hooglyk gepreezen, vooral in Holland, daar men hem, van dien tyd af, begon aan te zien, als

(*t*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 404, 405.
(*u*) *Voiez* les Lettr. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III. *p.* 406, 408.
(*v*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 386, 392-394. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 410, 411.

als den uitmuntendſten Staatsdienaar, dien Frankryk immer gehad hadt. Men oordeelde hem geheel vry van de ſtreeken der Staatkundigen: en men ſtelde vaſt, dat hy de Vrede opregtelyk lief hadt en zogt. De Ambaſſadeur der Staaten aan 't Franſche Hof, de Heer *Abraham van Hoey*, die den Heer Boreel, eerlang, opvolgde, heeft veel toegebragt, om den Kardinaal in hooge agtinge te helpen, hier te Lande. Doch op 't laatſt van zyn leeven, heeft men eerſt begonnen te oordeelen, dat men hem, te vooren, niet wel gekend hadt (*w*). 1727.

XII. George de I., Koning van Groot-Britanje, ſterft.

In Engeland, werdt het nieuws van het tekenen der voorafgaande punten ook met blydſchap ontvangen: die egter, by veelen, ſpoedig gemaatigd werdt, op eene tyding, die, weinige dagen laater, uit Duitſchland, kwam, en het onverwagt overlyden van Koning George den I. bekend maakte. Deeze Vorſt, die zo veel deel hadt aan 't leggen van den grondſlag der Vrede, was, 's daags na het tekenen der voorafgaande punten te Weenen, naar Holland ſcheep gegaan, om zyne Duitſche Staaten te bezoeken. Op den negentienden, vervorderde hy, van de Vaart, by Utrecht, zyne reis te lande, en kwam, den volgenden dag, in goeden welſtand, zo 't ſcheen, te Delden, in Twente, aan, tuſſchen tien en elf uuren des nagts. Hy deedt een hertig avondmaal, en at, zo in 't gemeen geloofd is, veel meloen, daarop eenige glazen koud water drinkende; hoewel ſommigen (*x*) verhaalen, dat hy geen meloen, maar een Chinaas-appel, tot na-

(*w*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 205, 366, 368.
(*x*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 362.

1727. nageregt gebruikt heeft. 's Nagts wel geruſt hebbende, reedt hy, ten vier uuren des morgens, uit, met oogmerk, om de middagmaaltyd, te Lingen, te houden: doch tuſſchen agt en negen uuren, deedt hy de koets ſtil houden, in voorneemen, om zyn water te maaken. En toen bevondt hy, dat hem zyne eene hand onbeweegbaar by 't lyf hing. Zyn Kamerdienaar *Fabricius* wreefze ſterk: 't gene, naderhand, ook geſchiedde, door den Heelmeeſter, die de koets, te paarde, gevolgd was; doch zonder vrugt. Kort hierop, kreeg de Koning zulke vreemde trekken in zyne oogen en mond, en zulk eene ongewoone zwelling in de tonge, dat de Heelmeeſter, deeze toevallen aanziende voor tekenen van beroerte, hem een' ader opende. De Vorſt toen, zo veel bezefs gekreegen hebbende, dat hy bevel geeven kon om hem, na Osnabrug, by zynen Broeder, te voeren, viel aan 't ſluimeren, in Fabricius armen, zonder, door 't ſchudden en ſtooten van 't rytuig, wakker te worden. Den Heelmeeſter nu aan zyn leeven beginnende te wanhoopen, reedt Fabricius vooruit naar Osnabrug, om den Biſſchop, 's Konings broeder, te waarſchuwen. De Koning, omtrent ten tien uuren, geheel buiten ſpraak en kennis, te Osnabrug zynde gebragt, bleef in deezen ſtaat tot den volgenden morgen, zynde den tweeëntwintigſten van Zomermaand; wanneer hy, omtrent ten twee uuren, overleedt, in den ouderdom van agtenzeſtig jaaren. Zyn Lyk werdt, te Hanover, in 't graf zyner Voorouderen, bygezet (y). Men

(y) TINDAL *Vol.* XIII. [*of* XXVIII.] *p.* 361—363. MONTGON *Tom.* IV. *p.* 398, 399.

Men kreeg, den volgenden dag, de tyding van dit onverwagt overlyden in den Haage. Zy vloog, terſtond, over naar Engeland, daar menze, twee dagen laater, hadt. De Ridder Robert Walpole gaf 'er den Prinſe en Prinſeſſe van Walles, zonder uitſtel, kennis van. Midlerwyl, hadt hy de Stad Londen, met dubbele wagt, doen bezetten. Hunne Koningklyke Hoogheden, die zig te Richemond bevonden, kwamen, nog dien zelfden avond, te Londen. De Prins werdt, terſtond, van de Leden des geheimen Raads, die in de Stad waren, voor Koning, erkend, en des anderendaags, uitgeroepen, onder den naam van *George den II.* De Gezant, Horatio Walpole, weetende, dat zyn Broeder, de Ridder Robert, niet zeer gezien geweeſt was, by den Koning, nog Prins van Walles zynde, bewoog, naar ſommiger verhaal, den Kardinaal de Fleury, om, ten zynen voordeele, aan den Koning te ſchryven; welk ſchryven zo veel zou te wege gebragt hebben, dat beide Robert en Horatio Walpole in aanzien bleeven, ten Hove (*z*). De Staaten verzuimden niet, George den II., in de Lente des volgenden jaars, wegens zyne komſt tot de Kroon, geluk te wenſchen, door een buitengewoon Gezantſchap, welk, door de Heeren *Bernard*, *Graave van Welderen* en *Kornelis Silvius*, Burgemeeſter en Raad der Stad Haarlem, bekleed werdt (*a*). De Gezanten ſlooten, op den zevenentwintigſten van Bloeimaand, een Verdrag met George den II., waarby de voo-

1727. Zyn Zoon, George de II., volgt hem op.

(*z*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 401—406.
(*a*) Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1728. *bl.* 115.

1727. voorige Verdragen, byzonderlyk die van de jaaren 1717 en 1726, vernieuwd en bekragtigd werden. De Pretendent, die, kort na dat de tyding van 's Konings afſterven in Italie gekomen was, van Bononie was vertrokken, deedt ſommigen hoopen op, anderen vreezen voor eene omwenteling, ten zynen voordeele. Doch George de I. was overleeden in zulke omſtandigheden, zynde de voorafgaande punten maar even getekend, dat geene der uitheemſche Mogendheden gezindheid toonde, om zig, ten behoeve des Pretendents, te roeren (*b*). Hy kwam tot in Lotharingen; doch keerde, na een kort verblyf te Nancy, wederom naar Italie (*c*). De Mogendheden, welken hem; te vooren, onderſteund hadden, of gehouden werden, hem onder de hand gunſt toe te draagen, waren nu geraakt in eenen toeſtand, waarin zy zig zyns in 't geheel niet konden aantrekken. De Koning van Frankryk was naauw verbonden aan het Huis van Hanover. De Keizer hadt de ontworpen' Vredepunten getekend. Spanje was buiten ſtaat geſteld, om iet, ter zee, tegen de tegenwoordige Regeering van Groot-Britanje, te onderneemen, hebbende de Engelſche Esquaders de toeruſtingen in dit Ryk, geweldiglyk, belemmerd. Ook zogt men, thans, aan 't Hof van Madrid, alles, wat, voorheen, van de oogmerken van Spanje, ten behoeve des Pretendents, verſpreid was, voor uitvindſels der Engelſche Staatsdienaaren te doen doorgaan (*d*). In Rusland, was ook

Ydele hoop van ſommigen op de bevordering des Pretendents.

(*b*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 4—8.
(*c*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 21.
(*d*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 170.

ook merkelyke verandering voorgevallen. De Keizerin Katharina was, kort na de ontdekking eener ſamenzweeringe tegen haare Regeering, op den zeventienden van Bloeimaand, overleeden, en opgevolgd, door eenen Kleinzoon van haaren overleeden Gemaal (*e*), die, onder den naam van *Peter den II.*, in't twaalfde jaar zyns ouderdoms, voor Keizer uitgeroepen werdt. 's Vorſten minderjaarigheid en de inwendige beroerten in't Ryk waren oorzaak, dat men de ontwerpen vaaren liet, welken de overleeden' Keizerin, tegen Zweeden en Deenemarke, en, zo geloofd werdt, ook ten behoeve des Pretendents, geſmeedt hadt (*f*). 1727.

XIII. De Keizer, Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten bekragtigen de voorafgaande Punten.

De dood der Keizerinne van Rusland en die des Konings van Groot-Britanje zouden, zo ze eerder voorgevallen waren, naar alle waarſchynlykheid, grooter' invloed gehad hebben op den ſtaat der zaaken van Europa. Nu vervolgde men den voet der handelingen, die te Weenen en te Parys waren aangevangen. De bekragtigingen der voorafgaande punten, die ook, op zyn tyd, in den Haage, geſchied waren (*g*), werden, op den negenentwintigſten van Hooimaand, tuſſchen den Keizer, Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, uitgewisſeld, te Parys (*h*). De Keizer gaf zelfs, terſtond, bevel aan zyne Zuſter, de Aartshertoginne *Maria Elizabet*, welke hy, op 't einde des jaars 1724, tot Landvoogdeſſe der Oosten-

De Ooſtendeſche Maatſchappy wordt

(*e*) *Voiez* Suplem. *au* Corps Diplom. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 122.
(*f*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 370—377.
(*g*) *Zie* Reſol. Holl. 5 *Juny*, 9 *July* 1727. *bl.* 645, 704. Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 317, 317.
(*h*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 406. *Tom.* V. *p.* 147. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 411.

1727. tenrykſche Nederlanden, hadt aangeſteld (*i*), om het eerſte der voorafgaande punten ter uitvoeringe te doen brengen, en het Oktroi der Ooſtendeſche Maatſchappye te doen opſchorten. Zy gaf 'er, terſtond, kennis van aan de Bewindhebbers dier Maatſchappye. Doch de lyſt der vertrokken ſchepen, welken, volgens de voorafgaande punten, vryelyk, zouden mogen te rug keeren, bleef nog eenige weeken agter (*k*). Eindelyk, werdt zy den Staaten, door den Graave van Konigſek-Erps, overgeleverd, op den dertigſten van Oogſtmaand. By dezelve bleek, dat 'er nog twaalf ſchepen uit de Indien verwagt werden, waarvan 'er drie in Louwmaand, en twee, eerſt in Zomermaand deezes jaars, uit de haven van Ooſtende, in zee geſteken waren. En hieruit was klaarlyk te beſpeuren, om welke reden, men, aan 't Weener-Hof, zo lang gedraald hadt, met het tekenen der voorafgaande punten. De Bewindhebbers der Ooſtendeſche Maatſchappye hadden dit Hof bewoogen, om hun gelegenheid te laaten, om, voor de opſchorting, nog zo veele ſchepen naar de Indien te zenden, als zy konden uitruſten. Ook toonde de lyſt, hoe zeer de Maatſchappy was toegenomen in vermogen. Zy hadt, ſedert haare opregting, agttien ſchepen naar de Indien en naar China gezonden, waarvan 'er een in de Ganges gebleeven was, vyf behouden te rug gekeerd waren, en nog twaalf verwagt werden (*l*). Den Heere *Humes*, Bediende der Ooſtendeſche Maatſchappye,

opgeſchort.

(*i*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1724. *bl.* 214.
(*k*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 344.
(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 412, 413.

pye, in Bengale, voor deezen, laſt gehad hebbende, om eenige ſchepen in de Indien te koopen, zonder dat men wiſt, of deeze laſt uitgevoerd ware (*m*); begeerde de Keizer, naderhand, op de Staaten, dat zy der Maatſchappye vryheid laaten zouden, om nog twee ſchepen te zenden naar de Indien, mids zy zig verbonde om de ſchepen, die Humes mogt ingekogt hebben, niet herwaards te laaten komen; maar de Staaten weezen dit verzoek van de hand (*n*). 1727.

Doch terwyl de Keizer eenen aanvang maakte met het uitvoeren der voorafgaande punten, toonde het Hof van Madrid kleine genegenheid, omze te bekragtigen en naar te komen. De Hertog van Bournonville hadtze, gelyk wy boven (*o*) verhaalden, ſchoorvoetende, getekend. En 't Hof hadt 'er zo dra geene kennis van gekreegen, of hunne Majeſteiten gelieten zig verwonderd en misnoegd, over 't voltrekken eener handelinge, welke, zonder hunne kennis, aangevangen was. De Heer van der Meer, den Markgraave de la Paz willende geluk wenſchen met de aanſtaande Vrede, werdt koel bejegend. Zelfs hieldt de la Paz zig t'eenemaal onkundig van 't gene 'er, te Parys, was voorgevallen. Nogtans, gaf de Koning, op den negentienden van Zomermaand, op 't ſterk aanhouden van den Heere van der Meer, zyn woord, dat hy de voorafgaande punten aannam, en in 't ſtaaken der vyandelykheden voor Gibraltar bewilligde. Weinige dagen laater, Wapenſloot

Het Spaanſche Hof maakt zwaarigheid in 't bekragtigen der voorafgaande punten.

(*m*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 414.
(*n*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 274.
(*o*) *Bladz.* 438.

1727. ſchorſing voor Gibraltar geſlooten.

ſloot men ook eene Wapenſchorſing voor deeze Stad, die duuren zou, tot dat men tyding kreege van 't bekragtigen der voorafgaande punten: waarna 't beleg, geheellyk, zou opgebroken worden. Maar na deeze bekragtiging werdt nog lang gewagt. De ziekte des Konings van Spanje was hiervan, gedeeltelyk, oorzaak. Doch men vorderde ook nadere verklaaring van het *tweede* en *vyfde* der voorafgaande punten. By het tweede, was beraamd

Handeling van den Ambaſſadeur van der Meer, aan 't Spaanſche Hof.

„ dat alle regten en bezittingen blyven zou-
„ den, gelykze geregeld waren, by de Ver-
„ dragen van Utrecht en Baden, by het vier-
„ voudig Verbond, of by de Verdragen en
„ Overeenkomſten voor 't jaar 1725 gemaakt,
„ en den Keizer noch de algemeene Staaten
„ betreffende, en dat, zo 'er eenige verande-
„ ringen, omtrent die regten of bezittingen,
„ waren voorgevallen, men zulks op de aan-
„ ſtaande Byeenkomſt, volgens de gemelde
„ Verdragen, regelen en herſtellen zou:" En dit punt ſcheen het Hof nadere opheldering te behoeven. In het vyfde punt, was, onder anderen, vaſtgeſteld „ dat men elkanderen de
„ ſchepen, die mogten genomen zyn, met de
„ laading, te rug geeven zou." Maar de Spanjaards hadden, in 't voorleeden jaar, in Vera Cruz, een ryk Engelſch Zuidzeeſchip, de *Prins Fredrik* genaamd, aangehouden (*p*); welk, met de laading, twee millioenen ponden ſterlings waardig gerekend werdt. En dit ſchip begeerde men te behouden, in regtvaardige vergoeding, zo men voorgaf, voor de ſchade,

(*p*) MONTGON *Tom.* III. *p.* 82.

de, door de Engelſchen, den Spanjaarden aangedaan, met het bezetten der Gallioenen, in Porto Bello. Nog andere zwaarigheden maakte men, aan 't Spaanſche Hof, over de uitdeeling van 't zilver en de goederen van byzondere Perſoonen, welken met de Vloote uit Amerika waren overgebragt: al het welke het werk der Vrede en de opening der voorgenomen' Byeenkomſt zeer vertraagde. De Heer van der Meer, die thans alleen met de zaaken der Hanoverſche Bondgenooten, in Spanje, belaſt was, gaf zig veel moeite, om de Spaanſche Staatsdienaars tot andere gedagten te brengen; doch hy ſlaagde luttel. Ook kreeg hy vermoeden, dat de Hoven van Weenen en Madrid, heimelyk, overeengekomen waren, om de handeling te rekken. Eindelyk, ſcheen hy, in 't begin van Hooimaand, hoop te ſcheppen, dat de Markgraaf de la Paz in zyne voorſlagen bewilligen zou. Hy verzogt hem, hierop, om poſtpaarden, op dat hy van 't gehandelde, ten ſpoedigſte, berigt mogt konnen geeven aan zyne Meeſters, en aan de Hoven van Frankryk en Engeland. Doch de la Paz zogt, van nieuws, uitſtel (q). Van der Meer ſchreef hem, hierop, eenen uitvoerigen brief, waarin hy hem de ongegrondheid der zwaarigheden, die 't Spaanſche Hof maakte, omſtandiglyk, aanwees (r). De dood van George den I., van welke men, omtrent deezen tyd, in Spanje, kennis kreeg, ſcheen dit Hof, in 't eerſt, nog onhandelbaarder te maaken. Doch George de II., 1727.

(q) Montgon *Tom.* IV. *p.* 444—469.
(r) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 29.

1727. II., uit ſchryvens van den Heere van der Meer, vernomen hebbende, dat men, in Spanje, nog ongeneigd bleef, om het ſchip den Prins Fredrik te rug te geeven, en Gibraltar, geheellyk, te ontheffen van 't beleg, gaf, terſtond na zyne komſt tot de Kroon, bevel, om nog zes Oorlogsſchepen te voegen by 't Esquader onder den Admiraal Wager, die op de hoogte van Gibraltar kruiſte. Ook ſloot hy, in Slagtmaand, een Verdrag met den Hertoge van Brunswyk-Wolfembuttel, waarby deeze zig verbondt, om, ten dienſte des Konings van Groot-Britanje, vyfduizend man gereed te houden (*s*). De Koningen van Frankryk en Groot-Britanje en de Staaten der Vereenigde Geweſten deeden, ondertuſſchen, door den Heere van der Meer, ernſtelyk, aanhouden by den Koning van Spanje, dat hy de goederen, met de Vloote, uit Nieuw Spanje, aangebragt, niet zo zwaar belaſtte, als hy ſcheen voor te hebben (*t*). De onderzaaten deezer drie Mogendheden, en vooral die van den Vereenigden Staat hadden veel deels in 't gene, met deeze Vloote, was aangebragt. En het ophouden der Vloote door de Engelſchen hadt, ſchoon 'er 't belang van den Staat door ſcheen bevorderd te worden, veel misnoegen en ongeruſtheid veroorzaakt, onder de Koopluiden: 't welk niet merkelyk afnam, zo lang de Gallioenen nog bezet bleeven, in de Haven van Porto Bello. Ook hadt de aankomſt der Vloote, in 't voorjaar, onaangezien 'er 't Hanoverſch Verbond by

Hy vordert, dat men de goederen, met de Vloo te aangebragt, niet zwaar belaſte.

(*s*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 140. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 254.

(*t*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 18, 19.

by ſcheen te zullen benadeeld worden, onder de Spaanſche Koopluiden in Holland, en voor-al te Amſterdam, geene mindere vreugde veroorzaakt, dan in Spanje zelve. De handeling van den Ambaſſadeur van der Meer, die zynen Meeſteren, en zelfs den Koningen van Frankryk en Groot-Britanje veel genoegen gaf, werdt, ondertuſſchen, van tyd tot tyd, moeilyker, doordien men, in Spanje, tyding gekreegen hadt, dat de Engelſchen zig meeſter hadden gemaakt van het Eiland Providence, en van eene baaije in Kampeche: ook dat zy eene ſterkte hadden aangelegd, op de kuſt van Florida (*u*). De hoop op de opening eener Byeenkomſt, tot vereffening der hangende geſchillen, ſcheen, derhalve, meer af- dan toe te neemen. 1727.

Ondertuſſchen, kwam de handelwyze van 't Spaanſche Hof veelen gantſch onbegrypelyk voor. Het Verbond van Hanover was, reeds te vooren, magtiger geweeſt dan dat van Weenen, welk, na de dood der Keizerinne van Rusland, en na het tekenen en bekragtigen der voorafgaande punten door den Keizer, nog meer verzwakt was; doch daar was, ſedert eenen geruimen tyd, eene onderhandeling begonnen tuſſchen de Hoven van Frankryk en Spanje, waaruit, eerlang, de verzoening tuſſchen de twee Kroonen gebooren werdt. En 't ſcheen, dat deeze verzoening het Spaanſche Hof hoop deedt ſcheppen, dat de Koning van Frankryk minder yveren zou voor de belangen van het Hanoverſche Bondgenootſchap, dan hy tot hier-

Aanmerkingen op het gedrag van het Spaanſche Hof.

(*u*) Montgon *Tom.* V. *p.* 214, 252, 254, 293, 339.

1727. hiertoe gedaan hadt: 't welk dan aanleiding gaf, om het bekragtigen der voorafgaande punten te verwylen. 't Gewigt der zaake vordert wel, dat wy hier, kortelyk, verhaalen, op welk eene wyze, deeze verzoening bewerkt werdt.

XIV. De Hoven van Frankryk en Spanje verzoenen zig met elkanderen.

De Abt de Montgon, die, gelyk wy, te vooren hebben aangetekend (v), naar Spanje getrokken was, ten tyde van het Staatsbewind des Hertogs van Bourbon, met heimelyken laſt, om voorzigtiglyk te arbeiden, tot herſtelling der verbroken' vriendſchap, tuſſchen de twee Kroonen, hadt zig, ſedert de verheffing des Kardinaals de Fleury, die hem niet gunſtig was, minder dan te vooren, konnen kwyten van deezen laſt, om dat hy zig minder vrienden wiſt te verkrygen, aan 't Spaanſche Hof. Hy hadt zig, nogtans, zo bemind weeten te maaken, by hunne Katholyke Majeſteiten, dat zy hem, in 't begin deezes jaars, te rug gezonden hadden naar Frankryk, om, op de bedekſte wyze, aanhang te winnen voor Koning Filips; die zynen toeleg, tegen die van den Huize van Orleans, zou begunſtigen, wanneer hy, in geval de Koning zonder Zoonen overleedt, aanſpraak maaken zou op de Kroone van Frankryk; zyn regt op welke, ſchoon hy 'er plegtiglyk van afgeſtaan hadt, hy, nogtans, nimmer, uit het gezigt hadt verlooren (w). 't Berigtſchrift des Konings van Spanje, den Abt de Montgon, ten deezen einde, ter hand geſteld, is nog in wezen, en in deszelfs *Gedenkſchriften* (x) te vinden. Ook verhaalt hy, dat hy den Kar-

(v) *Bladz.* 361.
(w) *Voiez* MONTGON *Tom.* II. *p.* 37, 43, 215, 352, 361, 367.
(x) *Tom.* III. *p.* 70. *Voiez daar Tom.* VIII. *p.* 515.

Kardinaal de Fleury, den Hertog van Bourbon, ſchoon thans van 't Hof verwyderd, en veele andere Luiden van rang, bragt of verſterkte in het voorneemen, om den Koning van Spanje, in zulk eene gewigtige gelegenheid, dienſt te doen (y). Doch alzo deeze handel zeer bedekt gehouden moeſt worden, hadt de Koningin hem nog een Geſchrift mede gegeven, waarin verklaard werdt ;; dat men zig ,, bedroog, als men dagt, dat hunne Katho- ;, lyke Majeſteiten afkeerig waren van alle ;, verzoening; dat zy, in tegendeel, gaarne ,, zouden zien, dat zyne Allerchriſtelykſte Ma- ;, jeſteit het Weener-Verbond aannam: in ;; welk geval, zy den onderdaanen van Frank- ,, ryk de goederen wilden uitkeeren, welken ;, hun, uit de laading der Vloote en Gallioe- ,, nen, toekwamen (z)." En dit Geſchrift gaf den Abt aanleiding, om ook over gemeene zaaken te handelen, en den inhoud van zynen geheimen laſt te beter bedekt te houden. De voorſlag, die 'er in vervat was, vondt egter geenen ingang aan 't Franſche Hof (a). Doch 't handelen hierover gaf gelegenheid, tot de herſtelling der verbroken' vriendſchap tuſſchen de twee Hoven. Montgon bewoog den Kardinaal, om eenen brief te ſchryven aan de Koninginne van Spanje, die gunſtiglyk beantwoord werdt (b). Daarna, beſloot Koning Lodewyk zelf, aan Koning Filips te ſchryven, op de verze- 1727.

(y) *Tom.* III. *p.* 137 — 147, 218 — 226, 295. *Tom.* IV. *p.* 293, 342. *Tom.* V. *p.* 196.
(z) MONTGON *Tom.* III. *p.* 81.
(a) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 10.
(b) MONTGON *Tom.* III. *p.* 191.

1727. zekering, die Montgon de Kardinaal gedaan hadt, dat zulks van goede uitwerking zyn zou. Ook kwam 'er behoorlyk antwoord op deezen brief (*c*): waarna de verzoening geoordeeld werdt voltrokken te zyn. Lodewyk de XV. beſloot, kort hierna, wederom eenen Ambaſſadeur te zenden naar Spanje. De *Graaf van Rottembourg* werdt tot deeze aanzienlyke waardigheid benoemd. Hy kwam, in 't begin van Wynmaand deezes jaars, aan, te Madrid (*d*).

XV. Sterfte hier te Lande.

De Vereenigde Geweſten, en Holland in 't byzonder, werden, in den Zomer en Herfſt deezes jaars, bezogt met heete koortſen, welken, in 't gemeen, beſmettelyk geoordeeld werden, en veele menſchen uit het leeven rukten. Te Amſterdam, daar anders, by gewoone tyden, in den Herfſt, naauwlyks tweehonderd menſchen ter weeke begraaven worden, begroef men 'er nu, verſcheiden' weeken agtereen, tuſſchen de zes- en zevenhonderd.

Dood van den Raadpenſionaris Hoornbeek.

De Raadpenſionaris van Holland, Izaak van Hoornbeek, die, in Hooimaand des jaars 1725, nog voor vyf jaaren aangenomen was geworden (*e*), was ook, op den zeventienden van Zomermaand (*f*), aan eene uitteerende ziekte, overleeden, in den ouderdom van eenenzeventig jaaren (*g*). Zyn gewigtig Ampt, welk, eenigen tyd, by voorraad, door *Jakob Godefroi, Baron van den Boetſelaar*, als eerſte der Heeren Edelen, waarge-

(*c*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 299—304, 431, 434.
(*d*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 251, 321.
(*e*) Reſol. Holl. 18 *July* 1725. *bl.* 524.
(*f*) Reſol. Holl. 21 *July* 1727. *bl.* 677.
(*g*) Europ. Merc. *Jan.*—*July* 1727. *bl.* 318.

Mr. SIMON VAN SLINGELAND,
Raadpensionaris van Holland.
A. Schouman del. naar de Originele Schillery van Ph. van Dyk.
J. Houbraken fec.
Is. Tirion excudit.

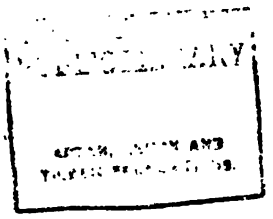

genomen geweeſt was, werdt, op den zeventienden van Hooimaand, opgedraagen aan den Theſaurier-Generaal, *Mr. Simon van Slingeland*. Hy verſcheen, twee dagen daarna, voor de eerſte reize van zyn leeven, in de Vergadering van Holland: 't welk, veelligt, nimmer eenen Raadpenſionaris, voor hem, gebeurd was. Men beëedigde hem, op dezelfde Inſtructie, waarop zyn voorzaat het zelfde Ampt bekleed hadt. Ook werdt hem dezelfde wedde, te weeten, twaalfduizend guldens in 't jaar, toegelegd, wordende hem daarenboven, in geval hy 't Raadpenſionarisſchap, t'eenigen tyde, mogt afleggen, een jaargeld van vierduizend guldens beloofd (*b*). 1727. De Theſaurier-Generaal Simon van Slingeland volgt hem op.

De uitſlag der handelinge aan 't Spaanſche Hof was het gewigtigſt voorwerp van de zorge der Vereenigde Staaten. Het ophouden van het zilver en van de goederen, die, met de Vloote, in Spanje waren aangebragt, veroorzaakte den Spaanſchen Koopluiden, hier te Lande, groote ſchade. De Koning ſcheen gezind, de onderzaaten van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, welken een aanzienlyk gedeelte van dit zilver en van deeze goederen toekwam, zo zwaar te belaſten, als of hy, met hen, in openbaaren oorlog geweeſt was. Men wilde hun de Stukken van Agten, die tegen agt Reaalen de Plata *geregiſtreerd* waren, tegen negen en eene halve Reaalen, uitdeelen, waarby zy twintig ten honderd verliezen zouden. De Staaten, hiervan kennis bekomen hebbende, XVI. Handeling over de belasting op de goederen en 't zilver met de Spaanſche Vloote aangebragt.

(*b*) *Zie* Reſol. Holl. 17, 19 *July* 1727. *bl.* 734, 737. Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 56, 56, 56.

1727. de, beſlooten den Heere van der Meer aan te ſchryven „ dat hy den Koning vertoonen moeſt, „ hoe zeer zulk eene zwaare belaſting ſtreedt, „ met het *vyfde* der voorafgaande punten;" doch alzo zy van hun beſluit, vooraf, kennis gaven aan de Franſche en Engelſche Gezanten, in den Haage, merkte de Markgraaf de Fenelon aan „ dat men eerſt de gedagten „ der Hoven van Frankryk en Groot-Britan- „ je behoorde te weeten, om daarna, in eene „ gemeene zaak, gelykerhand, te arbeiden." Ook verzogt hy eenige opheldering, omtrent de verhooging der ſtukken van agten, van welke gewaagd was. De Afgevaardigden der Staaten hernamen „ dat men hun onderregt hadt, „ dat, ten tyde van den Hertoge van Ripper- „ da, de munt in Spanje verhoogd was, en „ de ſtukken van agten op negen en een hal- „ ve Reaalen de Plata geſteld; doch dat zy „ oordeelden, dat zulk eene verhooging gee- „ ne plaats behoorde te hebben, omtrent het „ zilver, op de Vloote en Gallioenen, voor „ rekening van byzondere Perſoonen, gelaa- „ den; om dat dit zilver, in wezen, aan dee- „ ze Perſoonen toebehoorde, waarom het hun „ ook zo als het was moeſt uitgeleverd wor- „ den. Hen te verpligten het zilver naar de „ Munt te brengen, om het, met de gemelde „ verhooging, te rug te ontvangen, was eene „ ſoort van belaſting. Wat de gewoone * be- „ laſting betrof; zy waren onderregt, dat de- „ zelve, in Oorlogstyden, wel plagt verhoogd „ te worden; doch in tyden van Vrede, gelyk „ men zulke tyden verſtaan moeſt, door de „ *vrye tyden*, waarvan, in 't *vyfde* der voraf- „ gaan-

* *Indulto.*

„ gaande Punten, gewaagd werdt, was zy niet 1727.
„ hooger dan vyf ten honderd geweeſt. Ein-
„ delyk, haddenze van het beſluit der Staaten
„ kennis willen geeven aan de Gezanten, op
„ dat de poogingen van hunne Hoog-Mo-
„ gendheden, aan het Spaanſche Hof, door
„ die van hunne Aller-Chriſtelykſte en Groot-
„ Britanniſche Majeſteiten, ondersteund, te
„ betere uitwerking hebben zouden." Ook verwierven de drie Mogendheden, eerlang, dat de ſtukken van Agten tot agt Reaalen de Plata werden gerekend, by de uitdeeling: doch de belaſting begeerde men geweldiglyk te verhoogen. De Heer van der Meer, die, uit den naam der drie Mogendheden, gehandeld hadt, hadt niet konnen verwerven, dat men, in Spanje, de tegenwoordige tyden, als *vryen* en *vreedzaamen*, aanzage.

XVII. Handeling om 't Spaanſche Hof tot bekragtiging en uitvoering der vooraf-gaande Punten te bewee-gen.

De overige zwaarigheden, die 't Spaanſche Hof maakte, bleeven nog in volle kragt. 't Beleg van Gibraltar werdt nog niet opgebroken. Men weigerde de herlevering van 't ſchip den Prins Fredrik, en men vorderde, dat de Engelſchen het Eiland Providence en de baai op de kuſt van Kampeche verlieten: ook dat zy de ſterkte deeden ſlegten, welke zy, op de kuſt van Florida, hadden opgeworpen. Men verwagtte veel goeds van de aankomſt des Graaven van Rottembourg (*q*), die, terſtond, met den Markgraave de la Paz, in onderhandeling tradt, en laſt hadt, om ronde verklaaring te vorderen, of men de vooraſgaande punten, in derzelver waare betekenis, begeerde te be-

(*q*) Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 30-33.

1727. bekragtigen, of niet. Hy ontkende niet, onder 't handelen „ dat Spanje gegronde reden van „ klaagen hebben kon, over 't gedrag der En„ gelſchen in Amerika; doch hy verſtondt, „ dat deeze klagten, op de Byeenkomſt, be„ hoorden gebragt te worden, en dat men, „ midlerwyl, de voorafgaande punten ter uit„ voeringe brengen moeſt, waartoe de Ko„ ning zig, by zyne ondertekening, verpligt „ hadt: of zo zyne Majeſteit vorderde, dat „ Groot-Britanje hem, vooraf, voldeede, zou „ dit Ryk ook, vooraf, herlevering vorderen „ konnen van alle de ſchepen, na de Utrecht„ ſche Vrede, door de Spaanſche Kuſtbewaar„ ders, genomen: 't welk eene langwyligheid „ en verwarring brengen zou in de handeling, „ die regt bekwaam zou zyn, om Europa te „ dompelen in dezelfde zwarigheden, welken „ men, door het treffen der voorafgaande pun„ ten, zo gelukkiglyk, meende weggenomen „ te hebben: te meer, daar de Engelſchen ver„ klaard hadden, liever de wapenen te willen „ herneemen, dan van hunne regten afſtaan „ (r)." Op deeze wyze, ſprak Rottembourg in 't begin; doch men kreeg vermoeden, dat hy, toeleggende, om, als gewoonlyke Ambasſadeur van Frankryk, in Spanje te blyven, zig aangenaam zogt te maaken aan 't Spaanſche Hof, en hierom, naderhand, wat zagter toon ſloeg (s). Ook oordeelden ſommigen, dat men, in Spanje, nog al hoop ſchepte op eenen opſtand in Engeland; alwaar, inderdaad, veel ver-

(r) Montgon Memoir. Tom. IV. p. 338-343.
(s) Montgon Tom. V. p. 383, 468.

verdeeldheid was in 't Parlement; en dat men zig verbeeldde, dat de Kroon, liever dan, in zulke omſtandigheden, eenen uitheemſchen oorlog aan te vangen, beſluiten zou, tot de herlevering van Gibraltar en Port Mahon (t). 1727.

Doch de Heer van der Meer, en de Engelſche Gezant *Benjamin Keene*, die, na 't tekenen der voorafgaande punten, te Madrid gekomen was, drongen, eerlang, zo ſterk op antwoord, dat de Graaf van Rottembourg, aangezet door brieven van den Kardinaal de Fleury, eindelyk, bewilligde in een Ontwerp van 't Spaanſche Hof, waarby de herlevering van 't ſchip den Prins Fredrik, op zekere voorwaarden, werdt toegeſtaan. Hy zondt dit Ontwerp naar Frankryk. Doch men ſchreef hem „ dat En- „ geland het nimmer zou aanneemen." Hy kreeg, toen, van nieuws, bevel, om, nevens Van der Meer en Keene, aan de Spaanſche Staatsdienaars te verklaaren „ dat de Hano- „ verſche Bondgenooten niet langer in onze- „ kerheid konden blyven, en volſtrektelyk be- „ geerden te weeten, wat zy te wagten had- „ den, oorlog of vrede?" Van deezen laſt lekte, eer hy voltrokken werdt, iet uit aan 't Spaanſche Hof, welk hierop veranderde van gedagten. De Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, de zaaken, vooraf, bereid hebbende, hielden, op den eerſten van Wintermaand, eene byeenkomſt met den Graave van Konigſek en den Markgraave de la Paz. Men kwam, hier, overeen, dat Rottembourg eenen brief ſchryven zou aan de la Paz, behel-

Voorſlag der Spaanſchen.

Eiſch der Hanoverſche Bondgenooten.

(t) Montgon Tom. V. p. 347.

1727. helzende de voorwaarden, op welken, de Koning van Groot-Britanje begeerde, zig te verdraagen: op welken brief, de la Paz zou antwoorden, en, in zyn antwoord, de aanneeming der gemelde voorwaarden vervatten. 't Geſchiedde (*u*). Rottembourg ſchreef „ dat „ men, zonder nader beſcheid af te wagten, „ alle overgebleeven' zwarigheden zou konnen wegneemen, alzo de Koning van Groot-„ Britanje beloofd hadt, terſtond, bevel te „ geeven, aan zyne Admiraals Hoſier en Wa-„ ger, om uit de Indien en Spanje naar huis „ te keeren. *Ook wilde hy aan de beſliſſing der „ aanſtaande Byeenkomſt verblyven, of het ſchip „ de Prins Fredrik eenigen verbooden handel ge-„ dreeven hadt: in welk geval, men, deswege, „ behoorlyke voldoening geeven zou, zo wel als „ omtrent alle de pryzen, welken men, weder-„ zyds, op elkanderen veroverd hadt, zullende „ men elkanderen ook voldoen, wegens het kren-„ ken der Verdragen, na 't jaar* 1725: mids de „ Koning van Spanje zig verbonde om, 1. het „ beleg van Gibraltar, terſtond, op te bree-„ ken, de zaaken herſtellende in den ſtaat, „ waarin zy, volgens de Utrechtſche Vrede, „ behoorden te zyn. 2. bevel te geeven, om „ het ſchip den Prins Fredrik over te leveren „ aan de bedienden der Engelſche Zuidzee-„ Maatſchappye, te Vera Cruz, die 't naar „ Europa zouden voeren; na dat men een „ lyſt van de laadinge gemaakt zou hebben, „ laatende, midlerwyl, den Koophandel der „ Engelſchen in Amerika vry blyven, op den „ voet

Hun Ontwerp

(*u*) Montgon *Tom.* V. *p.* 468—473.

„ voet van het Verdrag van Aſſiento. 3. de
„ goederen, met de Vloote aangebragt, uit 1727.
„ te deelen aan de eigenaars (v)."

De Markgraaf de la Paz bewilligde, gelyk men afgeſproken was, op den derden van Wintermaand, ſchriftelyk, in de voorwaarden van deezen brief. Alleenlyk maakte hy eene merkwaardige verandering in het punt, welk wy, met eene ſchuine letter, hebben doen drukken, en welk, in zyn antwoord, op deeze wyze, geſteld was: „ Dat men, op de aanſtaande „ Byeenkomſt, zou onderzoeken, of het ſchip „ de Prins Fredrik niet of al gehouden ware, „ te voldoen de ſchade, welke door het lang „ bezet houden der haven van Porto Bello „ veroorzaakt was; waaromtrent men, volgens de uitſpraak der Byeenkomſt, voldoening geeven zou: zullende den zelfden regel ook plaats grypen, ten opzigte van alle de pryzen, wederzyds genomen, en van de verdere ſchade, welke men elkanderen in de Koophandel mogt hebben aangedaan: midsgaders, van de heimelyke en openbaare krenkingen der Verdragen en Verbindtenisſen, voor het jaar 1726, ingevolge van het tweede der voorafgaande punten (w)."

wordt door de Spaanſchen, tegen afſpraak, met eene merkelyke uitzondering, aangenomen.

De Graaf van Rottembourg, 't zy hy deeze verandering niet gemerkt hadt, 't zy hyze van klein gewigt rekende, 't zy, eindelyk, gelyk waarſchynlykſt is, dat hy zig te zeer voegde naar 't Spaanſche Hof, ontving het Ontwerp van den Markgraave de la Paz, en zondt het naar

De Koning van Spanje bewilligt, eindelyk, in een verbeterd Ontwerp.

(v) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 34.
(w) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 36.

1727. naar Frankryk. Van der Meer en Keene hadden hem, ondertuſſchen, reeds te kennen gegeven, hoe zeer het hun mishaagde. Ook werdt het, in Frankryk en in Engeland, van de hand geweezen (x). Rottembourg arbeidde, ſedert, zo ernſtelyk, om den misſlag, dien hem zyne toegeevendheid hadt doen begaan, te doen herſtellen, dat hunne Katholyke Ma-
1728. jeſteiten, eindelyk, bewilligden in eene verandering van het jongſte Ontwerp, waarin de Koning van Groot-Britanje genoegen nam (y). Het punt, waarover 't geſchil viel, werdt 'er in geſteld, op deeze wyze „ De Koning van „ Groot-Britanje ſtaat toe, dat, in de Byeen„ komſt, onderzogt en afgedaan worden de „ klagten, welken de Spanjaards, wegens ver„ booden handel en andere zaaken, ten opzig„ te van het ſchip den Prins Fredrik, hebben „ mogten: ook, dat de verdere eiſchen, wel„ ken men tegen elkanderen hadt, aldaar wor„ den afgedaan: midsgaders, dat men 'er be„ ſliſſe, of de pryzen, welken men in zee op „ elkanderen veroverd hadt, behooren weder„ gegeven te worden, of niet." In de overige punten, was het Ontwerp van den Graave van Rottembourg, genoegzaam woordelyk, gevolgd. Het veranderd Ontwerp werdt, door de Keizerlyke, Franſche, Spaanſche, Engelſche en Staatſche Staatsdienaars, den zesden van Lentemaand des jaars 1728, op het Pardo, getekend (z). Daar verliep egter nog eeni-

(x) MONTGON *Tom.* V *p.* 412, 413, 416. *Tom.* VI. *p.* 35, 36.
(y) MONTGON *Tom* VI. *p.* 50.
(z) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 45. DU MONT Corps Dipl. *om.* VIII. *P.* II. *p.* 150. MONTGON : *m.* VIII. *p.* 152—157.

nige tyd, eer men 't volkomen eens werdt, wegens den laſt, dien de Koningen van Spanje en Groot-Britanje geeven zouden aan hunne onderhoorigen in Amerika; en eer het Spaanſche Hof beſloot, de werken voor Gibraltar te ſlegten, en de Spaanſche troepen te doen vertrekken. 't Een en 't ander gelukte, nogtans, eindelyk (*a*), en alles ſcheen zig te ſchikken, tot eene algemeene bevrediging der misnoegde Mogendheden van Europa. 1728.

XVIII. Naamen der voornaamſte Gevolmagtigden op de aanſtaande Byeenkomſt, te Soiſſons.

Ook verwagtte men nu, eerſtdaags, de opening der Byeenkomſt, op welke de openſtaande geſchillen ſtonden vereffend te worden. Zy moeſt, volgens de voorafgaande punten, te Aken worden gehouden. Doch men veranderde van gedagten, op verzoek van den Kardinaal de Fleury, die tot eerſten Gevolmagtigde des Konings van Frankryk benoemd was, en zig bezwaarlyk zo verre van 't Hof verwyderen kon. Kameryk werdt dan, wederom, tot de handelplaats benoemd. Doch om dat deeze Stad nog te ver van Compiegne of Marly was, daar 't Franſche Hof zig gemeenlyk bevondt, beſloot men, den Kardinaal nog verder te gemoet te gaan, en te Soiſſons te vergaderen (*b*). De Gevolmagtigden der meeſte Mogendheden kwamen, hier, in Zomermaand, aan. De Keizer zondt 'er den Groot-Kanſelier *Filips Lodewyk, Graaf van Sinzendorff*, *Joan Chriſtoffel Pentenrider*, Baron van Adelshauſen, en *Leopold, Graaf van Windiſchgratz*. Pentenrieder, op den tienden van Oogſtmaand, overleeden zynde, werdt, door den Ba-

(*a*) Montgon *Tom.* VI. *p.* 172, 173.
(*b*) Montgon *Tom.* V. *p.* 104 — 106.

1728. Baron de Fonſeca, 's Keizers Gezant in Frankryk, opgevolgd. Van wege Frankryk, waren, behalve den Kardinaal de Fleury, tot de handeling gevolmagtigd de Markgraaf de Fenelon en de *Graaf van Brancas-Careſt*: van wege Spanje, Don Michiel Jozef, Hertog van Bournonville, *Don Alvaro de Navia Oſorio*, *Markgraaf de Santa Cruz*, en *Don Joachim Ignatius de Bainenechaa*, Hofmeeſter der Koninginne (*c*). De Koning van Groot-Britanje hadt tot zyne Gevolmagtigden benoemd William Stanhope, tweeden Kamerling van 's Konings Huis, en, voor deezen, Ambaſſadeur aan 't Spaanſche Hof, Horatio Walpole, buitengewoonen Ambaſſadeur in Frankryk, en *Steven Pointz*. De Staaten hadden tot de handeling verkooren de Heeren Cornelis Hop, Oud-Schepen en Raad der Stad Amſterdam en Bewindhebber der Weſtindiſche Maatſchappye; *Steven Hurgronje*, Burgemeeſter van Vliſſingen en Bewindhebber der Ooſtindiſche Maatſchappye, en Sikko van Goslinga, Grietman van Franikeradeel. De Heer van Goslinga hadt verzogt van de bezending verſchoond te worden, deels ter oorzaake zyner hooge jaaren; maar vooral, om dat de geldmiddelen van Friesland de koſten deezer aanzienlyke bezendinge bezwaarlyk draagen konden; doch de andere Geweſten hielden ernſtelyk aan by de Staaten van Friesland, dat zy Goslinga bewoogen. Holland boodt zelfs aan, de helft der koſten op zig te willen neemen, zo lang Goslinga zig tot de handeling zou laaten gebruiken (*d*): waarop hy

(*c*) *Voiez* MONTGON *Tom.* V. *p.* 105.

(*d*) Reſol. Friesl. 4 *Oktob.* 29 *Novemb.* 1727. *aangeh. in 't* Jagtpr. *gedr.* 1737. *bl.* 102, 103.

hy zig hadt laaten overhaalen. Wyders, hadden Rusland, Zweeden, Deenemarke, Poolen, de Keurvorſten van Beieren en de Palts en de Hertogen van Lotharingen, Modena en Holſtein ook hunne Gezanten op de Byeenkomſt, te Soiſſons; alwaar zelfs twee afgezondenen van de Ooſtendeſche Maatſchappye, de Bewindhebbers *Patyn* en *Proly*, werden toegelaaten (*e*). 1728.

XIX. Schets van de inzigten en belangen der handelende Mogendheden: als van den Keizer en Spanje.

De verſchillende inzigten en belangen der handelende Mogendheden, zelfs der zulken, die, door de twee Verdragen van Weenen of van Hanover, onderling aan elkanderen verbonden waren, deedt veelen vreezen, dat de Byeenkomſt te Soiſſons geen' beteren uitſlag hebben zou, dan die van Kameryk, voor omtrent drie jaaren, gehad hadt. 't Beſt, dat men zig voorſtelde, was eene langduurige handeling. De Keizer en Spanje, ſchoon verbonden door het Weener-Verdrag, hadden geheime inzigten, die tegen elkanderen aanliepen. De Keizer hadt beloofd, de Hertogdommen Toskane, Parma en Piacenza aan den Infant Don Carlos te zullen opdraagen, en 'er reeds Akten van verleend: doch, den Paus en den Groot-Hertog van Toskane tegen deeze Akten *geproteſteerd* hebbende (*f*), hadt deeze opdragt, zo vermoed werdt tot heimelyk genoegen des Keizers, zyn vol beſlag nog niet gekreegen. Midlerwyl, was *François Farneſe*, Hertog van Parma, die met *Dorothea van Nieuwburg*, Weduwe zyns Broeders Odoard Farneſe, gehuwd geweeſt was, wien zy de tegenwoordige Koningin

(*e*) Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 172.
(*f*) *Zie* hier voor, *bl.* 288.

1728. gin van Spanje gebaard hadt, in Sprokkelmaand des jaars 1727, onverhoeds, overleeden. Zyn Broeder, *Antonio Farneſe*, was hem opgevolgd in de Regeering (*g*), en zelfs, wat laater, in de egt getreden met de Prinſeſſe *Henriette van Modena* (*h*). En dit Huwelyk, zo 't vrugtbaar bleek, maakte de verwagting van den Infant Don Carlos, ten opzigte van Parma en Piacenza, nog onzekerer, dan zy te vooren was. Het Spaanſche Hof hadt, om zig van de Italiaanſche Staaten te verzekeren, al voor lang, heimelyk, voorgenomen, in de plaats van zesduizend Zwitſers, gelyk by 't viervoudig Verbond beraamd was (*i*), zesduizend Spanjaards te voeren naar Italie: waarin Frankryk en Groot-Britanje, reeds by een geheim punt van 't Verbond van 't jaar 1721, bewilligd hadden (*k*). Doch men dagt het nu, openlyk, te bedingen, op de Byeenkomſt te Soiſſons. De Keizer zogt, daarentegen, het invoeren van Spanjaarden in Italie, uit al zyn vermogen, te voorkomen. Hy vreesde, dat het Huis van Bourbon hem, allengskens, te magtig worden zou, in Italie; en zig, door den tyd, meeſter maaken van zyne andere bezittingen, in dit Geweſt. Hy zogt, hierom, Groot-Britanje en de Staaten te ontſteeken met argwaan tegen dit Huis, en hen te beweegen, om, in allen geval, alleenlyk Zwitſers, en geene Spanjaards in Italie te laaten voeren. Wyders, ſtondt hem, met deeze twee Mogendheden, het ſtuk der Ooſt-

(*g*) MONTGON *Tom.* III. *p.* 420—423.
(*h*) MONTGON *Tom* V. *p.* 391.
(*i*) *Zie* hier voor, *bl.* 175.
(*k*) *Zie* hier voor, *bl.* 236.

Ooſtendeſche Maatſchappye te vereffenen. En eindelyk zogt hy de voornaamſte handelende Mogendheden te beweegen, tot eene belofte, om de Pragmatike Sanctie, of vaſtgeſtelde opvolging in 't Huis van Ooſtenryk, te handhaaven: waarin de meeſten merkelyke zwaarigheden zagen. De handeling over 's Keizers belangen alleen moeſt, derhalve, den Gevolmagtigden op de Byeenkomſt te Soiſſons lang werk verſchaffen. Tuſſchen Spanje en Groot-Britanje, waren ook verſcheiden' zaaken af te doen; waarvan wy, reeds te vooren, gewaagd hebben. Spanje begeerde vergoeding voor 't nadeel, by 't ophouden en bezetten der Vlooten en Gallioenen, in Amerika, geleeden. De Engelſchen vorderden, hiertegen, 't ſchip den Prins Fredrik te rug, en begeerden de ſchade gebeterd te hebben, die hun, ſedert eenige jaaren, door de Spaanſche Kuſtbewaarders, was toegebragt. Het vereffenen deezer geſchillen ſtondt geſchaapen, veel tyds te zullen koſten: doch men verwagtte niet, dat Spanje ſtyf op zyne eiſchen ſtaan zou, als het Groot-Britanje en de Staaten maar beweegen kon, om in het overvoeren der zesduizend Spanjaarden naar Italie te bewilligen. Frankryk, voor zig zelf, niets van belang te vorderen of te voldoen hebbende, kon bekwaamlyk het ampt van ſcheidsman en middelaar, tuſſchen de handelende Mogendheden, waarneemen. 1728.

Van Spanje en Groot-Britanje.

Doch behalve de genoemden, waren 'er nog andere geſchillen onder de Vorſten en Staaten van Europa in wezen, welken men voorhadt, op de Byeenkomſt te Soiſſons te brengen, of op welken men, ten minſten, onder 't hande-

Van eenige Leden des Duitſchen Ryks.

1728. len, het oog hadt. De Huizen van Beieren en Saxen maakten aanſpraak op een gedeelte van de Ooſtenrykſche nalaatenſchap, en zagen, hierom, ongaarne, dat men de voornaamſte Mogendheden tot het handhaaven der Pragmatike Sanctie zogt over te haalen. Maximiliaan Emmanuel, Keurvorſt van Beieren, in Sprokkelmaand des jaars 1726, overleeden zynde (*l*), was opgevolgd door zynen Zoon *Karel Albrecht*, die met Maria Amelia, Dogter van Keizer Jozefus, gehuwd was, en uit deezen hoofde aanſpraak maakte op een gedeelte der Ooſtenrykſche nalaatenſchap, zo de Keizer, zonder Zoonen, overleedt. De Keurprins van Saxen was, insgelyks, gehuwd met eene Dogter van Keizer Jozefus, *Maria Jozefa* genaamd, die hem reeds eenen Zoon en eene Dogter gebaard hadt. De Huizen van Brandenburg, Saxen, Sultzbach en Tweebruggen beweerden regt te hebben, op Gulik en Berg, welke Hertogdommen nog bezeten werden door den Keurvorſt van de Palts, *Karel Filips*, die geene Zoonen hadt, en omtrent zeventig jaaren oud was (*m*). De Huizen van Brunswyk-Lunenburg en Anhalt hadden eiſchen op Saxen-Lauwenburg. De zaak van *Karel Leopold*, Hertog van Mekelemburg, maakte ook veel gerugts, ten deezen tyde, en hadt geenen kleinen invloed op de handelingen te Soiſſons. De Hertog was, genoegzaam van den aanvang zyner Regeeringe af, in geſchil geweeſt met den adel zyns Hertogdoms, welk zo hoog liep, dat

(*l*) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 484.
(*m*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 192—196.

dat de Keizer, tuſſchen beide komende, den Hertog ontzette van 't bewind zyner Staaten, welk aan den Keurvorſt van Hanover, en den Hertoge van Brunswyk-Lunenburg-Wolfembuttel opgedraagen werdt. Doch, kort voor 't openen der Byeenkomſt te Soiſſons, was hierin verandering gemaakt. De Keizer, t'onvrede op de twee Beſtierders, die, in de gemeene zaaken van Europa, andere inzigten volgden dan hy, gaf 't bewind over Mekelemburg aan *Karel Lodewyk*, Broeder van Karel Leopold, en ſtelde, nevens de twee genoemde Vorſten, den Koning van Pruiſſen, als Hertog van Maagdenburg en Medebeſtierder der Neder-Saxiſche Kreits, aan, om Karel Lodewyk te handhaaven in 't bewind (*n*). De Koning van Pruiſſen beweerde ook, by mangel van mannelyk oir, tot alle de Keizerlyke Leenen van 't Hertogdom Mekelemburg geregtigd te zyn. Doch dit maakte George den II., als Keurvorſt van Hanover, en den Hertog van Wolfembuttel te ongenegener, om 't bewind, welk hem, door den Keizer, opgedraagen was, te erkennen. Hier uit ontſtondt een twiſt tuſſchen de voornaamſte Duitſche Vorſten, die veele jaaren duurde (*o*), en niet nalaaten kon eenigen invloed te hebben op de handelingen te Soiſſons. De twiſt tuſſchen den Vorſt en de Stenden van Ooſtfriesland, van welke wy, hiervoor (*p*), gewaagd hebben, en die, in zeker opzigt, overeenkomſt hadt met 1728.

(*n*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 156. Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 210 *& ſuiv.*
(*o*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* VII. *p.* 1—293.
(*p*) *Bladz.* 282.

1728. met de Mekelemburgſche zaak, hadt, insgelyks, vry wat invloed, op de handelingen te Soiſſons.

Van de Noorder Kroonen.

De Noorder Kroonen hadden ook inzigten, die onderling verſchilden, en op welken men, in de Byeenkomſt te Soiſſons, het oog houden moeſt. De Hertog van Holſtein, gedraagen door de Hoven van Weenen en Petersburg, en, zo vermoed werdt, ook door de Koningen van Poolen en Pruiſſen, maakte eiſch op de Kroone van Zweeden, en ſcheen ſlegts te wagten op de gelegenheid, om zynen eiſch te doen gelden. Ook zogt hy herſteld te worden in 't Hertogdom Sleeswyk, in 't bezit waarvan, Frankryk en Groot-Britanje beloofd hadden den Koning van Deenemarke te zullen handhaaven (q): of, zo hem dit niet gelukken mogt, oordeelde hy, dat hem ten minſten eenig ander Vorſtelyk goed, in de plaats van Sleeswyk, moeſt worden toegelegd. Zyn Zoon, in Sprokkelmaand deezes jaars geboóren, hadt, gelyk men het thans aan het Ruſſiſche Hof begreep, het naaſte regt tot de Kroone van dit Keizerryk, in geval de jonge Keizer, Peter de II., zonder nakomelingſchap overleedt; alzo Anna Petrowna, Dogter van Peter den I., die deezen Zoon ter weereld gebragt hadt, in Bloeimaand, geſtorven was. En dit uitzigt verpligtte den Hertog van Holſtein ook, om zig naauw vereenigd te houden met de Mogendheden, die zyne belangen voorſtonden. De Koning van Deenemarke hadt eenig verſchil met de Steden Hamburg en Lubek; welk egter niet veel invloed hadt

(q) Zie hier voor, bl. 379, 404.

hadt op de gemeene zaaken: doch de twist over 't Hertogdom Sleeswyk noodzaakte hem, de Hanoverſche Bondgenooten zeer te ontzien. Ondertuſſchen, hadt hy Groot-Britanje en den Staaten, in den aanvang deezes jaars, geen klein misnoegen gegeven, door het opregten eener Ooſtindiſche Maatſchappye te Altena; waartoe *Jozias van Asperen*, Koopman van Amſterdam, hem de eerſte aanleiding gegeven hadt (*r*). Men wilde deeze Maatſchappy doen doorgaan voor de herſtelde Maatſchappy van Tranquebar, welke, reeds voor eenige jaaren, te Koppenhagen, opgeregt geweeſt was (*s*): werwaards zy ook, eerlang, verplaatſt werdt; alzo eenigen, by gerugte, verſpreid hebbende, dat de nieuwe Maatſchappy, met het zelfde oogmerk, opgeregt was, als die van Misſiſippi in Frankryk, en die van de Zuidzee in Engeland, de inſchryvingen, te Altena, belet hadden (*t*). De tegenwoordige ſtaat van 't Hertogdom Koerland en Semigallie veroorzaakte ook merkelyke ongeruſtheid in 't Noorden. De Hertog *Ferdinand* hadt geene kinderen. Hy was, in 't jaar 1711, zynen Neeve *Fredrik Willem* opgevolgd, die met de Ruſſiſche Prinſeſſe *Anna Iwanowna*, Dogter van den Czaar *Iwan Alexowitz*, Broeder van Keizer Peter den I., gehuwd geweeſt was. Rusland hadt, uit deezen hoofde, en vooral om dat Koerland dit Ryk dekt tegen Poolen, reden om zorg te draagen, dat de toekomende Hertog in de Ruſſiſche belan- 1728.

(*r*) Reſol. Holl. 10 *Maart* 1728. *bl.* 257.
(*s*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 1—42. Du Mont Corps Dipl, *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 149.
(*t*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 314—319.

1728. langen was. Poolen, van welk Koerland, oudtyds, ter leen ontvangen was, zogt, daarentegen, dit Hertogdom, na de dood van Hertoge Ferdinand, geheellyk, van zig te doen afhangen. Maar de Stenden van Koerland, bedugt, dat zulk eene afhangkelykheid nadeelig zyn zou aan hunnen Godsdienſt, hadden, in 't jaar 1726, Graaf *Maurits van Saxen*, natuurlyken Zoon des Konings van Poolen, tot toekomenden Hertog verkooren; hoewel deeze keuze, door den Landdag van Grodno, in 't voorleeden jaar gehouden, vernietigd was. Zelfs hadt men Graaf Maurits genoodzaakt, het Hertogdom te verlaaten; waarover de Republyk van Poolen zig, van deezen tyd af, 't beſtier ſcheen te willen aanmaatigen (*u*). De Godsdienſt hadt invloed, op den twiſt over Koerland. Doch aan verſcheiden' oorden in Duitſchland, in Poolen en elders, waren, gelyk wy reeds, by verſcheiden' gelegenheden, hebben aangemerkt, geſchillen over den Godsdienſt tuſſchen de Roomſch-Katholyken en Proteſtanten ontſtaan, die de Ryksdagen in Duitſchland verdeeld hielden (*v*), en hierom ook van belang werden, met opzigt op de handelingen te Soiſſons, die, ook uit deezen hoofde, niet konden nalaaten van langen duur te zyn.

XX. Van de Staaten der Vereenigde

Doch midden onder de menigvuldige verdeeldheden en twiſten, welken de verſchillende inzigten en belangen van zo veele Mogendheden op de Byeenkomſt te Soiſſons ſcheenen te

(*u*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 471—499. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 131, 131, 138. Suplem. au Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 188—202.

(*v*) *Voiez* MONTGON *Tom.* VI. *p.* 327.

te zullen moeten veroorzaaken, ſtelden de Staaten der Vereenigde Geweſten zig, in de gantſche handeling, alleenlyk twee voornaame oogmerken voor: de geheele vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchappye, die ſlegts voor zeven jaaren opgeſchort was, en voldoening omtrent de zaaken van Ooſtfriesland (*w*), alwaar 's Keizers Gemagtigden, de Keurvorſt van Saxen en de Hertog van Brunswyk-Wolfembuttel, zig een gezag aanmaatigden, welk zy verſtonden te ſtryden met de oude Overeenkomſten, tuſſchen den Vorſt en de Stenden; en ligtelyk het regt van pandſchap, welk zy, wegens verſtrekte penningen, op de inkomſten des Vorſtendoms en de Stad Embden hadden, midsgaders, het regt om bezetting in Embden te houden, te zullen konnen benadeelen. Doch beide deeze oogmerken waren moeilyk te bereiken. De Keizerſchen hadden, tot nog toe, geene ooren gehad naar eene geheele vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchappye. Zy verſtonden de Verdragen, uit kragte van welken, men deeze vernietiging vorderde, anders dan de Staaten, en gaven 't, duidelyk, te kennen, in zekere Latynſche Verhandeling, welke, kort voor den aanvang der Byeenkomſt te Soiſſons, te Weenen, verſpreid werdt (*x*). Over de Ooſtfrieſche zaaken, hadden zy ook andere gedagten, gelyk men, in 't voorgaande gedeelte deezer Geſchiedeniſſe, dikwils, heeft konnen opmerken. 't Vereffenen deezer twee punten ſcheen, derhalve, ten hoogſte moei- 1728. Gewesten.

(*w*) *Zie* hier voor, *bl.* 211 enz.

(*x*) *Voiez* une Traduct. de ce Traité *dans le* Recueil *de* Rousset *Tom.* V. *p.* 15—171 & ſpecialem. *Ch.* IV. *p.* 119.

1728. moeilyk te zullen vallen. De Staaten nogtans, zig, zo wel als Groot-Britanje, ziende aangezogt door het Spaanſche Hof, welk, eindelyk, beſpeurde, dat het Weener-Verdrag niet beantwoordde aan de verwagting, die men 'er, in Spanje, van gehad hadt, beoogden, door middel van dit Hof, dat van Weenen te doen beſluiten, om hun, in de twee genoemde punten, voldoening te verſchaffen. De Spaanſchen toonden zig niet ongezind, om den Staaten, hierin, genoegen te geeven, zo deezen, van hunnen kant, zig met Frankryk en Groot-Britanje wilden vereenigen, om de inzigten van Spanje in Italie te helpen bevorderen (y), Frankryk en Groot-Britanje hadden zig, hiertoe, by het viervoudig Verbond, en nog nader, by 't Verdrag van 't jaar 1721, reeds verpligt (z). Doch de Staaten hadden zig, ten deezen opzigte, nog buiten alle verbindtenis gehouden. Ook zagenze 'er nog zwaarigheid in. Zy vreesden, dat de Keizer het overvoeren der zesduizend Spanjaarden naar Italie, met geweld, zou zoeken te beletten, en dat hieruit een algemeene oorlog ontſtaan zou, dien zy, uit al hun vermogen, zogten te voorkomen. Zy ſtelden zig, hierom, voor, niet te bewilligen in 't gene Spanje begeerde, dan wanneer 't geſchieden kon, zonder dat 'er oorlog uit te wagten ware. Het Weener-Hof kantte zig, te meer, tegen het overvoeren der Spanjaarden, om dat het, na het ſluiten der Verdragen met Spanje, in den jaare 1725, merkelyk van

(y) *Voiez* MONTGON *Tom.* VI. *p.* 243, 265.
(z) *Zie* hier voor, *bl.* 174 *en* 236.

van inzigten veranderd was. Het Verdrag van Hanover, en de inhoud der voorafgaande punten, waarby de Keizer genoodzaakt geworden was, in de opſchorting der Ooſtendeſche Maatſchappye te bewilligen, hadt de Keizerſchen doen zien, hoe magtig het Bondgenootſchap ware, welk zig tegen hen vereenigd hadt, en hoe klein een' onderſtand het Bondgenootſchap met Spanje hun toebrengen kon. De verzoening tuſſchen Frankryk en Spanje deedt hen ook denken, dat het met 's Keizers belang ſtreedt, de magt van 't vereenigd Huis van Bourbon nog meer te ſterken, door zig, zo naauw, als, ſedert het jaar 1725, geſchied was, verbonden te houden met Spanje. Men neigde, derhalve, te Weenen, allengskens, wederom tot de oude maatregels van het Huis van Oostenryk. Men zogt zig van 't Verbond met Spanje te ontſlaan; waartoe het oogmerk van het Hof van Madrid, om zesduizend Spanjaarden, in de plaats van zesduizend onzydigen of Zwitſers, gelyk by 't Weener-Verdrag beraamd was, naar Italie te voeren, goede gelegenheid gaf. Men zogt, daarentegen, de vriendſchap van Groot-Britanje en de Staaten, die, ſedert de opregting der Ooſtendeſche Maatſchappye, in groote afkeerigheid veranderd was, te herwinnen, en het evenwigt van Europa te brengen op den voet, waarop het, door de Utrechtſche Vrede, gebragt geweeſt was: en men bediende zig, looslyk, van den Kardinaal de Fleury zelven, om de Zee-Mogendheden hiertoe te brengen (a). Doch deezen, en de Staaten in- 1728.

(a) Montgon. Tom. VI. p. 157, 158.

1728. inzonderheid, bezeffende, dat men hen noodig hadt, maakten gebruik van de gelegenheid, om op het vernietigen der Ooſtendeſche Maatſchappye aan te houden. Men liet zig verluiden, dat het Weener-Hof hiertoe, veelligt, komen zou (*b*), zo de Hanoverſche Bondgenooten en de Staaten in 't byzonder goedvinden konden, de Pragmatike Sanctie te handhaaven, en het overvoeren der Spanjaarden naar Italie te beletten. Doch deeze twee punten hadden ook veel overlegs noodig. Zo de Staaten in 't laatſte bewilligden, verloorenze de gunſt van Spanje; zo zy 't eerſte toeſtonden, haaldenze zig den ondank van verſcheiden' Duitſche Vorſten op den hals, en liepen gevaar van zig, t'eenigen tyde, ingewikkeld te vinden in eenen laſtigen oorlog. De verſchillende belangen van den Keizer en van Spanje en andere Mogendheden, met welken de Keizer in vriendſchap ſtondt of verbonden was, maakten de handeling, derhalve, moeilyk voor de Staaten. Zy hielden, ondertuſſchen, hun groot oogmerk, de vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchappye, geduuriglyk, in 't gezigt, en neigden dan eens naar de zyde van Spanje, om den Keizer te eerder te doen beſluiten tot deeze vernietiging; dan wederom naar de zyde des Keizers, om Spanje te doen afſtaan van 't vorderen van al te laſtige voorwaarden: al 't welke, zo wy vertrouwen, uit het gantſche beloop der handelinge, te Soiſſons en elders, duidelyk, blyken zal.

XXI. Opening

De Byeenkomſt te Soiſſons werdt, op den veer-

(*b*) MONTGON *Tom.* VI. *p.* 265.

veertienden van Zomermaand, geopend, op het Kaſteel aldaar. De Gevolmagtigden van den Keizer, Frankryk, Spanje, Groot-Britanje en de Staaten begaven zig, tegen elf uuren, derwaards. Van wege de Staaten, was de Heer van Goslinga nog maar alleen te Soiſſons aangekomen; naardien de Heer Hop, door onpaſſelykheid, opgehouden werdt, en de Heer Hurgronje te laat benoemd was. Goslinga hadt, vooraf, den Kardinaal de Fleury geſproken te Compiegne; en deeze Staatsdienaar hadt zig genegen verklaard, om de belangen van den Staat te helpen bevorderen, op de Byeenkomſt. Van Compiegne, hadt de Ambaſſadeur zig begeven naar Soiſſons, en, ten beſtemden tyde, naar 't Kaſteel. Hier werdt hy aan de koets ontvangen door den Intendant der Generaliteit van Soiſſons, die hem geleidde naar 't Vertrek, daar de Byeenkomſt ſtondt gehouden te worden. De Gevolmagtigde van Spanje volgde hem kort: waarna de Kardinaal de Fleury en de twee andere Franſche Staatsdienaars intraden. De Kardinaal ſprak den anderen Gevolmagtigden eerſt aan: die allen, kort na elkanderen, aankwamen. De Keizerſchen verſcheenen de laatſten, en werden, op gelyke wyze, ontvangen, ingeleid en aangeſproken (*c*). Alle de Gevolmagtigden plaatſten zig, zonder rang, aan eene ronde tafel, in armſtoelen. De Graaf van Sinzendorf opende de onderhandeling, met eene korte rede, ſtrekkende om den Kardinaal de Fleury te pryzen, over zynen yver tot bevor-

1728. der Byeenkomſt te Soiſſons.

(*c*) Verbaal van de Heeren extr. Ambaſſ. Hop, Hurgronje en Goslinga. *bl.* 1—7. *MS.*

1728. vordering der Vrede, en om elk van 's Keizers geneigdheid daartoe te verzekeren. De Kardinaal beantwoordde deeze aanſpraak, beleefdelyk, betuigende, in alle de Gevolmagtigden, met welken hy geſproken hadt, gelyke geneigdheid tot vrede beſpeurd te hebben. Ook dankte hy hun allen, dat zy zig de moeite wel hadden willen geeven, om te Soiſſons ſamen te komen. De gantſche zitting werdt, grootendeels, in wederzydſche beleefdheden, doorgebragt (*d*). Twee dagen hierna, kwam de Heer Hop te Soiſſons aan. Wat laater, kwam 'er, volgens de gewoonte, in diergelyke gelegenheid, een Reglement uit, tot behoudenis der goede orde, onder de menigvuldige Bedienden der Gevolmagtigden (*e*). In de tweede ſamenkomſt, die den zeventienden gehouden werdt, werden de Volmagten onderzogt (*f*). Ook beſloot men toen, des Maandags en des Donderdags, gewoonlyk, te vergaderen. Het Franſche Hof bevondt zig, ten deezen tyde, te Compiegne, omtrent zes uuren van Soiſſons, werwaards de Kardinaal de Fleury zig begaf. De meeſte Gevolmagtigden volgden hem. Ook nam de Heer Hop deeze gelegenheid waar, om den Koning te begroeten. Middlerwyl, hadt de Graaf van Sinzendorf zig, in een byzonder geſprek te Soiſſons, reeds laaten verluiden „ dat de Keizer nooit beſluiten zou „ tot de vernietiging der Maatſchappye van „ Ooſt-

(*d*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 174 — 177. MONTGON *Tom.* VI. *p.* 291 — 295.

(*e*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 177.

(*f*) Verbaal der extr. Ambaſſad. HOP, HURGRONJE en GOSLINGA *bl.* 14, 15. *MS.*

„ Oostende, en dat het werk van Oostfriesland 1728.
„ niet tot de tegenwoordige Byeenkomst be-
„ hoorde," waar uit niet veel goeds van de handeling voorspeld werdt voor de Staaten (*g*). De Staatsche Ambassadeurs, reeds een Ontwerp van hunnen eisch gemaakt en aan den Kardinaal vertoond hebbende, hadden, op zynen raad, uitgesteld, dien schriftelyk over te leveren aan de Keizerschen en Spaanschen, om dat deezen met het opstellen hunner eischen draalden. Men schreef dit draalen toe aan den wankelenden staat van 't Hof van Madrid, alwaar de Koning voorhadt, voor de tweede maal, afstand te doen van de Regeeringe, ten behoeve van den Prinse van Asturie. Doch de Koningin vondt, eerlang, middel, om hem te doen veranderen van gedagten (*h*). De Gevolmagtigden, midlerwyl, omtrent den agtentwintigsten, te Soissons te rug gekeerd zynde, vonden de Staatschen geraaden, niet langer te draalen; maar twee dagen daaraan, volgens afspraak met de Franschen en Engelschen, den Gevolmagtigden des Keizers en des Konings van Spanje, de eischen van hunne Hoog-Mogendheden, schriftelyk, over te leveren. De Heer Hop voerde het woord. De Graaf van Sinzendorf en de Hertog van Bournonville namen 't Geschrift, beleefdelyk, aan, beide betuigende, dat hunne Meesters, welken zy 't zouden toezenden, ten hoogste gezind waren, om den Staaten genoegen te geeven (*i*). Men vorderde, in

De Staatschen doen hunnen eisch.

(*g*) Verbaal der extr. Ambassad. Hop, Hurgronje en Goslinga *bl.* 16—25. *MS.*
(*h*) Verbaal *als boven bl.* 26, 27, 30.
(*i*) Verbaal *als boven bl.* 33 enz. *Voiez aussi* Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 182.

1728. in dit Geſchrift, uit den naam der Staaten, welker eiſch, van wege Frankryk en Groot-Britanje, onderſteund werdt, 1. „ de geheele vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchappye, „ en de volkomen' ophouding, voor altoos, „ van allen handel op de Indien, zo uit de „ Ooſtenrykſche Nederlanden, als uit alle „ andere Geweſten, welken, voor de dood van „ Koning Karel den II., tot de Spaanſche „ heerſchappye behoord hebbende, nu, door „ zyne Keizerlyke en Katholyke Majeſteit, „ bezeten werden. 2. het naarkomen van het „ Munſterſch Verdrag, van de zyde des Konings van Spanje, in opzigt van den handel „ op de Indien, en gevolgelyk, dat de Oostenrykſche Nederlanden, die, toen zy, door „ den Koning, aan den Keizer werden afgeſtaan, uitgeſlooten waren van de Vaart op „ de Indien, nog van dezelve uitgeſlooten bleeven, volgens de Verdragen van Munſter en „ Utrecht. 3. Dat de Koning van Spanje het „ duiſtere en nadeelige, welk, in 't Verdrag „ van Koophandel, met den Keizer, in 't jaar „ 1725, geſlooten, gevonden werdt, nader gelieſde op te helderen en te herſtellen, de „ onderzaaten der Staaten, voortaan, handelende, gelyk de meeſt begunſtigde volken; „ zo als, by 't Verdrag van Utrecht, beloofd „ was. 4. Herſtelling van de ongelyken, door „ de onderdaanen des Konings van Spanje, den „ onderzaaten der Staaten aangedaan, volgens „ een' byzondere Lyſt, door de Weſtindiſche „ Maatſchappye opgeſteld en vermeerderd; „ en by deeze eiſchen gevoegd. 5. Billyke voldoening aan de Bondgenooten." Ten beſlui-

ſluite, werdt verklaard „ dat de Staaten ge- 1728.
„ neigd waren, te treeden in alle de maatre-
„ gelen, welken men goedvinden zou, in 't werk
„ te ſtellen, tot behoudenis eener duurzaame
„ en algemeene Vrede. Ook behieldenze zig
„ het regt voor, om deeze eiſchen, in den
„ loop der handelinge, nader te verklaaren en
„ uit te breiden (*k*)." De Groot-Britanniſche Gevolmagtigden leverden ook, eerlang, hunne eiſchen aan de Spaanſchen over. Zy werden, voor 't grootſte gedeelte, ingewilligd, twee punten uitgenomen. De Spaanſchen wilden zig tot geenen anderen afſtand van Gibraltar en Port Mahon verbinden, dan, volgens de overeenkomſt van den jaare 1716, en behoudens eens ieders regt. Ook konden zy die van Guipuscoa niet verpligten, om van de Viſſchery op Terreneuve af te ſtaan, indien zy, gelyk by het Utrechtſch Verdrag bedongen was, hun regt daartoe toonen konden (*l*). De *Graaf van Baſſewitz*, Gevolmagtigde van den Hertoge van Holſtein, vorderde, omtrent den zelfden tyd, vergoeding, door bemiddeling der handelende Mogendheden, voor het nadeel, hem van den Koning van Deenemarke aangedaan, door het bemagtigen van het Hertogdom Sleeswyk (*m*). Doch ik weet niet, dat hierop eenig antwoord kwam.

Maar de eiſchen der Staatſchen werden, bei- Antde door de Keizerſchen en Spaanſchen, in 't woord begin van Hooimaand, beantwoord. De Kei- op den- zelven zer-

(*k*) Verbaal der extr. Amb. *Byl. N.* 10, 12, 13, 14. *MS. Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 184—197.
(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 201—211.
(*m*) Verbaal *als boven bl.* 48. *Byl. N.* 15. *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 211.

1728. door de Keizerſchen en Spaanſchen.

zerſchen gaven, ſlegts in 't algemeen, te kennen „ dat zy 't Regt zyner Keizerlyke en Katholyke Majeſteit, om den Ooſtenrykſchen „ Nederlanderen Oktroi te verleenen tot den „ handel op de Indien, hielden voor ten hoogſte gegrond; doch dat hy, uit liefde tot de „ Vrede, den Staaten wel zo veel genoegen „ wilde geeven, als met zyne regten en den „ welſtand zyner onderdaanen beſtaanbaar „ was. Dat men 't Verdrag van Koophandel „ van den jaare 1725 zo zou verklaaren, dat „ 'er de Staaten geen' argwaan uit zouden konnen opvatten: en dat de Keizer, nevens de „ Staaten, geneigd bleef, de algemeene Vrede te helpen bevorderen." In byzondere geſprekken, hadden zy te kennen gegeven, „ dat de ingezetenen der Ooſtenrykſche Nederlanden ten minſten een gedeelte der Vaarte op China moeſten blyven behouden, of „ dat de Staaten, tegen de vernietiging der „ Maatſchappye, een gedeelte der onderſtandgelden, die zy, volgens het Verdrag van „ Barriere, uit de Ooſtenrykſche Nederlanden „ trokken, moeſten laaten vallen." Doch de Staatſchen merkten hierop aan „ dat de Munſterſche Vrede zelfs de Kaſtiliaanen van de „ vaart op de Indien uitſloot, verder dan zy „ ze toen hadden; weshalve 'er de ingezetenen der Ooſtenrykſche Nederlanden geen „ regt altoos op konden voorwenden. Dat ook „ de onderſtandgelden, door de Staaten, by „ 't Verdrag van Barriere, bedongen, nog niet „ toereikten tot het onderhoud der bezettingen en Veſtingwerken, in de Plaatſen van „ Barriere, en derhalve dat het befnoeijen dier

„ on-

„ onderſtandgelden de Staaten ligtelyk zou 1728.
„ konnen beweegen, om deeze Plaatſen niet
„ langer ten behoeve des Keizers te bewaa-
„ ren (n)." In het antwoord der Spaanſchen, welk te gelyk met dat der Keizerſchen overgeleverd werdt, las men, dat zy niet minder gezind waren dan deezen en de Staatſchen, om tot bevordering der algemeene Vrede te arbeiden. Voorts, zouden zy de klagten der Staatſchen, over de verongelykingen der Spaanſche Kuſtbewaarderen, naar Madrid zenden, en het antwoord, welk zy 'er op krygen zouden, den Staatſchen mededeelen (o). Wat laater ontvingen de Staatſchen, te Soiſſons, een Afſchrift van een Vertoog, welk, aan den Graave van Konigſek-Erps, in den Haage, ter hand geſteld, en aan de Aartshertoginne, Landvoogdeſſe der Ooſtenrykſche Nederlanden, toegezonden was, van wege de Staaten. Het behelsde eene aanwyzing van verſcheiden' punten, waarin het Verdrag van Barriere kwalyk was naargekomen, van de zyde des Keizers; zo ten opzigte der Grenſcheidingen in Vlaanderen, als ten opzigte van het heffen eeniger tollen op de Maaze, door den Koning van Pruiſſen, en van het aandeel, welk de Staaten, in de gemeene Laſten van het Overkwartier van Gelderland, te draagen hadden. Ook klaagde men, over gebrek van voldoening eeniger agterſtallen (p). Doch my is niet gebleeken welk ant-

De Staaten klaagen over inbreuk op 't Verdrag van Barriere.

(n) Verbaal der extraord. Amb. bl. 37 enz. *MS.*
(o) Verbaal als boven bl. 51 enz. *Byl. N.* 17, 18, 19. *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 198, 200.
(p) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 214—239.

1728. antwoord op deeze klagten, van 's Keizers zyde, gegeven werdt. De zaaken van Ooſtfriesland gaven den Gevolmagtigden der Staaten op de handelinge ook, van tyd tot tyd, eenig werk: doch wy ſpaaren 't verſlag daarvan tot bekwaamer gelegenheid.

XXII. De handeling te Soiſſons verflaauwt.

Ondertuſſchen, begonden de handelingen te Soiſſons, in Hooimaand, merkelyk te verflaauwen. De Kardinaal de Fleury, zig te zeer belaſt vindende door den overvloed der byzondere zaaken, welken op de Byeenkomſt gebragt werden, handelde, over de gewigtigſten, welken opzigt hadden op de algemeene Bevrediging, met ſommige Gevolmagtigden, die hem, van tyd tot tyd, volgden of verzelden. Weinige Gevolmagtigden bleeven te Soiſſons: en ſchoon men, hier, nog ſamenkwam, werdt 'er luttel voorgeſteld van gewigt; en nog minder afgedaan (q). Ondertuſſchen was de Heer Hurgronje, den negenden van Oogſtmaand, ook te Soiſſons aangekomen (r). De Heer Hop deedt, van tyd tot tyd, een keer naar 't Franſche Hof: terwyl de twee andere Ambaſſadeurs, of ten minſte de Heer Hurgronje, zig gemeenlyk te Soiſſons bleef onthouden. De Kardinaal de Fleury, die 't ampt van middelaar nog waarnam, zag wel haaſt, dat 'er geen kans ware, om eene algemeene bevrediging te wege te brengen. Hy beſloot, hierom, een veertienjaarig Beſtand voor te ſlaan, gedurende het welke, alle dingen blyven zouden in den vreedzaamen ſtaat, waarin zy, door de voorafgaande Pun-

De Kardinaal de Fleury ſlaat een veertien-

(q) Verhaal der extr. Ambaſſ. *bl.* 68 *enz.* 82 *enz.* 91 *enz.*
(r) Verhaal *als boven bl.* 94.

Punten, gebragt waren. Zyn Ontwerp beſtondt uit *tien* Leden, die hierop uitkwamen: „ 1. In „ gevolge van het tegenwoordig Beſtand, zou „ 'er gelede verſtandhouding, opregte vriend- „ ſchap en volkomen' ruſt plaats hebben, on- „ der alle de handelende Mogendheden. 2. „ De Verdragen van Utrecht, Radſtad en Ba- „ den, het Verdrag van den Haage van den „ jaare 1717, het viervoudig Verbond en alle „ de Verdragen en Overeenkomſten, voor het „ jaar 1725 geſlooten, zouden de grondſlag „ zyn van het tegenwoordig Verdrag, voor zo „ ver zy, daarby, niet veranderd waren. 3. De „ Keizer zou, om dezelfde redenen, welken „ hem bewoogen hadden, de Ooſtendoſche „ Maatſchappy voor zeven jaaren op te ſchor- „ ten, dezelfde Maatſchappy opſchorten, voor „ nog ..... jaaren daarenboven; binnen wel- „ ken tyd, men, aan de verſcheiden' Hoven, „ zou arbeiden aan het wegneemen der hin- „ derpaalen, die 't goed verſtand tuſſchen den „ Keizer en de Staaten zouden konnen ſtoo- „ ren. 4. Men zou Gemagtigden benoemen, „ om de geſchillen, tuſſchen den Koning van „ Deenemarke en den Hertoge van Holſtein, „ in opzigt van het Hertogdom Sleeswyk, te „ onderzoeken, en in der minne af te doen: „ ten welken einde, zy, binnen drie maan- „ den ten langſte, te Hamburg, zouden by- „ eenkomen. Ook zouden alle de Bondgenoo- „ ten zig vereenigen, om de ruſt in 't Noor- „ den te onderhouden, en alle daadelykhe- „ den te voorkomen. 5. De Franſche, Groot- „ Britannifche en Staatſche Gevolmagtigden, „ geoordeeld hebbende, dat, in het Weezen, „ Ver-

1728. jaarig Beſtand voor.

1728. „ Verdrag van Koophandel, verſcheiden' punten begrepen waren, welken aanliepen tegen vroeger' Verdragen, voor 't jaar 1725 geſlooten, en hierboven beveſtigd; in gevolge van welke punten, de onderzaaten des Keizers gunſtiger behandeling zouden konnen vorderen, dan de onderzaaten der drie andere Mogendheden; zo zouden de Spaanſche Gevolmagtigden verklaaren, dat zulks nimmer de meening des Konings van Spanje geweeſt was: in welke verklaaring, de Keizer beruſten zou. 6. De Keizer en de Staaten zouden, zonder uitſtel, Gemagtigden benoemen, die te Bruſſel byeenkomen zouden, om, in gevolge van het Verdrag van Barriere, binnen twee jaaren, een' Lyſt te maaken van de Regten, tuſſchen de ingezetenen der Ooſtenrykſche Nederlanden, die van Groot-Britanje, en die der Vereenigde Geweſten. 7. Men zou, binnen drie maanden, Gemagtigden benoemen, die te - - - - - - zouden byeenkomen, en in 't minnelyke arbeiden, om de zaaken van den Koophandel, zo wel in de Indien als in Europa, op den voet der voorgaande Verdragen te herſtellen. Ook zouden zy 't geſchil afdoen over de pryzen, welken de Spanjaards en Engelſchen, ter zee, op elkanderen veroverd hadden. 8. Frankryk, Spanje en de Staaten zouden ook Gemagtigden benoemen, om de bezwaarniſſen te onderzoeken, welken de drie genoemde Mogendheden, ten opzigte van den Koophandel, of wegens genomen' ſchepen, tegen elkanderen, hebben mogten. 9. In geval 'er, geduurende den

„ tyd

„ tyd van - - - - - -, iet tegen den inhoud van 1728.
„ dit Verdrag ondernomen mogt worden, zou-
„ den alle de Bondgenooten zig vereenigen,
„ om de ſchade te doen vergoeden, en alle
„ daadelykheden te voorkomen. 10. De han-
„ delende en tot de handeling genodigde Mo-
„ gendheden zouden allen in dit Verdrag be-
„ greepen zyn, met naame de Koningen van
„ Zweeden, Deenemarke en Pruiſſen, de Czaar,
„ de Hertog van Holſtein, de Landgraaf van
„ Heſſen-Kaſſel, en de Huizen van Beieren
„ en de Palts: behoudende de handelende par-
„ tyen de vryheid aan zig, om 'er, daarna,
„ met gemeen goedvinden, ook andere Vor-
„ ſten en Staaten in te begrypen (*s*)." 't Ont-
werp des Kardinaals zou den Zee-Mogendhe-
den, veelligt, niet kwalyk behaagd hebben.
Doch de Keizer en Spanje vonden 'er geen ge-
noegen in. De Keizer hadt veel tegen het twee-
de en derde punt. De Spaanſchen verſtonden
ook, dat men het tweede, zevende en agtſte
punt, merkelyk, veranderen moeſt. Doch de
voornaamſte reden, waarom de Keizer en Span-
je het Ontwerp van de hand weezen, was, dat
'er hunne byzondere belangen niet in geregeld
waren. Het groot oogmerk des Keizers was,
ter gelegenheid van eene handeling, tot behou-
denis der algemeene ruſte aangelegd, de voor-
naamſte Mogenheden, met naame Frankryk,
Groot-Britanje en de Staaten, te beweegen,
om de handhaaving zyner *Pragmatike Sanctie* op
zig te neemen (*t*); waaromtrent, in 't Ontwerp,
niets

Zyn voorſlag behaagt den Keizer en Spanje niet.

(*s*) Verbaal der exit. Ambaſſ. *bl.* 111. *Bylag. N.* 33. *Voiez* MONTGON *Tom.* VI. *p.* 301.
(*t*) Verbaal *als boven bl.* 116, 117, 119. *Byl. N.* 34, 35, 40. *Voiez* MONTGON *Tom* VI. *p.* 310. *Tom.* VII. *p.* 199.

1728. niets beraamd was. De Koning, en vooral de Koningin van Spanje waren 'er zeer opgeſteld, dat de Infant Don Carlos verzekerd werdt van de opvolging in de Hertogdommen Toskane, Parma en Piacenza. Zy hadden zelfs, op 't einde des voorleeden jaars, den Markgraaf de Monteleone afgezonden naar Italie, om de gezindheid der Italiaanſche Vorſten en Staaten te polſen. Doch hy was, in Grasmaand deezes jaars, te rug gekeerd, zonder zig zeer te konnen beroemen over de geneigdheid der Italiaanſche Hoven, om tot de bevordering der oogmerken van Spanje de hand te leenen (*u*). Het Hof van Madrid werdt dan, meer en meer, beveſtigd in de gedagten, dat het zyne oogmerken in Italie niet zou konnen bereiken, zo de zesduizend Spanjaarden niet derwaards gevoerd werden: en hieromtrent, was, in het Ontwerp des Kardinaals, niets bepaald. De Spaanſchen vorderden, dat men 't 'er, in een byzonder punt, byvoegde. Doch hiertegen kanteden zig de Keizerſchen, beweerende, dat zulks ſtryden zou met het viervoudig Verbond, waarin alleen van onzydige troepen gewaagd was. Maar hierop bragten de Spaanſchen het geheim punt van het Verbond, met Frankryk en Groot-Britanje gemaakt (*v*), voor den dag, waarby bleek, dat deeze twee Mogendheden, in 't overvoeren van Spaanſche troepen, bewilligd hadden. De Keizerſchen hadden, voorheen, wel vermoeden; doch nooit zekere kennis gehad van zulk een geheim punt (*w*), en

(*u*) MONTGON *Tom.* VI. *p.* 162—172.
(*v*) *Zie* hier voor, *bl.* 236.
(*w*) *Voiez* MONTGON *Tom.* VII. *p.* 311.

en 't was hun gantſch niet aangenaam, dat hun vermoeden nu bleek, gegrond geweeſt te zyn. 1728.
Zy gaven verſcheiden' redenen, waarom het den Keizer niet te vergen ware, dat hy afginge van het viervoudig Verbond. Maar de Spaanſchen hernamen „ dat de Keizer beloofd hadt, „ Don Carlos te verzekeren van de opvolging „ in de Italiaanſche Staaten; dat hy reeds ver„ ſcheiden' Akten hadt verleend (x), ſtrek„ kende om zyne beloften te voltrekken; dat „ het overvoeren der zesduizend Spanjaarden „ de voltrekking van 's Keizers beloften of ge„ makkelyker of moeilyker maaken moeſt. Dat „ hy, in 't eerſte geval, zo hy ter goeder trou„ we handelde, gelyk men vertrouwen moeſt, „ blyde behoorde te zyn, dat hem gelegen„ heid verleend werdt, om 'er een nieuw be„ wys van te geeven: of zag hy ongaarne, dat „ een tak van 't Huis van Bourbon zig veſtig„ de in Italie; zo moeſt hy, in het tweede ge„ val, geene zwaarigheid maaken, om in ee„ nen voorſlag te bewilligen, die zyne hei„ melyke inzigten bevorderde (y)." De Spaanſchen ſpraken niet van een derde geval, welk nader met de waarheid overeenkwam. De Keizer zag ongaarne, dat Don Carlos zig in Italie veſtigde; en hy hieldt het overvoeren der Spanjaarden voor een bekwaam middel, om den Infant, of eigenlyker Spanje zelf van de Italiaanſche Staaten te verzekeren; en hierom alleen maakte hy zwaarigheid, om 'er in te bewilligen. De

(x) *Volez* Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 151—155. Rousset Recueil, *Tom* V. *p.* 374—400, 447—453.
(y) Montgon *Tom.* VI. *p.* 106—310.

1728. XXIII. Maatſchappy van Biskaje.

De Koning van Spanje, zonder den argwaan te ſchroomen, welke, door het opregten van nieuwe Maatſchappyen van Koophandel, by de handeldryvende Mogendheden, verwekt werdt, beſloot, omtrent deezen tyd, Oktroi te verleenen aan de Maatſchappye van Biskaje, die reeds in 't jaar 1720 opgeregt was, en jaarlyks eenige gewapende ſchepen, uit de havens van S. Sebaſtiaan en Paſſage, zenden zou naar de kuſt van Caraques, om den Cacaohandel te dryven (z). De Koning van Groot-Britanje en de Staaten, bedugt, dat de handel hunner onderzaaten in de Weſtindien veel te lyden zou hebben van deeze Maatſchappye, deeden, onder anderen ook te Soiſſons, hun beſt, om het verleende Oktroi te doen intrekken. Doch hunne poogingen waren vergeefs. Het Hof van Madrid verſtondt, dat de Koning van Spanje niet verpligt was, iemant rekenſchap te geeven van de middelen, welken hy goedvondt ter hand te ſlaan, om den Koophandel zyner onderdaanen te beſchermen en te doen toeneemen (a).

Verdrag met Tripoli.

Terwyl men, op de Byeenkomſt te Soiſſons, vergeefs handelde over eene algemeene Bevrediging, ſlooten de Staaten der Vereenigde Geweſten, op den vierden van Wynmaand, een byzonder Verdrag van Vrede en Koophandel met de Regeeringe van Tripoli, op den voet der voorgaande Verdragen (b).

In

(z) Reſol. Gener. 21 *Octob.* 1728. *MS. Voiez* Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 157.

(a) Verbaal der extr. Ambaſſ. *Byl. N.* 38, 30. *MS Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 239—251. Montgon *Tom.* VII. *p.* 7, 8.

(b) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 318.

In Zweeden, was, reeds in 't jaar 1724, een bevel uitgekomen, verbiedende, op verbeurte van ſchip en goed, aan alle vreemdelingen, eenige andere goederen, met hunne eigen' of bevragte ſchepen, binnen 't Ryk te brengen, dan de gewaſſen en ſtoffen van hun eigen Land, of van hunne buitenlandſche Volkplantingen. De Staaten, bevroedende, dat zulk een bevel zeer ſtrekte tot benadeelinge van den Koophandel hunner onderzaaten, gaven, in Wintermaand deezes jaars, een Plakaat uit, waarby den onderdaanen van Zweeden en Finland in 't byzonder verbooden werdt, eenige andere waaren, met hunne eigen' of buitenslands bevragte ſchepen, binnen deeze Landen te brengen, dan die in Zweeden en Finland wieſchen, vielen, of gewerkt, of, uit de Zweedſche Volkplantingen of Handelplaatſen, aangebragt werden (c). 1728. Plakaaten, wegens den Koophandel van Zweeden.

De Staaten van Holland, omtrent deezen tyd, het regt van inboorlingſchap verleend hebbende aan eenige buiten geboorenen, met de bevoegdheid, om tot eerampten te konnen bevorderd worden; gaf zulks gelegenheid, om dit voorregt overvloediger te verzoeken, dan voorheen plagt te geſchieden. Doch deeze verzoeken werden, ſomtyds, afgeſlaagen. Het Lid der Edelen, beſlooten hebbende, *Vincent Willem, Baron van Hompeſch*, een' Gulikſch' Edelman, in de orde te beſchryven; maakten eenige Steden zwaarigheid, om hem ter Vergaderinge van Holland toe te laaten, voor hy, door 's Lands Staaten, *genaturaliſeerd*, of met het regt De Baron van Hompeſch wordt in de Ridderſchap van Holland beſchreeven.

(c) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 268.

1723. regt van inboorlingſchap vereerd geworden was. Ook geſchiedde dit, ſedert: en kreeg toen de Baron van Hompeſch, als Heer van Genderen, onder 's Lands Edelen zitting. De Stad Schoonhoven, die, kort te vooren, met moeite, verworven hadt, dat *Willem, Baron van Liere, Heere van Katwyk*, in de hoedanigheid van haaren Penſionaris, zitting ter Vergaderinge van Holland was toegeſtaan (*d*), kantte zig meeſt tegen de toelaating des Heeren van Hompeſch. Zy werdt, eenigszins, ondersteund, door Amſterdam (*e*). Doch de oneenigheid, die hierover ontſtondt, hadt geen gevolg, en werdt haaſt bygelegd. Ondertuſſchen, kan ik niet voorby, hier aan te merken, dat Schoonhoven, in 't redeneeren tegen de toelaating van den Baron van Hompeſch, zig onder anderen beriep op het *Verbaal van Andries de With* en de *Akte van Non-prejuditie van den jaare* 1619, ſtukken beide, van welken wy ook, op zyne plaats, gebruik hebben gemaakt (*f*), alzo zy ons, onder anderen, midden onder eene verzameling van afſchriften van egte *Reſolutien* en Aantekeningen, de Ridderſchap betreffende, ter hand gekomen waren, en ons geene blyken van onegtheid ſcheenen mede te brengen. Doch nu verklaarden de Edelen „ dat zy deeze twee „ Stukken niet voor egt konden aanneemen, „ om dat zyze niet in hunne *Retroacta* vonden „ aangetekend (*g*)." Ook erkende Amſterdam, „ niet te weeten, waar de oorſprongkelyken te „ vin-

(*d*) Reſol. Holl. 24 *Jan.* 1728. *bl.* 110.
(*e*) Reſol. Holl. 18 *Maart*, 23 *April*, 24 *Juny*, 2 *July*, 18, 20 *Aug.* 21 *Sept.* 1728. *bl.* 289, 407, 586, 612, 764, 788, 929.
(*f*) X. *Deel*, *bl.* 332 enz.
(*g*) Propoſ. der Ridderſch. *van* 2 *July* 1728.

„ vinden waren (*b*):" 't welk wy, by deeze gelegenheid, wel hebben willen te boek ſtellen, op dat de Leezer weeten zou, dat 'er aan de egtheid deezer ſtukken, in laater' tyd, getwyfeld is; terwyl wy aan zyn onzydig oordeel overlaaten, te beſliſſen, of de redenen van twyfeling gegrond genoeg geweeſt zyn, of niet. 1728.

XXIV. Heimelyke handel des Kardinaals de Fleury met de Keizerſchen en Spaanſchen.

De Spaanſchen zogten, ondertuſſchen, te Soiſſons, te Verſailles, te Compiegne, en overal, waar 't Franſche Hof zig onthieldt, den Kardinaal de Fleury, te beweegen, om hunne oogmerken, in Italie, te begunſtigen. Zy volgden hem, overal, en hielden, dikwils, afzonderlyke Byeenkomſten met hem, die niet nalieten, eenigen argwaan te verwekken, onder de Engelſchen en Staatſchen. Van de andere zyde, handelde de Graaf van Sinzendorf ook, dikwils, heimelyk, met den Kardinaal, hem zoekende te beduiden, dat de Leden des Duitſchen Ryks, nimmer, zouden konnen bewoogen worden, om in het overvoeren der Spanjaarden te bewilligen; en dat Spanje zig, hierom, beboorde te houden aan het viervoudig Verbond. Doch deeze heimelyke handel vermeerderde ook de agterdogt der Keizerſchen en Spaanſchen, omtrent elkanderen, en omtrent den Kardinaal. De Keizerſchen, vermoedende, dat de Kardinaal, de grootheid van 't Huis van Bourbon zoekende te bevorderen, ligtelyk, in 't overvoeren der Spanjaarden bewilligen zou, zogten wantrouwen tegen Frankryk te verwekken in de Engelſchen en Staatſchen, en deezen, allengskens, te doen neigen tot

(*b*) Propoſ. der Stad Amſterd. *van* 18 *Aug.* 1728.

1728. tot het herſtellen der oude en naauwe Verbindteniſſe met het Huis van Ooſtenryk: en hunne redenen zouden, in de tegenwoordige omſtandigheden, ſpoedig genoeg ingang gevonden hebben, zo men den twee Mogendheden, in 't ſtuk van den Koophandel, volkomen genoegen gegeven hadt (*i*).

De Hertog van Bournonville doet een keer naar Spanje.

De Engelſchen en Staatſchen, hiertoe ook arbeidende by de Spaanſchen, vernamen wel haaſt, dat hunne bewilliging in 't overvoeren der Spanjaarden, de eenige voorwaarde was, waarop zy zig, van den Spaanſchen kant, de begeerde voordeelen in den Koophandel belooven konden (*k*). Doch alzo de Keizerſchen hierin niet konden medeſtemmen, deedt men zyn beſt, om de Spaanſchen te doen afſtaan van deeze voorwaarde, hun zoekende te beduiden, dat 'er, behalve dit, andere middelen waren, om Don Carlos van de opvolging in de Italiaanſche Staaten te verzekeren. Doch de Spaanſchen bleeven by hun gevoelen. De Byeenkomſt te Soiſſons, die eenige maanden gekwynd hadt, ſcheen geheellyk afgebroken te zullen worden, toen de Hertog van Bournonville voorgaf, een' keer naar Spanje te willen doen, om 't Hof aldaar te doen veranderen van gedagten: waartoe, zeide hy, goede hoop was, alzo hunne Katholyke Majeſteiten zig zeer begeerig getoond hadden, om uit zynen mond onderregt te worden aangaanden den ſtaat der handelinge. Ondertuſſchen, begeerde hy, dat men de Byeenkomſt te Soiſſons aanhieldt, belovende, ten ſpoedigſte, met den uiterſten laſt van

(*i*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 15 — 24.
(*k*) Verbaal der extr. Amballf. *MS.*

van den Koning, zynen Meester, te rug te zullen keeren. De andere Gevolmagtigden, geen einde voorziende aan de handeling, zo Spanje niet nader kwame, lieten Bournonville vertrekken, met het Ontwerp des Kardinaals, welk, dikwils veranderd en herſmeed zynde, nu in de gedaante van een *Verdrag*, *by voorraad*, gebragt was. Het punt van de overvoering der Spanjaarden was 'er nu in gevoegd. Ook beloofde de Koning van Spanje de Ooſtendeſche Maatſchappy niet te zullen ondersteunen. De Keizerſchen, welken men dit Ontwerp hadt voorgehouden, waren ſtyf blyven ſtaan, op onzydige troepen, in de plaats van Spanjaarden. Ook begeerdenze de Ooſtendeſche Maatſchappy niet te vernietigen, ten ware de Hanoverſche Bondgenooten beloofden, de Pragmatike Sanctie te zullen handhaaven; en de Staaten, in 't byzonder, afſtonden van een gedeelte van 't gene zy, tot onderhoud der bezettingen in de Barriere-Steden, van den Keizer te vorderen hadden (*l*). 1728.

Staat der Byeenkomſt te Soiſſons.

De Hertog van Bournonville nam de reis naar Spanje aan, omtrent het midden van Wynmaand (*m*). Doch 't leedt niet lang, of men kreeg vermoeden, dat hy, of niet ſpoedig, of miſſchien in 't geheel niet te rug keeren zou. Sommigen twyfelden naauwlyks, of de Kardinaal de Fleury en hy waren overeengekomen, om de handeling van Soiſſons over te brengen naar Spanje. De Graaf van Sinzendorf beſloot, hierop, den laatſten van Slagtmaand, naar Weenen

(*l*) Verbaal der extraord. Ambaſſ. *MS.*
(*m*) Verbaal der extraord. Ambaſſ. *bl.* 132. *MS.*

1728. nen te keeren (*n*). De Engelſche Gevolmagtigden vertrokken ook naar Londen. De weinige Gevolmagtigden, die te Soiſſons bleeven, kwamen nog, eens of tweemaal ter weeke, byeen; doch zy konden niets vaſtſtellen, tot bevordering der algemeene Bevrediging, welke het groot oogmerk der Byeenkomſt geweeſt was (*o*). Zy duurde, in deezen kwynenden ſtaat, tot in Bloeimaand des jaars 1729: waarna zy zo goed als overgebragt werdt naar Parys of naar de Plaatſen daaromtrent, alwaar het Franſche Hof zig bevondt; daar de Gevolmagtigden vertoefden, tot in den Herfſt des jaars 1730: wanneer de meeſten naar huis trokken (*p*). De Heeren Hop en van Goslinga keerden van de Staatſchen de eerſten herwaards. De Heer Hurgronje bleef nog eenige maanden na hen in Frankryk (*q*). Wy zullen hierna verſlag doen van 't gene zy hier verder handelden.

XXV. Beweeging aan 't Spaanſche Hof.

Bournonville, zyne reis ſterk voortgezet hebbende naar Madrid, vondt de gemoeden aan 't Hof, op zyne aankomſt, in eene geweldige giſting, veroorzaakt, door eene gewigtige tyding, onlangs, uit Frankryk, aangekomen. Koning Lodewyk de XV. hadt, op 't einde van Wynmaand, de kinderpokjes gekreegen; en de eerſte berigten, welken men van zynen toeſtand, in Spanje, ontving, ſtelden den jongen Vorſt niet buiten gevaar. Hierop waren agt dagen verloopen, zonder dat het Hof eenige nadere kondſchap bekomen hadt. Straks verſpreid-

(*n*) Verbaal der extraord. Ambaſſ. *Dec.* 1728.
(*o*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 33, 79, 80, 198.
(*p*) ROUSSET Recueil, *Tom.* VI. *p.* 2.
(*q*) Verbaal der extraord. Ambaſſad. *MS.*

ſpreidden zig allerlei loſſe gerugten door de Stad. De Koning was, mompelde men, overleeden, en de renboden, welken, met deeze tyding, naar Spanje kwamen, werden, waarſchynlyk, opgehouden, op de grenzen. Het Hof zelf wiſt niet, wat te beſluiten, en ſommigen willen, dat de onzekerheid, waarin men zig bevondt, geene vierentwintig uuren langer geduurd moeſt hebben, of Spanje zou een' ſtap hebben gedaan, die al de weereld zou hebben doen verbaasd ſtaan. De Koningin van Frankryk was, reeds tweemaal, van Prinſeſſen bevallen: doch zy hadt den Koning nog geenen Zoon gebaard. De uitzigten van Koning Filips op de Franſche Kroone herleefden, derhalve, wederom, op 't bekomen van zulk eene gewigtige tyding. De Abt de Montgon, die, te vooren, in Frankryk, gearbeid hadt, om aanhang te winnen voor Koning Filips, werdt by de Koninginne ontbooden, en minzaamer dan ſedert eenigen tyd bejegend. Men begon zelfs voorbereidſels te maaken, om naar de grenzen van Frankryk te trekken. De voornaamſte Hovelingen ſpraken, genoegzaam openlyk, van hunne Majeſteiten te willen volgen naar Frankryk. Doch alle deeze uitzigten verdweenen, toen men berigt kreeg, dat de Koning buiten gevaar geoordeeld werdt (r). Zy hadden egter zo veel indruk gemaakt op den zwakken geeſt van Koning Filips, dat hy, die, ſedert eenen geruimen tyd, uit droefgeeſtigheid, zyne kamer gehouden, en reeds, gelyk wy hier voor (s) hebben aangetekend, wederom geſproken hadt van het af-

1728.

(r) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 59, 60, 65, 67, 74, 75, 81.
(s) *Bladz.* 477.

1728. afſtaan der Regeeringe over Spanje, nu, van nieuws, verreezen ſcheen, en zig in 't openbaar vertoonde (*t*).

XXVI. Dubbel Huwelyk, tuſſchen de Hoven van Madrid en Lisbon geſlooten.

De Koning en de Koningin van Spanje ontvingen den Hertog van Bournonville gunſtiglyk; doch men beſloot, in eenen geruimen tyd, niets, op zyne voorſlagen. Het Hof, in 't voorleeden jaar, met dat van Portugal, een dubbel Huwelyk geſlooten hebbende, tuſſchen den Prinſe van Aſturie en de Infante van Portugal, en tuſſchen den Prinſe van Brazil en de Infante van Spanje, dezelfde, die, voorheen, aan den Koning van Frankryk beloofd was geweeſt (*u*); vondt geraaden, in Louwmaand des jaars 1729. 1729, eene reis te doen naar de grenzen, om de twee Infanten, aldaar, tegen elkanderen, uit te wiſſelen. De voorbereidſels tot deeze reize vertraagden de handelingen over de algemeene Bevrediging. De reis zelve nog meer. Bournonville volgde het Hof naar Badajox. De andere uitheemſche Gezanten, die te Madrid waren, insgelyks. Ook de Heer van der Meer, die, naderhand, volmagt tot handeling kreeg van de Staaten (*v*). De handelende Mogendheden waren zeer misnoegd, over de reize van het Spaanſche Hof, in de tegenwoordige omſtandigheden. Doch zy moeſtenze zig laaten welgevallen (*w*). De uitwiſſeling der twee Infanten geſchiedde zeer plegtiglyk, op den negentienden van Louwmaand, tuſſchen Badajox en Elvas, in eene pragtige Tent, die, op eene ſtee-

(*t*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 470. *Tom.* V. *p.* 196, 274, 323. *Tom.* VI. *p* 91, 272. *Tom.* VII. *p.* 80.
(*u*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 313. *Tom.* VI. *p.* 53.
(*v*) Verhaal der extraord. Ambaſſ. *MS.*
(*w*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 133, 134.

ſteenen brug, over het watertje *Caja*, welk Spanje van Portugal ſcheidt, opgeſlaagen was (*x*). Het Spaanſche Hof keerde, van Badajox, naar Seville: van daar naar Kadix en naar het Eiland van Leon: toen wederom naar Seville: voorts, naar Port S. Maria (*y*), en naar verſcheiden' andere Steden in Spanje: met welk reizen verſcheiden' jaaren geſleeten werden. 1729.

XXVII. De handeling, te Soisſons aangevangen, wordt in Spanje, vervolgd.

Doch de handelingen met de uitheemſche Gezanten, die, ter gelegenheid van de reize hunner Majeſteiten, zo goed als afgebroken geweeſt waren, werden hervat, terwyl het Hof zig in 't Eiland van Leon en te Seville ophieldt; en naderhand, te Port S. Maria, vervolgd (*z*). De Franſche, Engelſche en Staatſche Gezanten drongen de Spaanſchen, ernſtelyk, om te ſluiten. Doch men ſtelde hen, van tyd tot tyd, uit met goede beloften. Midlerwyl, maakte men verſcheiden' zwaarigheden, in de gemaakte Ontwerpen. Doch de eigenlykſte was, dat de Keizer niet kon bewilligen in de overvoering der Spanjaarden; en dat de Hanoverſche Bondgenooten, zwaarigheid maakende, om zonder den Keizer te ſluiten, het Spaanſche Hof zogten te beweegen, om van deeze voorwaarde af te ſtaan. De Spaanſchen, hiernaar geene ooren hebbende, drongen op een byzonder Verdrag met Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten. En de Koning van Groot-Britanje was de eerſte, die hiertoe beſloot. De vrees voor eenen algemeenen oorlog hadt merkelyke daaling veroorzaakt in de Aktien in Engeland. De

(*x*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 147—152.
(*y*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 152, 183, 195, 236.
(*z*) Verbaal der extr. Ambaſſ. *MS. Byl. N.* 63, 65, 69, 76, 76.

1729. De Koophandel leedt veel van de aanhoudende onluſten met Spanje. 't Volk morde, dat men zig den handel liet bederven, door de Spaanſche Kuſtbewaarders, en neigde tot eene openbaare Vredebreuk. Doch George de II. kon hiertoe niet beſluiten, zonder verzekerd te zyn van den byſtand van Frankryk en de Staaten, die beide, ſchoon uit byzondere inzigten, ongeneigd waren ten oorloge. Frankryk vondt ongeraaden, de wapenen op te vatten, tegen eenen tak uit het Huis van Bourbon: en de Staaten, nog zwaar gedrukt door de laſten van den jongſten oorlog, ſchroomden voor de kosten van eenen nieuwen kryg: die ook niet nalaaten kon, ten hoogſte nadeelig te zyn voor hunnen Koophandel. De Koning van Groot-Britanje hadt, om Spanje, ware 't mogelyk, van gedagten te doen veranderen, reeds voor eenigen tyd, eenige Oorlogsſchepen doen uitruſten, die, onder bevel van den Admiraal Wager, te Portsmouth, verzameld waren. De Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, was ook derwaards gezeild, met twaalf Staatſche Oorlogsſchepen. Men hadt 'er een goed getal branders en andere vaartuigen bygevoegd. En 't gerugt liep, dat men eene landing voorhadt op de Spaanſche kuſten. Doch hiervan kwam niets. De vereenigde Vloot bleef in de haven van Portsmouth, zonder iet te onderneemen. Het Spaanſche Hof, midlerwyl, onverzettelyk ſtaan blyvende op de overvoering der Spanjaarden, moeſt George de II., of, tegen den zin van 't Weener-Hof, hierin bewilligen, of de wapenen opvatten. En naardemaal hy 't laatſte

Engelſch en Staatſch Esquader uitgeruſt.

ſte niet doen kon, zonder byſtand zyner Bond- 1729.
genooten, die afkeerig waren van den oorlog, beſloot hy tot het eerſte. Hy deedt toen nog veel moeite, om het Weener-Hof te doen bewilligen in 't gene Spanje begeerd hadt. Doch 't ſcheen, dat de Keizer eerder de wapenen zou opgevat, dan hiertoe beſlooten hebben. De handelingen van Soiſſons eindigden, derhalve, gelyk die van Kameryk, voor vier jaaren, gedaan hadden, in een byzonder Verdrag, welk, eerlang, te Seville getroffen werdt.

Het Spaanſche Hof was derwaards gekeerd, tegen 't einde van Herfſtmaand. De Gezanten der Hanoverſche Bondgenooten arbeidden, hier, vlytiglyk, met de Spaanſche Staatsdienaars, aan het voorgenomen Verdrag, welk egter niet geſlooten werdt, voor de aankomſt van den Ambaſſadeur Stanhope, die, den vyfentwintigſten van Wynmaand, te Seville kwam. De Heer van der Meer, die de handelingen, van tyd tot tyd, bywoonde, hadt hiertoe laſt ontvangen van de Staaten, zyne Meeſters, die, van de Engelſchen eenige opening gekreegen hebbende van de handeling, welke zeer bedekt gehouden werdt voor de Keizerſchen, terſtond verklaard hadden, dat zy in dezelve deel neemen wilden (*a*); doch niet, voor dat men hun volkomen' kennis van zaaken gegeven hadt (*b*). Van der Meer hadt, derhalve, nog geene volmagt om te ſluiten (*c*), toen de Gevolmagtigden van Frankryk en Groot-Britanje, tuſſchen den agtſten en negenden van Slagtmaand, het Ver-

XXVIII. Het Verdrag van Seville wordt geſlooten.

(*a*) Secr. Reſol. Gener. 23 *July* 1729. *MS.*
(*b*) Verbaal der extr. Ambaſſ. *May*, *July*, *Sept.* 1729. *MS.*
(*c*) Miſſiv. van den Amb. VAN DER MEER van 3 *Nov.* 1729.

1729. Verdrag met Spanje beſlooten te tekenen (*d*). Het beſtondt uit *veertien* punten, waarby eenige afgezonderde en eenige geheime punten gevoegd waren. Zy liepen, zo ver zy gemeen gemaakt werden, op deezen zin: „ De drie „ Mogendheden beloofden, eene goede en vaste Vrede, vriendſchap en eendragt, met elkanderen, te zullen onderhouden, elkanders „ Ryken, Landen, bezittingen en regten, zo „ met opzigt op den Koophandel als anderszins, beide in en buiten Europa, te zullen „ handhaaven, en elkanderen, ten dien einde, „ des noods, ieder met twaalfduizend man, „ te zullen onderſteunen, of met geld of ſchepen naar evenredigheid. De Verdragen, te „ vooren geſlooten, werden, zo ver 'er, by „ dit, geene verandering in gemaakt werdt, „ volkomenlyk, bekragtigd. De Koning van „ Spanje verklaarde, nooit voorgehad te hebben, by de Weener-Verdragen, den onderzaaten des Keizers eenige voorregten in „ den Koophandel toe te ſtaan, noch te laaten behouden, welken met de hierby bekragtigde Verdragen ſtreeden. De Franſche „ en Engelſche Koophandel, beide in Europa „ en in de Indien, zou herſteld worden, op „ den voet der Verdragen; gelyk by de voorafgaande punten beraamd was. De Koning „ van Spanje zou de nadeelen doen herſtellen, „ welken door zyne onderzaaten, die der andere Mogendheden, in Europa, na den tyd, „ by de voorafgaande punten beſtemd, en in „ A-

Inhoud van het zelve.

(*d*) Verbaal der extr. Ambaſſ. *MS.* MONTGON *Tom.* VII. *p.* 197, 198, 223, 229, 238, 240, 241, 242, 305, 308, 309, 330.

„ Amerika, na den twee-entwintigſten van 1729.
„ Zomermaand des jaars 1728, toen men 's
„ Konings laſt eerſt te Kartagena ontvangen
„ hadt, waren aangedaan. De Koningen van
„ Spanje en Groot-Britanje zouden Gemag-
„ tigden benoemen, die, ten langſte vier maan-
„ den na 't uitwiſſelen der bekragtigingen, aan
„ 't Spaanſche Hof, zouden byeenkomen, om
„ de geſchillen over de ſchepen en goederen,
„ welken men, in zee, op elkanderen veroverd
„ hadt, te onderzoeken en te vereffenen. Frank-
„ ryk en Spanje zouden ook Gemagtigden be-
„ noemen, ten zelfden einde. En deeze Ge-
„ magtigden zouden hun werk, in drie jaaren
„ tyds, moeten afdoen. De overvoering van
„ zesduizend man Spaanſche troepen naar I-
„ talie, om gelegd te worden in Livorno, Por-
„ to Ferrajo, Parma en Piacenza, zou, van
„ ſtonden aan, in 't werk geſteld worden, zul-
„ lende deeze troepen ſtrekken, om den In-
„ fant Don Carlos te verzekeren van de op-
„ volging in Toskane, Parma en Piacenza. Men
„ zou, van nu af aan, den Groot-Hertog van
„ Toskane en den Hertog van Parma, op de
„ bekwaamſte wyze, zoeken te beweegen, om
„ de gemelde troepen in hunne Staaten te ont-
„ vangen; die, by eede, zouden belooven, den
„ Groot-Hertog en Hertog getrouw te zul-
„ len zyn, in alles wat niet ſtreedt met het
„ regt van Opvolginge, den Infant Don Car-
„ los toekomende: ook zouden zy zig niet
„ mogen moeijen, met zaaken van Regeerin-
„ ge. De Koning van Spanje zou zyne troe-
„ pen uit Italie te rug trekken, zo dra de In-
„ fant in 't geruſt bezit der Italiaanſche Staa-

1729. „ ten beveſtigd zou zyn; in 't bezit van wel-
„ ke Staaten, de handelende Mogendheden
„ beloofden, hem en zyne opvolgers te zul-
„ len handhaaven. Het Verdrag, welk de Ko-
„ ning van Spanje, vermoedelyk, met den
„ Groot-Hertog en Hertog ſluiten zou, op
„ het onderhoud der gemelde troepen, zou,
„ door Frankryk en Groot-Britanje, bekrag-
„ tigd en gehandhaafd worden. De Staaten
„ der Vereenigde Geweſten, en zulke andere
„ Mogendheden, waaromtrent men, onder-
„ ling, nader overeenkomen zou, zouden
„ genodigd worden, om in dit Verdrag te
„ treeden." In twee afgezonderde punten, werdt nader verklaard, volgens welke Verdragen in 't byzonder, de Koophandel van Groot-Britanje herſteld zou worden. Ook dat, in gevolge der gemelde Verdragen, alle genomen' Engelſche ſchepen, die niet beweezen konden worden, verbooden handel gedreeven te hebben, en in 't byzonder het ſchip de Prins Fredrik te rug gegeven zouden worden (*e*). Doch by deezen, werden nog twee andere afgezonderde punten gevoegd. By het *eerſte*,
„ verbondt Groot-Britanje zig, om zyne goe-
„ de dienſten aan te wenden, tot behoudenis
„ der Vrede, zo het Keizerryk iet ten na-
„ deele van Frankryk of Spanje beſluiten mogt;
„ doch zo het Keizerryk den twee anderen
„ Ryken den oorlog mogt verklaard hebben,
„ zou Groot-Britanje zyn aandeel volks, in
„ eigen of gehuurde Ruitery, mogen leveren,
„ en

(*e*) *Voiez* DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 358, ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 325.

„ en aan den Keizer niet meer, dan hy, als 1729.
„ Ryksvorſt, verpligt was; waartegen zy-
„ ne Staaten, alomme, en inzonderheid in
„ Duitſchland, van vyandelykheden zouden
„ verſchoond blyven." Doch by het *tweede* punt werdt nader verklaard „ dat de Koning „ van Groot-Britanje, zo het Keizerryk den „ twee anderen Mogendheden den oorlog verklaaren mogt, zyn aandeel, als Ryksvorſt, „ in 't geheel niet opbrengen zou." De afzonderlyke en geheime punten van dit Verdrag, die nimmer openlyk uitgegeven zyn, waren agt in getal, en van deezen inhoud: „ 1. Zou men de „ bezitters der Italiaanſche Staaten, die op Don „ Carlos komen moeſten, binnen vier maanden, beweegen, om de zesduizend Spanjaarden te ontvangen. 2. Men zou de bezettingen „ in die Staaten verpligten, om een' eed, tot „ geruſtſtelling van Don Carlos, af te leggen; „ welke bezettingen, door Spanje, zouden onderhouden worden. 3. Men zou den Keizer van de onveranderlykheid van 't gené, „ by dit Verdrag, was vaſtgeſteld, kennis geeven. 4. Het overvoeren der zesduizend man „ zou, binnen zes maanden, geſchieden. 5. „ Spanje zou agttien Oorlogsſchepen, Frankryk „ zes Oorlogsſchepen, zes galeien, en drieduizend man, en Groot-Britanje zes Oorlogsſchepen en twee Battaillons gereed houden, „ tot de gemelde overvoering. 6. De Bondgenooten zouden hunne kragten ſamenvoegen, om de overvoering door te zetten, zo „ iemant zig, met geweld, tegen dezelve wilde kanten. 7. In geval van oorlog, zou men „ de magazynen, die de onderdaanen der han-

1729. „ delende Mogendheden in Livorno hadden,
„ ontzien, zo veel mogelyke ware. 8. De Staa-
„ ten der Vereenigde Geweſten zouden geno-
„ digd worden, om dit Verdrag en de gehei-
„ me punten te omhelzen. Ook zou men 'er
„ andere Mogendheden toe nodigen, met ge-
„ meene bewilliging (*f*)."

De Staaten treeden 'er in.

De Volmagt der Staaten aan den Ambaſſadeur van der Meer, om in 't Verdrag van Seville te treeden, bleef niet lang agter. Hy nam dit Verdrag en de geheime punten aan, op den eenentwintigſten van Slagtmaand (*g*), by twee Akten, waarin bedongen werdt: „ 1. Dat de „ Bondgenooten elkanderen kennis zouden „ geeven van de middelen, welken zy gera- „ den zouden vinden, in 't werk te ſtellen, „ om aan den inhoud van dit Verdrag te vol- „ doen. 2. Dat Frankryk en Groot-Britanje „ hunne verbindteniſſen vernieuwden, om de „ vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchap- „ pye te helpen uitwerken. En dat Spanje in „ dezelfde verbindteniſſen treeden zou, zo dra- „ ze den Koning bekend gemaakt zouden zyn: „ 't welk de Staaten aannamen, binnen drie „ maanden, te zullen bezorgen. 3. Dat de „ onderſtand der Staaten zou geſteld worden „ op vierduizend knegten en duizend Ruiters. „ 4. Dat de Koning van Spanje den Staaten „ voldoening bezorgen zou op hunne bezwaar- „ niſſen, beide in Indien en in Europa; en dat „ de Koophandel zou herſteld worden op den „ voet

(*f*) Secr. Reſol. Holl. 16 *Decemb.* 1729. VIII. *Deel*, bl. 200 *&c.* Verbaal der extr. Ambaſſ. *MS. Byl. N.* 90.
(*g*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 310, 325.

„ voet der voorige Verdragen, zullende men, 1729.
„ des noods, Gemagtigden hiertoe benoemen.
„ En zo zyne Katholyke Majeſteit mogt goed-
„ vinden, na deezen, aan eenig volk, eenige
„ voorregten in 't ſtuk van den Koophandel
„ toe te ſtaan; zoudenze den Staaten ook, ter-
„ ſtond, toegeſtaan worden. 5. Zo de Staa-
„ ten, ter oorzaake hunner aanneeminge van
„ dit Verdrag, mogten aangetaſt of ontruſt,
„ en daardoor genoodzaakt worden, om hun-
„ ne toevlugt te neemen tot de wapenen; zou-
„ den de Bondgenooten verpligt zyn hun, zon-
„ der uitſtel, by te ſpringen (*b*)." Doch behalve deeze punten, die eerlang in 't licht kwamen, waren 'er *twee* geheime punten getekend, die nooit gemeen gemaakt zyn. Zy behelsden „ 1.
„ Dat de Staaten, in geval van oorlog in Ita-
„ lie, niet meer dan drieduizend man, in
„ troepen, geld of ſchepen, ter hunner keu-
„ ze, zouden behoeven te leveren. 2. Dat
„ de Staaten, tot de overvoering der Span-
„ jaarden naar Italie, twee Oorlogsſchepen en
„ een Bataillon in de baay van Kadix leve-
„ ren zouden." Voorts waren 'er, by de Akte van T'oetreeding, nog twee Verklaaringen gevoegd: in de eene, verbondt men zig om het Huis van Farneſe te zullen doen ſtellen in 't bezit van Caſtro en Ronciglione: in de andere, beloofde Spanje, den Staaten, voortaan, den titel van *Hoog-Mogende Heeren* te zullen geeven, hen, in allen deele, handelende als ge-

(*b*) Verbaal der extr. Ambaſſ. *MS. Byl. N.* 101. *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 160. Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 363.

1729. gekroonde Hoofden (*i*). 't Verdrag van Seville, de Akte van de Toetreedinge der Staaten, en vooral de geheime punten van beide werden van zo veel gewigt geoordeeld hier te Lande, dat de Staaten van Holland beſlooten, 't een en 't ander bedekt te houden (*k*); gelyk de geheime punten ook nooit in 't licht gegeven zyn (*l*).

XXIX. Aanmerkingen op het Verdrag van Seville.

Op deeze wyze, werdt het Verdrag van Seville getroffen. Frankryk beſloot 'er te eerder toe, om dat men, in dit Ryk, na de geboorte van den Daufyn, die op den vierden van Herfſtmaand voorgevallen was, nog meer dan te vooren, begon te neigen tot de voorige vereeniging met Spanje; die, ſedert deeze geboorte, allengskens, volkomen werdt (*m*). Groot-Britanje en de Staaten neigden tot ſluiten, om dat anderszins de oorlog onvermydelyk ſcheen, dien zy nog hoopten te vermyden, als zy den Keizer, die nu eenen der voornaamſte Bondgenooten van het Weener-Verdrag was kwytgeraakt, zouden verpligt hebben, om te bewilligen in de voorwaarden van het Verdrag van Seville. Wyders, hieldt Groot-Britanje zig, by dit Verdrag, beveſtigd in 't bezit van Gibraltar en Port Mahon, alzo de Verdragen, waarby Spanje deeze Plaatſen afgeſtaan hadt, in het zelve, bekragtigd waren geworden. De Koophandel, in Amerika en in Spanje, werdt ook herſteld, en de herlevering van 't ſchip den

(*i*) Secr. Reſol. Holl. 16 *Decemb.* 1729. VIII. *Deel*, *bl.* 207 *enz.*
(*k*) Reſol. Holl. 16 *Decemb.* 1729. *bl.* 913.
(*l*) Verbaal der extr. Ambaſſ. *Dec.* 1729. *MS.*
(*m*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 302, 303.

den Prins Fredrik beloofd. Ook kwam dit ſchip, in 't volgende jaar, in Engeland aan (*n*). Doch ſommige Engelſchen morden, dat men, in het overvoeren der zesduizend Spanjaarden, bewilligd, en daar door gelegenheid gegeven hadt aan eenen tak van het Huis van Bourbon, om zyne bezittingen uit te breiden in Italie. Men dreef, dat het evenwigt van Europa, hier mede, verbroken werdt; dat 'er de Keizer nimmer in bewilligen zou, en dat het Verdrag van Seville den oorlog zou ontſteeken, welken men, daarmede, hadt gedagt te voorkomen (*o*). Ook zou, hiervoor, inderdaad, reden van vreeze geweeſt zyn, indien Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten zo gereed geweeſt waren, om de overvoering der Spanjaarden in 't werk te ſtellen. Doch 't gevolg deezer Geſchiedeniſſe zal ons doen zien, dat zulks niet gebeurde, dan na dat Groot-Britanje en de Staaten een nader Verdrag geſlooten hadden met den Keizer. 1729.

De Staaten bevorderden, midlerwyl, by het Verdrag van Seville, hun groot oogmerk, welk was de vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchappye, waartoe Spanje ook aannam de hand te zullen leenen. Zy bedongen, wyders, vergoeding hunner bezwaarniſſen in den Koophandel, en herſtelling van den zelven, op den voet der voorgaande Verdragen. Hiertegen bewilligden zy wel, in de overvoering der Spanjaarden naar Italie, en in de opvolging van den Infant Don Carlos in de Italiaanſche Staaten. Byzonderlyk, met opzigt op de Staaten.

Doch

(*n*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 441.
(*o*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 415.

1729. Doch Frankryk en Groot-Britanje hadden, hierin, reeds te vooren, bewilligd. En de Staaten zouden 't, al haddenze ſchoon gewild, niet hebben konnen beletten. Behalve dat zy zig, naderhand, zo min als George de II., gereed toonden, om de overvoering der Spanjaarden werkſtellig te maaken, voor men 'er den Keizer, by Verdrag, in hadt doen medeſtemmen. 't Verdrag van Seville, dus begreepen, was, derhalve, zo voordeelig voor de Staaten, als zy 't, in de tegenwoordige omſtandigheden, zouden hebben konnen verwagten. Ook werdt de tyding van het ſluiten van het zelve, met veel vreugde, in Holland, ontvangen (*p*). Drie maanden voor het treffen van dit Verdrag, waren het zilver en de vrugten, met de *Aſſogues*- of Kwikzilverſchepen en Gallioenen, te Kadix, aangebragt, aan de eigenaars uitgedeeld: doch de *Indulto* of belaſting was veel hooger geſteld, dan men gehoopt hadt (*q*).

XXX. Twee Ooſtindiſche ſchepen, te Algiers opgebragt.

De Vrede met de Regeeringe van Algiers, in 't jaar 1726 geſlooten (*r*), hadt den Staaten gelegenheid gegeven om den Kapitein Schryver, met drie Oorlogsſchepen, derwaards te zenden, tot het loſſen van eenige Slaaven. Terwyl hy met deeze handelingen bezig was, werden, in Zomermaand, twee uitgaande Ooſtindiſche ſchepen, te Algiers, opgebragt, door vier Kaapers, die zig van dezelven hadden meester gemaakt, om dat zy geene Algierſche Paspoorten toonen konden. Doch Schryver vertoonde den Divan, dat deeze ſchepen, den Staat

(*p*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 315.
(*q*) *Zie* Europ. Merc. *July — Decemb.* 1729. *bl.* 132 *enz.*
(*r*) *Zie* hier voor, *bl.* 391.

Staat toebehoorende, geene Paspoorten behoeden. De Divan, zig niet laatende paaijen met deeze reden, dreigde de ſchepen met de laading verbeurd te zullen verklaaren: en 't koſtte den Heere Schryver veel werks, eer hy te wege brengen kon, dat men de twee ſchepen, met verlies van de helft van 't gemunt geld, welk zy inhadden, en welk eenhonderd zevenendertigduizend guldens beliep, toeliet, hunne reis te vervolgen. 1729.

XXXI. De Prins van Oranje treedt in 't bezit der Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland en Stad en Lande.

De Prins van Oranje en Naſſau, Erfſtadhouder van Friesland, zig, eerſt te Franiker, en nu ook, omtrent twee jaaren, te Utrecht, in de weetenſchappen geoefend hebbende, bereikte, op den eerſten van Herfſtmaand, den ouderdom van agttien jaaren, welke tyd beraamd was, om hem in 't bezit te ſtellen der Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland en Stad en Lande. De Prins begaf zig dan, ten deezen einde, naar Groningen: alwaar hy, op den zeſtienden, den eed als Stadhouder aflegde. Van hier, vertrok hy naar Dieren op de Veluwe; alwaar hy, tot in Wynmaand, vertoefde: op den zeſtienden van welke, hy ook, te Zutfen, in de Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland beveſtigd werdt. Hy keerde, vervolgens, naar Leeuwaarden, daar hy, ſedert, zyn gewoon verblyf hieldt (s). Eenigen tyd te vooren, hadden de Staaten van Holland beſlooten, in gevolge van voorgaande Reſolutien, geenen byzonderen Stadhouder, zonder eenpaarige bewilliging van alle de Geweſten, zitting toe te ſtaan in den Raad van Staate (t).

In

(s) Europ. Merc. *July—Decemb.* 1729. *bl.* 179, 220, 305.
(t) Reſol. Holl. 18 *Aug.* 1729. *bl.* 679.

1729. In Lentemaand deezes jaars, ſprak het Hof van Holland eene Sententie uit over zes Perſoonen, te weeten drie Klerken ter Griffie der algemeene Staaten, een' Advokaat, en twee anderen, die allen, ſedert eenen geruimen tyd, hun werk gemaakt hadden van het leveren van Reſolutien, Brieven en andere Stukken van Staat aan uitheemſche Gezanten, en aan andere vreemdelingen; onder welke Stukken ook eenigen waren, welken men, voorbedagtelyk, hadt willen geheim houden. Zy hadden zig, voor deeze dienſten, in geld of geſchenken, laaten beloonen. Sommigen waren ook, nu en dan, door vreemde Staatsdienaars, ter maaltyd onthaald. Wyders, hieldenze zig ook op met nieuws te verzamelen: 't welk dan naar vreemde Hoven overgeſchreeven werdt. Een derKlerken hadt, onder anderen, doen ſchryven „ dat vyf Geweſten, zeer tegen den zin van „ Holland en Zeeland, beweerd hadden, dat „ het Regt tot het Markgraaffchap van Veere „ en Vliſſingen in wezen gehouden moeſt worden, tot op de meerderjaarigheid van den „ Prinſe van Naſſau." Al het welke hoog genomen werdt by 't Hof. Twee Klerken werden, met het zwaard over 't hoofd, geſtraft: de derde, met een' brief op de borſt, daar 't woord *meineedig* op ſtondt, ten toon geſteld. De Advokaat werdt van zyn Advokaatſchap voor 't Hof vervallen verklaard. Allen vier werdenze, zo wel als de twee overigen, voor altoos, ten Lande uit gebannen (*u*). Doch de Staaten van Gelderland en Overyſſel namen dee-

Het Hof van Holland vonnift zes Perſoonen, over ongeoorloofde verſtandhouding.

(*u*) *Zie de* Sentent. over zes Perſoonen, *gedr.* 1729.

deeze regtspleeging kwalyk, alzo dezelve ook twee van hunne bedienden in de Griffie betroffen hadt, over welken zy oordeelden, dat het Hof van Holland geen regter zyn kon. De Steden Dordrecht en Leiden hadden ook zwaarigheid gemaakt, om twee haarer ingezetenen, die, voor deezen, als Lyfknegts, in den Haage, gediend, en de hand in 't ontdekken van geheimen van Staat gehad hadden, voor 't Hof te laaten te regt ſtellen (v). Men nam, ſedert, in overweeging, om een ſtreng Plakaat te laaten uitgaan, tegen het verſpreiden van Staatsgeheimen. Ook werdt 'er, eerlang, een Ontwerp van zulk een Plakaat, ter Vergaderinge van Holland, ingeleverd (w). Doch ik weet niet, dat het vaſtgeſteld werdt. 1729.

De onluſten in Ooſtfriesland tuſſchen den Vorſt en de Stenden duurden nog. De Staaten hadden, gelyk wy, hiervoor (x), verhaalden, partyen, in den aanvang des jaars 1725, vermaand tot een minnelyk Verdrag, en tot onthoudinge van daadelykheden. Doch de Vorſt, verſtoord over 't bezetten van Lier, ondernam, in 't begin van Grasmaand des jaars 1726, de Staatſche manſchap, die in Lier gelegd was, van daar te verdryven. Hy zondt, ten dien einde, omtrent zeshonderd Ruiters en Knegten, verzeld van eenen grooten hoop boeren, van Aurik naar Lier. Men raakte handgemeen. Doch 's Vorſten volk werdt, na een vin- XXXII. Vervolg van 't Verhaal der Onluſten in Ooſtfriesland.

(v) Reſol. Gener. *Vener.* 27 *May* 1729. *bl.* 352. Reſol. Holl. 23 *Dec.* 1728. *bl.* 1328. 7 *Jan.* 8, 9, 11, 16, 23 *Febr.* 11, 15, 19 *Maart* 13 *April* 1729. *bl.* 7, 41, 52, 54, 58, 69, 195, 263, 275, 315.
(w) Reſol. Holl. 12 *Aug.* 1729. *bl.* 658.
(x) *Bladz.* 284.

1729. vinnig gevegt van vier uuren, genoodzaakt te wyken, en naar Aurik te keeren. Die van Lier hadden maar agt dooden en weinige gekwetſten. Van 's Vorſten zyde, was veel meer volks geſneuveld (y). De Vorſt hadt, weinige dagen te vooren, een bevel getekend aan die van Lier, om de Staatſche manſchap ter Stad uit te zetten, en zig aan de Keizerlyke Orde te onderwerpen, binnen den tyd van twee maanden. Ook kreegen die van Embden laſt, uit den naam der Keizerlyke Gemagtigden, om de manſchap, door hen, naar Lier geſchikt, van daar, te rug te ontbieden. Doch deeze bevelen vonden geenen ingang (z).

De Staaten doen eene bezending derwaards.

De Staaten, bedugt voor verder verloop in Ooſtfriesland, zonden, kort hierna, den Heer Lewe van Aduwart naar Aurik, om den Vorſt, ware 't mogelyk, te beweegen tot verdrag. Men ontving hem, beleefdelyk (a). Ook werdt hem een uitvoerig ſchriftelyk antwoord gegeven op zynen voorſlag, die tot bylegging der geſchillen, onder der Staaten bemiddeling, geſtrekt hadt (b). De Vorſt wees, in dit antwoord, aan „ dat te onderzoeken ſtondt, welk de bes-
„ te weg ware, om een einde te zien van den
„ tweeſpalt: of, dat de Stenden, en byzon-
„ derlyk de Stad Embden verpligt werden,
„ om zig naar de voorige Verdragen te ſchik-
„ ken, door onderwerping aan de Keizerlyke
„ Gevolmagtigden; gelyk de Vorſt vorderde;
„ of, door bemiddeling van hunne Hoog-Mo-
„ gend-

Antwoord, op der Staaten voorſlag van 's Vorſten zyde.

(y) Europ. Merc. *Jan.* —*Juny* 1726. *bl.* 256.
(z) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 388, 390, 393, 397.
(a) Europ. Merc. *Jan.* —*Juny* 1726. *bl.* 284.
(b) ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 404.

„ gendheden; gelyk de Heer Afgevaardigde 1729.
„ voorgeſlaagen hadt. Dat, in dit onderzoek,
„ te letten ſtondt, *vooreerſt*, op de Perſoonen,
„ met welken de Vorſt zig zou moeten ver-
„ draagen: *ten tweeden*, op de punten, over
„ welken men zou konnen overeenkomen; en
„ *ten derden*, op de middelen van bedwang,
„ welken men zou konnen in 't werk ſtellen,
„ om het Verdrag ter uitvoeringe te doen bren-
„ gen, en de inbreuken, die 'er, in 't toeko-
„ mende, op geſchieden mogten, te beletten.
„ Dat, wat het *eerſte* betrof, de Perſoonen,
„ met welken de Vorſt zig zou moeten ver-
„ draagen, in 't gemeen, waren de Stenden
„ des Landſchaps, uit drie Leden beſtaande,
„ den Adel, de drie Steden, en den Boeren-
„ ſtand, zynde agt Ampten. De Stenden zou-
„ den zulk een Verdrag, eenpaariglyk, of by
„ meerderheid van ſtemmen, moeten verzoe-
„ ken. Doch zulks was niet geſchied. In te-
„ gendeel, hadden alle de Stenden zig aan
„ de Keizerlyke Beſluiten onderworpen. Van
„ den Adel was 'er niemant van uitgezonderd,
„ dan *Bernard Henrik van Appel*, die, nevens
„ Doktor *Rudolf van Rheede* en de Burgemees-
„ ters en Raad van Embden, de jongſte be-
„ roerte verwekt hadt. De Steden Aurik en
„ Norden hadden zig, al voorlang, geſchikt
„ naar 's Keizers Beſluiten: gelyk de Stad Emb-
„ den zelve verklaard hadt te willen doen,
„ ſchoon zy, naderhand, haare verklaaring we-
„ derom hadt ingetrokken. Van de agt Amp-
„ ten waren 'er zeven, die zig onderworpen
„ hadden: te weeten, die van Embden, Griet-
„ zyl, Aurik, Norden, Bergum, Stikhuizen

1720. „ en Vredenburg: by welken zig, uit het agt-
„ ſte Ampt, dat van Lieroord, nog veele op-
„ gezetenen hadden gevoegd. Want ſchoon
„ de Stad Embden de Ampten van Embden,
„ Lieroord, Grietzyl en Stikhuizen, onlangs,
„ gedwongen hadt, hunne onderwerping we-
„ derom op te zeggen; gaf dit geweld geen
„ regt altoos. Men vertrouwde, hierom, dat
„ men den Vorſt niet zou willen verpligten,
„ om af te zien van de Keizerlyke Beſluiten;
„ waaraan genoegzaam alle de Staten zig
„ hadden onderworpen. De oude Beſtierders,
„ van Appel, *Ter Brak*, van Rheede en Dok-
„ tor *Stochius*, de eenigſten, die, onder de drie
„ voorgemelde rangen, niet konden gerekend
„ worden, en zig nog niet onderworpen had-
„ den, kwamen niet in aanmerking, alzo zy,
„ reeds in 't jaar 1724, door een Keizerlyk
„ bevel, van hunne ampten waren afgezet, en
„ derhalve maar moeſten aangezien worden
„ als byzondere Perſoonen, die, door de meer-
„ derheid der drie gemelde rangen, vervan-
„ gen werden: om niet te zeggen, dat zy, door
„ 't verwekken van den jongſten oproer, waar-
„ voor zy niet ſchroomden uit te komen, voor
„ den Vorſt en voor zyne Keizerlyke Maje-
„ ſteit zelve, ſtrafbaar geworden waren. Wat
„ nu, in de *tweede* plaatſe, de zaaken betrof,
„ over welken men zig zou konnen verdraa-
„ gen; deezen waren driederlei: 1. Eenigen
„ raakten 't Land in 't gemeen, of de Stad
„ Embden in 't byzonder. 2. Anderen waren,
„ of door Keizerlyke Beſluiten beſliſt, of niet.
„ 3. Anderen raakten of Regten en Privilegien,
„ of vordering van geldſommen. Omtrent de

„ zaa-

„ zaaken, die 't Land in 't gemeen betroffen, 1729.
„ en door den Keizer beſlift waren, kon geen
„ geſchil vallen, hebbende de Stenden, in 't
„ gemeen, zig hierin reeds aan de Keizerlyke
„ Beſluiten onderworpen. 't Kwam dan alleen
„ op de onbeſliſte punten aan, die vier in ge-
„ tal waren; te weeten, 't beloop der ſchade,
„ welke de Stenden den Vorſt vergoeden moes-
„ ten; 't beloop der jaarlykſche ſomme, wel-
„ ke zy gehouden waren hem te verſtrekken;
„ 't beloop van de helft der boeten, welke de
„ Vorſt van de Stad Embden te vorderen hadt,
„ en het tolregt, waarin dezelfde Stad gehou-
„ den was, den Vorſt te herſtellen. En over
„ deeze vier punten, was hy tot minnelyk
„ verdrag genegen. Doch genomen dat zulk
„ een verdrag ook nog plaats hebben kon,
„ omtrent alle de overige punten, zelfs om-
„ trent zulken, die reeds beſliſt waren; zo zou
„ 't 'er, *ten derden*, nog zeer op aankomen,
„ dat men middelen wiſte uit te vinden, om
„ de Stad Embden en derzelver aanhang te
„ verpligten, tot naarkoming van zulk een
„ Verdrag, voor den tegenwoordigen, en
„ voor den toekomenden tyd. Deeze Stad hadt
„ reeds doen zien, dat zy zig niet hieldt aan
„ de plegtigſte Verdragen. Men moeſt, der-
„ halve, middel aan de hand geeven, om haar
„ daar toe te noodzaaken. De Heer Afgevaar-
„ digde der Staaten hadt gewaagd van Lyf-
„ ſtraffen en Geldboeten. Doch wie zouze op-
„ leggen, en doen vorderen? Immers was, hier-
„ toe, niemant bevoegd dan de Keizer; wiens
„ regt de Vorſt niet krenken kon. 't Stondt
„ den Vorſt dan niet vry, al wilde hy ſchoon,

1729. „ omtrent alle de punten, in minnelyke on-
„ derhandeling te treeden. Ook waren de ge-
„ woonlyke Afgevaardigden en de tegenwoor-
„ dige Beſtierders der Geldmiddelen wettig-
„ lyk verkooren, door de getrouwe Stenden,
„ die zig zeer gehoond zouden rekenen, zo
„ de Vorſt ondernam, deeze keuze in twyfel
„ te trekken. Hy hadt de hoogſte agting voor
„ der Staaten tuſſchenſpraak; doch als Vorſt
„ des Duitſchen Ryks moeſt men hem niet
„ kwalyk neemen, dat hy, in zaaken, zyne
„ Leenregten betreffende, niets buiten 's Kei-
„ zers kennis ondernam: te meer, daar de
„ jongſte opſtand niet het gantſche Land, maar
„ alleenlyk de Stad Embden en eenige weini-
„ ge wederhoorigen te wyten was, en den
„ Keizer nader raakte dan den Vorſt: die, om
„ gelyke redenen, voorheen, ook de bemid-
„ deling des Konings van Pruiſſen van de hand
„ geweezen hadt. Eindelyk, zou het einde,
„ welk de Staaten zig, met hunne bemidde-
„ ling, voorſtelden, ligtelyk, te bereiken zyn,
„ zo zy zig hielden aan hunne voorige Beſlui-
„ ten, het Kollegie der Beſtierderen, te Au-
„ rik opgeregt, erkennende, en de Stad Emb-
„ den vermaanende, om het te erkennen; ge-
„ lyk zy reeds gedaan hadden (*c*)."

De Staaten vermaanen den Vorſt tot een minzaam verdrag.

De Staaten, verſlag der verrigtingen van den Heere Lewe bekomen hebbende, vernieuwden hunne vermaaningen aan den Vorſt en aan die van Embden, tot een minzaam vergelyk. Aan den Vorſt in 't byzonder ſchreevenze,
„ dat zy, uit den Heere Lewe van Aduwart,
„ gaar-

(*c*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 407—426.

„ gaarne vernomen hadden, hoe zeer ge- 1729.
„ neigd zyne doorlugtige Hoogheid ware, tot
„ het byleggen der geſchillen. Doch dat hun
„ egter wee deedt, dat men, hiertoe, gelyk
„ die van Embden hun berigt hadden, van
„ zyne zyde, nog geen' éénen ſtap gedaan
„ hadt, zynde zelfs, na 't vertrek van den
„ Heere van Aduwart, de daadelykheden nog
„ vervolgd. Dat zy niet wilden onderzoeken,
„ of 's Keizers Beſluiten, met 's Lands Wet-
„ ten en de voorige Verdragen, overeenkwa-
„ men, of niet; maar dat zy hun ſcheenen te
„ zyn vonniſſen of uitſpraaken tuſſchen twis-
„ tende Partyen, van welken de party, ten
„ behoeve van welke, zy gegeven waren, niet
„ meer voordeels behoefde te trekken, dan
„ hy goedvondt: ja van welken hy zelfs, uit
„ liefde tot de Vrede, of om eenige andere
„ redenen, t'eenemaal kon afſtaan, indien hy
„ 't raadzaam oordeelde. Dat de Staaten niet
„ zouden herhaalen de gewigtige redenen,
„ welken den Vorſt behoorden te beweegen,
„ om, in de tegenwoordige omſtandigheden,
„ zig niet te houden aan de Keizerlyke Be-
„ ſluiten; zy waren hem, te vooren, dikwils,
„ en nog onlangs, door den Heere Lewe van
„ Aduwart, voorgehouden; en men hadt ver-
„ trouwd, dat hy zig, door dezelven, tot an-
„ dere gedagten zou hebben laaten brengen.
„ De Staaten waren niet minder geneigd, om
„ 's Vorſten voorregten, dan om die der Sten-
„ den te helpen handhaaven, en hadden, hier-
„ om, die van Embden en derzelver aanhan-
„ geren vermaand, zo veel als mogelyk wa-
„ re, af te ſtaan van hunne voorregten, mids

1729. „ zy niet aangingen tegen de oude Verdragen. „ Ook hadden zy te veel belang by de her„ ſtelling der ruſte in Ooſtfriesland, zo ter „ oorzaake der nabuurſchap, als ter oorzaa„ ke van de zwaare geldſommen, door hunne „ onderzaaten, den Ooſtfriezen verſtrekt, en „ waarvan de verſcheenen Intreſt reeds *vier„ enveertigduizend eenhonderd vyfentwintig* gul„ dens beliep, dan dat zy hunne poogingen, „ by zyne doorlugtige Hoogheid, niet zou„ den verdubbelen, om hem, eindelyk, over „ te haalen, dat hy zig gemegenet toonde tot „ een minnelyk vergelyk, dan hy, tot nog toe, „ gedaan hadt (*d*)."

Zy zoeken George den II. en den Koning van Pruiſſen te beweegen, om de Ooſtfrieſche onluſten te helpen bylegen.

Men liet het, van de zyde der Staaten, niet by dit ſchryven. De Heer *Henrik Hop*, die zig, van wege deezen Staat, ſedert eenige jaaren, als buitengewoone Gezant, aan 't Hof van Londen onthouden hadt, kreeg laſt, om den Koning van Groot-Britanje, die, als Keurvorſt van Hanover, verpligt was, 't Verdrag van 't jaar 1693 te handhaaven, door de beſte redenen, te beweegen, om, nevens de Staaten, de hand te ſlaan aan 't byleggen der Ooſtfrieſche geſchillen. Gelyk verzoek geſchiedde aan den Koning van Pruiſſen. Doch deezen was, door den Keizer, verbooden, zig met de Ooſtfrieſche zaaken te moeijen (*e*). Zy ſchreeven nog eenige andere brieven aan den Vorſt, die, in zyne antwoorden, zyn gedrag verſchoonde, zo goed als hem mogelyk was: die van Embden, daarentegen, geheellyk, in 't ongelyk ſtellen-

(*d*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 427.
(*e*) Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 429.

lende. Onder anderen, ontkende hy rondelyk, na 't vertrek van den Heere van Aduwart, eenige daadelykheid gebruikt te hebben, tegen de wederhoorigen. Ook merkte hy aan „ dat „ de Keizerlyke Beſluiten wel uitſpraaken waren tuſſchen partyen; maar zulke uitſpraaken, waarby ook de Leenheer belang hadt, „ en van welken de Leenman niet afgaan kon, „ zonder't regt des Leenheers te krenken (*f*)." 1729.

De Staaten, ſedert vernoemende, dat men reeds Deenſche troepen in Ooſtfriesland ontvangen hadt, en dat de Keurvorſt van de Palts en de Biſſchop van Munſter werden aangezogt, om den Vorſt de hand te bieden, beſlooten, in Hooimaand des jaars 1726, de bezetting van Embden en Lieroord, met twee Battaillons, te verſterken: van welk beſluit zy den Franſchen, Engelſchen en Pruiſſiſchen Gezanten, in den Haage, terſtond, kennis gaven. Ook verzogten zy Frankryk en Groot-Britanje om den onderſtand, by 't Verbond van den jaare 1717, beloofd; indien de binnenlandſche beroerte in Ooſtfriesland aanleiding geeven mogt, tot verdere vyandlykheden: terwyl zy op den Keurvorſt van Keulen, Biſſchop van Munſter, begeerden, dat hy zig onthielde van 't zenden van troepen naar Ooſtfriesland (*g*): den Koning van Deenemarke zelven, eerlang, aanzoekende, om, nevens hen, de hand te ſlaan aan 't bemiddelen der Ooſtfrieſche geſchillen. Doch deeze Vorſt verſtondt, dat men zig aan 's Keizers Beſluiten be- Zy vermeerderen de bezetting van Embden en Lieroord.

(*f*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 437.
(*g*) Reſol. Gener. *Sabb.* 6 *July* 1726. *bl.* 486. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 451.

1729. behoorde te houden (*b*). 't Beſluit der Staaten bragt, eerlang, te wege, dat de gantſche Boerenſtand, twee Ampten uitgeſlooten, zig voegde by de Stad Embden, die egter, zo wel als de Vorſt, door herhaalde brieven van hunne Hoog-Mogendheden, tot vreedzaame gedagten vermaand werdt. Ook was zulks te noodiger, om dat een hoop boeren, zig gevoegd hebbende by eenige Staatſche manſchap, vry wat baldaadigheid bedreeven hadt. Te Norden, werdt de Regeering, buitenstyds, veranderd: en eenige Regenten en anderen in hegtenis genomen (*i*). Wyders, ſloegen de Staaten voor, „ dat men, onder hunne bemiddeling en die „ des Konings van Deenemarke, in den Haage, kwame handelen over een vergelyk; in „ welke handeling, men de Keizerlyke Beſluiten volgen zou, zo verze niet met de oude „ Verdragen ſtreeden (*k*)." Doch deeze voorſlag vondt geen' ingang.

De Regeering te Norden wordt veranderd.

Handeling des Konings van Pruiſſen omtrent de Ooſtfrieſche geſchillen.

De Koning van Pruiſſen, ondertuſſchen, in een naauw Verbond getreden met den Keizer, kreeg wederom laſt tot het dempen der onluſten in Ooſtfriesland: 't welk hem, voorheen, verbooden geweeſt was. Hy ſchreef dan, in Bloeimaand des jaars 1727, eenen ernſtigen brief aan de Stenden, dezelven vermaanende tot gehoorzaamheid aan de Keizerlyke bevelen, zo zy zig 's Keizers hoogſte ongenade niet op den hals wilden haalen. Ook begeerde hy op de Staaten der Vereenigde Geweſten, dat zy

(*b*) ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 476.
(*i*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 459—476.
(*k*) Reſol. Gener. *Mart.* 1 *Octob.* 1726. *bl.* 704. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 479.

zy de ongeregeldheden beletten wilden, welken die van Embden, met hulp der Staatſche manſchap, in Ooſtfriesland, bedreeven hadden (*l*). De Staaten antwoordden „ dat alle „ hunne vermaaningen aan de Stenden, en „ aan de Stad Embden in't byzonder, geſtrekt „ hadden tot weeringe van daadelykheden. „ Dat zy vertrouwden, dat zyne Pruiſſiſche „ Majeſteit het zelfde oogmerk hadt, en dat „ zy, hierom, hoopten, dat men zig niet ver- „ haaſten zou, met het zenden van Krygsvolk „ naar Ooſtfriesland, tot uitvoeringe der Kei- „ zerlyke Beſluiten." De Afgevaardigden der Stenden en der Stad Embden, die zig, ſedert eenigen tyd, in den Haage bevonden, en zeer geklaagd hadden over den overlaſt, dien 't Land leedt van de Deenſche manſchap, werden, eindelyk, door de Staaten, geraaden, zig te onderwerpen aan de Keizerlyke Beſluiten, zullende de Staaten, midlerwyl, tragten te wege te brengen, dat deeze Beſluiten niet ten ſtrengſte werden uitgevoerd, en dat de Regeering op eenen goeden voet herſteld werdt. Voorts, beloofden de Staaten, hun beſt te zullen doen, om de Duitſche troepen te rug te doen ontbieden uit Ooſtfriesland, mids die van Embden den Vorſt verzekering gaven, dat zy zig, voortaan, van daadelykheden onthouden zouden (*m*). Ook ſchreevenze, ſedert, aan den Koning van Deenemarke, hem verzoekende, dat hy zyne troepen te rug trok, of ten

1729.

De Staaten raaden de Stenden tot onderwerping.

(*l*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 488, 491.
(*m*) Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 493, 495.

1729. ten minſten in goede tugt hieldt; doch dit verzoek vondt luttel ingang.

De Vorſt maakt zig meeſter van eenige Plaatſen omtrent Embden.

Ooſtfriesland bleef in deezen ſtaat, geduurende het gantſche jaar 1727. De Keizerſchen gaven, van tyd tot tyd, bevelen uit, om een gedeelte der Keizerlyke Beſluiten ter uitvoeringe te doen brengen: die van Embden en anderen weigerden zig aan deeze bevelen te onderwerpen, terwyl de Staaten der Vereenigde Geweſten niet nalieten, den Vorſt en de Keizerſchen tot zagtheid, de Stenden tot onderwerping te vermaanen. Doch met den aanvang des jaars 1728, maakte de Vorſt zig meeſter van eenige Plaatſen, onder Embden gelegen, en afhangkelyk van deeze Stad, die, ſedert, als byna beſlooten door vreemde troepen, werdt aangemerkt. De Staaten, bedugt, dat men voorhadt, hunne bezetting uit Embden te verdryven, zonden 'er wederom eenige verſterking van manſchap binnen. Ook klaagden zy over 's Vorſten bedryf aan den Keizerlyken Gezant, Graave van Konigſek-Erps, die hun verzekerde, dat hunne bezettinge in Embden geen leed geſchieden zou. De Byeenkomſt te Soiſſons, midlerwyl, geopend zynde, deeden de Staaten den Graave van Sinzendorff aanzeggen „ dat zy zig verpligt zouden vinden, de zaak van Ooſtfriesland op „ deeze Byeenkomſt te brengen, zo menze „ niet, in 't kort, tot hun genoegen, afdeede „ (n)." Doch alzo zy, hierop, geene voldoening kreegen, en daarenboven, vernamen, dat men, ten Keizerlyken Hove, aanhieldt om een be-

De Staaten brengen de Ooſtfrieſche zaaken op de Byeenkomſt te Soiſſons.

(n) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom. IV. p.* 497.

bevel, waarby der Staatſche bezettinge gelaſt werdt, Ooſtfriesland te ruimen, bragten zy, eindelyk, de zaak voor de Gevolmagtigden hunner Bondgenooten te Soiſſons, die zy zogten over te haalen, om gezamenlyk met hen, aan 't Keizerlyk Hof, uit te werken, dat 's Keizers bevelen verzagt, Embden van 't omleggend Krygsvolk verloſt, en de overige bezwaarniſſen der Stenden weggenomen werden. En zo zagte middelen niet hielpen, en men voortginge met Embden te benaauwen, begeerdenze, dat de Bondgenooten de zaak van Ooſtfriesland aanmerkten, als een geval, waarin de Staaten den byſtand, hun, by 't Verdrag van Hanover, beloofd, met regt, vorderen en verwagten konden (*o*). De Staatſche Gevolmagtigden leverden, ten deezen einde, een Vertoog over aan de Gevolmagtigden van Frankryk en Groot-Britanje (*p*). De laatſten waren 't volkomen eens met de Staaten. Doch de Kardinaal de Fleury en de andere Franſche Staatsdienaars verſtonden niet, dat zy, uit hoofde van eenig Verdrag, gehouden waren, den Staaten, in 't werk van Ooſtfriesland, te onderſteunen: ſchoon zy, uit genegenheid jegens den Staat, arbeiden wilden, om de Keizerſchen tot andere gedagten te brengen. De Ambaſſadeur Hop, met den Graave van Sinzendorff ſpreekende, vernam uit hem „ dat „ de Keizer, geenszins, voorhadt, de Staatſche bezetting te verdryven uit Embden, „ ko- 1729.

Geſprek van den Ambaſſadeur Hop met den Graave van Sinzendorff.

(*o*) Reſol. Holl. 23 *May* 1727. *bl.* 607. Reſol. Gener. *Wetter.* 9 *July* 1728. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 499.

(*p*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 264.

1729. „ komende het beter met zyn belang overeen, „ dat Embden bleeve in bewaaring van Staat- „ ſche, dan van andere vreemde troepen: „ ook, dat men reeds orde geſteld hadt, om „ de Intreſt te betaalen van 't gene de Staat- „ ſchen den Ooſtfriezen verſtrekt hadden. „ Doch dat zyne Majeſteit begeerde, dat de „ wederhoorigen zig onderwierpen." De Heer Hop hieldt hem, hierop, voor „ dat 'er niet „ veel onderſcheid ware, tuſſchen het daa- „ delyk aantaſten der Staatſche bezettinge, „ en het beſluiten derzelve binnen de Stad „ Embden: alwaar men, van uur tot uur, „ vreesde overrompeld te zullen worden. Dat „ de Staaten met den Keizer medewerken wil- „ den, om de wederhoorigen te brengen tot „ onderwerping; zo dra men hun verzekerd „ hadt van de behoudenis hunner voorregten, „ goederen en leeven: waaromtrent hy dui- „ delyker verklaaring verzogt van het Wee- „ ner Hof." De Graaf van Sinzendorff her- nam „ dat de Keizer, ook volgens zynen eed, „ niet dan overeenkomſtig met de Wetten en „ Voorregten, kon oordeelen; doch dat hy „ niet genoeg onderregt was, of alle deeze „ Voorregten, wettiglyk, verkreegen waren. „ Dat de beſtiering der gemeene penningen „ eene der oorzaaken van de tweedragt was, „ en dat de Vorſt, zyns oordeels, hierom- „ trent, niet gegrond was, in 't gene hy vor- „ derde." Ondertuſſchen, ſchreef hy, omtrent deezen tyd, aan den Graave van Konigſek-Erps in den Haage „ dat de zaaken in Ooſt- „ friesland haaſt te vereffenen zouden zyn, zo

„ de

„ de Staaten de wederhoorigen niet ſtyfden, 1729.
„ in derzelver ongehoorzaamheid." Ook verklaarde hy aan den Heere Hop „ dat de Keizer nooit zou toelaaten, dat eene zaak, die „ het Duitſche Ryk betrof, gebragt werdt op „ de Byeenkomſt te Soiſſons." Hy verbeeldde zig ook, dat de Franſchen, met naame de Kardinaal de Fleury, het, ten deezen opzigte, met hem eens waren. Doch de Kardinaal ſchreef, kort hierna, aan den Heere Hop „ dat „ hy wel, in 't algemeen, hadt toegeſtaan, „ dat de zaaken van 't Duitſche Ryk niet tot „ de Byeenkomſt behoorden; doch dat hy 'er, „ altoos, zulken van hadt uitgezonderd, die „ gevolgen waren van de Weſtfaalſche Vrede, of by welken de Bondgenooten van „ Frankryk een wezenlyk belang hadden: en „ dat hy, onder deeze laatſten, de zaak van „ Ooſtfriesland rekende." Ook betuigden de Franſche Staatsdienaars, eindelyk, dat de Koning, hun Meeſter, gezind was, den Staaten, in de zaak van Ooſtfriesland, de hand te bieden (q).

De Staaten vermaanen die van Embden tot onderwerping.

Ondertuſſchen, verzuimden de Staaten niet, die van Embden te vermaanen tot onderwerping. Zy beſlooten 'er, ten laatſte, toe, en zonden 'er een ſchriftelyk beſcheid van naar Weenen, waarby zy alleenlyk baden, om de behoudenis hunner voorregten. Doch deeze bede alleen was oorzaak, dat men hunne onderwerping van de hand wees. De Staaten toen, meer

(q) Verhaal der extr. Ambaſſ. *MS.* en *Byl. N.* 32, 36, 41, 42, 51. *Voiez auſſi les* Lettr. *de* MR. HOP *& autres dans le* Recueil *de* ROUSSET *Tom.* V. *p.* 252, 255, 258, 260, 261, 262,

1729. meer en meer bedugt, dat men zig van de Stadhouderlyke meester te maaken, hielden, op nieuws, om raad en onderſtand aan, by hunne Bondgenooten (r). Men handelde, over 't werk van Ooſtfriesland, ernſtelyk, aan 't Franſche Hof en te Weenen, en bragt het, eindelyk, zo ver, dat de Keizer een' Landdag deedt beſchryven in dit Geweſt, te gelyk den wederhoorigen vier weeken tyds geevende, om zig te onderwerpen; in welk geval, zy hunne goederen, ampten, waardigheden en voorregten behouden zouden. De ſtookebranden van den opſtand, gelykze genoemd werden, Bernard Henrik van Appel en Rudolf van Rheede, ook zulken, die eenigen manſlag begaan hadden, werden hiervan alleenlyk uitgezonderd. Ook werdt verklaard, dat men de goederen der muitelingen in beſlag neemen zou, om uit dezelven zulken, die ſchade geleeden hadden, vergoeding te bezorgen (s). Doch de Akte, waarby deeze verklaaringen geſchiedde, was zo dra niet afgekondigd in Ooſtfriesland, of die van Embden vonden 'er zwaarigheid in. Zy wiſten niet, wie men al muitelingen zou willen noemen, en ſchuldig houden aan manſlag. De Staaten, hierover, door hen, geraadpleegd, vorderden nadere verklaaring, desaangaande, aan 't Weener Hof, en te gelyk, dat de tyd, tot de onderwerping bepaald, mogt verlengd worden. De Keizer verklaarde, ſedert, dat hy niet allen, die deel aan den opſtand

(r) Reſol. Holl. 15 *Decemb.* 1728. *bl.* 1204. Reſol. Gener. 7 *Aug.* 1728. *dans le* Recueil *de* ROUSSET *Tom.* V. *p.* 270, 271.

(s) Verbaal der extr. Amballf *MS. Byl N.* 52, 54, 55. *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 509. *Tom.* V. *p.* 279.

ſtand gehad hadden, begreep onder 't getal der doodſlaageren; maar alleenlyk zulken, die, in perſoon, eenigen manſlag hadden begaan. Ook bewilligde hy, ſtilzwygends, in de verlenging van den tyd der onderwerpinge, te gelyk, op 't ſterk aanhouden van den Kardinaal de Fleury, verklaarende „ dat hy nooit voorgehad „ hadt, de Staatſche bezetting Embden te doen „ ruimen: veel min, het onderpand, waarop „ de Staaten den Ooſtfriezen merkelyke ſom„ men verſtrekt hadden, aan te taſten; en „ dat, ſchoon hy, volgens de Rykswetten, „ geen agt ſlaan kon op het Regt van hand„ haavinge der voorige Verdragen, welk de „ Staaten der Vereenigde Geweſten zig toe„ ſchreeven, hy egter nimmer van zins ge„ weeſt was, de oude en wettige overeenkom„ ſten tuſſchen den Vorſt en de Stenden af „ te ſchaffen." Doch de verlenging van den tyd der onderwerpinge werdt niet openlyk afgekondigd. De Keizer hieldt zulks te ſtryden met zyne waardigheid (*t*). Midlerwyl, lieten de Staaten niet af die van Embden te vermaanen tot onderwerping, hun verzekerende, dat hunne zaak, daardoor, gunſtiger gedaante kry- 1729.
gen zou, dan zy anders hebben kon. Zy be- Zy be-
ſlooten 'er ook, eindelyk, toe, in Lentemaand ſluiten
deezes jaars 1729. De Akte hunner onderwer- 'er toe.
ping, die geene voorwaarden inhieldt, werdt den Keizerſchen, te Aurik, overgeleverd. En deezen maakten 'er wel eenige aanmerkingen op;

(*t*) *Voiez* l'Inſtr. *du* Baron de Fonſeca *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* V. *p.* 286 — 302.

1729. op; doch ontvingenze egter; mids zy zig 't regt voorbehielden, om de tegenwerpingen te onderzoeken, welken 'er, van wege den Vorſt, op zouden mogen gemaakt worden. 's Vorſten Raaden, de Akte, ſedert, onderzogt hebbende, vonden 'er zo veel op te zeggen, dat zyze geheel onaanneemelyk hielden. Ook geſchiedde dit, door de Keizerſchen. Men ontwierp eene andere Akte van Onderwerping, die, ſedert, in den Haage en te Parys, overwoogen werdt. Midlerwyl, hadt de Keizer, in Bloeimaand, de verworpen' Akte van Onderwerping goedgekeurd, en 't gedrag der zynen, die deeze Akte van de hand geweezen hadden, met ronde woorden, veroordeeld (*u*). In Herfſtmaand, werdt zulks, in een nieuw Keizerlyk Beſluit, nader beveſtigd. Te gelyk, werdt allen, die eenige bezwaarniſſen hadden, twee maanden tyds verleend, om dezelven voor den Keizerlyken Hof-Raad te Weenen te brengen. Ook verklaarde de Keizer, dat men, met het onderzoek van de ſchade der genen, die by de beroerten in Ooſtfriesland geleeden hadden, wel zou voortgaan; doch dat de vergoeding dier ſchade zou uitgeſteld blyven, tot dat men den Keizer verzogt zou hebben, deeze zaak, by minnelyk verdrag, af te doen. Nog beval hy, dat men zorg droege voor de voldoening der ingezetenen van de Vereenigde Geweſten (*v*). Doch dit Keizerlyk Beſluit ontmoette veel tegenſpraaks van 's Vorſten zy-

(*u*) Verbaal der extr. Ambaſſ. *MS. Byl. N.* 56. ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 302 — 316.

(*v*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 316.

zyde. Men hieldt het veel te gunſtig voor die van Embden, en maakte zwaarigheid, om 'er in te beruſten. Hieruit ontſtonden wederom nieuwe onderhandelingen met het Weener-Hof, welk, na 't ſluiten van het Verdrag van Seville, minder nog dan voorheen, gezind was, om de zaaken in Ooſtfriesland tot uiterſten te laaten komen; en hierom, eindelyk, op den dertigſten van Oogſtmaand des jaars 1730, een Keizerlyk Beſluit liet afkondigen, welks voornaamſte inhoud hierop uitkwam: „ De Keizer bekragtigde volkomenlyk het Beſluit van Herfſtmaand laatſtleeden; doch begeerde niet, dat de Keizerlyke Vonniſſen, voor Bloeimaand des jaars 1729 ter uitvoeringe gebragt, daarmede zouden gehouden worden voor vernietigd. De Stad Embden, en die 't met haar hielden moeſten zig houden aan hunne Akte van onderwerping, en 's Keizers eindelyke uitſpraak, bedaardelyk, afwagten, zonder hunne toevlugt te neemen tot vreemden, 't welk zo dikwils verbooden geweeſt was. Zy moeſten zig van alle vyandlykheden onthouden, 's Lands laſten helpen draagen, de afgezette Amptenaars en Regenten herſtellen. Daarentegen, wilde de Keizer, dat hun kort en goed regt gedaan werdt, op hunne bezwaarniſſen, welken zy allen, zulken zo wel, die in de Keizerlyke Beſluiten begreepen, als die daarin niet begreepen waren, hoewel elk afzonderlyk, moeſten opgeeven. De Stad Embden zou op den Landdag worden toegelaaten, mids vooraf vol-

1729.

De Keizer laat een Beſluit afkondigen tot ſtilling der onluſten in Ooſtfriesland.

1729. „ voldoende, 't gene zy aan 's Lands Kaſſe
„ ſchuldig was. Men zou den Stenden, met
„ den eerſten, eenen ſtaat overleveren van 's
„ Lands behoeften, in verwagting, dat zy 'er
„ gereedelyk in voorzien zouden. Zo de Vorſt
„ weigerde te gehoorzaamen aan de Keizer-
* Sauve- „ lyke Uitſpraaken, zou de Keizerlyke * Vry-
garde. „ waaring, in Ooſtfriesland gelegd, tot hand-
„ haavinge der goede orde, op 't verzoek der
„ Stenden, de hand leenen tot de naarkomin-
„ gen dier Uitſpraaken. Bernard Henrik van
„ Appel, verzogt hebbende onder de alge-
„ meene Vergiffenis begreepen te worden,
„ werdt zyn verzoek ontzeid. Maar Rudolf
„ van Rheede zou 'er deel aan hebben. Ook
„ werdt *Addo Terborg*, beſchuldigd eenen nieu-
„ wen opſtand in den zin gehad te hebben,
„ van misdaad zuiver geſchouwen. *Lieuwe van*
„ *Wingeren* zou nog eens gedagvaard wor-
„ den." Voorts, regelde dit Keizerlyk Be-
ſluit nog eenige andere byzondere zaaken, met welken wy ons niet ophouden (*w*). De ruſt werdt, ſedert, allengskens, herſteld, in Ooſtfriesland. De bezwaarniſſen, welken de Stenden tegen den Vorſt hadden, werden ten Keizerlyken Hove overgebragt (*x*) en onderzogt; doch niet afgedaan, naar behooren. De Keizer gaf den Staaten, omtrent de zaaken van Ooſtfriesland, eenig nader genoegen, by 't Verdrag van Weenen, waarvan wy, in 't volvolgende Boek, zullen moeten gewaagen. Onder-

(*w*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 318. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 163—211.
(*x*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* VIII. *p.* 227, 262.

dertuſſchen, hadt de langduurige verdeeldheid tuſſchen den Vorſt en de Stenden, aan de eene en de andere partye, gelegenheid gegeven tot het drukken en verſpreiden van een groot getal van Twiſtſchriften, welker voornaamſten, door ſommigen (y), byeen verzameld en uitgegeven zyn. 1729.

(y) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* VIII. *p.* 83, 154, 181, 207. 262.

BYVOEGSEL.

In 't XVII. Deel, *bl.* 250. *reg.* 4. *voeg agter het woord* vertoonen. Doch de Middelburgſche oude Regenten werden, by een beſluit van den Raad der Stad van den 25 July 1716, allen in hunne eer en goeden naam herſteld: ſommigen, gelyk de Heeren Verſluis, Verpoorten en Parker, hebben aldaar hunne voorige ampten wederom bekleed: 't welk, nevens alle voldoening, ook aan de overigen aangebooden werdt: doch deezen vonden geraaden, voor die aanbieding te bedanken.

LYST

LYST DER PRINTVERBEELDINGEN.

ADRIAAN VAN BORSSELE, Heer van Geldermalsem enz.

te plaatsen tegen over Bladz. 46

ADOLF HENRIK, Graaf van Regteren enz. —— —— —— 132

De Ambassadeur CORNELIS HOP. —— 208
Openbaar Gehoor van den Ambassadeur Hop in Frankryk. —— —— 210

De Raadpensionaris IZAAK VAN HOORNBEEK. —— —— 234

De Raadpensionaris SIMON VAN SLINGELAND. —— —— 452

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be taken from the Building

Form 410